

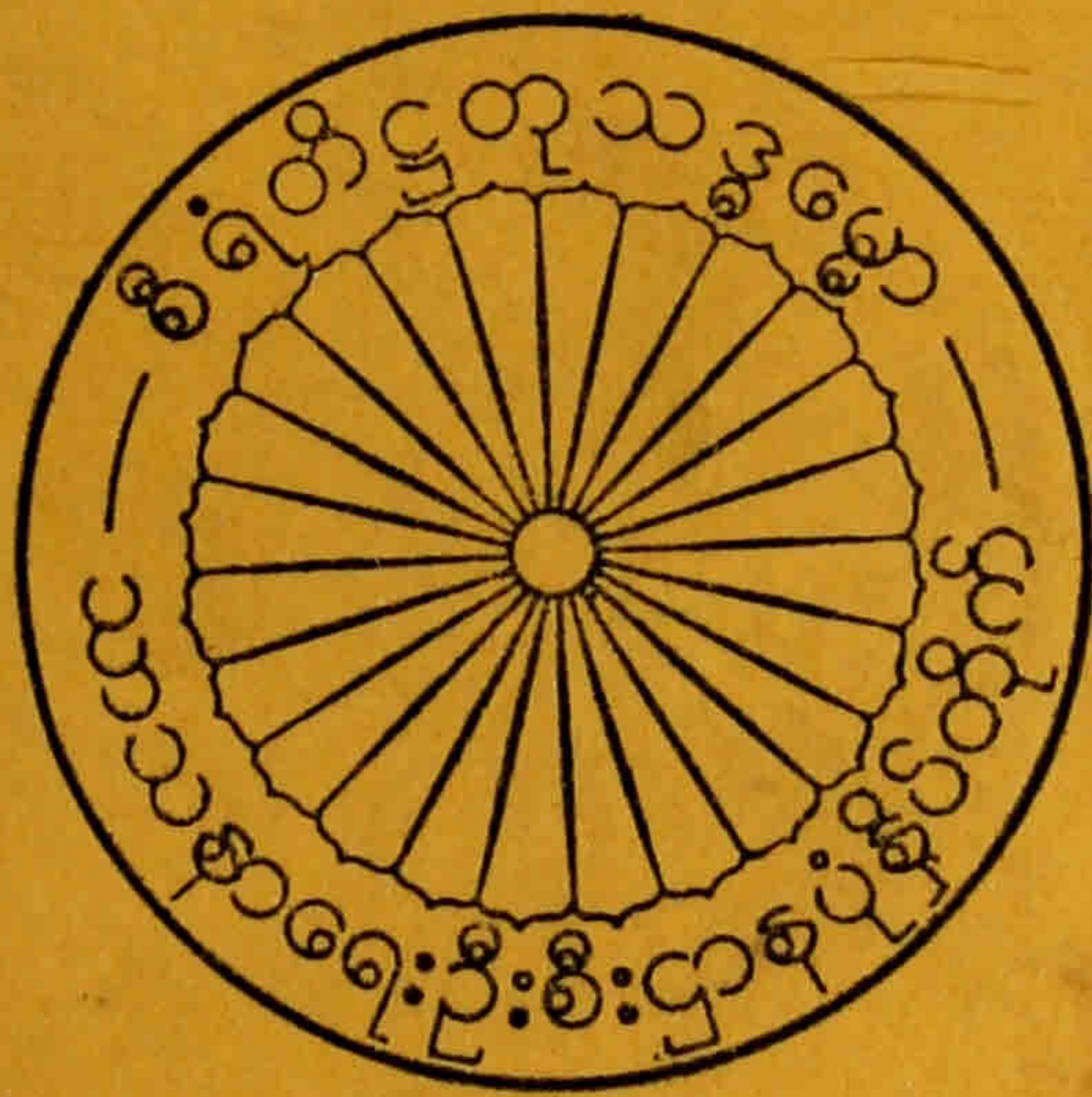
ဝိသုဒ္ဓိကျင့်စဉ် (၇) ပါး

ဝိပဿနာဘာဝနာ ပွားများနည်း

စီစဉ်ရေးသားသူ

ဦးအုန်းလွင် B.A,B.L,D.M.A.

ပထမကြိမ်

ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန

သာသနာ ၂၅၃၀ ကောဇာ ၁၃၄၈ ခရစ် ၁၉၈၆

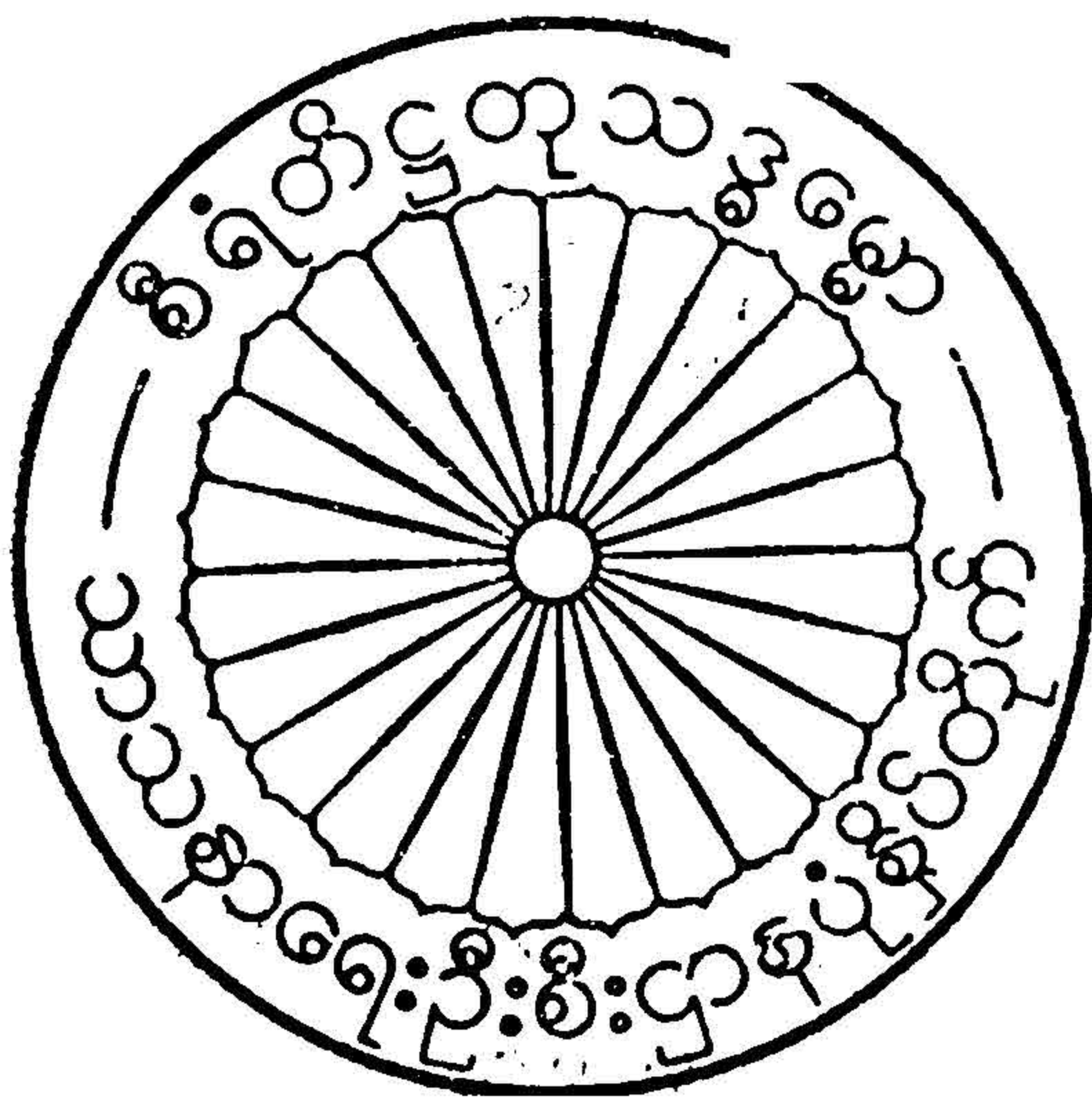
ဝိသုဒ္ဓိကျင့်စဉ် (၇) ပါး

ဝိပဿနာဘာဝနာ ပွားများနည်း

စီစဉ်ရေးသားသူ

ဦးအုန်းလွင် B.A,B.L,D.M.A.

ပထမကြိမ်

ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန

သာသနာ ၂၅၃၀ ကောဇာ ၁၃၄၈ ခရစ် ၁၉၈၆

ပထမအကြိမ်

အုပ်စု ၃၀၀၀

၁၉၈၆ - ခု၊ ဇူလိုင်လ

ဓမ္မဒါန

ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာအေး သာသနာရေးဦးစီးဌာန အတွက်
ဦးချစ်သိမ်း

သင်္ဃာတိုက် (၀၃၃၂၀)

အမှတ် ၁၄၈-၂၂ လမ်း၊ ၁၂-ရပ်ကွက်၊

တောင်ဥက္ကလာပမြို့နယ်၊ ပုသိမ်

သာသနာရေးဦးစီးဌာနပုသိမ်တိုက်

ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးမြင့်မောင်

(မှတ်ပုံတင်အမှတ် ၀၂၅၂၇) က ထုတ်ဝေသည်။

ဝိသုဒ္ဓိကျင့်စဉ် (၇) ပါး

ဝိပဿနာဘာဝနာ ပွားများနည်း

စီစဉ်ရေးသားသူ

ဦးအုန်းလွင် B.A,B.L,D.M.A.

ပထမကြိမ်

ဝိပဿနာ ဘာဝနာ ပွားများနည်း

မာတိကာ

အပုဒ်စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာပျက်နှာ
	မာတိကာ	က-ည
၁။	နိဒါန်း	ဇ
	- သောတာပတ္တိမဂ်ကိုရကြောင်း ရောက်ခြင်း အင်္ဂါ (၄) ပါး ဃ
	- ဘုရားအစရှိသော သူတော်ကောင်း တို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ် ကိုးကွယ်ခြင်း ဇ
	- သူတော်ကောင်းတရားတော်ကို ကြားနာခြင်း ဟုတ်မှန်သည့် အတိုင်းအသင့်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း ဏ
	- သောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးအား လျော်သော တရားကိုကျင့်ခြင်း ဝ
	- ပုဂ္ဂလပညတ် ပါဠိဘော်လာ ပုဂ္ဂိုလ်(၁) မျိုး ဘ
	- နေယျပုဂ္ဂိုလ် ဃ
	- တိုက်တွန်းချက် င

အမှတ်စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ	
၂။	ဝိသုဒ္ဓိကျင့်စဉ်(၇)ပါး ဝိပဿနာ ဘာဝနာ ပွားများနည်း	၁	
(၁)	သီလဝိသုဒ္ဓိ	၃
-	ရဟန်းတော်တို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိ	၄
-	လူတို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိ	၄
-	ငါးပါး သီလ	၅
-	အာဇီဝဌမက သီလ	၆
၃။	(၂) စိတ္တ ဝိသုဒ္ဓိ	၉
-	သမာဓိ(၃) ပါး	၉
-	သမထယာနိက ပွားများ အားထုတ်နည်း	၁၂
-	(ဥပစာရ သမာဓိ၊ အပ္ပနာ သမာဓိ)	၁၃
-	အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်း	၁၃
-	ဝိပဿနာ ယာနိက	၁၅
-	ပွားများအားထုတ်နည်း (ခဏိကသမာဓိ)သုဒ္ဓိဝိပဿနာ ယာနိက	၁၅
-	သတိထားရန် အချက်	၂၀
၄။	(၃) ဒိဋ္ဌိ ဝိသုဒ္ဓိ	၂၂
-	ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း (ဥပစာရ သမာဓိအတွက်)	၂၃

အမှတ်စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
-	ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း (ခဏိက သမာဓိအတွက်) ၂၄
-	ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း (အဿာသ ပဿာသအတွက်) ၂၅
-	ရုပ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း ၂၅
-	နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း ၂၆
-	သက္ကာယ ဒိဋ္ဌိ ၂၇
-	သက္ကာယ (၂၀) ၂၈
-	ရုပ်၌ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ (၄)ပါး နာမ်၌ သက္ကာယ ဒိဋ္ဌိ(၁၆) ပါး ၂၈
၅။	(၄) ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိ	၃၀
-	ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟဉာဏ်(အကျဉ်း) ၃၃
-	ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟဉာဏ် (မဟာသတိပဋ္ဌာန် သုတ်တော်သာ) ၃၄
-	ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟဉာဏ် သိမ်းဆည်း ဆင်ခြင်ပုံ (တနည်း) ၃၅
-	နာမ်အတွက် သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်ပုံ ၃၅
-	ရုပ်အတွက် သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်ပုံ ၃၆
၆။	(၅) မဂ္ဂါ မဂ္ဂဉာဏ ဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ ၄၀
-	ပရိညာ(၃) ပါး ၄၂

အမှတ်စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(က) သမ္မသနဉာဏ်	၄၆
- ကလာပ သမ္မသန နည်း	၄၇
- အဒ္ဓါန သမ္မသန နည်း	၄၈
- သန္တတိ သမ္မသန နည်း	၄၉
- ခဏ သမ္မသန နည်း	၅၀
- ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂ ပါဠိတော်လာ သမ္မသန ဉာဏ်	၅၂
- လက္ခဏဝ ဝတ္ထာနဝါရ	၅၂
- ဟေတု ဝါရ	၅၃
- ဟေတုပတိဋ္ဌာပနဝါရ	၅၄
- သမ္မသနဉာဏ် ဟူသောအမည်	၅၄
- သုံးသပ် ဆင်ခြင်ရခြင်းအကျိုး	၅၅
(ခ) ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်	၅၈
- ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်ရှုပုံ(အကျဉ်း)	၅၉
- သန္တတိ ပစ္စုပ္ပန်	၆၀
- ခဏ ပစ္စုပ္ပန်(အကျဉ်း)	၆၁
- ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရှုပုံ(အကျယ်)	၆၂
- ရုပ်ခန္ဓာ၌ ဥဒယလက္ခဏာ (၅)ပါး	၆၃
- ရုပ်ခန္ဓာ၌ ဝယလက္ခဏာ (၅)ပါး....		၆၃

အမှတ်စဉ်

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

- ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း
(၁၀)ပါး ဖြစ်ပေါ်လာပုံ ၆၇
- ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း
မဖြစ်ပေါ်လာသော ပုဂ္ဂိုလ်
(၄) ဦး ၆၈
- ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း
(၁၀)ပါး ၆၈
- ဥပက္ကိလေသ တရားများဖြစ်ပုံ ၇၀
- မဂ္ဂ၊ အမဂ္ဂကို ပိုင်းခြားသိပုံ ၇၁
- သစ္စာလေးပါးကို ပိုင်းခြား
သိမြင်ပုံ(တဒင်္ဂ) ၇၃

- ၇။ (၆) ပဋိပဒါ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ ၇၈
- (က) ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်ရင့် ၇၉
 - လက္ခဏာရေးသုံးပါး
မထင်ရှားမှု ၇၉
 - လက္ခဏာရေးသုံးပါး
ထင်ရှားမှု ၈၀
- (ခ) တင်္ဂဉာဏ် ၈၂
 - တင်္ဂါနုပဿနာ ဉာဏ်
ဖြစ်ပေါ်လာပုံ ၈၃

အမူတ်စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
	- ဘင်္ဂါနုပဿနာ ဉာဏ်ရှုပုံ ၈၃
	- ဘင်္ဂဉာဏ် ထက်သန်လာခြင်း ၈၄
	- ဘင်္ဂဉာဏ်၏ အကျိုးရှစ်ပါး ၈၅
(ဂ)	ဘယဉာဏ် ၈၇
	- ဘယဉာဏ်ဖြစ်ရန် ပွားများပုံ ၈၈
	- ကြောက်ဖွယ် ဘေးအန္တရာယ်ဖြင့် ထင်ပုံ ၈၈
(ဃ)	အာဒိနဝဉာဏ် ၉၀
	- အာဒိနဝဉာဏ်နှင့် အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ် ၉၁
	- အာဒိနဝ ဉာဏ်ဖြစ်ပုံ ၉၁
(င)	နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ် ၉၃
(စ)	မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ် ၉၆
(ဆ)	ပဋိသင်္ခါဉာဏ် ၉၈
	- ပဋိသင်္ခါဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာပုံ ၉၉
	- ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရား တို့ကို ရှုခြင်း ၉၉
(ဇ)	သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် ၁၀၂
	- သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် အရေးကြီးပုံ....	၁၀၃

အမှတ်စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
	- သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ကို များစွာရှုရန် ၁၀၄
	- သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် ထက်ခြင်း မထက်ခြင်း	... ၁၀၄
	... သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် အကျဉ်းချုပ် ၁၀၅
	(၈၅) အနုလောမဉာဏ် ၁၀၇
	- အဘိဓမ္မာသဘောအရ အနုလောမဉာဏ်ဖြစ်ပုံ ၁၀၇
	- အနုလောမဉာဏ် လျော်ပုံ ၁၀၈
	- ဂေါတြဘူဉာဏ်	... ၁၀၉
	- စုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာ ၁၁၀
၈။	ပဋိပဒါဉာဏ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ အကျဉ်းချုပ် ...	၁၁၁
	- သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် အနုလောမဉာဏ် ဂေါတြဘူဉာဏ်....	၁၁၄
	- ယင်းဉာဏ်သုံးပါးအကြောင်း ၁၁၄
၉။	(၇) ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ၁၁၅
	- မဂ်ဉာဏ် ၁၁၆
	- သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ဖြင့်ပေါ် လာပုံ ၁၁၇

အမှတ်စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
-	ဂေါ်တြဘူ၊ မင်၊ ဖိုလ်တို့၏ ဖြစ်ရာကာလ ထင်ရှားမှု၊ မထင်ရှားမှု ၁၁၈
-	မင်ညာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ၊ သစ္စာ လေးချက်တပြိုင်နက် ၁၂၁
-	မင်ညာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံ အကျဉ်းချုပ် ၁၂၃
-	သောတာပတ္တိဖိုလ် ၁၂၅
-	သောတာပတ္တိမင်၏အကျိုး ၁၂၅
-	သောတာပန်အင်္ဂါ(၄)ပါး ၁၂၇
-	ပစ္စဝေက္ခဏာညာဏ်(၁၉)ပါး ၁၂၉
-	သကဒါဂါမိမင်ညာဏ် ၁၃၀
-	သကဒါဂါမိမင်ကိုရရန်အား ထုတ်ခြင်း ၁၃၀
-	သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ် ၁၃၁
-	အနာဂါမိမင်ညာဏ် ၁၃၂
-	အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်မည်ပုံ ၁၃၃
-	ဩရမ္မာဂိယ အဓိပ္ပာယ် ၁၃၄
-	အရဟတ္တမင်ညာဏ် ၁၃၅
-	ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် ၁၃၆
၁၀။	ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ၏ဂုဏ်(၅)ပါး ၁၃၆

အမှတ်စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၁၁။	ဖလသမာပတ္တိကထာ ၁၃၇
	- ဖလသမာပတ်အကြောင်း ၁၃၇
	- ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာ ၁၄၈
	- ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာ ထက်မြက်ရန် ၁၃၈
	- ဖလသမာပတ်ဝင်စားနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ ၁၃၉
	- ဖလသမာပတ်ဝင်စားရခြင်း အကြောင်း ၁၃၉
	- ဖလသမာပတ်ဝင်စားပုံ အစီအစဉ် ၁၄၀
	- ဖလသမာပတ်သို့ရောက်ပုံ ၁၄၁
	- ဖလသမာပတ် တည်တံ့ပုံ ၁၄၁
	- အပ္ပနာဇောဏ္ဍရိယာပုထ် ခိုင်မာပုံ ၁၄၂
	- ဖိုလ်ဝင်စားစဉ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုပုံ ၁၄၃
	(က) ဖိုလ်စိတ်နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုပုံ....	၁၄၄
	(ခ) ဖိုလ်စိတ်တည်ကြည်မှု သမာဓိဖြစ်ပုံ ၁၄၆

အမှတ်စဉ်

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

(ဂ) မြင်ဖူး၊ ကြားဖူး၊
 နံစားတွေထိဖူး၊ ကြံသိဖူး
 စသည်တို့၌မှတ်မှု၊ နှလုံးသွင်းမှု
 သညာမရှိပုံ ၁၄၆

— ဇိဋ္ဌ၊ သုဟ၊ ဝိညာတအာရုံ ၁၄၇

(ဆ) နိဗ္ဗာန်၌သာ မှတ်သားမှု
 သညာရှိပုံ ၁၅၀

— သမာပတ်မှထပုံ ၁၅၀

— သတိသမ္ပုဗ္ဗညအရေးကြီးပုံ ၁၅၁

— ဖိုလ်ဝင်စားသည့်အခါနိဗ္ဗာန်
 အာရုံမှတစ်ပါးအခြားအာရုံ
 များ မသိပုံ ၁၅၃

— ဖလသမာပတ်ဝင်စားပုံ
 အကျဉ်းချုပ်၊ ၁၅၆

ဝိသုဒ္ဓိကျင့်စဉ် (၇) ပါး

ဝိပဿနာ ဘာဝနာ ပွားများနည်း

နိဒါန်း

ယခင်က သမထ ဝိပဿနာဘာဝနာပွားများနည်း စာအုပ်ကို ရေးသားခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ယင်းစာအုပ်တွင် သမထရော၊ ဝိပဿနာပါ အကြောင်းအရာများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖော်ပြခဲ့သဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာများ ရောနှောပါရှိနေသဖြင့်လည်းကောင်း၊ အချို့ ယောဂီများအဖို့ အခက်အခဲများတွေ့ရှိခဲ့ရကြောင်း သိရှိရပါသည်။ သို့ပါ၍ ယခုဝိသုဒ္ဓိကျင့်စဉ်(၇)ပါး ဝိပဿနာဘာဝနာပွားများနည်း စာအုပ်တွင် ပါဠိ များစွာမဖက်ပဲ မြန်မာစကားပြေ သက်သက်ဖြင့် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ယခုအခါ မင်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တရားကို ရခိုင်ရန် ကြိုးစား အားထုတ်နေကြသော ရဟန်းရှင်လူ သူတော်ငင်များ ရှိကြသည်။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်များသည် မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောကြားတော် မူအပ်သော ဒိဿနိကာယ် ပါထိကဝဂ္ဂနှင့်သံယုတ္တနိကာယ် ဟောဝဂ္ဂသုတ္တန်များလာ သောတာပတ္တိမဂ်သို့ ရောက်ကြောင်း ရကြောင်း အင်္ဂါ(၄)ပါးကို ပထမ သိရှိသားရန် အရေးကြီး ပါသည်။ အကြောင်းမှာ ထိုအင်္ဂါ(၄)ပါးတို့တွင် တပါးပါး သော

အကြောင်း အင်္ဂါ အချက်အလက်များနှင့် မပြည့်စုံပါလျှင် မင်္ဂလာ မရနိုင်ချေ။ ထိုအင်္ဂါ(၄)ပါးနှင့်ပြည့်စုံမှသာ မင်္ဂလာ ရနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့အတွက် ယောဂီသုတော်စင်များသည် ယင်းအင်္ဂါ(၄)ပါးကို အထူး ဂရုစိုက်လေ့လာ စေလိုပါသည်။

သောတာပတ္တိမင်္ဂလာ ရကြောင်း ရောက်ကြောင်း
အင်္ဂါ (၄) ပါး

သောတာပတ္တိမင်္ဂလာ ရကြောင်း ရောက်ကြောင်းအင်္ဂါ(၄)ပါး ကို မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ဒီဃနိကာယ်၊ ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ တော်၊ သင်္ဂီတိသုတ္တန် ဒေသနာတွင် ဤသို့ဟောတော်မူခဲ့ပါ သည်။ ယင်း အင်္ဂါ(၄)ပါးမှာ အကျဉ်းအားဖြင့် ဤသို့ ဖြစ်ပါသည်။

- (၁) ဘုရား အရှေ့သော သူတော်ကောင်း တို့ကို မှီခိုသည် ကပ်ကွဲကွယ်ရခြင်း (သပ္ပုရိသသံသေဝေါ)
- (၂) သူတော်ကောင်း တရားဘော်ကိုကြားနာ ရခြင်း (သဒ္ဓမ္မသဝန)
- (၃) ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း အသင့်အားဖြင့် နှလုံးသွင်ခြင်း (ယောနိသောမနသိကာရ)
- (၄) လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးအားလျော်သော တရား ဘော်ကိုကျင့်ခြင်း (ဓမ္မာနုဓမ္မပုဂ္ဂိပတ္တိ)

[အထက်ပါ စကားရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဦကာ ကျမ်းအင်္ဂါအားမှာ ဤသို့ဖြစ်သည်။ သုတ္တန္တပိဋက၊ ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိတော် နှာ- ၁၉၀ တွင် “စတ္တာရိ သောတာပတ္တိ-

ယင်္ဂါနိ၊ သပ္ပုရိသသံသေဝေ၊ သဒ္ဓမ္မဿဝနံ၊ ယောနိသောမန သိကာရော၊ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိံ = သောတာပတ္တိမဂ်ကို ရကြောင်း ရောက်ကြောင်း အင်္ဂါတို့သည်လေးပါး အပြားရှိသည်။ ယင်း လေးပါးမှာ (၁) သူတော်ကောင်းတို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း၊ (၂) သူတော်ကောင်း တရားတော်ကို ကြားနာ ရခြင်း၊ (၃) အသင့်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း၊ (၄) လောကုတ္တရာ တရား ကိုးပါး အားလျော်သော တရားတော်ကို ကျင့်ခြင်း” ဟူ၍လည်း ကောင်း၊ ယင်း အဋ္ဌကထာနာ-၂၀၃ တွင် “သောတာပတ္တိ- အင်္ဂါနိ၊ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿပဋိလဘကာရဏာနိ = သောတာပတ္တိမဂ်၏ အင်္ဂါတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ကို ရကြောင်း ရောက်ကြောင်းတို့ဖြင့်ကုန်၏” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ယင်း ဋီကာ နာ-၂၃၆ တွင် “အရိယ သောဘဿအဒိတော သဗ္ဗပထမံ ဗဇ္ဇေနံ သောတာပတ္တိ၊ ပထမဂ္ဂပဋိလဘဿအင်္ဂါနိ အဓိဂမ္မပါယဘူတာနိ ကာရဏာနိ သောတာပတ္တိယင်္ဂါနိ = အရိယမဂ်အယဉ်သို့ ပထမ ဦးစွာဆိုက်ရောက်သော သောတာပန်၏ အကြောင်းအင်္ဂါတို့ဟူ” ၍လည်းကောင်း ဖြစ်ကြသည်။

သောတာပတ္တိမဂ်ကိုရကြောင်း ရောက်ကြောင်း အင်္ဂါလေးပါးအကျယ်ကို ဤသို့ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

- (၁) ဘုရား အစရှိသော သူတော်ကောင်းတို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ် ကိုးကွယ်ရခြင်း (သပ္ပုရိသသံသေဝေ)

ယင်း စကား ရပ်တွင် မှီဝဲဆည်းကပ်အပ်သော ဆရာပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် မှီဝဲဆည်းကပ်တတ်သော တရားယူပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်ပါသည်။ မှီဝဲဆည်း ကပ်အပ်သောဆရာ ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ဘုရား၊

ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ ရဟန္တာ၊ အနာဂါမ်၊ သကဒါဂါမ်၊ သောတာ-
 ပန်နှင့် ပိဋကကျမ်းဂန်ကို ကျမ်းကျင် လိမ္မာတတ်မြောက်သော
 လဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်တို့ဖြစ်ကြသည်။ မှီဝဲဆည်းကပ်တတ်သော (ရှားယူ
 ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်လို၍ မဂ်ဖိုလ်
 နှုဗ္ဗာန်တရားကို ရရာရကြောင်း ရှာမှီကြိုးစားအား ထုတ်သော
 တရားယူ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဖြစ်ပါသည်။ (နေယျပုဂ္ဂိုလ်ကို ဆိုလိုသည်)

သို့အတွက် သောတာပတ္တိမဂ်ကို ရရှိရန် သောတာပတ္တိမဂ်ရရာ
 ရကြောင်းအင်္ဂါထိုက်သော မှီဝဲဆည်းကပ်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်
 များကို အလိုရှိအပ်လေသည်။ ယင်း ပုဂ္ဂိုလ်များတွင် ယခုအခါ
 ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့ မရှိတော့သဖြင့် ရဟန္တာ စသည့် အရိယာ
 ပုဂ္ဂိုလ်များကို မှီဝဲအပ်လေသည်။ အကြောင်းမှာ ရဟန္တာ
 စသည့်တို့သည် မိမိတို့ရရှိခဲ့ဘူး၊ သွားခဲ့ဘူးသောသထေဝိပဿနာ
 လမ်းကြောင်းကို ညွှန်ကြားပြသနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။
 ပိဋကကျမ်းဂန်တတ် လဇ္ဇီသူတော်စင်တို့သည်လည်း (ငိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီ-
 ကာအလိုအားဖြင့်) ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ကျမ်းကျင်လိမ္မာသော၊ ရင့်
 ကျက်သောဉာဏ်ပညာရှိသော၊ အာဂုံကျမ်းဂန်ကိုတတ်သိသော၊
 ဥပက္ကိလေသနှင့်ထိုဥပက္ကိလေသကို သုတ်သင်မှုတို့၌ အကျိုးအပြစ်
 ကိုသိသော ဉာဏ်ပညာနှင့်ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်ကြသဖြင့်
 ယင်း ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုလည်း မှီဝဲဆည်းကပ်အပ်လေသည်။ (နိဒါန်း-
 ဝဂ္ဂသံယုတ်၊ သတ္ထုသုတ်၊ နှာ-၃ ဝ တွင် နာမ်ရုပ်ကို ဟုတ်မှန်
 သောအတိုင်း မသိသူ မမြင်သူသည် နာမ်ရုပ်တို့၏ ချုပ်ရာနှိဗ္ဗာန်
 သို့ရောက်ကြောင်း အကျင့်၌ ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း သိခြင်းငှာ
 ဆရာကိုရှာ မှီအပ်ကြောင်း မြတ်စွာဘုရား သခင် ဟောကြား
 တော်မူခဲ့လေသည်။

[အထက်ပါစကားရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာကျမ်းဂန် အကိုးအကားများမှာ ဤသို့ဖြစ်သည်။ သုတ္တန္တ-ပိဋက၊ ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိတော်၊ နှာ-၁၉၀ တွင် “သပ္ပုရိသသံသေဝေါ” ဟူ၍လည်းကောင်း။ ယင်းအဋ္ဌကထာ၊ နှာ-၂၀၃ တွင် “သပ္ပုရိသသံသေဝေါတိ ဗုဒ္ဓါဒိနံ သပ္ပုရိသာနံ ဥပသင်္ကမိတောသေဝနံ” ဟူ၍ လည်းကောင်း။ ယင်းဋီကာ၊ နှာ-၂၃၆ တွင် “သန္တကာယကမ္မဒိတာယ သန္တဓမ္မသမန္တာဂမတော သန္တဓမ္မ ပဝေဒနတော စ သန္တောပုရိသာတိ သပ္ပုရိသာ” ဟူ၍လည်းကောင်း။ အဘိဓမ္မာပိဋက (၁) အဋ္ဌကထာ၊ နှာ-၃၈၄ နှင့် ခန္ဓသံယုတ်၊ နှာ-၂၃၁ တွင် “အရိယာတိ...သပ္ပုရိသာတိ-ဝေဒိတဗျာ” ဟူ၍ လည်းကောင်း ဖြစ်ကြသည်။]

(၂) သူတော်ကောင်းတရားတော်ကို ကြားနာခြင်း
(သဒ္ဓမ္မ-သဝန)

ယင်း စကားရပ်ကို ပုဒ်ခွဲလျှင် သူတော်ကောင်း တရားတော်ကို + ကြားနာခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ် ရှိပါသည်။ သူတော်ကောင်း တရားတော် ဆိုသည်မှာ မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောကြားတော် မူအပ်သော သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းဟုဆိုအပ်သော ပိဋကသုံးပုံ တရားတော်နှင့် မြတ်စွာဘုရားသခင် အလိုတော်ကျ ဟောညွှန် ဖော်ပြခဲ့သော အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ စသော မထေရ်များ၏ တရားတော်များ ဖြစ်ကြသည်။ ကြားနာခြင်း ဆိုသည်မှာ ယင်းတရားတော်များကို နားလည်အောင် တတ်သိလိမ္မာအောင် ကြားနာတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဖြစ်သည်။

အထက်ပါ စကားရပ်တွင် သူ့တော်ကောင်း တရားတော် များသည် များစွာကျယ်ဝန်းလှသည့်အတွက် ကြားနာရသော ပုဂ္ဂိုလ်များအဖို့၊ မိမိတို့နှင့် သင့်လျော်လျောက်ပတ် (သပ္ပာယ်) သော တရားတော် (ဒေသနာ) များကို ကြားနာမိရန် လိုအပ် လာလေသည်။ သို့မှသာ မိမိတို့လိုလားအပ်သော သောတာပတ္တိ ဖက်ကိုရရန် အင်္ဂါနှင့် ညီညွတ်မည် ဖြစ်သည်။

မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် မူလ ပဏ္ဏာသပါဠိတော်၊ မူလ ပရိ ယာယသုတ်တွင် တရားတော်နာမည့် ပုထုဇဉ် ရဟန်းငါးရာတို့ အား “တရားအားလုံးတို့၏ အကြောင်းရင်းဒေသနာ” (သဗ္ဗဓမ္မ မူလပရိယာယသုတ်) တော်ကို ဟောတော်မူရာ၌ အဓိပ္ပာယ် သိရှိ၍ တရားရစေရန် ဟောတော်မူသည် မဟုတ်။ မြတ်စွာဘုရား သခင် ဟောကြားတော်မူတိုင်းသော တရားကို ၎င်း ရဟန်းတို့ သိရှိကြသည်ဟု အထင်ကြီးနေသော မာနကို ပယ်ဖျောက်ရန် အတွက်သာ ၎င်းတို့နှင့် သင့်လျော် လျောက်ပတ် (သပ္ပာယ်) သော တရားဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်လေသည်။

မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောတော် မူသော တရားဒေသနာ တော်နှင့် ပတ်သက်၍ မူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ၊ နှာ-၂၅ နှင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ပ)၊ နှာ-၆၁ တွင် ဒေသနာ လေး မျိုးကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

- (၁) ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနာ ဓမ္မဒေသနာ = တရားကို နှလုံးသွင်း၍ (၀ါ) တရားကိုမူတည်၍ သဘာဝတရား၏ အစွမ်း အားဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော ဒေသနာ၊

- (၂) ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနာ ပုဂ္ဂလဒေသနာ = တရားကို မှုတည်၍ ကြားနာတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဟောကြားတော်မူအပ်သော ဒေသနာ၊
- (၃) ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနာ ပုဂ္ဂလဒေသနာ = ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှုတည်၍ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဟောကြားတော် မူအပ်သော ဒေသနာ၊
- (၄) ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနာ ဓမ္မဒေသနာ = တရားတော်ကို ကြားနာ တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှုတည်၍ သဘာဝဓမ္မ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော ဒေသနာ။

အထက်ပါ ဒေသနာ လေးမျိုးတို့တွင် ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနာ ဓမ္မဒေသနာသည် ဤသဗ္ဗဓမ္မ မူလ ပရိယာယ်သုတ်တော်လာ ရဟန်းငါးရာနှင့် သက်ဆိုင်လေသည်။ အကြောင်းမှာ ရဟန်းငါးရာတို့သည် မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောကြားတော်မူတိုင်းသော တရားတော်ကို ၎င်းတို့သိရှိကြသည်ဟု အထင်ကြီးနေသော မာန်မာနကို ပယ်ဖျောက်ရန်အတွက် မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို မှုတည်၍ ၎င်းတို့နှင့် သင့်လျော် လျှောက်ပတ်သော ဓမ္မဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ရဟန်းငါးရာ တို့သည် မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောကြားတော်မူသော တရားဒေသနာတော်ကို မသိမမြင်နိုင်ကြသဖြင့် အစွယ်ကျိုးပြီးသော မြေကဲ့သို့ မာန်မာနကျကြ၍ မြတ်စွာဘုရားကို လည်းကောင်း၊ တရားတော်ကို လည်းကောင်း ရိုသေကိုင်ရိုင်းလျက် မှီဝဲ ဆည်းကပ်ကြလေသည်။ မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ရဟန်းတို့၏ ဉာဏ်ရင့်ကျက်ခြင်းကို သိတော်မူသည့်အခါ ယင်း

ရဟန်းတို့နှင့် သင့်လျော် လျှောက်ပတ်သော အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊
တိကနိပါတ်၊ ဂေါတမက စေတီယသုတ် (နှာ-၂၇၀) တော်ကို
ထပ်မံဟောတော်မူသဖြင့် ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ ရဟန္တာများအဖြစ်သို့
ရောက်တော်မူကြသည်။

အထက်ပါ သူတော်ကောင်း တရားတော်ကို ကြားနာရခြင်း
ဟူသော သောတာပတ္တိမဂ်ကိုရရန် အင်္ဂါရပ်တွင်လည်း ကြားနာ
တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်များအဖို့ မိမိတို့နှင့် သင့်လျော်လျှောက်ပတ်
သော ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့် ဒေသနာ လေးမျိုးတွင် ပုဂ္ဂိုလ်ကို
မူတည်၍ ကြားနာအပ်သော တရားဒေသနာ၏ အစွမ်းအားဖြင့်
ဆက်စပ်၍ ကြားနာရခြင်းသည် အထူးသိသာထင်ရှား နားလည်
မှတ်သားရန် လွယ်ကူနိုင်လေသည်။ သို့အတွက် တရားနာပုဂ္ဂိုလ်
များသည် ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာန် ဓမ္မဒေသနာ နည်းအားဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်
ထို ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် ရောက်ခြင်း ရခြင်းအလို့ငှါ၊
မိမိတို့နှင့် သင့်လျော်လျှောက်ပတ်သော တရားဒေသနာတော်ကို
ဘုရား အစရှိသော သူတော်ကောင်းတို့ထံ မှီဝဲ ဆည်းကပ်လျက်
ကြားနာအပ်လေတော့သည်။

[အထက်ပါ စကားရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ ပါဠိ၊ အဋ္ဌ-
ကထာ၊ ဋီကာကျမ်းဂန် အကိုးအကားများမှာ ဤသို့ဖြစ်သည်။
သုတ္တန္တပိဋက၊ ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိတော် နှာ-၁၉၀ တွင် “သဒ္ဓမ္မ-
သဝနံ = သူတော်ကောင်း တရားတော်ကို ကြားနာရခြင်း”
ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ယင်း အဋ္ဌကထာ နှာ-၂၀၃ တွင် “သဒ္ဓမ္မ-
သဝနန္တိသပ္ပံယဿ တေ ပိဋကဓမ္မဿသဝနံ = သင့်လျော်လျှောက်
ပတ်သော ပိဋကသုံးပုံ တရားတော်ကို ကြားနာရခြင်း” ဟူ၍

လည်းကောင်း၊ ယင်း ဋီကာ နှာ-၂၃၆ တွင် “သန္တောသဘံ ဝါ
ဓမ္မောတိသဒ္ဓမ္မော = ဣန္ဒြေတရား (၆) ပါး ငြိမ်သက်တည်ကြည်
သော (ဝါ) လောဘ စသော ကိလေသာအပူမီး ငြိမ်းအေး
သော + တရားတော် (ဝါ) သူတော်ကောင်းတရား” ဟူ၍
လည်းကောင်း ဖြစ်ကြသည်။]

(၃) ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း အသင့်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း
(ယောနိသော မနသိကာရ)

အထက်ပါ ယောနိသောမနသိကာရော ဟူသော စကားရပ်
ကို ပုဒ်ခွဲလျှင် ယောနိသော + မနသိ + ကာရောဟူ၍ ဖြစ်ပါ
သည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ ယောနိသော = သင့်သော၊ မှန်ကန်သော
အကြောင်းအားဖြင့် မနသိ = စိတ်၌၊ ကာရော = ပြုခြင်း ဖြစ်ပါ
သည်။ အဖြောင့် အဓိပ္ပာယ်မှာ အနိစ္စဓမ္မ၌ အနိစ္စ ဟူ၍
လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဓမ္မ၌ ဒုက္ခ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အနတ္တ-
ဓမ္မ၌ အနတ္တ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အသုဘဓမ္မ၌ အသုဘ ဟူ၍
လည်းကောင်း၊ မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း သိတတ်
သော ပညာသည် ယောနိသော မနသိကာရ မည်လေသည်။
(အနိစ္စာဒိ ဝသေန မနသိကာရော-ပါထိကဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ၊
နှာ-၂၃၀)

ယင်းယောနိသောမနသိကာရနှင့် ပတ်သက်၍ သုတ်မဟာ
ဝါ အဋ္ဌကထာ၊ ဇနဝသဘသုတ်၊ နှာ-၂၃၆ တွင် ယောနိသော-
မနသိကာရမည်သည် သင့်သောအစီရင်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း
(ဥပါယ မနသိကာရ)၊ မှန်ကန်သော လမ်းအားဖြင့် နှလုံး
သွင်းခြင်း(ပထမနသိကာရ)၊ အနိစ္စဖြစ်သော တေဘူမကတရား

၌ အနိစ္စ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဖြစ်သော တေဘူမက-
တရား၌ ဒုက္ခဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အတ္တမဟုတ်သော တေဘူမက-
တရား၌ အနုတ္တဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သုဘမဟုတ်သော တေဘူ-
မက တရား၌ အသုဘဟူ၍ လည်းကောင်း၊ နှလုံးသွင်းခြင်းတို့
ဖြစ်ကြကြောင်း ဖော်ပြထားလေသည်။

အထက်ပါ ပါထိကဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာနှင့် မဟာဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ-
တို့၌ ဖော်ပြခဲ့သော ယောနိသော မနသိကာရ ဖြစ်ရန်မှာ အနိစ္စ၊
ဒုက္ခ၊ အနုတ္တ၊ အသုဘ သဘာဝဓာတ် ပရမတ္ထကို မဖောက်မပြန်
အမှန် သိတတ်သော ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်ရမည် ဖြစ်သည်။
ယင်း ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ဥဒ္ဓိတည။ ဝိပဇ္ဇိတည။ နေယျ-
ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ဥဒ္ဓိတည။ ဝိပဇ္ဇိတည။ ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ
မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ အကျဉ်းနှင့် အကျယ် ဒေသနာ တရားသံကို
ကြားနာကာမျှဖြစ်သော သုတမယဉာဏ်ဖြင့်ပင် ပရမတ္ထသဘာဝ-
ကို သိနိုင်၍ ယောနိသော မနသိကာရ ဖြစ်လေသည်။ နေယျ-
ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ သူတော်ကောင်းပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲ ဆည်းကပ်၍ တရား-
တော်ကို ကြားနာပြီး ယင်း တရားဒေသနာတော်ကို ကျင့်ကြံ
ကြိုးကုတ် အားထုတ်မှသာလျှင် ဘာဝနာမယဉာဏ်ဖြင့် ပရမတ္ထ-
သဘာဝကို သိနိုင်၍ ယောနိသော မနသိကာရ ဖြစ်လေသည်။

ထို့ကြောင့် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနုတ္တ သဘာဝဓာတ် ပရမတ္ထကို
မဖောက်မပြန် အမှန် သိတတ်သော ပညာဟု ဆိုအပ်သော
ယောနိသော မနသိကာရသည်သာ သောတာပတ္တိမဂ် ရောက်
ကြောင်း ရကြောင်း အင်္ဂါထိုက်သော တရားဖြစ်ကြောင်း
မှတ်သားမည် ဖြစ်လေသည်။

[အထက်ပါ စကားရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာကျမ်းဂန် အကိုးအကားများမှာ ဤသို့ဖြစ်သည်။ သုတ္တန္တပိဋက၊ ပါထိကဝဂ္ဂ ပါဠိတော် နှာ-၁၉၀ တွင် “ယောနိသော မနသိကာရော = ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း အသင့်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း” ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ယင်း အဋ္ဌကထာ နှာ-၂၀၃ တွင် “ယောနိသော မနသိကာရောတိ အနိစ္စာဒိဝသေန မနသိကာရော-အနိစ္စ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း” ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ မဟာဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ နှာ-၂၃၆ တွင် “ယောနိသော မနသိကာရော နာမဥပါယ မနသိကာရော၊ ပထမနသိကာရော၊ အနိစ္စေ အနိစ္စန္တိ ဒုက္ခေဒုက္ခန္တိ အနတ္တနိစ္စအနိတ္တတိ၊ အသုဘောအသုဘန္တိ သစ္စာနုလောမိကေန ဝါ စိတ္တဿ အာဝဠနာ အနာပဠနာ အဘောဂေါသမန္တဟာရောမနသိကာရော၊ အယံဝုဇ္ဇတိ ယောနိသော မနသိကာရော” ဟူ၍ လည်းကောင်း ဖြစ်ကြသည်။]

(၄) လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါး အားလျော်သော တရားတော်ကို ကျင့်ခြင်း (ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိ)

အထက်ပါ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိဟူသောစကားရပ်ကို ပုဒ်ခွဲလျှင် ဓမ္မ + အနုဓမ္မ + ပဋိပတ္တိ ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ ဓမ္မ = မင်္ဂလေးပါး၊ ဖိုလ်လေးပါး၊ နိဗ္ဗာန်ဟု ဆိုအပ်သော လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးအား အနုဓမ္မ = လျော်သောတရားတော်ကို ပဋိပတ္တိ = ကျင့်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ (ဝါ) ဓမ္မ = လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသို့၊ အနုဓမ္မ = အတူလိုက်လျက် မင်္ဂ၏

ရှေ့အဘို့ဖြစ်သော သီလဝိသုဒ္ဓိ စသော ဝိပဿနာတရားများကို၊
ပဋိပတ္တိ = ယင်း တရားများကိုရရန် ကျင့်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ယင်း ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိနှင့် ပတ်သက်၍ မဂ်၏ရှေ့အဘို့ဖြစ်
သော သီလဝိသုဒ္ဓိစသော ဝိပဿနာအကျင့်ဟု ဆိုအပ်သော ပုဗ္ဗ-
ဘာဂ ပဋိပတ္တိ ဟူသည်မှာ

- (၁) သီလဝိသုဒ္ဓိ = သီလ၏ စင်ကြယ်မှု၊
- (၂) စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ = စိတ်၏ စင်ကြယ်မှု၊
- (၃) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ = အယူ၏ စင်ကြယ်မှု၊
- (၄) ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိ = ယုံမှားခြင်းကို ပယ်ဖျောက်
ခြင်း စင်ကြယ်မှု၊
- (၅) မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ = လမ်းမှန်၊ လမ်းမှားကို
သိသောဉာဏ်အမြင် စင်ကြယ်မှု၊
- (၆) ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ = မဂ်သို့ ရောက်ကြောင်း
အကျင့်၏ဉာဏ်အမြင် စင်ကြယ်မှုတို့ ဖြစ်ပါသည်။

အထက်ပါ ခြောက်ပါးသော လောကီ ဝိသုဒ္ဓိတို့သည်သာ
မဂ်၏ ရှေ့အဘို့ ဖြစ်သော ဝိပဿနာ အကျင့်ဟုဆိုအပ်သော
ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပတ္တိ မည်လေသည်။ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိသည် လော
ကုတ္တရာ တရားဖြစ်သည့်အတွက် ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပတ္တိ မမည်ချေ။
သို့အတွက် ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပတ္တိထိုက်သော သီလဝိသုဒ္ဓိ စသော
ဝိသုဒ္ဓိ (၆) ပါးကိုသာ သောတာပတ္တိမဂ် ရကြောင်း ရောက်

ကြောင်း အင်္ဂါရပ်နှင့်ပြည့်စုံစေရန် နေယျပုဂ္ဂိုလ်တို့အဖို့ ကျင့်ကြံ ကြိုးကုတ်အားထုတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

[အထက်ပါစကားရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ကျမ်းဂန်အကိုးအကားများမှာ ဤသို့ဖြစ်သည်။ သုတ္တန္တ- ပိဋက၊ ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိတော်နာ- ၁၉၀ တွင် “ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိ- ပတ္တိ = လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးအားလျော်သော တရား တော်ကိုကျင့်ခြင်း” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ယင်း အဋ္ဌကထာ နာ - ၂၀၃ တွင် “ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိတိ လောကုတ္တရာဓမ္မဿ အနုဓမ္မ ဘူဘာယ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပတ္တိယာ ပဋိပဇ္ဇနံ = လောကုတ္တရာ တရား တော်အား လျော်သောဓမ္မဖြစ်၍ ဖြစ်သောမဂ်၏ ရှေ့အဖို့ဖြစ် သော အကျင့်ကိုကျင့်ခြင်း” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဣတိပုတ္တအဋ္ဌကထာ နာ- ၂၅၆ တွင် “ဓမ္မာနု ဓမ္မပဋိပဋ္ဌဿာတိ- တေ ဓမ္မာနာမ နဝဝိဓော လောကုတ္တရာ ဓမ္မော၊ တဿဓမ္မဿ အနုဓမ္မော သီလဝိသုဒ္ဓိ အာဒိပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ ဓမ္မော၊ တံ ဓမ္မာ- နု ဓမ္မပဋိပဋ္ဌဿ အဓိဂန္တု ပဋိပဇ္ဇမာနဿ = ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာ တရားတော်အား လျော်သောသီလဝိသုဒ္ဓိ စသော မဂ်၏ရှေ့အဖို့ ဖြစ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ခြင်း” ဟူ၍လည်း ကောင်း၊ မဟာနိဒ္ဒေသ အဋ္ဌကထာ နာ- ၅၅ တွင် “ဓမ္မာနုဓမ္မ- ပဋိပဒါယာတိ ဓမ္မာနာမ နဝလောကုတ္တရာဓမ္မော၊ အနုဓမ္မော နာမ ဝိပဿနာဒိ၊ တဿဓမ္မ အနုရူပါပဋိပဒါ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပဒါ၊ တဿာ ဓမ္မာနု ဓမ္မပဋိပဒါယ” ဟူ၍လည်းကောင်း။ ထိုနည်းတူ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တ အဋ္ဌကထာ နာ- ၃၂ နှင့် ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တ အဋ္ဌ- ကထာနာ- ၂၄၆ တွင် “ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပဇ္ဇော.... စသည်” ဟူ၍ လည်းကောင်း ဖော်ပြထားသည်။]

ပုဂ္ဂလပညတ် ပါဠိတော်လာ
ပုဂ္ဂိုလ်(၄)မျိုး

လူ နတ် ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတို့၏ ဆရာစင်စစ် ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် တာဝတိံ ဖည် နတ်တို့ပြည်၌ အဘိဓမ္မာ ခုနစ်ကျမ်း အပါအဝင်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂလပညတ် ပါဠိတော်ကို အလွန်အမင်း မကျဉ်းလှသောနည်းအားဖြင့် ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။ ယင်း ပုဂ္ဂလပညတ်ပါဠိတော်တွင် ပုဂ္ဂိုလ်(၄)မျိုး ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်(၄)မျိုးမှာ အကျဉ်းအားဖြင့် အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

- (၁) အကျဉ်းဟောပြုကာမျှဖြင့် မဂ် ဖိုလ်ရသော ပုဂ္ဂိုလ် (ဥစ္ဆဒ္ဓိတညူ ပုဂ္ဂိုလ်)
- (၂) အကျယ်ဟောပြုကာမျှဖြင့် မဂ်ဖိုလ်ရသော ပုဂ္ဂိုလ် (ဝိပဇ္ဇိတညူ ပုဂ္ဂိုလ်)
- (၃) အကျဉ်းအကျယ် ဟောပြုပြီးမှ ကျင့်ကြံအားထုတ်ခြင်းအားဖြင့် မဂ်ဖိုလ်ရသောပုဂ္ဂိုလ် (နေယျပုဂ္ဂိုလ်)
- (၄) သင်ယူခြင်း၊ ကျင့်ကြံအားထုတ်ခြင်း အတိုင်းအရှည် မျှသာဖြစ်၍ ယခုဘဌ၌ မဂ် ဖိုလ် မရသောပုဂ္ဂိုလ် (ပဒပရမပုဂ္ဂိုလ်)

အထက်ဖော်ပြပါ ပုဂ္ဂိုလ်(၄)မျိုးကို အနည်းငယ်သိသာရန် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

(က) မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် တရားတော်ကို အကျဉ်းမျှသာ ဟောတော်မူသည်နှင့် တပြိုင်နက် တရားတော်တို့၏ဉာဏ်

သည် ထင်မြင်လာသည်။ ပွင့်လင်းလာသည်။ တနည်းအားဖြင့် မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောကြားမြှောက်ဆိုအပ်သော တရားသံ ကို ထုတ်ဖော်ဟောပြောကာမျှဖြင့် သစ္စာလေးပါးတရားတော် ကို သိမြင်လေသည်။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥဏ္ဍိတညူပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ် လေသည်(ဥဏ္ဍိတ=ဉာဏ်ကိုဖြင့်လှစ်အပ်ကာမျှ၊ အညူ=သစ္စာ လေးပါးကို သိမြင်ခြင်း)။ ဥပမာအားဖြင့် သတိပဋ္ဌာန် ဒေသနာ တော်ကို အကျဉ်းဥဒ္ဒေသမျှ ဟောတော်မူကာမျှဖြင့် ဥဏ္ဍိတညူ ပုဂ္ဂိုလ်သည် အရဟတ္တမဂ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်လေ သည်။ ထိုသို့သောအကြောင်းကို အဘိဓမ္မာပိဋက ပုဂ္ဂလပညတ္တိ အဋ္ဌကထာနာ- ၇၃တွင် “ဣတ္ထရော သတိပဋ္ဌာနာတိ အဒိနာ.... ဥဏ္ဍိတညူတိ” ဟု မိန့်ဆိုခဲ့သည်။

(ခ) မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် အကျဉ်းအားဖြင့် ဟော ကြားတော်မူအပ်သော ဒေသနာတော်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို မသိ၍ မဂ်ဖိုလ်ကိုမရပဲ၊ အကျယ်ချဲ့၍ ဟောကြားတော်မူသည့် အခါမှ ယင်းအနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုသိသဖြင့် သစ္စာလေးပါးတရား တော်ကို သိမြင်လေသည်။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဇ္ဇိတညူပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်လေသည်။ (ဝိပဇ္ဇိတ=အကျယ်ချဲ့အပ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ် ကို အညူ= သစ္စာလေးပါးကိုသိမြင်ခြင်း)။ ဥပမာအားဖြင့် သတိပဋ္ဌာန် ဒေသနာတော်ကို အကျဉ်းဥဒ္ဒေသမျှ ဟောတော်မူ ကာမျှဖြင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်မသိပဲ၊ အကျယ်ဝေဖန်၍ ဟောတော် မူသည့်အခါမှ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုသိသဖြင့် အရဟတ္တမဂ်၊ အရ- ဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်သောပုဂ္ဂိုလ်ကို ဝိပဇ္ဇိတညူပုဂ္ဂိုလ် ဟု ခေါ်လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ပုဂ္ဂလပညတ္တိ အဋ္ဌကထာ

နာ- ၇၃ တွင် “အယံ သံခိတ္တေ နမာတိကံ...ဝိပဉ္စိတညူတိ” ဟူ၍ မိန့်ဆိုခဲ့သည်။

(ဂ) မြတ်စွာ ဘုရား သခင် သည် အကျဉ်းအားဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော တရားဒေသနာ တော်ကိုလည်းကောင်း၊ အကျယ်အားဖြင့် ဟောတော် မူအပ်သော တရားဒေသနာ တော်ကိုလည်းကောင်း၊ ကြားနာရကာမျှဖြင့် မဂ်ဖိုလ်ကိုမရနိုင်ပဲ၊ အကျဉ်းအားဖြင့် ပါဠိတော်၌ လာသည့်အတိုင်း ပါဠိတော်ကို သင်ယူခြင်း၊ အကျယ်အားဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို အဖန်ဖန် မေးမြန်းခြင်း၊ တရားတော်ကို ကြားနာခြင်း၊ သင့်လျော်လျောက်ပတ်စွာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းခြင်း၊ ကလျာဏမိတ္တ စသော သူတော်ကောင်းတို့ကို မှီခိုဆည်းကပ်ခြင်းတို့ကို ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် အားထုတ်ခြင်းဟူသော အစဉ်အားဖြင့် အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသောတရားထူးရအောင် ဆောင်ထိုက်သော ပုပ္ဖိုလ်သည် နေယျပုဂ္ဂိုလ် မည်လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ပုဂ္ဂလပညတ္တိ အဋ္ဌကထာ နာ-၇၃ တွင် “အနုပဗ္ဗေန ဓမ္မာဘိသပယော ဟောတီတိ အနုက္ကမေန အရဟတ္တပုတ္တိ” ဟူ၍မိန့်ဆိုခဲ့သည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်အားထုတ်ခြင်းဟူသော အစဉ်အားဖြင့် အရဟတ္တမဂ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်ခြင်းသည် ဖြစ်လေသည်။ (နေတဗ္ဗော = နေယျော = ကျင့်ကြံခြင်းဟူသော အစဉ်အားဖြင့် တရားထူးရအောင်ပို့ဆောင်ခြင်း။)

(ဃ) တရားတော်ကို အကြိမ်များစွာ ကြားနာခြင်း၊ အကြိမ်များစွာသင်ယူခြင်း၊ အကြိမ်များစွာလေ့လာပွားများခြင်း၊ အကြိမ်များစွာ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်အားထုတ်ခြင်း စသည်

တို့ကိုပြုကျင့်ဆောင်ရွက်ငြားသော်လည်း ထိုဘဝ၌ စျာန်မင်ဖိုလ်
 ရောက်အောင် အကြောင်းမပြည့်စုံခဲ့သောပုဂ္ဂိုလ်သည် ပဒပရမ
 ပုဂ္ဂိုလ်မည်လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ပုဂ္ဂလပညတ္တိအဋ္ဌကထာ၊
 နှာ- ၇၄ တွင် “နတေန အတ္တဘာဝေန စျာန် ဝါ ဝိပဿနံ ဝါ
 မဂ္ဂံ ဝါ ဖလံ ဝါ နိဗ္ဗတ္တေတံ သက္ကောတိ” ဟူ၍ မိန့်ဆိုခဲ့သည်။
 အဓိပ္ပာယ်မှာ ထိုခန္ဓာကိုယ်ဘဝ၌ စျာန်ဝိပဿနာ မင်ဖိုလ်သို့
 မရောက်စေနိုင်သောပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ (ပဒံ = နယုလေ့ကျက်
 ကျင့်ကြံအားထုတ်အပ်သောပုဒ်သည် ပရမံ = အလွန်အတိုင်း
 အရှည်ရှိခြင်း)။

အထက်ပါ ဥစ္ဆဋ္ဌိတည။၊ ဝိပဇ္ဇိတည။၊ နေယျ၊ ပဒပရမ
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် ဥစ္ဆဋ္ဌိတည။နှင့် ဝိပဇ္ဇိတည။ ဖြစ်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်
 မျိုးတို့သည် သာသနာသက္ကရာဇ် အနှစ်တစ်ထောင်ရှိပြီးသည်မှ
 စ၍ မထင်ရှားတော့ဟု သိရှိရပါသည်။ လယ်တီဆရာတော်ဘုရား
 ကြီးသည်ကား ဥစ္ဆဋ္ဌိတည။နှင့် ဝိပဇ္ဇိတည။ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်
 သာသနာသက္ကရာဇ်အနှစ်တစ်ထောင်သာလျှင် ခေတ်ရှိကြောင်း၊
 အနှစ်တစ်ထောင်မှစ၍ နေယျခေတ်သာရှိတော့ကြောင်း အဆုံး
 အဖြတ်ပေးတော်မူလေသည်။

နေယျပုဂ္ဂိုလ်

သာသနာတော်သက္ကရာဇ် အနှစ်တစ်ထောင်မှစ၍ နေယျ
 ပုဂ္ဂိုလ်ခေတ်သာရှိတော့ကြောင်း အထက်ပါလယ်တီဆရာတော်
 ဘုရားကြီး အဆုံးအဖြတ်ပေးတော်မူသည့်အတိုင်း နေယျပုဂ္ဂိုလ်
 ဖြစ်ထိုက်သော ယောဂီသုတော်စင်တို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ကို

ရကြောင်း အင်္ဂါ(၄)ပါးနှင့်အညီ သမထဝိပဿနာတရားများ ကို နေ့စဉ်အသက်မပြတ်ကြိုးစားအားထုတ်မှသာ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် ကို ရနိုင်မည်ဖြစ်ကြလေသည်။

တိုက်တွန်းချက်

မြတ်စွာဘုရားသခင်ထားတော်မူခဲ့သော အဆုံးအမသာသနာ တော်၏သက်တမ်းသည် အနှစ်ငါးထောင်ဖြစ်သည်။ ယခုအခါ ယင်းသာသနာတော်သက်တမ်းသည် နှစ်ထောင်ငါးရာ ကျော် လွန်လာပြီဖြစ်သည်။ ယင်းသာသနာတော်တွင်း၌သာ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ရရာ ရကြောင်း နည်းမှန်လမ်းမှန် အကျင့်များရှိလေသည်။ ယင်းနည်းမှန်လမ်းမှန်အကျင့်များကို မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟော ကြားတော်မူသည့် ဒီဃနိကာယ်၊ ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိတော်နှင့် သံယုတ္တနိကာယ်၊ မဟာဝဂ္ဂပါဠိတော်များလာ သောတာပတ္တိ မဂ်ကို ရကြောင်းရောက်ကြောင်း အင်္ဂါ(၄)ပါးနှင့်အညီ ကျင့် ကြံကြိုးကုတ် အားထုတ်ကြသဖြင့် အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ် များ ကံလေသာမှလွတ်မြောက်၍ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တရားများကို ရကြသည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်ကြလေသည်။

သို့ရာတွင် ယင်း မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တရားသည် အလွန်နက်နဲ ခက်ခဲ သိမ်မွေ့သော တရားဖြစ်၍ သာမန်ဇာတိလူဖြင့် မရနိုင် ပေ။ တင်းတင်းရင်းရင်း၊ ပြည့်ပြည့်ဝဝ၊ ကြိုးစားအားထုတ် နိုင်မှသာ ရနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ကြိုးစားအားထုတ်မှ ရနိုင် ကြောင်းကို မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် သံယုတ္တနိကာယ်၊ နိဒါန- ဝဂ္ဂ ပါဠိတော်၊ နှာ-၄၆၆ တွင် ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။

သို့အတွက် နေယျပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ထိုက်သော ယောဂီသုတော်စင်တို့သည် မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တရားကိုရရန် အောက်ပါအတိုင်းကြိုးစားအားထုတ်ပါရန် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်အပ်ပါသည်။

မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန် ရရန် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း

ယောဂီသုတော်စင်တို့သည် မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ရရန် ကြိုးစားအားထုတ်ရန်မှာ နည်း(၂)နည်းရှိပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

ပထမနည်း

ယင်းနည်းမှာ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ရရန် ကြိုးစားကျင့်ကြံအားထုတ်လိုပါလျက်၊ အိမ်မှုရေး၊ ပစ္စည်းရေး၊ လူမှုရေး၊ စသည့်ကိစ္စများအတွက် အချိန်မရသဖြင့် တရားတော်ကို တနေ့(၂)ကြိမ်မျှသာ အားထုတ်နိုင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤကဲ့သို့ တနေ့လျှင် နံနက်တကြိမ်၊ ညတကြိမ်မျှသာ တရားတော်ကို အားထုတ်ခြင်းအတွက် ချက်ချင်း မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ကို မရနိုင်သော်လည်း ရရန်မျိုးစေ့ ရင့်ကျက်ရှင်သန်လာနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ မျိုးစေ့ ရင့်ကျက်ရှင်သန်သဖြင့် အချိန်ပေးသည့်အခါ ဒုတိယနည်းကို အားထုတ်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ဒုတိယနည်း

ယင်းနည်းမှာ နေယျဖြစ်ထိုက်သော အသက်အရွယ်အားဖြင့် အသက်(၆၀) သို့မဟုတ် (၆၅) နှစ်ကျော်၍ ပင်စင် အငြိမ်းစား ယူပြီးသော ယောဂီသုတော်စင်များသည် တရားတော်ကို တနေ့(၆)ကြိမ်၊ တခါထိုင်လျှင် တနာရီမျှ အဆက်မပြတ်ကြိုးစား

အားထုတ်ရမည်။ ထို့အပြင် ကိလေသာ ကာမဖြင့် ကျက်စား
 ရာနယ်ပယ် (မိမိတို့အိမ် စသည်) ကို အာလယပြတ် စွန့်ခွာပြီး
 လျှင် ထိုနယ်ပယ်မျိုး အသစ်ကိုလည်း နောင်တဖန် မထူထောင်
 ပဲ၊ ကိလေသာကာမနှင့် လွတ်ကင်းရာ သင့်လျော်သောတနေရာ
 ဌ်နေ၍ မိမိကြိုက်နှစ်သက်ရာ သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာ နည်း
 တစ်မျိုးမျိုးကို ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် အားထုတ်ရမည်။ ထိုသို့
 တရားတော်ကို အဆက်မပြတ် ကြိုးစားအားထုတ်ပါလျှင် ပါရမီ
 အလျောက် တလအတွင်းဖြစ်စေ၊ တနှစ်အတွင်းဖြစ်စေ၊ ဆယ်
 နှစ်အတွင်းဖြစ်စေ မိမိတို့ရည်မှန်းထားသည့် မင်္ဂ၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်
 ပန်းတိုင်သို့ ရောက်မည်အမှန်ဖြစ်ပါသည်။ သို့မှသာ နေက္ခမ
 ပါရမီလည်း ဖြည့်ဆည်းပူးရာ ကျမည်ဖြစ်ပါသည်။ နေက္ခမ၏
 အဓိပ္ပာယ်မှာ ထွက်မြောက်ခြင်း၊ လွတ်မြောက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။
 အဖြောင့်အဓိပ္ပာယ်မှာ ကာမမှ ထွက်မြောက်အောင်၊ လွတ်
 မြောက်အောင် ဖြည့်ကျင့်နိုင်မှ၊ သံသရာ ဘဝတည်းဟူသော
 ဘဝသုံးပါးမှ ထွက်မြောက်မည်၊ လွတ်မြောက်မည်ဖြစ်ပါသည်။
 သို့ပါ၍ ယောဂီ သူတော်စင်ပုဂ္ဂိုလ်များသည် မင်္ဂ၊ ဖိုလ်၊
 နိဗ္ဗာန်ကို ယခုဘဝ၌ပင် ရနိုင်ရေးအတွက် ဒုတိယနည်းကို
 ကျွန်ုပ်တို့အတူ လက်တွဲလျှက် လုံ့လကြိုးကုတ် အားထုတ်နိုင်ကြ
 ပါစေသတည်း။

နေ့စွဲ။ ၁၀-၅-၈၆

အုန်းလှိုင်

(ခေတ္တ) ငွေစာရင်းမင်းကြီးရုံး ဝိပဿနာရိပ်သာ
 ၃၁(က)၊ အင်းယားမြိုင်လမ်း၊
 ရန်ကုန် (၃၁၅၄၉)

ဝိသုဒ္ဓိကျင့်စဉ်(၇)ပါး

ဝိပဿနာ ဘာဝနာ ပွားများနည်း

ဝိသုဒ္ဓိကျင့်စဉ်ဟူသော စကားရပ်၏အဓိပ္ပာယ်ကို ဝိပဿနာ ဘာဝနာ ပွားများသူများ သိနားလည်စေရန် ပထမဦးစွာ ဖော် ပြအပ်ပါသည်။ ဝိသုဒ္ဓိကျင့်စဉ် ဟူသည်မှာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဟူသော ပါဠိ စကားရပ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၏အဓိပ္ပာယ်မှာ အညစ် အကြေး အလုံးစုံကင်းသော စင်စင်ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ် သော နိဗ္ဗာန်တရားမြတ်ကိုဆိုလိုသည်။ မဂ္ဂ၏အဓိပ္ပာယ်မှာ ရောက် ကြောင်းဖြစ်သော အကျင့်လမ်းကို ဆိုလိုသည်။ အဖြောင့် အဓိပ္ပာယ်မှာ အညစ်အကြေး အလုံးစုံကင်းသော စင်စင်ထက် ဝန်းကျင်စင်ကြယ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း အကျင့်လမ်း (ဝါ) ကျင့်စဉ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

အထက်ပါ စကားရပ် များထဲတွင် စင်ကြယ်ကောင်း မြတ် သော ဧဝံ၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန် တရားမြတ်ဆိုသည်မှာ ပဋိဝေဓ သာသနာပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းပဋိဝေဓသည် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ သာသနာတော်၌ လိုရင်းအနှစ်သာရ ပဓာန တရားပင်ဖြစ်ပါ သည်။ ရောက်ကြောင်း အကျင့်လမ်းစဉ်မှာ ကိုယ်တွေ့ကျင့်မှု ဟူ သော ပဋိပတ္တိသာသနာပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းပဋိပတ္တိကို လမ်း မှန် နည်းမှန် ကိုယ်တွေ့ကျင့်မှုသာလျှင် ပဋိဝေဓတရားကို ရခြင်း သိခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပဋိပတ္တိသာသနာသည်

ဒုတိယလိုအပ်သောတရားဖြစ်၍ ပဋိဝေဝသာသနာသည် ပထမ
 လိုရင်း ပဓာနတရားဖြစ်လေသည်။ ပဋိပတ်ကို နည်းလမ်းမှန်ကန်
 စွာ ကျင့်ကြံနိုင်ရန်အတွက် နည်းမှန်လမ်းမှန် ညွှန်ပြပေးသော
 ပရိယတ်တရားကျမ်းဂန် သာသနာသည်လည်း တတိယလိုအပ်
 သော တရား ဖြစ်ပြန်လေသည်။ ထိုတရားကျမ်းဂန်သည် မြတ်စွာ
 ဘုရားသခင် ကိုယ်တော်တိုင် ဟောကြားတော်မူခဲ့သော သုတ်၊
 အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းဒေသနာတော်များ ဖြစ်လေသည်။

ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားသခင် ကိုယ်တော်တိုင်နှင့် တပည့်
 သာဝကများ ဟောကြားညွှန်ပြခဲ့သော ပရိယတ်တရား ကျမ်း
 ဂန်ဒေသနာတော်များကို ရှိသောစွာ ကိုးကွယ်ဆည်းကပ် ကြား
 နာ၍ ပဋိပတ် လမ်းမှန်ကို ကျင့်ကြံပြီး၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်
 တည်းဟူသော ပဋိဝေဝဘုရားတော်ကို ရကြသိကြမည် ဖြစ်
 လေသည်။

ဝိသုဒ္ဓိ ကျင့်စဉ်(၇)ပါး

ဝိသုဒ္ဓိကျင့်စဉ် တရားတော်မြတ်သည် (၇) ပါးရှိပါသည်။
 ယင်း(၇)ပါးမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

- (၁) သီလ ဝိသုဒ္ဓိ = သီလ၏စင်ကြယ်မှု။
- (၂) စိတ္တ ဝိသုဒ္ဓိ = စိတ်၏စင်ကြယ်မှု။
- (၃) ဒိဋ္ဌိ ဝိသုဒ္ဓိ = အယူ၏စင်ကြယ်မှု။
- (၄) ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိ = ယုံမှားခြင်းကို ပယ်
 ဖျောက်ခြင်း စင်
 ကြယ်မှု။

- (၅) မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏ ဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ = လမ်းမှန် လမ်းမှားကို သိသော ဉာဏ်အမြင် စင်ကြယ်မှု
- (၆) ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ = မဂ်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်၏ ဉာဏ်အမြင်စင်ကြယ်မှု
- (၇) ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ = သစ္စာ လေးပါး တရားတော်ကို သိတတ်သောဉာဏ် အမြင်၏ စင်ကြယ်မှု။

အထက်ပါဝိသုဒ္ဓိ(၇)ပါး တို့တွင် သီလဝိသုဒ္ဓိ စသော ရှေ့ ဝိသုဒ္ဓိ(၆)ပါး တို့သည်လောကုတ္တရာမဂ်၏ ရှေ့အဖို့ဖြစ်သော ဝိပဿနာ အကျင့်ဝိသုဒ္ဓိတို့ဖြစ်ကြသည်။ ယင်း တို့ကို “အရိယမဂ္ဂဿပုဗ္ဗဘာဂ ပဋိပတ္တိဘူတာ ဆဗ္ဗိသုဒ္ဓိယော = အရိယာမဂ်၏ ရှေ့အဖို့ကျင့်ရမည့်ဝိသုဒ္ဓိ (၆)ပါးတို့” ဟု ခုဒ္ဒကနိကာယ်အဋ္ဌကထာ၌ဆိုအပ် လေသည်။ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိသည် လောကုတ္တရာ မဂ်တရားဖြစ်သည့်အတွက် ပုဗ္ဗဘာဂ ပဋိပတ္တိ မမည်ချေ။ သီလ အစရှိ သောဝိသုဒ္ဓိကျင့်စဉ် (၇)ပါး တို့ကို ဖော်ပြရာ၌ ပဿပ ပရိယတ်ကျမ်းဂန်ကို ရှင်းပြ၍ ဒုတိယပဋိပတ်အကျင့်တရားကို လို ရင်းအချက် ဖော်ပြမည် ဖြစ်ပါသည်။

(၁) သီလဝိသုဒ္ဓိ = သီလ၏ စင်ကြယ်မှု
 ပရိယတ်တရားကျမ်းဂန်
 (ပရိယတ်အခြေခံ)

သီလဆိုသည်မှာ ကိုယ်အမှုအရာ၊ နှုတ်အမှုအရာ တို့ကို ကောင်းစွာထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်မှုကို ခေါ်ပါသည်။ ယင်း

သီလသည်(၁) ရဟန်းတော်တို့၏ သီလ၊(၂) လူတို့၏ သီလ ဟူ၍ နှစ်မျိုး ရှိပါသည်။ ရဟန်းတော်တို့၏ သီလသည် ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ အစရှိသော သီလလေးပါး ရှိသကဲ့သို့ လူတို့၏ သီလသည်လည်း ငါးပါးသီလ၊ အာဇီဝဋ္ဌမကသီလဟူ၍ နှစ်ပါး ရှိပါသည်။

ရဟန်းတော်တို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိ

ရဟန်းတော်တို့သည် ၎င်းတို့ စောင့်ထိန်းရမည့် ပါတိမောက္ခသံဝရ စသော သီလလေးပါးကို ကောင်းစွာ ထိန်းသိမ်းကျင့်စင်ကြယ်အောင် ပြုကျင့် စောင့်ရှောက်လျှင် သီလ၏ စင်ကြယ်ခြင်း (ဝါ) စင်ကြယ်သော သီလ ဖြစ်ပေသည်။ ထို့အကြောင်းကို “သီလဝိသုဒ္ဓိနာမသုပရိသုဒ္ဓိ ပါတိမောက္ခသံဝရာဒိ စတုပ္ပိဓံ သီလံ” ဟူ၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ မိန့်ဆိုခဲ့သည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ သီလ၏ စင်ကြယ်ခြင်းမည်သည် ထိန်းသိမ်းကျင့်စင်ကြယ်သော ပါတိမောက္ခသံဝရ အစရှိသော လေးပါးသော သီလတို့ ဖြစ်လေသည်။ ရဟန်းတော်တို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိသည် အလွန်ကျယ်ဝန်း လေသည်။

လူတို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိ

ရဟန်းတော်တို့၏ စောင့်ထိန်းရမည့် သီလဝိသုဒ္ဓိသည် အလွန်ကျယ်ဝန်းလှသော်လည်း လူတို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိသည်ကား ငါးပါး သီလကိုဖြစ်စေ၊ အာဇီဝဋ္ဌမက သီလကိုဖြစ်စေ တပါးပါးကို ဆောက်တည် စောင့်ထိန်းရုံမျှဖြင့် သီလကို ကောင်းစွာ ထိန်းသိမ်းကျင့်စင်ကြယ်စေသည်မည်လေသည်။ ယင်း သီလတပါး

ပါးကိုခံယူ ဆောက်တည်၍ လုံခြုံစွာ စောင့်ထိန်းသဖြင့် သီလ
 ဝိသုဒ္ဓိ၌ တည်လေသည်။ ယင်း သီလမျိုးသည် အမြဲသဖြင့်
 စောင့်ထိန်းရမည့် နိစ္စသီလမျိုးဖြစ်၍ တခါခံယူ ဆောက်တည်
 ထားလျှင် မကျူးမလွန် သမျှ ကာလပတ်လုံးမပျက် တော့ချေ။
 ကျူးလွန်မိလျှင်လည်း ကျူးလွန်မိသော သိက္ခာပုဒ်ကိုသာထပ်၍
 ဆောက်တည်ရမည်ဖြစ်လေသည်။ မကျူးလွန်မိသော သိက္ခာပုဒ်
 ကိုကား ထပ်၍ ဆောက်တည်ရန် မလိုတော့ချေ။ ထပ်၍
 ဆောက်တည် လျှင်လည်း အပြစ်မရှိ၊ ခိုင်မြဲစေရခြင်းအကျိုး
 ရှိလေသည်။ တနေ့တခါ နေ့တိုင်း နေ့တိုင်း ဆောက်တည်လျှင်
 သာ၍ ကောင်းလေသည်။

ငါးပါးသီလ

- (၁) သူတပါးအသက်ကို သတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ပါ၏။
(အဟံပါဏာတိ ပါတာ ဝိရမာမိ)
- (၂) အရှင်မပေးသော သူတပါးဥစ္စာကိုခိုယူခြင်းမှ ရှောင်
ကြဉ်ပါ၏။ (အဟံအဒိန္နာ ဒါနာ ဝိရမာမိ)
- (၃) ကာမတို့၌မှားသော အကျင့်ကိုကျင့်ခြင်းမှ ရှောင်
ကြဉ်ပါ၏။ (အဟံကာမေသုမိစ္ဆာစာရာ ဝိရမာမိ)
- (၄) မဟုတ်မမှန်သော စကားကိုပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်
ကြဉ်ပါ၏။ (အဟံမုသာဝါဒါ ဝိရမာမိ)
- (၅) သေရည်သေရက်ကို သောက်စားခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်
ပါ၏။ (အဟံ သုရာမေရယ မဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနာ ဝိရမာမိ
(မှတ်ချက်-မိမိအလိုအလျှောက် ဆောက်တည်ရာ၌
သီလ တောင်းဘွယ် ကိစ္စမရှိချေ)

ဝိသုဒ္ဓိကျင့်စဉ်

အာဇီဝဌမကသီလ

(အသက်မွေးမှုလျှင် ရှစ်ခုမြောက် ဖြစ်သောသီလ)

- (၁) သူတပါး အသက်ကို သတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ပါ၏။
(ပါဏာတိ ပါတာ ဝိရမာမိ)
- (၂) သူတပါး ဥစ္စာကိုနှိုးယူခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ပါ၏။
(အဒိန္နာဒါနာ ဝိရမာမိ)
- (၃) သေရည် သေရက်နှင့် တကွသော ကာမတို့၌ မှားယွင်းသော အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ပါ၏။
(ကာမေသုမိစ္ဆာစာရာ ဝိရမာမိ)
- (၄) မဟုတ်မမှန်သော စကား ပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ပါ၏။ (မုသာဝါဒါ ဝိရမာမိ)
- (၅) သူနှစ်ယောက်တို့ အကြား၌ ကုန်းတိုက် စကားမျိုး ပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ပါ၏။
(ပိသုဏာယဝါစာယ ဝိရမာမိ)
- (၆) အမျိုးကို ထိအောင် ပြောဆိုခြင်း အရှေ့သော ကြမ်းတမ်းသော စကားမျိုးကိုပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ပါ၏။ (ဖရုသာယဝါစာယ ဝိရမာမိ)
- (၇) အမှန်ဖြစ်ပျက်သည့် အကြောင်းအရာ မရှိသော ပုံပြင် ဝတ္ထုစသည်ကို ပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ပါ၏။
(သပ္ပပ္ပလာပါ ဝိရမာမိ)
- (၈) ယုတ်မာ မှောက်မှား မတရားသော အသက်မွေးခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ပါ၏။ (မိစ္ဆာဇီဝါ ဝိရမာမိ)

ငါးပါး သီလခံယူပုံနှင့် အာဇီဝဌမကသီလ ခံယူပုံတို့ကို ယောဂီသုတော်စင် အများစုတို့သည် သိပြီးဖြစ်သော်လည်း အခြားမသိသေးသော ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် ထပ်မံရှင်းပြရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ငါးပါး သီလနှင့် အာဇီဝဌမ ကသီလတို့သည် အချို့သိက္ခာပုဒ် အားဖြင့် ကွဲပြားသော်လည်း သီလဝိသုဒ္ဓိ (သီလ စင်ကြယ်ခြင်း) ပြီးခြင်း အားဖြင့် တူကြခြင်းမှာ စောင့်ထိန်းမှု ကြည့်ရှုခင်းမှ တူသောကြောင့် တူကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။

စောင့်ထိန်းမှု၊ ရှောင်ကြဉ်မှု တူပုံ

ငါးပါးသီလကို ဆောက်တည်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် အပြည့်အစုံ စောင့်ရှောက်လျှင် ငါးပါးသီလ တွင်သာ ဖဟုတ်ပါ။ ဝစီကံ အဖြစ်ဖြင့် တူညီသော မုသာဝါဒတွင် ပါဝင်သော ပိသုဏဝါစာ (ကုန်းတိုက်ခြင်း)၊ ဗရုသဝါစာ (ဆဲရေး ကျိန်ဆိုခြင်း)၊ သမ္ဗပ္ပလားပ (အမှန်ဖြစ်ပျက်သည့် အကြောင်းအရာမရှိသော ပုံပြင် ဝတ္ထု စသည်တို့ကို ပြောဆိုခြင်း) ဟူသော ငဇိကံ (၃) ပါး ကိုလည်း စောင့်ရှောက်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ကးယကံ (၃) ပါး တွင် ပါဝင်သော ပါဏာတိပါတာ၊ အဒိန္နဒါန၊ ကာမေသု မိစ္ဆာစာရ တို့ကို လည်းကောင်း။ ဝစီကံ (၄) ပါးတွင် ပါဝင် သော မုသာဝါဒ၊ ပိသုဏဝါစာ၊ ဗရုသဝါစာ၊ သမ္ဗပ္ပလားပ တို့ကိုလည်းကောင်း၊ အပြည့်စုံ စောင့်ရှောက်သော သူသည်လည်း မိစ္ဆာဇီဝဟု ဆိုအပ်သော မှားယွင်းသော အသက်မွေးမှုကိုလည်း စောင့်ရှောက်ပြီး ဖြစ်လေတော့သည်။ ထို့ကြောင့် ငါးပါး သီလနှင့် အာဇီဝဌမကသီလတို့သည် စောင့်ထိန်းမှု ရှောင်ကြဉ်မှု တူညီကြလေသည်။ ထို့အပြင် အာဇီဝဌမကသီလ ဆောက်-

တည်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်း ကာမတို့၌ မှားယွင်းစွာ ကျင့်မှုအဖြစ် ဖြင့် တူညီသော ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ သိက္ခာပုဒ်တွင် သုရာမေရယ မှုလည်း စောင့်ရှောက်ပြီး ဖြစ်လေတော့သည်။ ထို့ကြောင့် ငါးပါးသီလနှင့် အာဇီဝဌမကသီလတို့ တူညီကြသဖြင့် ယောဂီ သူတော်စင်များသည် ယင်း သီလ (၂) မျိုးအနက် တမျိုးမျိုးကို ဆောက်တည်လျှင် သီလဝိသုဒ္ဓိ (သီလင်ကြယ်မှု) ပြီးစီးပေ တော့သည်။ တတ်နိုင်လျှင် (၈) ပါး သီလနှင့် (၁၀) ပါး သီလ တို့ကိုလည်း စောင့်နိုင်ပါသည်။ (အကျယ်ကို သမထ ဝိပ သနာ ဘာဇနာ ပွားများနည်းစာအုပ်၊ နှာ-၉၄ တွင် ဖတ်ရှုပါ)

ပဋိပတ် အကျင့်တရား

(အကျဉ်းချုပ်)

အရိယာမဂ်၏ ရှေ့အဖို့၌ ကျင့်ရမည့် ဝိသုဒ္ဓိ (၆) ပါးအနက် သီလဝိသုဒ္ဓိ (သီလ၏ စင်ကြယ်မှု) ပြည့်စုံစေရန်အတွက် ယောဂီ သူတော်စင် ပုဂ္ဂိုလ်သည် လူတို့၏သီလဖြစ်သော ငါးပါးသီလ ဖြစ်စေ၊ အာဇီဝဌမက သီလဖြစ်စေ တမျိုးမျိုးကို ကျိုး မပေါက် မပြောက် မကျားရအောင် ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက် ဆောက်တည်ရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ သီလကို ဆောက်တည် ကျင့်သုံးသဖြင့် ယင်းသီလကို သတိရတိုင်း မိမိ၏ သီလသည် စင်ကြယ်ပါပေသည်ဟု စိတ်နှလုံး သာရှင်ခြင်း၊ နှစ်သိမ့်အားရ ခြင်း၊ ကိုယ်စိတ် ငြိမ်းအေးခြင်း၊ ငြိမ်သက် တည်ကြည်ခြင်း၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့၏ အခြေခံအကြောင်းရင်းလည်း ဖြစ်ခြင်း ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု တထစ်ချယုံကြည်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ သို့အတွက် သီလအကျင့်တရားကို ကြိုးစား အားထုတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

(၂) စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ (စိတ်စင်ကြယ်မှု)

ပရိယတ် တရားကျမ်း ဂနိ

(ပရိယတ် အခြေခံ)

စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ ဟူသော စကားရပ်သည် ပါဠိစကား ဖြစ်သည်။ ယင်း၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ စိတ်၏ စင်ကြယ်မှု (ဝါ) စင်ကြယ်သော စိတ်ဟု ဆိုလိုသည်။ စိတ်စင်ကြယ်ရန်မှာ ယောဂီ သူတော်စင် တို့သည် မိမိတို့၏ စိတ်ထဲမှာ အာရုံကြံကြံစည်မှု ဟူသော နိဝရဏ (စိတ်၏ အနှောက်အယှက်) တရားတို့ အကြားအကြား၌ ဝင် မလာနိုင်ရေးအတွက် ဖြစ်သည်။ ယင်း နိဝရဏ ကင်းစင်ရေးမှာ သမထသမာဓိ၊ ဝိပဿနာသမာဓိတို့ လိုအပ်လာလေသည်။

သမာဓိ (၃) ပါး

သမာဓိသည် သမထသမာဓိ အတွက် ဥပစာရ သမာဓိနှင့် အပ္ပနာ သမာဓိ (၂) ပါး ဖြစ်၍ ဝိပဿနာ သမာဓိအတွက် ခဏိက သမာဓိ (၁) ပါး ဖြစ်သည်။ ဤ သမာဓိ (၃) ပါး တို့တွင် သမာဓိ ဘာဝနာကို အားထုတ်သော ယောဂီတို့သည် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ပရိကမ္မဘာဝနာဖြင့် ပွားများအားထုတ် သည့်အတွက် သဒ္ဓါ အရှိသော ဣန္ဒြေတို့ လွန်စွာတိုးတက် သန့်ရှင်းသဖြင့် နိဝရဏမှ ကင်းကွာလေသည်။ ထိုအခါ ဥဂ္ဂဟ နိမိတ်အဖြစ်ကို လွန်မြောက်၍ ပဋိဘာဂနိမိတ်အဆင့်သို့ ရောက် လေသည်။ ယင်း ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုလျက် တဆက် တည်း ဖြစ်ပေါ်လာသော ကာမာဝစရ သမာဓိသည် ဥပစာရ

သမာဓိ ဖြစ်လေသည်။ ရူပဈာန်အနီး ဥပစာရာသို့ရောက်သော သမာဓိ ဖြစ်သဖြင့်လည်း ဥပစာ ဈာန်သမာဓိဟုလည်း ခေါ်သည်။ ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်လာ၍ ဥပစာရ ဘာဝနာအဆင့်သို့ ရောက်ပြီးသော ယောဂီသည် ယင်း ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ဆက်လက် အားထုတ်လျှင် မကြာမီတင် အပ္ပနာသမာဓိဟု ဆိုအပ်သော ရူပဈာန် ဖြစ်ပေါ်လာသေသည်။ ရူပ! အရူပဟူသော သမာပတ် (၈) ပါး၊ (၉) ပါး ကိုလည်း အပ္ပနာသမာဓိဟု ခေါ်သည်။

ခဏိကသမာဓိ အတွက် ဝိပဿနာ ဘာဝနာကို အားထုတ်သော ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်သည် သဒ္ဓါထက်သန်၍ ဘာဝနာကို ပီရိယစိုက်ထူသဖြင့် မမေ့မလျော့မှု သတိတရားလည်း ပြည့်စုံလာလေသည်။ သတိပြည့်စုံသဖြင့် အာရုံကိုကြံစည်မှု နိဝရဏတို့သည် ယောဂီသန္တာန်မှာ မဖြစ်တော့ချေ။ ထိုအခါ စိတ်ကို ရုပ် နာမ် အာရုံ၌ တည်ကြည် စူးစိုက်စေသော သမာဓိသည် ထက်သန် ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ယင်း သမာဓိသည် ခဏိကသမာဓိ ဖြစ်လေသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ စိတ်ကို ခဏထိုင်း ခဏထိုင်း ရုပ် နာမ် အာရုံ၌ တည်ကြည် စူးစိုက်စေသော သမာဓိဟု ဆိုလိုသည်။

အထက်ပါ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိအတွက် သမာဓိ (၃) မျိုးတို့တွင် ဥပစာရ သမာဓိ ပြည့်စုံရေးအတွက် ဖြစ်ပေ။ အပ္ပနာ သမာဓိ ပြည့်စုံရေးအတွက် ဖြစ်စေ အားထုတ်နည်းကို သမထ ယာနိက နည်းဟု ခေါ်သည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ သမထကို ဦးစွာပြု၍ ဝိပဿနာကို ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင် ရှုဆင်ခြင်သောနည်း (၁၇) အာနာပါန

ကမ္မဋ္ဌာန်း စသော တခုခုကို ပထမဦးစွာ ပွားများ၍ ဥပစာရ သမာဓိကိုဖြစ်စေ၊ အပ္ပနာ သမာဓိကိုဖြစ်စေရပြီးမှ ဝိပဿနာကို ရှုဆင်ခြင်သောနည်း ဖြစ်သည်။ သမထယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်၏ မှီရာ ဖြစ်သော စိတ္တဝိသုဒ္ဓိသည် ဥပစာရ သမာဓိနှင့် အပ္ပနာ သမာဓိ (၂) ပါးပင် ဖြစ်လေသည်။

ခဏိကသမာဓိ ပြည့်စုံရေးကို မှုတည်၍ အားထုတ်သောနည်း ကို သုဒ္ဓဝိပဿနာ ယာနိကဟု ခေါ်သည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ သမထ မဖက်၊ ဝိပဿနာ သက်သက်ခြင်း အစဦးစွာဉာဏ်ဖြင့် သက်ငင်ရှု ဆင်ခြင်သောနည်း (၀၂) ဥပစာရ သမာဓိ၊ အပ္ပနာ သမာဓိ ရရန် သမထကမ္မဋ္ဌာန်း တခုခုကို မပွားများပဲ၊ ခန္ဓာကိုယ်ပေါ် မှာ ရုပ်၊ နာမ်၏ သဘာဝလက္ခဏာ ပရမတ္ထကို အာရုံပြုလျက် သတိဖြင့် အဖန်ဖန်ပွားများ နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်သော နည်းကို သုဒ္ဓ ဝိပဿနာယာနိက နည်းဟု ခေါ်သည်။

ယင်းသို့သော အဓိပ္ပာယ်ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ (၅) နှာ - ၃၅၀ တွင်အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

“သမထယာနိကဿ သမထမုခေန ဝိပဿနာဘိနိစေသော။
ဝိပဿနာ ယာနိကဿပုန သမထံ အနိဿာယာတိ။

အဓိပ္ပာယ်မှာ

သမထယာနိကဿ = သမထယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်အား သမထ မုခေန = သမထကို ရှေးဦးစွာပြုသဖြင့် ဝိပဿနာ ဘိနိစေသော = ဝိပဿနာကိုစ၍ နှလုံးသွင်းခြင်းသည်၊ ဟောတိ = ဖြစ်၏။
ဝိပဿနာ ယာနိကဿ ပုန = ဝိပဿနာ ယာနိကပုဂ္ဂိုလ်အား မှု

ကား၊ သမထံ အနိဿာယ = သမထကို မြေ့၍၊ ဝိပဿနာ-
ဘိနိစေသော = ဝိပဿနာကို စ၍ နှလုံးသွင်း ခြင်း သည်၊
ဟောတံ = ဖြစ်၏။

အထက်ပါစကားရပ်နှင့် ပတ်သက်၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ
(ပ)နာ- ၁၅တွင် “သမထ ယာနိကဿ ...ဘာဝယမာနေောတိ”
ဟူ၍လည်း ဖော်ပြထားပါသည်။

အဓိပ္ပာယ်မှာ

သမထယာနိကဖြစ်လျှင် ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိ
(၂)မျိုးတို့တွင် တခုခုကိုပွားများစေမှသာလျှင် မဂ်၊ ဖိုလ်တရား
ကို ရနိုင်လေသည်။ သို့မဟုတ်လျှင် မည်သည့်အခါမျှ မရနိုင်ပေ။
ဝိပဿနာ ယာနိကဖြစ်လျှင် ဧကိကသမာဓိကို ပွားများစေမှ
သာလျှင် မဂ်၊ ဖိုလ်တရားကို ရနိုင်လေသည်။ သို့မဟုတ်လျှင်
မည်သည့်အခါမျှ မရနိုင်ပေ။ သမထယာနိက၊ ဝိပဿနာ ယာ-
နိက(၂)မျိုးလုံးပင် ငိမောက္ခမုခ မည်သော အနုပဿနာ(၃)
ပါးကို(ဝါ)အနိစ္စာနုပဿနာ၊ ဒုက္ခာနုပဿနာ၊ အနတ္တာ နုပဿနာ
(၃)ပါးကို ပွားများစေမှသာလျှင် မဂ်၊ ဖိုလ်တရား ရနိုင်လေ
သည်။ သို့မဟုတ်လျှင် မည်သည့်အခါမျှ မရနိုင်ပေ။ ဤသို့ သမာဓိ
(၃)မျိုးနှင့် အနုပဿနာ(၃)မျိုးတို့ကို ထိုက်သည့်အားလျော်
စွာ ပွားစေနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာလျှင် မဂ်၊ ဖိုလ်တရားကို
ရနိုင်၍ တဏှာအရုပ်အထွေးကို ရှင်းနိုင်လေသည်။

သမထ ယာနိက ပွားများအားထုတ်နည်း

စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ (စိတ်စင်ကြယ်မှု) ဖြစ်နိုင်ရေးအတွက် အဓိက လို
အပ်ချက်မှာ သမထယာနိကဟု ဆိုအပ်သော ဥပစာရသမာဓိနှင့်

အပ္ပနာ သမာဓိ ဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်ရန်ဖြစ်သည်။ ဘာဝနာဆိုသည်မှာ ပွားများခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပစာရသမာဓိနှင့် အပ္ပနာသမာဓိ ဘာဝနာကို မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပွားများမှု၊ အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန် တိုးပွားလာအောင် ပွားများမှုဖြစ်ပါသည်။ သမထဘာဝနာ၏ အာရုံဖြစ်သော သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းများအနက် သူတော်စင်ယောဂီတို့သည် မိမိတို့၏ အလေ့အကျင့် ဝါသနာအားလျော်စွာ ချင့်ချိန်၍ သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်း တခုခုကိုရွေးချယ်ပြီး အားထုတ် ပွားများရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤနေရာ၌ သမထကမ္မဋ္ဌာန်းများအနက် ဥပစာရသမာဓိနှင့် အပ္ပနာသမာဓိများအတွက် အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်နည်းကို အကျဉ်းအားဖြင့် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်း

အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် အားထုတ်သော ယောဂီသည် “သတောဝ အဿသတိ၊ သတောဝ ပဿသတိ = သတိကိုမလွှတ်စေပဲ အမှတ်ရလျက်သလျှင် ဝင်သက်ကိုရှု၏။ မလစ်မလပ်စေမှု သတိပြု၍သလျှင် ထွက်သက်ကိုထုတ်၏” ဟူသော ပါဠိတော်မြတ်နှင့်အညီ ဝင်သက်ထွက်သက်ကို အနည်းငယ်မျှ မလစ်မလပ်ရအောင် အမြဲတမ်း သတိထား၍ ရှုမှတ်နေရန် သိရမည်။ မှတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော နေရာ၌ထိုင်၍ မိမိ၏ နှာသီးဖျား၌လည်းကောင်း၊ အထက် နှုတ်ခမ်း၌သော်လည်းကောင်း ဝင်လေ ထွက်လေတို့ တိုးထိဝင်တက်သွားရာနေရာ၌ မိမိ၏စိတ်ကို သတိမြဲစွာထား၍ ဝင်လေဝင်တိုင်း ထွက်လေထွက်တိုင်း

သိအောင်မှတ်သား၍ အတော်အသင့်ကြာလတ်သော် မိမိ၏ရှေ့
 ၌ အခိုးအငွေ့ ကိုသော်လည်းကောင်း၊ အရောင်အဆင်းကိုသော်
 လည်းကောင်း၊ ထင်မြင်လာခဲ့လျှင် ယင်းအခိုးအငွေ့ အရောင်
 အဆင်းတို့ကို မကြည့်ပဲ၊ မိမိ သတိပြုမှတ်သားနေသော ဝင်လေ
 ထွက်လေ အာရုံကိုသာ သတိပြုမှတ်၊ ကပ်၍ထားရမည်။ အချိန်
 ကာလ အကန့်အသတ်မရှိ သတိဖြင့် မလွတ်စတမ်း မှတ်နိုင်သော
 အခါသို့ ရောက်လျှင် ပရိကမ္မ နိမိတ် ပြည့်စုံပြီ ဖြစ်လေသည်။

ထိုသို့ ဝင်လေထွက်လေကို အာရုံပြု၍ အတော်အတန် ရင့်
 သန်လာသောအခါ ဝင်လေထွက်လေ အစဉ်အတိုင်းကို မျက်စိ
 ဖြင့် မြင်ရသကဲ့သို့ စိတ်ဖြင့်မှန်း၍ ထင်ထင်ရှားရှား မြင်ရသော
 အာရုံကို ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ဟုခေါ်သည်။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ
 သောအခါ ယောဂီသည် ဝင်လေထွက်လေတို့ကို ဂရုမစိုက်ပဲ
 မိမိစိတ်ထဲ၌ ထင်မြင်လာသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကိုသာ အဖန်ဖန်
 အထပ်ထပ် အာရုံပြုလျက်ပင် ရှိနေလေသည်။

ထို့နောက် ယောဂီသည် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို အဖန်ဖန် အထပ်
 ထပ် ကြည့်ရှု အာရုံပြုဖန်များလျှင် ထိုဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထက် လွန်စွာ
 သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော ပတ္တမြားရောင်၊ ပုလဲရောင်တို့ကဲ့သို့
 အဆင်းသဏ္ဍာန်ရှိသော အာရုံနိမိတ်သည် စိတ်ထဲ၌ထင်မြင်လာ
 လေသည်။ ထိုနိမိတ်ကို ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟု ခေါ်သည်။ ပဋိဘာဂ
 နိမိတ် ထင်သည်နှင့်တပြိုင်နက် နိဝရဏတရားများ ကင်းစင်၍
 ဥပစာရသမာဓိဟု ဆိုအပ်သော ဥပစာရဘာဝနာ ဖြစ်ကာနေ
 လေတော့သည်။

ယင်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အထပ်ထပ်ကြည့်ရှုပွားများသည်ရှိ
 သော် စိတ်ထဲမှာထင်မြင်လာသော အာရုံနိမိတ်များကင်းကွာပြီး

စိတ်စင်ကြယ် ကြည်လင်၍လာလေသည်။ ထိုအခါ ယောဂီ၏ စိတ်သည် ငြိမ်သက်အေးကြည်၍ နှစ်သက်သောပီတိ၊ စိတ်ချမ်းသာမှု သုခ။ မတုန်မလှုပ် ငြိမ်သက်တည်ငြိမ်သော ဧကဂ္ဂတာ ဖြစ်လာသည်။ ထိုအခါ ဝိတက်၊ ပိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာဟု ဆိုအပ်သော စုာန်အင်္ဂါ (၅)ပါးနှင့် ပြည့်စုံပြီး သကာလ ရူပ ပထမစုာန်ဟု ဆိုအပ်သော အပ္ပနာသမာဓိ ဖြစ်လာလေသည်။ ဤကား စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်ရေးအတွက် သမထယာနိကဟု ဆိုအပ်သော ဥပစာရ သမာဓိနှင့် အပ္ပနာသမာဓိ ဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်ပို့တည်း။ (အကျယ်ကို သမထဝိပဿနာ ပွားများနည်း စာအုပ်၊ နှာ- ၁၅ တွင်ကြည့်ရပါ။)

ဝိပဿနာယာနိက ပွားများအားထုတ်နည်း

သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိက ယောဂီသည် ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိတို့ကို လုံးဝမဖြစ်စေပဲ၊ ဝိပဿနာဏိက သမာဓိကိုသာ စ၍ ပွားလေသည်။ ဝိပဿနာပွားများရာ၌ သမာဓိတရားသည် ဦးစီးခေါင်းဆောင်မဟုတ်ချေ၊ သတိတရားသည်သာ ဦးစီးခေါင်းဆောင်ဖြစ်လေသည်။ ဥပမာအားဖြင့်ကြီးသည် နွားနှင့် ချည်တိုင်ကို မကင်းမကွာရအောင် ဆက်စပ်စေဘိသကဲ့သို့ သတိတရားသည် စိတ်တည်းဟူသော အာရမ္မဏိကတရားနှင့် ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော သတ္တိ အမှုအရာတည်းဟူသော အာရမ္မဏိကတရားတို့ကို မကင်းမကွာစေရအောင် ဆက်စပ်ပေးရမည် ဖြစ်သည်။

ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော သတ္တိ ဆိုသည်မှာ ရှေးဖြစ်သော ရုပ်အစဉ်နှင့်မတူ ထူးသော နောက်ဖြစ်သောရုပ်အစဉ်သည်ပင်

ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောသတ္တိ ဖြစ်လေသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ မိမိ၏ ခန္ဓာကိုယ်နှင့် ခန္ဓာကိုယ်၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော လက် ခြေ စသည်တို့သည် နေပူသို့မဟုတ် မီးနှင့်တွေ့ထိသောအခါ ပူလောင် လေသည်။ ထိုပူလောင်မှုလည်း အစပထမက ရှိချေ။ သို့ရာတွင် နေပူ သို့မဟုတ် မီးနှင့် တွေ့ထိသောအခါ ပူလောင်ခြင်း ဖြစ် ပေါ်လာလေသည်။ ထိုသို့ ပူလောင်သောနောက် ဖြစ်လာသော ရုပ်အစဉ်သည် ရှေးဖြစ်သောရုပ်အစဉ်နှင့်တူ ထူးသောကြောင့် ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောသတ္တိ ဖြစ်လေသည်။ ဤသို့ ရှေးရုပ်အစဉ် နှင့် နောက် ရုပ် အစဉ်တို့ တမျိုးတဖုံဖြစ်ခြင်းကို ရပ္ပတိအရ ဖောက်ပြန်ခြင်းဟု ယူရကြောင်းကို အဘိဓမ္မာ ပိဋကဝိဘင်း မူလဋီကာ၊ နှာ - ၅ တွင် “ဝိကာရာပတ္တိ စ သီတာဒိသန္နိပါတေ- ဝိသဒိသ ရပ္ပတိ ယေဝ = ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း ဟု သည် အအေး အစရှိသော ဆန့်ကျင်ဘက်ဥတုနှင့် ပေါင်းဆုံမိရာ အခါ၌ ရှေးရုပ်အစဉ်မှ တူ ထူးသောနောက်ရုပ်အစဉ်၏ ဖြစ် ခြင်းပေတည်း” ဟု မိန့်ဆိုခဲ့လေသည်။

အထက်ပါ ရုပ်၏သဘာဝ လက္ခဏာ၌ မိမိ၏ခန္ဓာကိုယ်နှင့် ခန္ဓာကိုယ်၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော လက် ခြေစသော ရူပကာ ယတို့၌ ပူလောင်ခြင်း ဖြစ်ဆဲအခိုက်အတန့်မှာ ကိုယ်ကပူလောင် သည်၊ လက်ကပူလောင်သည်၊ ခြေကပူလောင်သည်၊ စသည်ဖြင့် စိတ်က သတိမထားနှင့် နှလုံးမသွင်းနှင့်၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော- သတ္တိ အမှုအရာမျှသာဖြစ်သည်ဟု အဖန်တလဲလဲ အာရုံပြုလျက် သိနေရမည်။ နှလုံးသွင်းနေရမည်။ အထူးသဖြင့် တနေရာတည်း ကို သတ်မှတ်ချက်ထားပြီး ပွားများအားထုတ်ခြင်း မပြုနှင့်။

ခန္ဓာကိုယ်တခုလုံးတွင် ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောသတ္တိ ထင်ရှားသော အခြားနေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့ကာ ဖောက်ပြန်ပုံ အချင်းအရာသဘာဝတရားများကို အင်ရုံပြု နှလုံးသွင်းရမည်ဖြစ်သည်။

ခန္ဓာကိုယ် စသော ရူပကာယတို့၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောသတ္တိ အမှုအရာတို့ကို သတိပြု နှလုံးသွင်းခြင်းနည်းတူ ပထဝီကာယ၊ အာပေါကာယ၊ တေဇောကာယ၊ ဝါယောကာယတို့၌ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘာဝတရားများကိုလည်း သတိပြု နှလုံးသွင်းရမည်ဖြစ်သည်။ အထက်ပါ စကားရပ်၌ သတိတရားသည်သာ ဦးစီးခေါင်းဆောင် ဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြရခြင်းမှာ သတိတရားကို အမှီရမှသာလျှင် သမာဓိတရားသည် ဖြစ်နိုင်၍ သတိတရားအမှီမရသေးပါမူ သမာဓိတရား မဖြစ်နိုင်သောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ သို့အတွက် သတိတရားတည်းဟူသော ကြိုးအား ရှိသည်ထက်အားရှိအောင် မဆုတ်မနစ်သော ဝါယမဖြင့် ပွားများ အားထုတ်စေလိုပါသည်။ ရုပ်၏သဘာဝနည်းတူ နာမ်၏သဘာဝကိုလည်း ပွားများရမည် ဖြစ်ပါသည်။

တနည်းအားဖြင့် မိမိခန္ဓာကိုယ်ပေါ်မှာ ဖြစ်ပေါ်လာသော ရုပ်တရား၏သဘာဝလက္ခဏာကို သတ်ဖြင့် မှတ်သားပွားများရန်မှာ မိမိခန္ဓာကိုယ်ပေါ်မှာ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရားကို သတိထားကြည့်လျှင် အချို့ ရုပ်တရားသည် မာခြင်း၊ ပျော့ခြင်း၊ နူးညံ့ခြင်း၊ ကြမ်းတမ်းခြင်း (ပထဝီ) သဘောလက္ခဏာရှိသည်။ အချို့ ရုပ်တရားသည် ပူနွေးခြင်း၊ အေးချမ်းခြင်း (တေဇော) သဘောလက္ခဏာရှိ၏။ အချို့ ရုပ်တရားသည် လှုပ်ရှားခြင်း။

ရုန်းကန်ခြင်း (ဝါယော)သဘောလက္ခဏာရှိ၏။ ဤသို့ ပထဝီ
 ကာယ စသည်တို့၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်၏ သဘာဝလက္ခဏာ
 များကိုလည်း သတိဖြင့် မှတ်သား ပွားများရမည်ဖြစ်သည်။
 ရုပ်၏ သဘာဝနည်းတူ နာမ်၏သဘာဝကိုလည်း သတိဖြင့် ပွား
 များရမည်ဖြစ်သည်။

ဤသို့ သုဒ္ဓါပဿနာယာနိက နည်းဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်မှာ
 ရုပ်၊ နာမ်၏သဘာဝလက္ခဏာ ပရမတ္ထကိုအာရုံပြုလျက် သတိဖြင့်
 အဖန်ဖန် ပွားများနှလုံးသွင်းသဖြင့် အာရုံကို ကြံစည်မှု နိဝရဏ
 တို့သည် အကြားအကြား၌သိ၍ မဖြစ်တော့ချေ။ သို့အတွက်
 ရုပ်နာမ်အာရုံ၌ တည်ကြည်စူးစိုက်သော သမာဓိသည် ထက်သန်
 ယင်ရှားစွာ ဖြစ်လေသည်။ ဤ သမာဓိသည် ခဏိက သမာဓိ
 မည်လေသည်။ ခဏိက သမာဓိဖြစ်သဖြင့် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိလည်း ဖြစ်
 လေသည်။ ဤကား ရုပ်နာမ်၏ သဘာဝလက္ခဏာ ပရမတ္ထကို
 အာရုံပြုလျက် သတိဖြင့် အဖန်ဖန် ပွားများပုံတည်း။

ထို့အပြင် ဝင်္ဂလေသွက်လေ (အာနာပါန)တို့သည် နှာသီး
 ဖျား စသော ထိခိုက်ရာဌာန၌ အဆင့်ဆင့်ထိခိုက်လျက် အသစ်
 အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာ၍ ရိပ်ကနဲ၊ ရိပ်ကနဲ အဆင့်ဆင့် ပျောက်
 ပျက်သွားသည်ကို ပွားများဆင်ခြင်နေသော ဝိပဿနာ ယောဂီ
 အား သဒ္ဓါစသော ဣန္ဒြေငါးပါးတို့ ထက်သန်ညီမျှသည့်အခါ
 နှောက်ယှက်တတ်သော နိဝရဏဘဏ္ဍားတို့သည် အကြားအကြား
 ၌ မဖြစ်တော့သဖြင့် ပွားများဆင်ခြင်နေသော အာရုံ၌ တည်
 ကြည်သော သမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ယင်းသမာဓိ
 သည် ပွားများဆင်ခြင်သည့် အခိုက်အတန့်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော

သမာဓိဖြစ်သဖြင့် ခဏိက သမာဓိမည်လေသည်။ ယင်းသမာဓိနှင့် ပြည့်စုံနေလျှင်လည်း စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်လေတော့သည်။ ဤကား ဝင်လေ ထွက်လေပေါ်မှာ မူတည်၍ သတိဖြင့် ပွားများနှလုံးသွင်းပုံတည်း။

ပဋိပတ်အကျင့်တရား
(အကျဉ်းချုပ်)

စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ (စိတ်စင်ကြယ်မှု) ပြည့်စုံစေရန်အတွက် ယောဂီ သူတော်စင်များသည် သမာဓိ(၃) ပါးကို ကျင့်ကြံပွားများရန်ဖြစ်သည်။ ယင်း သမာဓိသည် သမထ သမာဓိအတွက် ဥပစာသမာဓိနှင့် အပ္ပနာသမာဓိ (၂)ပါး ဖြစ်၍ ဝိပဿနာ သမာဓိအတွက် ခဏိကသမာဓိ (၁)ပါး ဖြစ်သည်။

သမထသမာဓိ

ယင်း သမထသမာဓိ (၂)ပါး တို့တွင် ဥပစာရကို ရှေးဦးစွာပွားများရမည်။ ပွားများရန်မှာ ပထမ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများကျင့်ကြံရမည်။ အာနာပါနကို စတင် ပွားများကျင့်ကြံသောအခါ ပထမ မိမိစိတ်ကို သတိမြဲစွာထား၍ ဝင်လေဝင်တိုင်း ထွက်လေ ထွက်တိုင်း သိအောင် မှတ်သား၍ အတော်အသင့် ကြာလတ်သော အခါ ပရိကမ္မနိမိတ်ပြည့်စုံမည်။ နောက် ဆက်လက်ပွားများလျှင် ဝင်လေ ထွက်လေ အစဉ်အတန်းကို မျက်စိဖြင့် မြင်ရသကဲ့သို့စိတ်ဖြင့် မှန်း၍ ကင်ထင်ရှားရှားမြင်သောအခါကို ဥဂ္ဂဟန်မိတ်ခေါ်သည်။ နောက်ဆက်

လက်၍ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို အဖန်ဖန်ပွားများလျှင် အလွန်စင်ကြယ်သော အဆင်းသဏ္ဍာန်ရှိသော အာရုံနိမိတ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုနိမိတ်ကို ပဋိဘာဂ နိမိတ်ခေါ်သည်။ ပဋိဘာဂ နိမိတ်ထင်သည်နှင့် တပြိုင်နက် နိဝရဏတရားတို့ ကင်းစင်၍ ဥပစာရသမာဓိ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ယင်း ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အထင်ထပ်ကြည့်ပွားများလျှင် ဈာန်အင်္ဂါ(၅)ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အပ္ပနာသမာဓိလည်း ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

သုဒ္ဓ ဝိပဿနာယာနိက ယောဂီသည် ဥပစာရသမာဓိ တခုခုကို ပပွားများပဲ ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်မှာ ဖြစ်ပေါ်လာသော ရုပ်နာမ်၏ သဘာဝလက္ခဏာ ပရမတ္ထကို အာရုံပြုလျက် သတိဖြင့် အဖန်ဖန်ပွားများ နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်သောနည်းနှင့် ငင်လေထွက်လေပေါ်မှာ အာရုံပြုလျက်သတိဖြင့် အဖန်ဖန်ပွားများ နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်သောနည်းတို့ကို လိုက်နာကြင့်ကြံ အားထုတ်လျှင် ဧကိကသမာဓိ ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

သတိထားရန် အချက်

စိတ္တဝိသုဒ္ဓိပြည့်စုံရေ အတွက် သမာဓိ(၃)မျိုးကို ပွားများ အားထုတ်ကျင့်ကြံရာ၌ ဥပစာရသမာဓိနှင့် အပ္ပနာသမာဓိတို့သည် သမထသမာဓိများ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်း သမထသမာဓိများပြည့်စုံစေရန် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း ထူထောင်ရာ၌ အဆင့်(၄)ဆင့်ရှိသည်။ ၎င်း(၄)ဆင့်မှာ ပထမဆင့် ပရိကမ္မနိမိတ်၊ ဒုတိယဆင့် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်၊ တတိယဆင့် ပဋိဘာဂနိမိတ် ဥပစာရသမာဓိ၊ စတုတ္ထဆင့် ပဋိဘာဂနိမိတ် အပ္ပနာသမာဓိတို့ ဖြစ်ကြ

သည်။ ယောဂီသုတော်စင်တို့သည် မိမိထူထောင်သော အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းသည် မည်သည့် အဆင့်သို့ရောက်နေသည်ကို သတိထားသင့်သည်။ အကယ်၍ ထူထောင်သော အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းသည် တတိယအဆင့်ဖြစ်သည့် ပဒ္ဓိဘာဂနိမိတ်ဥပစာရသမာဓိသို့ရောက်လျှင်ဝိပဿနာဉာဏ်(၁၀)ပါးတွင် ပါဝင်သည့် သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဝိပဿနာသို့ ကူးပြောင်း၍ အားထုတ်သင့်သည်။ အကြောင်းမှာ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိဖြစ်ဖို့ရန် အကြောင်းနှင့်တကွ ပိုင်းခြား၍ သိအပ်ခဲ့ပြီးသော ဘေဘူမကရုပ်နာမ်တို့ကို(၀၇)ရုပ်နာမ် ခန္ဓာတပါးပါးကို လက္ခဏာသာဉ် (၃)ပါးသို့ တင်၍ သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် သုံးသပ်ရတော့မည်ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ ပထမဆင့်ပရိကမ္မနိမိတ်၊ ဒုတိယဆင့် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်မျှဖြင့် ဝိပဿနာသို့ ကူးပြောင်းလျှင် ဝိပဿနာအာရုံကိုပင် နှောက်ယှက် ဖျက်ဆီးခံရမည် ဖြစ်လေသည်။

ထို့ကြောင့် ယောဂီသုတော်စင်တို့သည် မိမိတို့၏ သဘောအတိုင်းသမာဓိထူထောင်၍ ဝိပဿနာ ကူးလို့လျှင် တတိယဆင့် ဥပစာရသမာဓိကို ပြီးမှ ဝိပဿနာ ကူးစေလိုပါသည်။ သို့မှသာ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အထောက်အပံ့ကို ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဥပစာရသမာဓိကို တိကျစွာရနိုင်ရေးသည် အတော် အတန်ခက်ခဲသည်။ အပ္ပနာသမာဓိရနိုင်ရေးမှာ အလွန်ခက်ခဲပါသဖြင့် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိမှ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသို့ ကူးပြောင်းလိုလျှင် ပဒ္ဓိဘာဂနိမိတ် ဥပစာရသမာဓိသို့ ရောက်ပြီးမှ ကူးပြောင်းစေလိုသည်။

သို့အတွက် ယောဂီသုတော်စင်များသည် ဥပစာရသမာဓိနှင့် အပ္ပနာသမာဓိကို ပြည့်စုံစွာရပြီးမှ ဖြစ်စေ၊ အနည်းငယ်ရရှိမှုဖြင့်စေ ဝိပဿနာကူးလို့လျှင် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိမှ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိသို့ ကူးစေလိုပါသည်။ အကြောင်းမှာ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနှင့် ကင်္ခါဝိဘရဏာဝိသုဒ္ဓိတို့သည် ဝိပဿနာဉာဏ်(၁၀)ပါးထဲတွင် မပါဝင်ငြားသော်လည်း ဝိပဿနာ အခြေခံဉာဏ်(၂)ပါးဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ခဏိကသမာဓိသည် စိတ်ကိုခဏတိုင်း ရုပ်နာမ်အာရုံ၌ တည်ကြည်စူးစိုက်သော သမာဓိဖြစ်သဖြင့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိအတွက် အခြေခံဖြစ်လေသည်။

(၃) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ (အယူ၏ စင်ကြယ်မှု)
 ပရိယတ်တရားကျမ်းဂန်
 (ပရိယတ်အခြေခံ)

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ဆိုသည်မှာ သတ္တဝါများသည် ရုပ်နာမ်အပေါ်မှာ လူ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာ၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါစသည်ဖြင့် အတ္တဟု ယူမှား နေသော အယူမှားကို ပယ်ဖြောက်၍ ရုပ်နာမ်ဟု ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်သော ဉာဏ်ပညာကို ဆိုလိုသည်။ ရုပ်နာမ်ဟု ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်သော ဉာဏ်ပညာကို ပါဠိစကားအားဖြင့် နာမရူပ ငရိစ္ဆေဒဉာဏဟု ခေါ်ဆိုသည်။ ယင်း စကားရပ်ကို ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အများက နာမ်ရုပ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်းဟုခေါ်ကြသည်။ သိမ်းဆည်းခြင်းဆိုသည်မှာ ဉာဏ်ဖြင့်ပိုင်းခြားယူခြင်း၊ မှတ်သာခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ထိုအကြောင်း

ကိုဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ (ဒု) နှာ-၃၅၀ တွင် “ပရိဂ္ဂဟေတာညဏေန ပရိစ္ဆေဒဂဟေတဗ္ဗာ။ ဉဏေန=ဉာဏ်ဖြင့်၊ ပရိစ္ဆေဒ =ပိုင်းခြား၍၊ ဂဟေဘဗ္ဗာ=ယူအပ်ကုန်၏” ဟူ၍မိန့်ဆိုခဲ့ပါသည်။ သီလဝိသုဒ္ဓိတွင် သီလကို စင်ကြယ်စေပြီးသော စိတ္တဝိသုဒ္ဓိတွင် သမထသမာဓိနှင့် ပြည့်စုံ၍ စိတ် စင်ကြယ်စေပြီးသော ယောဂီသည် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ(အယူမှား၏ စင်ကြယ်မှု) ပြည့်စုံစေရန် ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်း ရမည်ဖြစ်လေသည်။

ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း

(ဥပစာရသမာဓိ အတွက်)

ရုပ်ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ နှာသီးဖျား၌ ဝင်လေ ထွက်လေတို့ ထိခိုက်သွားတိုင်း သွားတိုင်း၊ ထိခိုက်သွားသော ဝင်လေ ထွက်လေ တို့၏ တွေ့ထိမှုသည် အသာသ ပဿာသဟု ဆိုအပ်သော ဝါယောဇောဌဗ္ဗ ရုပ်တရား ဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ ငါမဟုတ်ချေ။ နာမ်ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ ဝင်လေထွက်လေတို့ နှာသီးဖျား၌ တွေ့ထိခြင်းကို သတ်ပြု သိမှတ်နေမှုသည် သတိနှင့်ယှဉ်သောစိတ်၊ စေတသိက်ဖြစ်၍ နာမ်တရား ဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ ငါ မဟုတ်ချေ။ ဤ ရုပ် နာမ်တရား နှစ်ပါးအပြင် အခြား ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ ငါ မရှိချေ။ ရုပ် နာမ်တရား နှစ်ပါးသာလျှင် ရှိသည်ဟု ရုပ် နာမ်ကို ပိုင်းခြားသိခြင်း၊ မှတ်သားခြင်းကို ရုပ် နာမ်ကို သိမ်းဆည်းသည်ဟု ခေါ်ပါသည်။ နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ် ဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။

ရုပ် နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း
(ခဏိက သမာဓိအတွက်)

နှာသီးဖျား၌ ဝင်လေ ထွက်လေတို့၏ တွေ့ထိမှု အဖြစ်အပျက်ကို ဆင်ခြင် ပွားများနေသော ယောဂီအား သမာဓိ ထက်သန်လာသောအခါ ဝင်လေ ထွက်လေဟု ဆိုအပ်သော အဿာသ (ဝါယော ဖောဋ္ဌဗ္ဗ) ရုပ်တရားသည် သူ့သဘောအတိုင်း သူ့လှုပ်ရှားမှု အမှုအရာများ၏ ထင်ရှားသော ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲစာတ်သော သဘောမျှသာဖြစ်၍ အာရုံသိတတ်သော သဘောတရား မဟုတ် (ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ငါ မဟုတ်) ကြောင်းကို ပွားများ ဆင်ခြင်ဆဲမှပင် သိမြင် သဘောကျ လာလေသည်။ ထိုသို့ ရုပ်တရား၏ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲမှု (ရူပုန လက္ခဏာ) ကို မှန်ကန်စွာ သိမှုကိုပင် ရုပ်တရားကို သဘောအမှန်အတိုင်း သိသောဉာဏ် (ရူပ-ယာထာဝ-ဒဿနဉာဏ်) ဟု ခေါ်သည်။

နှာသီးဖျား၌ ဝင်ထွက် သွားလာနေသော ဝင်လေ ထွက်လေ အာရုံများဆီသို့ ပွားများဆင်ခြင်မှု စိတ်သည် ပြေး၍ ပြေး၍ ကပ်သွား (ညွတ်သွား) ဘိသကဲ့သို့ ထင်မြင်ခြင်း သိခြင်းသည် နာမ်တရား၏ အာရုံသိညွတ်ခြင်း (နမန) လက္ခဏာပင်ဖြစ်သည်။ (ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ငါက ပြုလုပ်သည် မဟုတ်ချေ) ထိုသို့ နာမ်တရားတို့၏ သဘောလက္ခဏာကို မှန်ကန်စွာ သိမှုကိုပင် နာမ်တရားကို သဘောအမှန်အတိုင်း သိသောဉာဏ် (နာမ-ယာထာဝ-ဒဿနဉာဏ်) ဟု ခေါ်လေသည်။

ထိုသို့ အာရုံကို မသိတတ်ပဲ ဖောက်ပြန်ရုံသာ အမျိုးမျိုး ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲတတ်သော ရုပ်သဘောနှင့် အာရုံဆီသို့

ညွတ်တတ်သွားတတ်သော အာရုံကို သိတတ်သော နာမ်သဘော
တို့ကို ခွဲခြားသိမြင်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်း
ခြင်းကို နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ (အယူ၏ စင်ကြယ်မှု) သည် တရားအားထုတ်သ
ယောဂီ သူတော်စင်များ အတွက် နားလည်ရန် အရေးကြီးပါ
သဖြင့် မဟာ သဘိဝဋ္ဌာနသုတ်တော် အဖွင့် မဟာဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ
နှင့် ဋီကာသာ ရုပ်နာမ် သိမ်းဆည်းပုံကို အကျဉ်းချုံး၍ ဖော်ပြအပ်
ပါသည်။

ရုပ် နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း

(အဿာသ ပဿာသ အတွက်)

အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်း (အဿာသ ပဿာသ)ကို အားထုတ်
နေသော ယောဂီသည် ၎င်းထင်မြင်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၊
ငါ၊ ကျား၊ မ၊မဟုတ်ချေ။ အမှန် အားထုတ်နေသူကား ဖော်ပြ
ခဲ့သော ဝင်္ဂလေ ထွက်လေဟု ဆိုအပ်သော အာနာပါနနှင့်တူ
ဟဒယဝတ္ထု၊ ကရဇကဝယ၊ မဟာဘုတ်၊ ဥပါဒါရုပ် ဟူသော
ရုပ်တရားနှင့် ထိုရုပ်လျှင် အာရုံရှိသော နာမ်တရားတို့ပင် ဖြစ်ပါ
သည်။ ထိုအကြောင်းကို မဟာဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ၊ နာ-၃၅၅ တွင်
ပါရှိသည့်အတိုင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

အာနာပါန (အဿာသ ပဿာသ) ရုပ်ကို
သိမ်းဆည်းခြင်း

ဝင်္ဂလေ ထွက်လေ (အဿာသ ပဿာသ) ကို သိမ်းဆည်း
သော ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤ ဝင်္ဂလေထွက်လေတို့သည် အဘယ်

ကို မှီပါသနည်းဟု စဉ်းစား ဆင်ခြင်သောအခါ ၎င်းတို့သည် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို မှီကုန်၏။ ယင်း ဟဒယ ဝတ္ထုရုပ်ဟူသည် မိဘတို့၏ သုတ်သွေးကြောင့် ဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ်မှ ကြီးထွားလာသော ကရဇကာယပင် ဖြစ်သည်။ ကရဇကာယ ဆိုသည်မှာ အခြားအရာ မဟုတ်၊ ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ငါယောဟု ဆိုအပ်သော မဟာဘုတ်လေးပါးနှင့် ၎င်း လေးပါးတို့ကို မှီ၍ ဖြစ်သော မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်းစသော ဥပါဒါ ရုပ်တို့ပင် ဖြစ်သည်။ သိမြင်လာ၍ ၎င်းဝင်လေထွက်လေနှင့်တကွ ဟဒယ ဝတ္ထု၊ ကရဇကာယ၊ မဟာဘုတ်၊ ဥပါဒါရုပ် တို့ကို ရုပ် ဟု သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်သည်။

နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း

ရုပ်ကို သိမ်းဆည်းပြီးနောက် ထို ရုပ်လျှင် အာရုံရှိကုန်သော ဖဿလျှင် ငါးခုမြောက်ရှိသော တရားတို့ကို နာမ်ဟု သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်သည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ ဝင်လေထွက်လေကို အာရုံပြုကြသော နှာခေါင်းကာယနှင့် ဝင်လေ ထွက်လေတို့ နှာသီးဖျား၌ တွေ့ထိမှု (ဖဿ)၊ ခံစားမှု (ဝေဒနာ)၊ မှတ်သားမှု (သညာ)၊ စေ့ဆော် တိုက်တွန်းမှု (စေတနာ) သိမှု (ဝိညာဏ်) ဟု ဆိုအပ်သော ဖဿလျှင် ငါးခုမြောက်ရှိသော တရားငါးပါးတို့ကို နာမ်ဟု သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်သည်။

ဤ ရုပ်နာမ်တရားကို အားထုတ်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ငါ ဟူ၍ မရှိချေ။ ဤ ရုပ်နာမ်တရား နှစ်ပါးသာ ရှိကြောင်း

ယုံမှားကင်းအောင် ထပ်ဘလဲသဲ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား မှတ်သား
ရမည် ဖြစ်သည်။

သက္ကာယဒိဋ္ဌိ

သက္ကာယဒိဋ္ဌိဆိုသည်မှာ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော
ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအပေါင်းအစု၌ဖြစ်သော အယူမှားကို ဆိုလိုသည်။
အဓိပ္ပာယ်မှာ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ၌
ပရမတ်အားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ငါ၊ သူတ
ပါး၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ စသောညွှတ်၌ အဟုတ်အမှန်ရှိ
သကဲ့သို့ ယူမှားသောအယူကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ (၆၂) ပါး
သောဒိဋ္ဌိတို့သည် ချွတ်ချွတ်ခချော်ချော် ဖြစ်ပေါ်လာသည်ရှိ
သော် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာကိုပင် ငါကိုယ်အတ္တဟု ယူမှားသော သက္ကာ
ယဒိဋ္ဌိကို အစအမှူးအဦး ပြု၍ သလျင် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်
၏ဟု ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ် အဋ္ဌကထာတွင် မိန့်ဆို၍ ဖြင့်သက္ကာယဒိဋ္ဌိ
သည်အလွန် အရေးကြီးပါသည်။ ယင်းသက္ကာယဒိဋ္ဌိကို နာမရူပ
ပရိစ္ဆေဒ ဥပဏ်ဖြင့် တဒဂ်နိရောဓ(ခေတ္တဗျ ပျောက်ကွယ် ချုပ်
ငြိမ်းခြင်း) အဖြစ်သို့ ရောက်အောင် ကြိုးစားရမည်ဖြစ်ပါသည်။
ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားရခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ရုပ်နာမ်
ကိုပိုင်းခြား၍ သိမြင်သော နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဥပဏ်နှင့် ပြည့်စုံ
လျှင် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိသည် ပြည့်စုံလေတော့သည်။ နာမရူပ ပရိစ္ဆေ
ဒဥပဏ် ပြည့်စုံလျှင် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ကင်းလေသည်။ သို့အတိုက်
သက္ကာယဒိဋ္ဌိ (၂၀) အကြောင်းကို သိသာချန် အောက်ပါ
အတိုင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

သက္ကာယဒိဋ္ဌိ (၂၀)

- (၁) ရုပ်၌သက္ကာယ ဒိဋ္ဌိ (၄)ပါး
- (၂) ဝေဒနာ၌ သက္ကာယ ဒိဋ္ဌိ (၄)ပါး
- (၃) သညာ၌ သက္ကာယ ဒိဋ္ဌိ (၄)ပါး
- (၄) သင်္ခါရ၌ သက္ကာယ ဒိဋ္ဌိ (၄)ပါး
- (၅) ဝိညာဏ်၌ သက္ကာယ ဒိဋ္ဌိ (၄)ပါး

ပေါင်း(၂၀)ဖြစ်သည်။

ရုပ်၌ သက္ကာယ ဒိဋ္ဌိ (၄)ပါး

(၁) ရုပ်သည် ငါ၊ ငါသည် ရုပ်ပင်တည်း။ ရုပ်သည် ပရမတ်၊ ငါသည် ပညတ်ပင်တည်း။ ပရမတ်သည် အရှိတရား၊ ပညတ်သည် ဖရိုဖရားပင်တည်း။ ဤသို့ ကွဲပြားသည်ကို မကွဲပြားဟန် တသားတည်းကဲ့သို့ ယူမှားခြင်းတပါး။ ဥပမာ အားဖြင့် မီးဆောင်နှင့်မီးလျှံကွဲပြားပါလျက် မကွဲမပြားတသားတည်းကဲ့သို့ ယူမှားခြင်း ပေတည်း။ (ရှုခံ အတ္တဇတာ သမနုပဿတိ)

(၂) ရုပ်ရှိသော ငါ၊ ရုပ်နှင့်ပြည့်စုံသော ငါဟူ၍ ရုပ်နှင့် မကင်း ငါဆိုသည့်အတ္တကို ထည့်သွင်း၍ ယူမှားခြင်းတပါး၊ ဥပမာ အားဖြင့် အရိပ်နှင့်သစ်ပင် ကွဲပြားပါလျက်၊ မကွဲမပြား အတူသား၍ ယူမှားခြင်းမျိုးပေတည်း။ (ရှုငဝန္တံ ဝါ အတ္တာနံ သမနုပဿတိ)

(၃) ငါသည် ရုပ်၌တည်၏။ ရုပ်သည် ငါ၌တည်၏ ဟူ၍ ယူမှားခြင်းတပါး။ ဥပမာအားဖြင့် ပန်းပွင့်နှင့် ပန်းရနံ့ ကွဲပြားလျက်၊ မကွဲမပြား အတူထား၍ ယူမှားခြင်းတပါး။ (အတ္တနိဝါရူပံ သမေနုဿတံ)

(၄) ရုပ်၌ ငါတည်၏။ ငါသည်ရုပ်၌တည်၏ ဟူ၍ ယူမှားခြင်းတပါး၊ ဥပမာအားဖြင့် ကြုတ်နှင့် ပတ္တမြားကွဲပြားပါလျက်၊ မကွဲမပြားအတူထား၍ ယူမှားခြင်းတပါး (ရူပသ္မိံ ဝါ အတ္တာနံ သမေနုပဿတံ)။

ဤကဲ့သို့ ရုပ်၌ယူမှားသောသက္ကာယဒိဋ္ဌိ လေးပါးဖြစ်သည်။

ကျန် ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့၌လည်း ရုပ်နည်းတူ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့ဖြင့် အမည်ပြောင်း၍ သက္ကာယ ဒိဋ္ဌိ(၄) မျိုးစီ ဖြစ်ပုံကို သိစေလိုပါသည်။

ပဋိပတ် အကျင့်တရား

(အကျဉ်းချုပ်)

ဒိဋ္ဌိ ဝိသုဒ္ဓိ (အယူမှား၏စင်ကြယ်မှု) ပြည့်စုံစေရန်အတွက် ယောဂီသုဘော်စင်များသည် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနှင့် နာမရူပ ဗရိစ္ဆေဒဉာဏ်ကို သိရန် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ဆိုသည်မှာ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ငါ၊ သူတပါး၊ ယောက်ျား မိန်းမ ဟူ၍ မှတ်ထင်နေသော အယူမှားကို ပယ်ရှားလျက် လောကီ နာမ်၊ ရုပ် နှစ်ပါးကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်သော

ပညာကို ဆိုလိုပါသည်။ ယင်း ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိကို ပြည့်စုံလုံသော
 ယောဂီသည် ပထမရှေးဦးစွာ နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားသိမြင်ခြင်းဟု
 ဆိုအပ်သော နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ကို ပြည့်စုံစေရန် အားထုတ်ရ
 မည် ဖြစ်သည်။ နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ် ပြည့်စုံလျှင် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ
 လည်း ပြည့်စုံပါကော့သည်။ အကြောင်းမှာ ဝိသုဒ္ဓိအားဖြင့်
 ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနှင့် ဉာဏ်အားဖြင့် နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်သည်
 တပြိုင်နက် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း

ရုပ်ကိုသိမ်းဆည်းရာ၌ နှာသီးဖျား၌ ဝင်လေ ထွက်လေတို့
 ထိခိုက်သွားတိုင်း၊ ထိခိုက်သွားသော ဝင်လေထွက်လေတို့၏ တွေ့
 ထိမှုသည် ဝါယော ဖောဋ္ဌဗ္ဗ ရုပ်တရားဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်၊
 သတ္တဝါ၊ ငါ မဟုတ်ချေ။ နာမ်ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ ဝင်လေ
 ထွက်လေတို့ နှာသီးဖျား၌တွေ့ထိခြင်းကို သတ်ပြု။ သိမှတ်နေ
 မှသည် သဘိနှင့် ယှဉ်သောစိတ်၊ ဖောဏသိက်ဖြစ်၍ နာမ်တရား
 ဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ငါ မဟုတ်ချေ။ ဤ ရုပ် နာမ်
 နှစ်ပါးအပြစ် အခြား ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ငါ မရှိချေ။ ရုပ်နာမ်
 နှစ်ပါးသာလျှင် ရှိသည်ဟု ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားသိမြင်မှတ်သား
 ခြင်းကို ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းသည်ဟု ခေါ်ပါသည်။ နာမ-
 ရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဟုလည်းခေါ်သည်။ ဤသို့ သိမ်းဆည်းခြင်း
 သည် အသာသ ပသာသ သမထ သမာဓိကို သိမ်းဆည်းခြင်း
 ဖြစ်သည်။ ထို့နည်းတူ ခဏိကသမာဓိ သိမ်းဆည်းခြင်းကိုလည်း
 အကျယ်မှာဖော်ပြသည့်အတိုင်း သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်ပါသည်။

နာမဇူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ် ပြည့်စုံလျှင် ဒိဋ္ဌိ (၆၂) ပါးတို့၏ အစအမှူး၊ အဋ္ဌိပြုသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိ (၂၀) လည်း ကင်းစင်လေတော့သည်။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ တဒင်္ဂီရောစ ခေတ္တဏေ ချုပ်ငြိမ်း၍ ဆက်လက်ပွားများလျှင် မင်္ဂတရားကို ရှေ့လှော်တော့သည်။ ဒိဋ္ဌိ မစင်ကြယ်လျှင် မင်္ဂတရားရှေ့ရှုရန် ခဲယဉ်းသဖြင့် ဒိဋ္ဌိစင်ကြယ်ရန် နာမဇူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ကို ကြီးစားအားထုတ်ရမည်ဖြစ်သည်။

(အထူးအဖြင့် နာမဇူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ပေါ်အောင် ကြီးစားပါ)

(၄) ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိ

(ယုံမှားခြင်းကို လွန်မြောက်စင်ကြယ်မှု)

ပရိယတ် တရားကျမ်းဂန်

(ပရိယတ်အခြေခံ)

ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိ ဟူသောကားရပ်သည် ပါဠိစကားရပ် ဖြစ်သည်။ ပုဒ်ခွဲလျှင် ကင်္ခါ + ဝိတရဏ + ဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်သည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ ကင်္ခါ = ယုံမှားခြင်း၊ ဝိတရဏ = လွန်မြောက်ခြင်း၊ ဝိသုဒ္ဓိ = စင်ကြယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အဖြောင့်အဓိပ္ပာယ်မှာ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း အကြောင်းကို သိမြင်သောဉာဏ် (ပဇ္ဇယ ပရိဂ္ဂဟဉာဏ်) ဖြင့် ယုံမှားခြင်းကို လွန်မြောက်စင်ကြယ်ခြင်းဟု ဆိုလိုသည်။

တနည်းအားဖြင့်ဆိုလျှင် လိမ္မာသော ဆေးဆာဏသည် လူမမာကိုမြင်၍ ရောဂါ၏ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကို ရှာကြံသကဲ့

သို့ ရုပ်နာမ်ကိုမြင်၍ ရုပ်နာမ်အကြောင်းကို ရှာသည်ရှိသော်
 အဝိဇ္ဇာ စသောအကြောင်းကို သိမြင်လာ၍ ယင်းရုပ်နာမ်သည်
 ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ စသည်ကမ္မန်ဆင်း၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်မဟုတ်၊
 အမှန်စင်စစ်မှာ အဝိဇ္ဇာ စသောအကြောင်းကြောင့်သာ ဖြစ်
 ပေါ်လာသည်ဟု သိမြင်သည်နှင့်တပြိုင်နက် တွေးတောယုံမှား
 ခြင်း ကင်းစင်သွားလေသည်။ ထိုအခါ အဝိဇ္ဇာ စသည်ကား
 အကြောင်းတရား၊ ရုပ် နာမ် ခန္ဓာကား အကျိုးတရား၊ ဤ
 အကြောင်းအကျိုးအပြင် ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ စသည်မရှိဟု ယုံမှား
 ခြင်းကို လွန်မြောက် စင်ကြယ်အောင် ရုပ်နာမ်ဖြစ်ခြင်း
 အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းဆင်ခြင် သိမြင်ခြင်းသည် ကင်္ခါဝိတ-
 ရုဏ ဝိသုဒ္ဓိ မည်လေသည်။

ရုပ်နာမ်၏ ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကို သိမ်းဆည်း ဆင်ခြင်ရာ၌
 ယောဂီပုဂ္ဂိုလ် အမျိုးမျိုး၏ အလိုအဇ္ဈာသယနှင့် ပါရမီဉာဏ်
 အားလျော်စွာ အမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားပုံမှာ ငါးမျိုးရှိ
 ကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ၌ ဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့
 အပြင် ယင်းဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၌ပင် ယုံမှားခြင်းကိုလွန်မြောက်
 လျက် စင်ကြယ်သောဉာဏ် (ကင်္ခါဝိတရုဏ ဝိသုဒ္ဓိ) ကို ပြည့်စုံစေ
 လိုသော ယောဂီသည် ထိုရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကို
 ရှာဖွေသောအခါ ပစ္စုပ္ပန်၊ အတိတ်၊ အနာဂတ် ဟူသော
 ကာလသုံးပါး၌ ရုပ်နာမ်၏ ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကို သိမြင်
 သော ဉာဏ် (ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟဉာဏ်) ကို ရှေးဦးစွာ ရှာဖွေရမည်
 ဖြစ်ပါသည်။

ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်

ရုပ်တရားသည် အဿာသ ပဿာသဟူသော ဝင်လေထွက်
 လေနှင့် ကရဇကာယ ဟူသော ကိုယ်ရုပ်တရားကို စွဲမိ၍ဖြစ်၏။
 နာမ်တရားသည် စိတ်နှင့် ၎င်းနှင့် ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက် ဖြစ်သော
 စေတသိက်တရားကို စွဲမိ၍ဖြစ်၏။ ထိုအကြောင်းများကြောင့်
 ယင်းရုပ်နာမ်သည် ဖြစ်လေသည်။ အကြောင်းမရှိပဲ၊ အကြောင်း
 ကင်း၍မဖြစ်ချေ။ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ စသည်က ဖန်ဆင်း၍လည်း
 မဖြစ်ချေ။ အမှန်စင်စစ်မှာ လွန်ခဲ့သော အတိတ်ဘဝက ရုပ်
 နာမ်မှန်း မသိသောအဝိဇ္ဇာ၊ ရုပ်နာမ်မှန်းမသိ၍ တပ်မက်သည့်
 တဏှာ၊ စွဲလန်းသည့် ဥပါဒါန်၊ ပြုခဲ့သည့်ကံ၊ ပဋိသန္ဓေ နောင်
 ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ ဟူသော ဤအကြောင်းများ
 ကြောင့်သာ ရုပ်နာမ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဤ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊
 ကံ စသည်ကား အကြောင်းတရား၊ ဤ ရုပ်နာမ်ကား အကျိုး
 တရား၊ ဤအကြောင်းအကျိုးအပြင် ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ စသည်
 မရှိချေ။ ဤအကြောင်းအကျိုးကို ကင်းကွာ၍ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ
 စသည်မရှိ၊ ဤအကြောင်းအကျိုးမျှသာရှိသည်ဟု အဖန်တလဲလဲ
 ထပ်ကာထပ်ကာ ရုပ်နာမ်အကြောင်းကိုဉာဏ်ဖြင့်ပိုင်းခြား၍ ဆင်
 ခြင်ရမည်။ ဤသို့ ဆင်ခြင်ဖန်များလျှင် အကြောင်းအကျိုးအပြင်
 ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ စသည်မရှိဟု ယုံမှားခြင်း ကင်းကွာလာမည်
 အမှန်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ရုပ်နာမ်၏ အကြောင်းအကျိုးကို ပိုင်း
 ခြားသိမြင်သောဉာဏ်သည် ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟဉာဏ် မည်လေသည်။

တနည်းအားဖြင့် မဟာသတို့ပဌာန သုတ်တော်၊ ကာယာ
 နုပဿနာ၊ ဣရိယာပထပဗ္ဗ၊ သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိ

ဝိဟရတိ၌ ရုပ်၏ဖြစ်ကြောင်းတရားနှင့် ဖြစ်မှုသဘောငါးပါးကို မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောတော်မူခဲ့သည်။ ယင်းအဋ္ဌကထာ၊ နှာ-၃၅၇ တွင် “သမုဒယခမ္မာနုပဿိ ဝါတိ အာဒိသုပန အဝိဇ္ဇာ သမုဒယာ ရူပသမုဒယောတိ အာဒိနာ န ယေန ပဉ္စဟာကာ ရေဟိ ရူပက္ခန္ဓဿ သမုဒယော” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ယင်း ဋီကာတွင် “အာဒိနာတိ ဧတ္ထ အာဒိသဒ္ဓေန ယထာ တဏှာ သမုဒယာ၊ ကမ္မသမုဒယာ၊ အာဟာရသမုဒယာတိ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ပဿန္တော ပိ ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယပဿတိတိ ဣမေ စတ္တာရော အာကာရာသင်္ဂယန္တိ” ဟူ၍လည်းကောင်း မိန့်ဆိုခဲ့ကြသည်။ ယင်းတို့ကို ထောက်ဆ၍ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ ဉာဏ်တွင် ရုပ်၏ အကြောင်း သိမ်းဆည်းပုံကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြအပ် ပါသည်။

ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟဉာဏ်

ရုပ်၏ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကို သိမ်းဆည်းသောယောဂီသည် ဣရိယာပထ အခိုက်အတန့်၌ အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်အမှုအရာတို့ကို ရှုဆင်ခြင်နေစဉ်မှာပင် အကြားအကြား ကာလတို့၌ ရုပ်ဖြစ်ကြောင်း (၄) ပါး၊ ဖြစ်မှုသဘော (၁) ပါး၊ ပေါင်း (၅) ပါးတို့ကို ပိုင်းခြား သိမ်းဆည်းရမည်ဖြစ်သည်။ ရုပ် ဖြစ်ခြင်းအကြောင်း (၅) ပါးမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

- (၁) အမှန်အတိုင်းမသိမှု၊ သိမှားမှုအဝိဇ္ဇာ၊
- (၂) အကောင်းထင်ကာ သာယာနှစ်သက်မှု၊ ပျော်မွေ့မှု တဏှာ၊

- (၃) အကျိုးပေးနိုင်သော ပြုမှုကံ (ကမ္မ)၊
- (၄) စားသောက်အပ်သော အာဟာရ၊
- (၅) ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်အခိုက်အတန့်မှစ၍ အသစ် အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာမှု နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ။

ဤသို့ ရုပ်၏ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းအရာကို ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်၍ ထပ်တလဲလဲ ပိုင်းခြားဆင်ခြင်ရမည်။ ဤသို့ ဆင်ခြင်ဖန်များလျှင် အဝိဇ္ဇာစသည်ကား အကြောင်းတရား ဤရုပ်ကား အကျိုးတရား ဤအကြောင်း အကျိုးတရားအပြင် အခြား ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ စသည်ရှိကြောင်း ယုံမှားခြင်း ကင်းကွာလာမည်အမှန်ဖြစ်သည်။ ဤသို့လျှင် ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကို ပိုင်းခြားသိမြင်သောဉာဏ်သည် ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟဉာဏ် မည်လေသည်။

တနည်းအားဖြင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်
သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်ပုံ

နာမ်အတွက် ယောနိသောမနသိကာရ စသောအကြောင်းနှင့် ရုပ်အတွက် ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရဟူသော အကြောင်းတို့ဖြင့် သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်ပုံကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

နာမ်အတွက် သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်ပုံ

နာမ်သည်ခန္ဓာအားဖြင့် ဝေဒနက္ခန္ဓာ၊ သညက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ ပိညာဏက္ခန္ဓာ ဟု(၄) ပါးရှိသည်။ ထို(၄)ပါးပါးတို့

တွင် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် အချုပ်ပင် ဖြစ်သည်။ ထိုဝိညာဏက္ခန္ဓာဟု ဆိုအပ်သော ဝိညာဉ်သည် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ ဟူ၍ (၄)မျိုးရှိသည်။ ကုသိုလ်သည် တွေ့ကြုံရသော ကိစ္စဟူသမျှ တွင် သင့်တင့်အောင်နှလုံးသွင်း လေ့ရှိသော ယောနိသောမနသိ ကာရ ကြောင့်ဖြစ်သည်။ အကုသိုလ်သည် အသင့်အတင့် နှလုံး သွင်းလေ့မရှိသော အယောနိသောမနသိကာရ ကြောင့်ဖြစ် သည်။ ဝိပါက်သည် ရှေးဘဝက ပြုခဲ့ဘူးသော ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံ ကြောင့်ဖြစ်သည်။ ကြိယာသည် ဘုရား၊ ရဟန္တာ တို့သန္တာန်မှဖြစ်သည်။

ထိုကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာတို့တွင် ဝိပါက် စိတ်တွင် ပါဝင်သော စက္ခုဝိညာဉ်ဖြစ်ရန် စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါ ရုံ၊ အာလောက (အရောင်အလင်း) မနသိကာရ (နှလုံးသွင်းမှု) ပေါင်း (၄)ခု ပါဝင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို(၄)ခုတို့တွင် မန သိကာရဟု ဆိုအပ်သော နှလုံးသွင်းမှုသည် သင့်တော်စွာ နှလုံး သွင်းမိလျှင် ကုသိုလ်ဖြစ်သည်။ မသင့်မတင့် နှလုံးသွင်းမိလျှင် အကုသိုလ်ဖြစ်သည်။ ရှေးဘဝက ကံကောင်း၍ ကောင်းသော အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်သည်။ ကံမကောင်း၍ မကောင်းသော အကျိုး ဝိပါက်ဖြစ်သည်။ ရှေးဘဝစိတ်ရှိ၍ ဆင်ခြင်မှု (အာဝဇ္ဇာန်း ကြိယာ စိတ်) ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် နာမ် ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကို သိမြင်လာသည်။

ရုပ်အတွက် သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်ပုံ

ရှေးကံကြောင့် ယခုဘဝ၌ မိခင်၏ဝမ်း၌ သန္ဓေတည်၏။ ပဋိသန္ဓေဟု ဆိုအပ်သော ကလလ ရေကြည်ရုပ်ကလေးသည်

မိဘတို့၏ သုတ်သွေးကို မှီရသော်လည်း ရှေးဘဝက ကံကြောင့် သာ ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။ ယင်းကံသည် ရှေးဘဝက ဒါန၊ သီလ စသော ပြုမှုအားဖြင့် သတ္တဝါတို့ သန္တာန်၌ ကံအမျိုးမျိုး ရှိခဲ့ကြသည်။ အချို့ သတ္တဝါသည် ယင်းကံကို သဒ္ဓါ စသည် ထက်သန်စွာ ပြုခဲ့သည်။ အချို့သည် သင့်တော်စွာ ပြုခဲ့သည်။ အချို့က ဝတ်ကျေတန်းကျေ ပြုခဲ့သည်။ ထိုသို့ပြုခဲ့သော ကံကြောင့် အချို့ သတ္တဝါ၏ ရုပ်အဆင်းသည် လှပ၏။ အချို့သည် အရုပ်ဆိုး၏။ ဤသို့ဖြစ်ခြင်းသည် ရှေးကပြုခဲ့သော ကံကြောင့် ဖြစ်ကြောင်းကို သိနိုင်သည်။ ဤကဲ့သို့ပင် စိတ်ကြောင့်လည်း နေ့မှ၊ ထိုင်မှ၊ လှည်းမှ၊ လာမှ၊ စသော စိတ္တဇ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းကို သိနိုင်သည်။ ဥတုကြောင့်လည်း အေးမှ၊ ပူမှ ဟူသော ဥတု၏ရုပ် ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို သိနိုင်သည်။ အာဟာရကြောင့်လည်း ကိုယ် ရုပ် ခန့်ကျန်းခြင်း၊ သန့်မာခြင်း စသော အာဟာရဇ ရုပ် ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို သိနိုင်သည်။

ဤသို့ ယခုဘဝ၌ နာမ်ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကို သိမြင်သော ယောဂီသည် ရှေးဘဝတုန်းကလည်း အကြောင်းအားလျော်စွာ ဤသို့သောနာမ်ရုပ်တို့ ဖြစ်ဘူးခဲ့ပြီး ရဟန္တာဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန် စုတိ မဖြစ်သေးသမျှ ဤသို့သောနာမ်ရုပ်တို့ နောင်ဘဝအဆက်ဆက်၌ အကြောင်းအားလျော်စွာ ဖြစ်ကြရဦးမည် ဟု မှန်းဆသောဉာဏ် (အနုမာနဉာဏ်) ဖြင့် ဆင်ခြင် သဘောကျသဖြင့် အတိတ်၌ယုံမှားခြင်း (၅)ပါး၊ အနာဂါတ်၌ ယုံမှားခြင်း (၅)ပါး၊ ပစ္စုပ္ပန်၌ယုံမှားခြင်း (၆)ပါး ဟူ၍ (၁၆) ပါးသော ယုံမှားမှုများကို လွန်မြောက်လျက် စင်ကြယ်သော ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိဖြစ်လေတော့သည်။

(ပြီးခဲ့သော ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနှင့် ယခု ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိ(၂)ပါး ပြည့်စုံလျှင် သဘောတရားတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို ကောင်းစွာမှတ်သော သိအပ်သိထိုက်သော တရားသို့ ရှေးရှုပြုလျက် သိသော အသိဉာဏ်ပညာ (ဉာတပရိညာ) ဖြင့် နာမ်ရုပ်တို့ကို ပိုင်းခြားသိသော နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် နာမ်ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကို သိမ်းဆည်းသော ပစ္စယပ ရိဂ္ဂဟဉာဏ်တို့လည်း ပြီးစီးလေတော့၏။

ပဋိပတ် အကျင့်တရား
(အကျဉ်းချုပ်)

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဖြင့် နာမ်ရုပ်ကိုပိုင်းခြားသိမြင်ပြီးသော ယောဂီသည် ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံစေရန် ယင်းဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဖြင့် ပိုင်းခြားသိမြင်အပ်ပြီးသော နာမ်ရုပ်တို့၏ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကို သိမ်းဆည်းပွားများ နှလုံး၌ထားသဖြင့် အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါးတို့၌ ယုံမှားခြင်းကို လွန်မြောက်လျက် စင်ကြယ်သောဉာဏ်သည် ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိ မည်လေသည်။

ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိကို ပြည့်စုံစေလိုသော ယောဂီသည် ဥပမာအားဖြင့် တတ်ကျွမ်းလိမ္မာသောဆေးဆရာသည် လူမမာ၏ ရောဂါဝေဒနာကို မြင်ပြီးလျှင် ထိုရောဂါဝေဒနာ၏ ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းအရာကို ရှာကြံဆင်ခြင်သကဲ့သို့ နာမ်ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းအရာကို သိမြင်သောဉာဏ် (ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်) ကို ဆင်ခြင်သိမ်းဆည်းရမည်ဖြစ်သည်။

အကြောင်းကိုသိမ်းဆည်းပုံ

(ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်)

ယောဂီသည် နာမ်ရုပ်၏မူလအကြောင်း၊ အထောက်အပံ့ အကြောင်းတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ ပထမရုပ်၏ မူလအကြောင်း၊ အထောက်အပံ့ အကြောင်းတို့တို့ ဤသို့ သိမ်းဆည်းရမည်ဖြစ် သည်။ ရုပ်၏မူလဖြစ်ပေါ်လာပုံအကြောင်းမှာ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကံ တို့ဖြစ်သည်။ ၎င်း(၄)ပါးတို့သည် ရုပ်၏မူလ အရင်းအမြစ် အကြောင်းဖြစ်သည်။ အာဟာရသည် ရုပ်ကို ထောက်ပံ့တတ်သောကြောင့် ရုပ်၏အထောက်အပံ့ အကြောင်း ဖြစ်သည်။ ဤ ငါးပါးသော တရားတို့သည် ရုပ်၏ မူလ အကြောင်းနှင့် အထောက်အပံ့ အကြောင်းတို့ ဖြစ်ကြလေ သည်။ ဤနည်းဖြင့် ရုပ်၏အကြောင်း အထောက်အပံ့တို့ကို သိမ်းဆည်းလေသည်။

ရုပ်၏ အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းခြင်းကို ပြုပြီးနောက် နာမ်၏ အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းရာ၌ မျက်စိ (ဧက္ခုပသာဒရုပ်) ကို လည်းကောင်း၊ အဆင်း (ရူပါရုံ) ကို လည်းကောင်း၊ စွဲမီ၍ စက္ခု ဝိညာဏ်စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ဤသို့အစရှိသော နည်းဖြင့် နာမ်၏ အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းခြင်းကို ပြုလေသည်။

ဤသို့ ရုပ်နာမ်သည် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သကဲ့သို့ နည်းတူ အတိတ် ကာလနှင့် အနာဂတ် ကာလ တို့၌လည်း အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ပြီး၊ (အတိတ်) အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လတ်၊ (အနာဂတ်) ကိုလည်း

ရှုမြင်ရမည် ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ရှုမြင် သဘောကျသဖြင့် ပစ္စုပ္ပန် ယုံမှားခြင်း (၆) ပါး၊ အတိတ်၌ ယုံမှားခြင်း (၅) ပါး၊ အနာဂတ် ယုံမှားခြင်း (၅) ပါး ဟူ၍ (၁၆) ပါးသော ယုံမှား မှုများကို လွန်မြောက် စင်ကြယ်သော ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံ လေတော့သည်။ အထက်ပါ ရုပ်နာမ်၏ အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းခြင်း နည်းတူ အခြားနည်းများကိုလည်း သိမ်းဆည်း ရမည် ဖြစ်လေသည်။ ဤကား ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိ အကျဉ်း ချုပ်တည်း။

ယင်း ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိကိုပင် အဝိဇ္ဇာသည် အကြောင်း တရားတည်း။ သင်္ခါရတို့သည် အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော အကျိုးတရားတို့တည်း။ ဤ အဝိဇ္ဇာနှင့် သင်္ခါရဟူသော နှင့်ပ သော တရားတို့သည်လည်း အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော အကျိုး တရားတို့တည်းဟု ဖြစ်ခြင်း အကြောင်းကို သိမြင် တတ်သော ဉာဏ်ပညာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ် ဟု ခေါ်လေသည်။ နာမ်ရုပ်တို့ကို အကြောင်းနှင့်တကွ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်တတ် သောကြောင့် ယထာဘူတဉာဏ် ဟုလည်း ခေါ်လေသည်။ အလုံး စုံသော သင်္ခါရ တရားတို့ကို မြဲ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရ မငွေ့ဟု မှန်ကန်စွာ သိမြင်တတ်သောကြောင့် သမ္မာဒဿနဉာဏ် ဟုလည်း ခေါ်လေသည်။ ယင်း ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံနေသူကို အတော်အတန်ကြာအောင် ဒိဋ္ဌိနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာကို ပယ်ခွါနိုင်သဖြင့် စူဠသောတာပန်ဟု ခေါ်လေသည်။

(အထူးသဖြင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် ပေါ်အောင်ကြိုးစားပါ)

(၅) မဂ္ဂါမဂ္ဂ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ

(လမ်းမှန်နှင့် လမ်းမှားကို သိတတ်သော ဉာဏ်အမြင်စင်ကြယ်မှု)

ပရိယတ် တရားကျမ်းဂန်

(ပရိယတ် အခြေခံ)

ပြီးခဲ့သော သီလစသော ဝိသုဒ္ဓိ (၄) ပါးတို့၌ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ ဟူသော လက္ခဏာယာဉ် သုံးပါးကို ဉာဏ်ဖြင့် မရှုရသေး
 ချေ။ သီလ ဝိသုဒ္ဓိ၌ သီလကိုသာ စင်ကြယ်အောင် ပြုလုပ်
 အားထုတ်ခဲ့ရသည်။ စိတ္တ ဝိသုဒ္ဓိ၌ သမာဓိရရှိ စိတ်စင်ကြယ်မှု
 ရအောင် အားထုတ်ခဲ့ရသည်။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ၌ ရုပ်နာမ်တို့ကိုပိုင်း
 ခြား၍ သိမြင်အောင် အားထုတ်ခဲ့ရသည်။ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ၌
 ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာပုံ အကြောင်းရင်းကို သိမြင်ရအောင်
 ရှာဖွေခဲ့ရသည်။ ယခု မဂ္ဂါမဂ္ဂ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ၌ ရုပ် နာမ်
 တို့ကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း၊ ရုပ် နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာပုံ
 အကြောင်းရင်းတို့ကို ရှာဖွေခြင်း ဟူသော ကိစ္စ (၂) ရပ်တို့ကို
 သိပြီး၍ ယင်း ရုပ်နာမ်တို့ကို မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရမရှိ၊ ငါလဲ
 မဟုတ်၊ ငါ့ဥစ္စာလဲ မဟုတ်ဟု အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် သမ္မုသန
 ဉာဏ်ဖြင့် သုံးသပ် ဆင်ခြင်သည် ရှိသော်၊ ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ်
 အပျက်ကို ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အနုဖြင့် ထင်ရှား ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်
 လာလေသည်။ ထိုအခါ လွန်စွာ စိတ်ကြည်လင်သည့် အဘွက်
 စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော အရောင်အလင်း (သြဘာသ) စသည့်
 ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း (၁၀) ပါး ဖြစ်ပေါ်လာ
 လေသည်။ ထို အရောင်အလင်း စသည်တို့သည် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်

သို့ ရောက်ရန် လမ်းမဟုတ် (အမဂ္ဂ)။ ၎င်းတို့ကို ဂရုမစိုက်ပဲ၊ မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရမရှိဟု ဝိပဿနာပွားများခြင်းသာလျှင် မဂ္ဂိမဂ္ဂ ဖြစ်ရန် ရောက်ရန် လမ်းမှန် (မဂ္ဂ) တည်းဟု၊ လမ်းမှန် လမ်းမှားကို သိမြင်ရန် ဉာဏ်စင်ကြယ်လာခြင်းသည် မဂ္ဂိမဂ္ဂ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်ပါသည်။ (မဂ္ဂ = လမ်းမှန်၊ အမဂ္ဂ = လမ်းမှား၊ ဉာဏ = သိတတ်သောဉာဏ်၊ ဒဿန = မျက်စိဖြင့် မြင်ရသကဲ့သို့ သိမြင်ခြင်း၊ ဝိသုဒ္ဓိ = စင်ကြယ်ခြင်း)။

အထက်ပါ မဂ္ဂိမဂ္ဂ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိကို ပြည့်စုံစေရန် အလိုရှိသော ယောဂီသည် ပထမဦးစွာ သမ္မုသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အနုတို့ကို အားထုတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ သမ္မုသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အနုတို့ကို အားထုတ်စပြုပြီးသော (အာရဒ္ဓ ဝိပဿက) ယောဂီအား သြဘာသ (အရောင်အလင်း) စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်ကုန်လတ်သော် လမ်းမှန်နှင့် လမ်းမှားကို ပိုင်းခြားသိမြင်သော (မဂ္ဂိမဂ္ဂ) ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် လောကီပရိညာသုံးပါးတို့အနက် သိအပ် သိထိုက်သော နာမ်ရုပ်နှင့် ၎င်းတို့၏ ဖြစ်ခြင်း အကြောင်းတို့ကို စုံစမ်း သုံးသပ်လျက် ပိုင်းခြား၍ သိသောဉာဏ်ဟု ဆိုအပ်သော တိရုဏပရိညာ ဖြစ်လတ်သော် လမ်းမှန်နှင့် လမ်းမှားကို ပိုင်းခြားသိမြင်သော (မဂ္ဂိမဂ္ဂ) ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ပရိညာ (၃) ပါး

ပရိညာ ဆိုသည်မှာ ပိုင်းခြား၍ သိသော ဉာဏ်ပညာကို ဆိုလိုပါသည်။ (ပရိ = ပိုင်းခြား၍၊ ဉာ = သိတတ်သောဉာဏ်)။

ပရိညာသည် (၁) ဉာတ ပရိညာ။ (၂) တီရဏ ပရိညာ။ (၃) ပဟာန ပရိညာဟူ၍ (၃)မျိုး ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့သည် အောက် ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

(၁) ဉာတ ပရိညာ = သိအပ် သိထိုက်သော တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ သိသော ဉာတပညာ။ ထို့အပြင် သဘော တရားတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို ကောင်းစွာ မှတ် သောအားဖြင့် သိအပ် သိထိုက်သော တရားသို့ ရှေးရှု ပြုလျက် သိသော အဘိညာပညာကိုလည်း ဉာတ ပရိ ညာဟု ခေါ်ပါသည်။ ယင်း ဉာတ ပရိညာဖြင့် နာမ် ရုပ်တို့ကို ပိုင်းခြားသိသော နာမရူပ ဗရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းသော ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် တို့ကို ပြီးစီးပါသည်။ အထူးမှတ်ရန်မှာ နာမ်ရုပ်၏ သဘောတရား အရေအတွက်ဖြင့်ပုံ၊ ပျက်ပုံ စသည်တို့ ကို သုတမယ ပညာဖြင့် တွေးဆ ကြံညှော်ရုံမျှဖြင့် ဉာတ ပရိညာခေါ်သော နာမရူပ ဗရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟဉာဏ်တို့ မဖြစ်နိုင်ပါ။ အမှန်ဘကယ် ဖြစ်ပေါ် လာသော နာမ်ရုပ်တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ စသည်တို့ ကို ကောင်းစွာမှတ်၍ သိမှသာလျှင် ထို ဉာတ ပရိညာ ခေါ်သော နာမရူပ ဗရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ ဉာဏ်တို့ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ (ဒု) နှာ-၂၄၀ တွင် ရူပနု လက္ခဏံရူပံ စသည်ဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်း ဉာတ ပရိညာ သည် သဘာဝ လက္ခဏာကို သိခြင်းသည်သာလျှင် အကြီးအမှူး ဖြစ်၏။

(၂) တီရဏပရိညာ = သိအပ်သိထိုက်သော နာမ်ရုပ်နှင့် ထိုနာမ်ရုပ်တို့၏ အကြောင်းတရားကိုစုံစမ်း သုံးသပ် လျက်ပိုင်းခြား၍သိသော ဉာဏ်ပညာ။ တနည်း အားဖြင့် ရုပ်သည် ဖောက်ပြန်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ နာမ်သည် ခံစားခြင်းလက္ခဏာရှိ၏ ဟူ၍နာမ်ရုပ်တို့ ၏ သဘာဝလက္ခဏာတို့ကို ကောင်းစွာ အမှတ်ရှိ သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ယူပြီး ရှုသိပြီး ဖြစ်ကုန်သော ယောဂီတို့သည် ဉာဏ်ရင့်သောအခါ၊ ရုပ်သည်မမြဲ၊ ဝေဒနာသည် မမြဲ အစရှိသော နည်းဖြင့် ယင်း ရုပ် နာမ်တို့၏ မမြဲခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၊ အနှစ်သာရမရှိ ခြင်း ဟူသော သာမညလက္ခဏာကို ထင်ရှားစွာ တွေ့ရသဖြင့် မူလကရှုနေသော သဘာဝလက္ခဏာ ဝေါဟာရ ယင်း သာမညလက္ခဏာကို ထပ်ဆင့်၍ တင် ရသကဲ့သို့ ဖြစ်သော သာမညလက္ခဏာကို အာရုံပြု သော ဝိပဿနာပညာသည် တီရဏပရိညာ မည်ပါ သည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ (ဒု) နှာ-၂၄၁တွင် “ရူပံအနိစ္စံ၊ ဝေဒနာအနိစ္စာ” စသည် ဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။ အကျဉ်းချုပ်-သဘာဝ လက္ခဏာ ဆိုသည်မှာပဿဝိ၊ ဖဿအစရှိသော ရုပ်တခု ခု၊ နာမ်တခုနှင့်သာ ဆိုင်သော ကြမ်းတမ်းခြင်း၊ တွေ့ထိခြင်း အစရှိသော အသီးသီးသော လက္ခဏာကို ဆိုလိုသည်။ သာမညလက္ခဏာဆိုသည်မှာ ရုပ်နာမ် တရားအားလုံးတို့နှင့် ညီတူညီမျှဆိုင်သော အနိစ္စလက္ခဏာ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကိုဆိုလိုသည်။

ယင်း တိရဏပရိညာ၏ ဖြစ်ရာနယ်ပယ်သည် သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အထိဖြစ်သည်။ ယင်း တိရဏပရိညာသည် သာမညလက္ခဏာကို သိခြင်းသည် သာလျှင်အကြီးအမှူးဖြစ်သည်။

(၃) ပဟာနပရိညာ = ရုပ်နာမ်တရားတို့၌ အနိစ္စသညာ စသည်ကို ပယ်လျက် ပိုင်းခြား၍ သိသောဉာဏ်၊ တနည်းအားဖြင့် ဉာတပရိညာဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို ကောင်းစွာမှတ်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်ရှုသိပြီး၍၊ တိရဏပရိညာဖြင့် ယင်း ရုပ်နာမ်တို့၏ သာမညလက္ခဏာကို ရှုသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်ရှုသိပြီး ဖြစ်ကုန်သော ထိုရုပ်နာမ်တရားတို့၌ ပင်လျှင် နိစ္စသညာ စသည်ကိုပယ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သောလက္ခဏာကို အာရုံပြုသော ဝိပဿနာပညာသည် ပဟာနပရိညာမည်သည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ (ဒု) နှာ-၂၄၁ တွင် “တေသုယေဝဓမ္မေသု” စသဖြင့်ဖော်ပြထားပါသည်။

ယင်း ပဟာနပရိညာ၏ ဖြစ်ရာနယ်ပယ်သည် ဘင်္ဂဉာဏ်မှစ၍ အထက်ဉာဏ်များ အထိဖြစ်သည်။ ယင်း ပဟာနပရိညာသည်နိစ္စသညာစသည်ကို ပယ်ခြင်းကိုပြီးစေတတ်စေကုန်သော (၇)ပါးသော အနုပဿနာတို့သည်သာလျှင် အကြီးအမှူးဖြစ်သည်။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ပြည့်စုံစေရန် အလို့ရှိသော ယောဂီသည် တိရဏပရိညာဖြင့် သမ္မသနဉာဏ်

နှင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အနံ့တို့ကို အားထုတ်ရမည်ဟု ဆို
သောကြောင့် သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်တို့၏
အကြောင်းအရာကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြအပ်
ပါသည်။

သမ္မသနဉာဏ်

သမ္မသနဉာဏ်သည် သံမသနဉာဏ်ဟူသော ပါဠိ
စကားမှဆင်းသက်လာသော စကားဖြစ်သည်။ ယင်း
ပုဒ်ကိုခွဲခြားပြရလျှင် သံ+မသန+ဉာဏဟူ၍ ဖြစ်
သည်။ သံ=ကောင်းစွာ + မသန = သုံးသပ်ခြင်း
+ ဉာဏ=ဉာဏ်၊ ဉာဟု ဆိုလိုသည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ
နာမ်ရုပ်တို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ဆင်ခြင်း
သုံးသပ်ဘတ်သော ဉာဏ်ဟုဆိုလိုပါသည်။ သုံးသပ်
သည် ဆိုသည်မှာ ပစ္စည်း တခုကိုလက်ဖြင့်ကိုင်တွယ်
သုံးသပ် သလိုမမှတ်ပါနှင့် ဝိတ်ဖြင့် အာရုံပြုခြင်းဟု
မှတ်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

သမ္မသန နည်း (၄)မျိုး

- (၁) ကလာပသမ္မသန = ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အတိတ်ဘဝ
၌ ဖြစ်သော ရုပ်စသည်ဖြင့် မခွဲခြားပဲ၊ ရူပက္ခန္ဓာ
အားလုံး၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာအားလုံးစသည်ဖြင့် ခန္ဓာ
တခုခုကို အပေါင်းပြု၍ သုံးသပ်ခြင်း (ကလာပ =
အပေါင်း)။

(၂) အဒ္ဓါနသမ္မသန = ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အတိတ်ဘဝ၌ ဖြစ်သောရုပ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ဖြစ်သော ရုပ်၊ အနာဂတ်ဘဝ၌ ဖြစ်သော ရုပ်သည်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ သုံးသပ်ခြင်း (အဒ္ဓါနကိုအခွန်ရှည်သောဓမ္မိဟု မယူပါ။ ဘဝကာလဟုယူပါ)။

(၃) သန္တတိသမ္မသန = အအေးရုပ်အစဉ်၊ အပူရုပ်အစဉ် စသည်ဖြင့်တဘဝတည်း၌ပင် အစဉ် အမျိုးမျိုး ခွဲခြား၍ သုံးသပ်ခြင်း (သန္တတိ = အစဉ်)။

(၄) ခဏသမ္မသန = ရုပ်အစဉ်တမျိုးတည်း၌ပင် ဥပါဒါ၊ ဌီ၊ ဘင်္ဂဟူသောအားဖြင့် ခွဲခြား၍ သုံးသပ်ခြင်း၊ (ခဏ = အခိုက်အတန့်)

ယင်း(၄)မျိုးတို့တွင် ကလာပသမ္မသန နည်းဖြင့် ကျင့်ကြံကြိုး ကုတ်အားထုတ်သော ယောဂီများအဖို့ အထင်မြင်နိုင်ဆုံး၊ အလွယ်ဆုံးဖြစ်ပါသည်။ ကျန်သုံးနည်းသည် တဆင့်ထက်တဆင့် သိမ်မွေ့နူးညံ့သဖြင့် အလွယ်ဆုံးဖြစ်သော ကလာပသမ္မသန နည်းကို ဦးစွာအားထုတ်နိုင်ရန် ရှေးဦးစွာဖော်ပြမည်ဖြစ်ပါ သည်။

ကလာပသမ္မသန နည်း

ရုပ်သည်ဖော်ပြန်ခြင်းသဘောလက္ခဏာရှိ၏။ ဝေဒနာသည် ခံစားခြင်း စသောသဘောလက္ခဏာရှိ၏။ စသည်ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာတို့ကို ကောင်းစွာ အမှတ်ရှိသည်၏ အစွမ်းအား

ဖြင့်ယူပြီး၊ ရှုသိပြီးဖြစ်သော ယောဂီသည် ရုပ်သည်မမြဲ ဝေဒနာသည်မမြဲ အစရှိသောနည်းဖြင့် ယင်း ရုပ်နာမ်တို့၏ မမြဲခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၊ အနှစ်သာရမရှိခြင်းဟူသော သာမညလက္ခဏာကို ထင်ရှားတွေ့ရန် အလို့ငှါ-

အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်စသော (၁၁) ပါး အပြားအားဖြင့် ပြားသောအတိတ်ရုပ်ဖြစ်စေ၊ အနာဂတ်ရုပ်ဖြစ်စေ၊ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်တွင်းရုပ်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ပရုပ်ဖြစ်စေ၊ ကြီးကျယ်ကြမ်းတမ်းသော ရုပ်ဖြစ်စေ၊ သေးငယ်သိမ်မွေ့သော ရုပ်ဖြစ်စေ၊ ဆိုးဝါးယုတ်ညံ့သော ရုပ်ဖြစ်စေ၊ ကောင်းမွန်မြင့်မြတ်သော ရုပ်ဖြစ်စေ၊ ဝေးသော ရုပ်ဖြစ်စေ၊ နီးသော ရုပ်ဖြစ်စေ အမှတ်မရှိ အလုံးစုံသော ရုပ်သည်ရှိ၏။ ထိုအလုံးစုံသောရုပ်သည် ကုန်ဆုံးသွားသော အနက်သဘောကြောင့် မမြဲခြင်း အနိစ္စ၊ ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသောဘေး ဟူသော အနက်သဘောကြောင့် ဆင်းရဲခြင်းဒုက္ခ၊ အနှစ်သာရမရှိသော အနက်သဘောကြောင့် အတ္တမဟုတ် (အနတ္တ)၊ ဟုအပေါင်းပြု၍သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်သော ဉာဏ်ပညာသည်သမ္မသနဉာဏ်မည်လေသည်။ (ထိုနည်းတူ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာတို့ကို လည်း အပေါင်းပြု၍ သုံးသပ်ဆင်ခြင်ရမည်ဖြစ်သည်)။

အဒ္ဓါနသမ္မသနနည်း

အတိတ်ဘဝ၌ဖြစ်သော ရူပက္ခန္ဓာသည် အတိတ်ဘဝ၌ပင် ချုပ်လေပြီ။ ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝသို့မရောက်ချေ။ ဤသို့ကုန်ခန်းခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် မမြဲချေ(အနိစ္စ)။ ကြောက်မက်

ဖွယ်သဘောရှိသောကြောင့် ဆင်းရဲခြင်း(ဒုက္ခ)။ အနှစ်သာရ မရှိသောကြောင့်(အနတ္တ)ချည်းပါတကားဟု ဤသို့ စသည်ဖြင့် သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်သောပညာသည် သမ္မသန ဉာဏ်မည်လေသည်။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာစသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါး ကိုလည်း သုံးသပ်ဆင်ခြင်ရမည် ဖြစ်သည်။ (အဒ္ဓါန=ဘဝ ကာလ)။ ဤနည်းသည် ကလာပသမ္မသနနည်းထက် သိမ်မွေ့ သည်။

သန္တတိသမ္မသနနည်း

သန္တတိဆိုသည်မှာ ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘောတူသော အစဉ် အတန်းကို ဆိုလိုပါသည်။ အပူ၌နေစဉ် အပူရုပ် အစဉ်ဖြစ် ၏။ ဤကားသန္တတိတခုဖြစ်သည်။ နေရိပ်သို့ရောက်၍ အတန် ကြာလျှင် အပူရုပ် အစဉ်ပျောက်၍ အအေးရုပ် အစဉ်ဖြစ်၏။ ဤကားသန္တတိတခုဖြစ်သည်။ မကျန်းမာသော အခါ မကျန်း မာသော ရုပ်အစဉ်ဖြစ်၏။ ကျန်းမာလာသောအခါ မကျန်းမာ သော ရုပ်အစဉ်ပျောက်၍ ကျန်းမာသော ရုပ်အစဉ်ဖြစ်၏။ စသည်ဖြင့် သန္တတိတခုစီဖြစ်သည်။ ယင်း အပူရုပ်အစဉ်သည် အအေးရုပ်အစဉ်သို့ မရောက်သဖြင့် ကုန်ခန်းခြင်း သဘောရှိ သောကြောင့် အနိစ္စ၊ ကြောက်မက်ဖွယ် သဘောရှိသော ကြောင့် ဒုက္ခ၊ အနှစ်သာရမရှိခြင်း သဘောရှိသောကြောင့် အနတ္တချည်း ပါတကားဟု ဤသို့စသည်ဖြင့်သုံးသပ် ဆင်ခြင် ၍ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်သော ဉာဏ်ပညာသည် သမ္မသနဉာဏ်မည် လေသည်။ ဤသန္တတိသမ္မသနနည်းသည် တဘဝတည်းမှပင် အစဉ်အမျိုးမျိုးခွဲ၍ သုံးသပ်ဆင်ခြင်ရသောနည်းဖြစ်သဖြင့်သာ၍

သိမ်မွေ့လေသည်။ ခက်လေသည်။ (ရုပ်ကဲ့သို့ နာမ်အစဉ်ကို လည်း သုံးသပ်ရမည်ဖြစ်သည်)။

ခဏသမ္မသနနည်း

ရုပ်နာမ်တို့၏ ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင်ဟူသော ခဏသုံးခုတို့ကို စာခဏဟုယူ၍ သုံးသပ် ဆင်ခြင်ခြင်းမျှသည် ခဏသမ္မသနနည်း ဖြစ်သည်။ ပွားများသုံးသပ် ပုံမှာ- အတိတ်ဇာတိဖြစ်သော ရုပ်(ရူပက္ခန္ဓာ)သည်ပစ္စုပ္ပန်ခဏသို့ မရောက်ပဲအတိတ်ဘဝခဏ၌ ပင်ချုပ်လေပြီ။ ဤသို့ချုပ်ပျောက်ကုန်ခန်းခြင်းအနက်သဘောရှိ သောကြောင့် အနိစ္စ၊ ကြောက်မက်ဖွယ်သဘော ရှိသောကြောင့် ဒုက္ခ၊ အနှစ်သာရမရှိခြင် သဘောရှိသောကြောင့် အနတ္တချည်းပါ တကားဟု ဤသို့စသည်ဖြင့် သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ် သော ဉာဏ်ပညာသည် သမ္မသနဉာဏ်မည်လေသည်။

ရုပ်ခန္ဓာနည်းတူ အတိတ် ဘဝခဏဖြစ်သော စိတ်၊ စေတ သိက်ဟုဆိုအပ်သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးသည် အတိတ် ဘဝခဏ၌ ချုပ်လေပြီ။ ဘဝဂံစ လန သို့မရောက်ချေ။ ဤသို့ ချုပ်ပျောက်ကုန်ခန်းခြင်း အနက်သဘောကြောင့် အနိစ္စ၊ ကြောက်မက်ဖွယ်သဘောရှိသောကြောင့် ဒုက္ခ၊ အနှစ်သာရမရှိ ခြင်း သဘောရှိသောကြောင့် အနတ္တဟု ဤသို့စသည်ဖြင့်သုံး သပ်ဆင်ခြင်၍ ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်သောဉာဏ်ပညာသည် သမ္မသ- နဉာဏ်မည်လေသည်။ ဤခဏသမ္မသန နည်းသည် အလွန်အလွန် သိမ်မွေ့သဖြင့် သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အရာမဟုတ်ပဲ သဗ္ဗညုဘုရား ရှင်တို့၏ အရာဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင်သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ အရာ မဟုတ်သော်လည်း သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊

အနတ္တသဘောထင်ရှားအောင် အမှန်းအဘားအားဖြင့်ပိုင်းခြား
ကန့်သတ်၍ သုံးသပ်ဆင်ခြင်ရမည်ဖြစ်လေသည်။ ထိုအကြောင်း
ကိုပရမတ္ထဒီပနီဋီကာ၊ ကမ္မဋ္ဌာန်း ပိုင်း၊ သမ္မသနဉာဏ် အဖွင့်၊
နှာ-၃၆၁တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

အတက်ဖော်ပြခဲ့သော နည်းသည် “ကလာပဝသေနသံခိမိ
တော=တပေါင်းတည်း အကျဉ်းချုံး၍” ဟူသော အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂ-
ဟတွင်လာသည့်အတိုင်း ခန္ဓာစသည်ကို အစွဲပြု၍ တေဘူမက
သင်္ခါရတရားတို့၌ အစိတ်အစိတ် မသုံးသပ်ပဲ၊ တပေါင်းတည်း
ချုံးပြီးလျှင်အကျဉ်းဆုံးနည်းဖြင့် သုံးသပ်သောနည်းဖြစ်သည်။
ယင်း နည်းကိုကလာပသမ္မသန နည်းဟုခေါ်လေသည်။

ကလာပသမ္မသန နည်းအပြင် ယောဂီသုဘော်စင်တို့ သိသာ
နားလည်နိုင်ရန် “ခန္ဓာဒိနယမာရဗ္ဘ=ခန္ဓာ စသော နည်းကို
အစွဲပြု၍” ဟူသော အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟတွင် နယသဒ္ဓါဖြင့်
ဖော်ပြခဲ့သော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၌လာသော ခန္ဓာအားဖြင့်ခွဲ၍
သုံးသပ်နည်းကိုအနည်းငယ် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ တီရဏပရိ
ညာဖြင့် သမ္မသနဉာဏ်မှစ၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ရင့်သန်ကြီးထွား
လျက်ဆယ်ပါးသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို အမှန်ကေန် သိမြင်လို
သော ယောဂီသည် (၁) သင်္ခေပဝါရ=အကျဉ်းဖော်ပြနည်း၊
(၂) အနုလောမခန္ဓိဝါရ=မဂ်ဖိုလ်ရောက်ရန်လျော်သော ဉာဏ်
ကိုဖော်ပြနည်း၊ (၃) နာမရူပ ပဝတ္တိက္ကမဝါရ=နာမ်ရုပ်ဖြစ်စဉ်ကို
ဖော်ပြနည်း၊ (၄) နာမရူပသတ္တက ဝါရ=နာမ်ရုပ်တို့၌ နှလုံး
သွင်းပုံ၊ (၅) ပါး ဖော်ပြနည်း၊ (၆) မဟာဝိပဿနာဝါရ ဟူ
သော ငါးပါးသော ဝါရတို့ကိုအစဉ်အတိုင်း မဆုတ်နုတ်၊ မလေး

ဖင့်ပဲ၊ ပွင့်သစ်စ ကြွာ၊ တက်ခါစ နေတို့ကဲ့သို့ပျင်းမရိ၊ စိတ်
ရောကိုယ်ပါ၊ လေးအင်သော ဝိရိယတို့ဖြင့် ကြိုးစားရမည်
ဖြစ်ပါသည်။

ထို ဝါရကြီး ငါးပါးတို့တွင် သင်္ခေပ ဝါရ၌လည်း (၁)
လက္ခဏဝ ဝတ္ထာနဝါရ = သဘောလက္ခဏာတို့ကို ပိုင်းခြားဖော်
ပြနည်း၊ (၂) ဟေတုဝါရ = အကြောင်းကို ဖော်ပြနည်း၊ (၃)
ဟေတုပတိဋ္ဌာပနဝါရ = အကြောင်း၏ တည်ရာ ဖြစ်သော
အကျိုးကို ဖော်ပြနည်း ဟူ၍ သုံးပါး အပြားရှိလေသည်။ ထို
သုံးပါးတို့တွင် လက္ခဏဝ ဝတ္ထာနဝါရဖြင့်ပင် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်
တရားထူးကို ရနိုင်ပုံကို အနတ္တလက္ခဏသုတ် စသည်တို့၌ မြတ်စွာ
ဘုရားသခင် ဟောတော်မူခြင်းကြောင့် ယင်း လက္ခဏဝ ဝတ္ထာန
ဝါရကိုသာ ပဓာနပြု၍ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ပဋိသန္ဓိဒါမဂ္ဂ ပါဠိတော်လာ
သမ္မသနဉာဏ်

အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်ကုန်သော ရုပ်နာမ်တရား
တို့ကို အကျဉ်းချုံး၍ ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်သော အသိပညာသည်
အဘယ်သို့လျှင် သုံးသပ်ဆင်ခြင်သော သမ္မသနဉာဏ် မည်သနည်း
ဟူသော အမေးကို အောက်ပါအတိုင်း ဖြေကြားလေသည်။

လက္ခဏဝ ဝတ္ထာနဝါရ

လွန်ပြီး အတိတ်ရုပ်ဖြစ်စေ၊ ဖြစ်လတ် အနာဂတ်ရုပ်ဖြစ်စေ၊
ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ် ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်တွင်းရုပ် ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ပရုပ်

ဖြစ်စေ၊ ကြမ်းတမ်းသောရုပ် ဖြစ်စေ၊ သိမ်မွေ့ နူးညံ့သောရုပ် ဖြစ်စေ၊ ဆိုးဝါးယုတ်ညံ့သောရုပ် ဖြစ်စေ၊ ကောင်းမွန်မြင့်မြတ် သောရုပ် ဖြစ်စေ၊ ဝေးသောရုပ် ဖြစ်စေ၊ နီးသောရုပ် ဖြစ်စေ၊ အမှတ်မရှိ အလုံးစုံသောရုပ်သည် ရှိ၏။ ထို အလုံးစုံသောရုပ်ကို မမြဲ (အနိစ္စ) ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် တခုသော သုံးသပ် ဆင်ခြင်ခြင်း “သမ္မသန” မည်၏။ ဆင်းရဲ (ဒုက္ခ) ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် တခုသော သုံးသပ်ဆင်ခြင်ခြင်း “သမ္မသန” မည်၏။ အနှစ်သာရမရှိ (အနတ္တ) ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်ခြင်း သည် တခုသော “သမ္မသန” မည်၏။

ရုပ် နည်းတူ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့ကိုလည်း သိပါလေ။ ထို့ပြင် စက္ခုအစ ဇရာမရဏ်အဆုံး ရှိသော အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ ထိုက်ကုန်သော တရားတို့ကိုလည်း နည်းတူ သိပါ လေ။

ဟေတုခါရ

အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ရုပ်ကို ကုန်ဆုံးခြင်း (ခယဋ္ဌေန) သသောကြောင့် အနိစ္စမည်၏။ နှိပ်စက်တတ်သော (ဘယဋ္ဌေန) သဘောကြောင့် ဒုက္ခမည်၏။ အနှစ်သာရမရှိသော (အသာရကဋ္ဌေန) သဘောကြောင့် အနတ္တမည်၏။ ဟု အကျဉ်း ချုံး၍ ပိုင်းခြား မှတ်သားရာ၌ ဖြစ်သော ပညာသည် သမ္မသန မည်၏။ နည်းတူ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်၊ စက္ခု အစ ဇရာမရဏ်အဆုံး ရှိသော တရားတို့ကို ကုန်ဆုံးတတ်သော သဘောကြောင့် အနိစ္စ၊ နှိပ်စက်တတ်သော သဘောကြောင့်

ဒုက္ခ၊ အနှစ်သာရ မရှိသော သသောကြောင့် အနတ္တမည်၏ ဟု အကျဉ်းချုံး၍ ပိုင်းခြား မှတ်သားရာ၌ ဖြစ်သော ပညာသည် သမ္မသနမည်၏။

ဟေတု ပတိဌာပနဝါရ

အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ရုပ်ကို အနိစ္စမည်၏ ဟု လည်းကောင်း၊ ပြုပြင်အပ်၏ဟု လည်းကောင်း၊ အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်၏ဟု လည်းကောင်း၊ ကုန်ခြင်းသဘော ပျက်ခြင်း သဘော၊ ကင်းခြင်းသဘော၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသဘော ရှိ၏ဟု လည်းကောင်း အကျဉ်းချုံး၍ ပိုင်းခြား မှတ်သားရာ၌ဖြစ်သော ပညာသည် သမ္မသနဉာဏ် မည်၏။ နည်းတူ ဝေဒနာ-ဇရာ မရဏကို အနိစ္စ မည်၏ဟု လည်းကောင်း၊ ပြုပြင်အပ်၏ ဟု လည်းကောင်း၊ အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်၏ဟု လည်းကောင်း၊ ကုန်ခြင်းသဘော၊ ပျက်ခြင်းသဘော၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း သဘော ရှိ၏ဟု လည်းကောင်း၊ အကျဉ်းချုံး၍ ပိုင်းခြား မှတ်သားရာ၌ ဖြစ်သော ပညာသည် သမ္မသနဉာဏ် မည်၏။ ဤကား အထက် ပါ ဝါရကြီး ငါးပါးတို့တွင် သင်္ခေပဝါရလာ သမ္မသနဉာဏ် အကျဉ်းချုပ်တည်း။

သမ္မသနဉာဏ်ဟူသော အမည်

အထက်က ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန် စသော ရုပ်နာမ်တို့ကို အပေါင်းအစည်း (ကလာပ) အားဖြင့် သာ သုံးသပ်ဆင်ခြင်မှသာ သုံးသပ်ခြင်းဟူသော သမ္မသနဉာဏ်

အမည်ကို ရသည့်မဟုတ်ပါ။ တပါးတခြားသော သုံးသပ်ပုံ အချင်းအရာ (၄၀) တို့ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ရုပ် သုံးသပ်ပုံ (၇) မျိုး တို့ဖြင့် လည်းကောင်း၊ နာမ် သုံးသပ်ပုံ (၇) မျိုး တို့ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်ခြင်းသည်လည်း သုံးသပ်ခြင်းဟူသော သမ္မသနဉာဏ်အမည်ကို ရရှိနိုင်ပါသည်။ သို့ အကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ၊ နှာ-၄၁၉ တွင် ဖော်ပြ ထားပါသည်။ [သုံးသပ်ပုံ အခြင်းအရာ (၄၀) ကို သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာ ပွားများနည်း စာအုပ်၊ နောက်ဆက်တွဲ၊ နှာ-၂၄၃] တွင် ကြည့်ရှုစေလိုပါသည်။

သုံးသပ်ဆင်ခြင်ရခြင်း အကျိုး

သုံးသပ်ပုံ အခြင်းအရာ (၄၀) တို့ဖြင့် ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို သုံးသပ်ဆင်ခြင်သော ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်သည် အရိယာမဂ်ကို ရခြင်း ငှာ လျော်သော (အနုလောမိက) အာရုံသဘော ဝင်လျော့ ပိုင်းခြား ခန့်ငြားသည်ခံသော ဝိပဿနာဉာဏ် (ခန္တိ) ကို ရနိုင် သည့်အပြင်၊ မဖောက်ပြန်သောသဘော ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ မဆုတ်မနစ်သောသဘောရှိ၍ မြဲမြန်သည်လည်း ဖြစ်သော အရိယမဂ် (သမ္မတ္တ နိယာမ) သို့ သက်ဝင်နိုင်လေသည်။

ပဋိပတ် အကျင့်တရား

(အကျဉ်းချုပ်)

မဂ္ဂါမဂ္ဂ ဉာဏဒဿနဝိညာဉ် (လမ်းမှန်နှင့် လမ်းမှားကို သိတတ် သော ဉာဏ်အမြင် စင်ကြယ်မှု) ၌ ပြီးခဲ့သော နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒ ဉာဏ်ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့ကို ပိုင်ခြား၍ သိခြင်း၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်

ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာပုံ အကြောင်းရင်းတို့ကို ရှာဖွေခြင်း ဟူသော ကိစ္စ (၂) ရပ်တို့ကို သိမြင်ပြီး၍ ယင်း ရုပ်နာမ်တို့ကို မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရမရှိ၊ ငါ့လဲမဟုတ်၊ ငါ့ဥစ္စာလဲမဟုတ် ဟု အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် သုံးသပ် ဆင်ခြင် လေသည်။ ထိုအခါ အာရုံတွင် ပေါ်လာသော ရုပ်နာမ်၏ အဖြစ် အပျက်တို့ကို ထင်ရှား တွေ့မြင်လေသည်။ တွေ့မြင်ပြီးလျှင် တဏှာ အတွင်းမှာပင် ကုန်ဆုံးသွားသည်ကို မျက်မှောက်ထင်ရှား တွေ့ မြင်လေသည်။ တွေ့မြင်ပြီးလျှင် တဏှာအတွင်းမှာပင် ကုန်ဆုံး သွားသည်ကို မျက်မှောက်တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် တွေ့မြင် ရသော ရုပ်နာမ်တို့ကို “ယင်း ရုပ်နာမ်တို့ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ကုန်ဆုံးသွားသောကြောင့် မြဲဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဖြစ်မှုပျက် မှုက မပြတ် နှိပ်စက်သောကြောင့် ဆင်းရဲ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အနှစ်သာရ မရှိသောကြောင့် ငါ့မဟုတ်၊ ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်ဟူ၍ လည်းကောင်း သိမြင်လာလေသည်။ မြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရ မရှိမှုတို့ ထင်ရှား မှန်ကန်သည်ဟုလည်း စိတ်ထဲတွင် ဆင်ခြင်သုံး သပ်မိလာလေသည်။ ထိုသို့ အကြိမ်များစွာ သိမြင်လာလျှင် ဗစ္စုပ္ပန်မြင်ပြီးသော ရုပ်နာမ်နှင့် နှိုင်းဆ၍ အလုံးစုံသော အတိတ် ရုပ်နာမ်တရား၊ အနာဂတ် ရုပ်နာမ်တရား၊ ဗစ္စုပ္ပန် ရုပ်နာမ်တို့ ကိုလည်း မြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရမရှိဟု တပေါင်းတည်း အကျဉ်းချုံး၍ ဆင်ခြင်လေသည်။ ထိုသို့ အလုံးစုံသော အတိတ် ရုပ်နာမ်တရား၊ အနာဂတ် ရုပ်နာမ်တရား၊ ဗစ္စုပ္ပန် ရုပ်နာမ် တရားတို့ကို တပေါင်းတည်း အကျဉ်းချုံးလျက် သုံးသပ်ဆင် ခြင်၍ ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်သော ဉာဏ်ပညာသည် သမ္မသနဉာဏ် မည်လေသည်။

ကလာပသမ္မသန စသည်ဖြင့် ပွားများသောစိတ်၌ ဉာဏ် ပညာ ယှဉ်လျက်ရှိသည်။ ထိုဉာဏ်ကို သမ္မသနဉာဏ်ဟု ခေါ်ပါသည်။ ထိုဉာဏ်ဖြင့် တောဘူမက သင်္ခါရ (ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်သော လောကီရုပ်နာမ်) တို့၌ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ ဟူသော လက္ခဏာ ထင်မြင်အောင် လက္ခဏာရေးတင်၍ ဆင်ခြင်သုံးသပ်ရမည်။

လက္ခဏာရေးတင်၍ ရှုဆင်ခြင်ပုံကို သိနားလည်အောင် မှတ်ရမည်။ တင်၍ရှုသည် ဆိုသည်မှာ အနိစ္စလက္ခဏာသည် ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်း၊ ကွယ်ပျောက်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ဒုက္ခ လက္ခဏာသည် ဖြစ်မှုပျက်မှုက မပြတ်နှိပ်စက်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ အနတ္တ လက္ခဏာသည် အနှစ်သာရ မရှိခြင်း၊ အလိုအတိုင်းမဖြစ်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ယင်း လက္ခဏာသုံးပါးတို့သည် ရုပ် နာမ် တရားတိုင်း အားလုံးနှင့် ညီတူညီမျှ သက်ဆိုင်သဖြင့် သာမည လက္ခဏာ ဖြစ်လေသည်။ ယင်း သာမည လက္ခဏာ သုံးပါးတို့သည် ရုပ်နာမ်တို့၌ အမြဲဆင်လျက် ရှိကြကုန်၏။ သို့ရာတွင် မရှုဆင်ခြင်မီ ကာလနှင့် ရှုဆင်ခြင်စကာလတို့၌ လက္ခဏာသုံးပါးကို မသိရသေးချေ။ ဘာဝနာဉာဏ် ရင့်ကျက်သော အခါကျမှ သာလျှင် ထို လက္ခဏာသုံးပါးကို မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ သိရလေသည်။ ထို့ကြောင့် ယောဂီ သူတော်စင်သည် ရှေးက မသိရဘူးသေးသော ထိုလက္ခဏာ သုံးပါးကို ထိုအခါမှာ ရုပ် နာမ်များ အပေါ်သို့ ဉာဏ်ဖြင့်တင်၍ ရှုရသကဲ့သို့ ရှိလေသည်။ သို့အတွက် လက္ခဏာရေးသုံးပါး တင်၍ရှုသည်ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ (ဒု) နှာ-၄၀၇ တွင် “ရှုပဓမ္မနိရုဋ် .. ဝုစ္စတံ” ဟု မိန့်ဆိုခဲ့လေသည်။

ထို့ကြောင့် ကောဂီ သူတော်စင်သည် လက္ခဏာရေးသုံးပါး တင်၍ မရူမီ ဝိပဿနာ (၁၀) ပါးတွင် အခြေခံဉာဏ်ဖြစ်သော နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် (၂) ပါးကို အဖန်ဖန် ရှုဆင်ခြင်ပြီးမှ ဝိပဿနာဉာဏ် (၁၀) ပါးတွင် အဦး အစဖြစ်သော သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ထိုက်သော တရားတို့ကို သုံးသပ်ဆင်ခြင်ရမည် ဖြစ်သည်။ သို့မှသာ လက္ခဏာရေးသုံးပါး ထင်မည်ဖြစ်သည်။ ထင်မြင်မှသာ နောက်ဉာဏ်များလည်း ပေါ်လာမည် ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက် သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟူသော လက္ခဏာရေး သုံးပါးကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် သုံးသပ်ဆင်ခြင်နိုင်ရန် ကြိုးစားပါ။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်

(ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်ကို ရှုဆင်ခြင်သောဉာဏ်)

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဟူသော ပါဠိစကားကို ပုဒ်ခွဲလျှင် ဥဒယ + ဝယ + ဉာဏ် ဖြစ်ပါသည်။ ဥဒယ = အဖြစ်၊ ဝယ = အပျက် + ဉာဏ = ဉာဏ်၊ ဝယ၌ ဝကို ဒွေးဘော်ပြုလျှင် ဝ (၂) လုံး ဖြစ်၏။ ဝ (၂) လုံးကို ဗ (၂) လုံး ပြု၍ ဥဒယဗ္ဗယ ဖြစ်လာပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို ရှု ဆင်ခြင်သောဉာဏ်ဟု ဆိုလိုပါသည်။ တနည်းအားဖြင့် အကြောင်းကိုစွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်ကုန်သော ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်စကနှင့် မတူပဲ ပြောင်းလဲ ပျောက်ကွယ်ခြင်းကို ရှုသောပညာသည် အဖြစ်အပျက်ကို ရှုသောဉာဏ်ဟု ဆိုလိုပါသည်။

သမ္မုသနုညဏ် ရင့်သန်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးသော ယောဂီသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ရခြင်းငှာ ရှေ့ဦးစွာ အကျဉ်းအားဖြင့် ပွားများ အားထုတ်မှသာလျှင် လွယ်ကူစွာ ယင်းဉာဏ်ကို သိမြင်နိုင်မည် ဖြစ်ကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ဗောဓိကော (ဒု) နှာ-၄၁၉ တွင် “ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို အစဦးစွာ ပွားများ အားထုတ်သောသူသည် အကျဉ်းအားဖြင့် ပွားများ အားထုတ်မှသာလျှင် လွယ်ကူမည် ဖြစ်သည်” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ရှုပုံ (အကျဉ်း)

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရှုပုံ အကျဉ်းနှင့် ပတ်သက်၍ ပဋိသန္ဓိမဂ္ဂ ပါဠိဘော်-၅၂ တွင် “အကြောင်းကိုစွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်ကုန် သော ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ခိုက်ကနှင့် မတူပဲ၊ ပြောင်းလဲပျက် စီးသည်ကို ရှုမြင်သောပညာသည် မည်ကဲ့သို့ အဖြစ်အပျက်ကို ရှုမြင်သောဉာဏ် မည်သနည်း” ဟူသော အမေးကို ယင်း ပါဠိ ဘော်တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖြေကြားတော် မူခဲ့ပါသည်။

ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်သောရုပ်သည် ပစ္စုပ္ပန်မည်၏။ ထို ဖြစ်ပေါ် ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်၏ အစဖြစ်ပေါ်ခြင်း လက္ခဏာသည် ဥဒယမည်၏။ (ဝါ) ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မည်၏။ ဖြစ်စကနှင့် မတူပဲ ပြောင်းလဲ ပျောက်ကွယ်ခြင်း လက္ခဏာသည် ဝယမည်၏။ (ဝါ) ပျက်ခြင်း မည်၏။ ထို ဖြစ်မှုပျက်မှုတို့ကို သိမြင်ခြင်းသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် မည်၏။ ဤသို့ဖြင့် ဝေဒနာ၊ သုညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညဏ်၊ ကျေမ္မာ ဘဝအထိ တို့ကိုလည်း ရုပ်နည်းတူ အဖြစ်အပျက်တို့ကို ရှုရမည်။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၏ အရာဖြစ်သောကြောင့် အဖြစ်အပျက် သီးခြား မရနိုင်သော ဇာတိ၊ ဇရာ၊ မရဏတို့ကို မရှုရပါ။

အထက်ပါ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော်၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အကျဉ်းရှုပုံနှင့် ပတ်သက်၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ (ဒု) နှာ-၄၉၁ တွင် “ဇာတန္တိဗ္ဗိဗ္ဗိက္ခံ ပဋိလဒ္ဓတ္တဘာဝံလသန္တတိ ပစ္စုပ္ပန်ပုသေ- န ဝိပဿနာ ဘိနိဝေသောကာဘဗ္ဗော” ဟု ဖော်ပြထားကြောင်းကို တွေ့ရှိပါသည်။ ယင်းဋီကာအရ “ဇာတိရှုပုံပစ္စုပ္ပန်” စသော ပါဠိတော်ဖြင့် ပြအပ်သော ပစ္စုပ္ပန်တရား ဟူသည်မှာ ဥပါဒါ၊ ဌိ၊ ဘင်သို့ ရောက်ဆဲခဏ ပစ္စုပ္ပန်တရားသာ ဖြစ်သည်။ အတ္တိပစ္စုပ္ပန်၊ သန္တတိပစ္စုပ္ပန်တရား မဟုတ်ဟူ၍ သိအပ်သည်။ သို့ရာတွင် ထို ခဏပစ္စုပ္ပန်ရုပ်ကို ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်စဉ် သိမ်းဆည်း ရှုမှတ်နိုင်ခဲ့သဖြင့် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်တရား၏ အဖြစ် အပျက်ကိုသာ ရှုမှတ်နိုင်လေသည်။ သို့အတွက် သန္တတိပစ္စုပ္ပန် ကာသမ္မာ၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အနု ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ခဏ- ပစ္စုပ္ပန်တရား၏ အဖြစ်အပျက်ကိုကား ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ထက် သောအခါ ရှုမှတ်နိုင်ကြောင်း သိရလေသည်။ အထက်ပါ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ ပါဠိတော်နှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ စကားပေါ် များကို ထောက်ဆ၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ရန် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်နှင့် ခဏပစ္စုပ္ပန်တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို ကြိုးစားရှုမှတ်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤရှုမှတ်ပုံသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အရာ၌ အရေးအကြီးဆုံး ဖြစ်လေသည်။

သန္တတိ ပစ္စုပ္ပန် (အကျဉ်း)

ယောဝီ၏ ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကျေး ခြင်း၊ ဆန့်ခြင်း စသော ကိုယ်အမှုအရာ ရုပ်ဟူသမျှသည် ဖြစ်ဆဲ၊ ပြုဆဲ၊ ရှိဆဲခဏ၌ ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်ချည်းသာဖြစ်သည်။

ထိုရုပ်တို့၏ အစဟူသော ဖြစ်ပေါ်မှုသည် ဖြစ်မှု(ဥဒယ) ဖြစ်
လေသည်။ အဆုံးဟူသော ကွယ်ပျောက်မှုသည် ပျက်မှု (ဝယ)
ဖြစ်လေသည်။ ထိုသို့ အစဖြစ်မှု တကြိမ်စီ၊ အဆုံးပျက်မှု တကြိမ်
စီသာ ပိုင်းခြား၍ ကန့်၍ သိမြင်ခြင်းသည် သန္တတိ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်
သည်။ လိုရင်းအဓိပ္ပာယ်မှာ တခုတခုသော ကိုယ်အမှုအရာသည်
အခြားတပါးသော ကိုယ်အမှုအရာနှင့် မရောနှောပဲ ထိုထို
အခိုက်အတန့်၌သာလျှင် ပေါ်၍ပေါ်၍ ကုန်ဆုံးကုန်ဆုံးသွား
ကြသည်ဟု ပိုင်းခြား၍ ကန့်၍ ရှင်းလင်းစွာသိမြင်မှုသည်သန္တတိ
ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သည်။

ခဏ ပစ္စုပ္ပန်(အကျဉ်း)

ယောဂီ၏ ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကျေးခြင်း
ဆန့်ခြင်း စသော ကိုယ်အမှုအရာ ရုပ်ဟူသမျှသည် ဖြစ်ပေါ်ဆဲ
ခဏမှာပင် ဖျတ်ကနဲ၊ ဖျတ်ကနဲ ပေါ်လာ၍ ကုန်ပျောက် ကုန်
ပျောက် သွားလေသည်။ ယင်း ကုန်ပျောက်သွားမှုသည် အလွန်
လျင်မြန်သဖြင့် ဖြစ်တိုင်း ပျက်တိုင်းသောရုပ်ကို မြေနိုင်ပဲသိရုံ
သိရုံမျှသာ အစဉ်လိုက်နေသည့်အခါမှ အလုံးစုံကိုစေ့ငံ အောင်
သိမြင်နိုင်မှုသည် ခဏပစ္စုပ္ပန် မည်လေသည်။ ယင်းခဏပစ္စုပ္ပန်
၏ ဥဒယ၊ ဝယတို့ကိုသိ မြင်သောဉာဏ်သည် အားကောင်းထက်
သန်သော ဗလဝ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်လေသည်။

ဤသို့ အကျဉ်းအားဖြင့် ခဏပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်တို့
ကို ဖြစ်ပေါ်တိုင်း ပျောက်ဆုံးတိုင်း ရှုမှတ်နိုင်သော ယောဂီ
သည် “ဤ ရှုမှတ်နေသော ဖြစ်ပျက်ခိုက် ရုပ်နာမ်တို့သည်

မဖြစ်ခင်ကလည်း အပုံအစုမရှိချေ၊ ဖြစ်ဆဲအခါ၌လည်း အပုံအစုမှ လာသည်မဟုတ်ပေ။ ချုပ်ဆဲအခါ၌လည်း အရပ်တပါးသို့ သွားသည်မဟုတ်ချေ။ ချုပ်ပြီးသောအခါ၌လည်း တစုံတခုသောအရပ်၌ စုပုံမတည်ချေ။ ဥပမာအားဖြင့် စောင်းသံသည် စောင်းခွက်၊ စောင်းကြိုး၊ တီးခြင်းကိုစွဲ၍ ရှေးက မဖြစ်ဘူးပဲ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး၍ ပျောက်ပျက်သွားသကဲ့သို့ ထို့အတူ ရုပ်နာမ်တရားတို့သည်လည်း ဆိုင်ရာအကြောင်းကြောင့် ရုတ်ကန့်ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် မကြာခင် ချုပ်ပျောက်ကြလေကုန်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖြစ်နေသောရုပ်နာမ်၌ အဟောင်းမရ၊ အသစ်ချည်းသာ ဖြစ်ကြလေသည်” ဟု သဘောကျ ဆုံးဖြတ်နိုင်လေသည်။ ထို့အကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ (ဒု) နှာ-၂၆၆ တွင် “ပိဏဉ္စ-လ-ပဋိဝေန္တိ” ဟု ဖော်ပြထားလေသည်။

ဤသည်ကား ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်ရှုပုံအကျဉ်းတည်း။ ၎င်းအကျဉ်းချုပ်သည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပုံကို ဆုံးဖြတ်ရန် လိုရင်းဖြစ်သည်။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဝဋီကာဆိုသည့်အတိုင်း ယင်းအကျဉ်းနည်းကိုသာ ဝိပဿနာ အားထုတ်ကာစ ယောဂီသည် ပထမရှုဆင်ခြင်သင့်ပါသည်။ နောက်မှတဆင့် အကျယ်ရှုနည်းကို ဆင်ခြင်သင့်ပါသည်။ ၎င်းအကျယ်ရှုနည်းသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပုံကို ဆုံးဖြတ်ရန် ပြသည်မဟုတ်။ ၎င်းဉာဏ်၏ စွမ်းရည်သတ္တိကိုသာ ပြလိုက်သော စကားရပ်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ရှုပုံ (အကျယ်)

ရုပ်နာမ်တို့ကို အကြောင်းနှင့် တွဲဖက်၍ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို ရှုဆင်ခြင်သောအခါ ရုပ်ခန္ဓာ၌ ဥဒယဗ္ဗယလက္ခဏာ(၁၀)

ပါးနှင့် နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါး၌ ဥဒယဗ္ဗယလက္ခဏာ(၁၀)ပါးစီ၊
ပေါင်း ခန္ဓာ(၅)ပါး၌ လက္ခဏာ(၅၀)ကို အကျယ်အားဖြင့်
ရှုအပ်၏။

ရုပ်ခန္ဓာ၌ ဥဒယ လက္ခဏာ(၅)ပါး

- (၁) ရှေးဘဝ၌ ကံကိုပြုစဉ်က
အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်း (၁)ပါး
- (၂) အကောင်းထင်ကာ သာယာ
နှစ်သက်မှု၊ ပျော်မေ့မှုတို့
ဖြစ်ခြင်း(၁)ပါး
- (၃) အကျိုးပေးနိုင်သော ပြုမှုကံ
(ကမ္မ) ဖြစ်ခြင်း(၁)ပါး
- (၄) စားအပ်သော အာဟာရဖြစ်ခြင်း (၁)ပါး
- (၅) ရုပ်၏အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်
လာမှု နိဗ္ဗတိလက္ခဏာ(၁)ပါး

ဤသို့ ရူပက္ခန္ဓာ ဖြစ်ခြင်းကို ရှုမြင်သောသူသည် ဤငါးပါး
သော လက္ခဏာတို့ကို ရှုမြင်သည်မည်၏။

ရုပ်ခန္ဓာ၌ ဝယလက္ခဏာ(၅)ပါး

- (၁) အဝိဇ္ဇာချုပ်ခြင်း.....(၁)ပါး
- (၂) တဏှာချုပ်ခြင်း(၁)ပါး

- (၃) ကံချုပ်ခြင်း.....(၁)ပါး
- (၄) စားအင်သော အာဟာရချုပ်ခြင်း (၁)ပါး
- (၅) ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော ရုပ်၏
ပျောက်ကွယ် ကုန်ဆုံးသွားခြင်း(၁)ပါး

ဤသို့ ရူပက္ခန္ဓာ၏ ပျက်ခြင်းကို ရှုသောသူသည် ဤငါးပါး သော လက္ခဏာတို့ကို ရှုခြင်းသည် မည်၏။

ဤသို့ ရူပက္ခန္ဓာနည်းတူ ဝေဒနက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ တို့၏ ဖြစ်ခြင်း(ဥဒယ)၊ ပျက်ခြင်း(ဝယ) ကို ရှုမြင်ခြင်းကို ပြုရ၏။

အထူးမှာ- ဝေဒနက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ တို့၌ ရူပက္ခန္ဓာ၏ အမှတ်(၄) လက္ခဏာနေရာတွင် ဖဿ၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဖဿသမုဒယာ)၊ ဖဿ၏ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ဖဿနိရောဓါ) ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၌လည်း အမှတ်(၄) လက္ခဏာနေရာ၌ နာမ်ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (နာမရူပသမုဒယာ)၊ နာမ်ရုပ်၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (နာမရူပနိရောဓာ) ဟူ၍လည်းကောင်း ရှုခြင်းကိုပြုရ၏။

ဤသို့လျှင် နွေတပါး၌ (၁၀) ပါးစီပြု၍ (၅၀) သော လက္ခဏာတို့ကို ရှုမြင်ရ၏။ ထို(၅၀) တို့တွင် နိဗ္ဗတ္တိ လက္ခဏာ (၅) ပါးသည် ဖြစ်ဆဲခန္ဓာ(၅) ပါးတို့၏ ဖြစ်ပေါ်မှု ဥပါဒ် ဖြစ်သည်။ ဝိပရိကာမ လက္ခဏာ (၅) ပါးသည် ပျက်ဆဲခန္ဓာ (၅) ပါးတို့၏ ပျက်မှု ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ထို နိဗ္ဗတ္တိ လက္ခဏာ၊ ဝိပရိကာမ လက္ခဏာတို့ကို ရှုမှတ်လျက်သာလျှင် မျက်မှောက်သိ

လေသည်။ ကြွင်းသောအကြောင်းလက္ခဏာတို့ကိုကား ရှေးအဖို့ ကဖြစ်စေ၊ မှတ်မှုတို့၏ အကြားအကြား၌ဖြစ်စေ၊ သဘောကျ သည်အားလျော်စွာ ဆင်ခြင်လျက်သာလျှင် သိလေသည်။ သို့ ရာတွင် ဆင်ခြင်လျက် သိခိုက်မှာ ဖြစ်ပျက်ဆဲ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ တကယ်ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို သိသည်ကားမဟုတ်ပေ။ အဝိဇ္ဇာ စသည် မကင်းသေးသောကြောင့် ရုပ်ဝေဒနာ စသည်တို့၏ ဖြစ်ပေါ် နိုင်ခြင်းကို လည်းကောင်း။ အဝိဇ္ဇာ စသည်ကင်းလျှင် ရုပ် ဝေဒနာ စသည်တို့ မဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဆင်ခြင် လျက် သဘောကျရုံမျှသာ ဖြစ်လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ (ဒု) နှာ- ၄၂၂ တွင် “တ္ထေစ ကေစိ- ဘာဝအာဟု... ဥပဋ္ဌဟန္တိ” ဟု ဖော်ပြထားလေသည်။

ဤသို့ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ အဖြစ် အပျက်(ဥဒယဗ္ဗယ) ကို ရှုမြင်ပြီးနောက် အတိတ်၊ အနာဂတ် ကာလများ၌ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်(ဥဒယဗ္ဗယ) ကိုလည်း ပစ္စုပ္ပန်နည်းတူ နှိုင်းဆ (အနုမာန)၍ ရှုမြင်ရမည် ဖြစ်သည်။ ဤကား ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရှုပ် အကျဉ်းတည်း။

ဤကဲ့သို့ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရှုပ် အကျဉ်းအားဖြင့် လည်း ကောင်း၊ အကျယ်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ရုပ်နာမ်နှစ်ဝေ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စလက္ခဏာဖြင့် သုံးသပ်ဆင်ခြင်သော ယောဂီအား အနိစ္စလက္ခဏာ ထင်မြင်လာလျှင် ကျန်သော ဒုက္ခ လက္ခဏာ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့သည် မိမိတို့သဘောအားဖြင့် အလို့ လို့ ထင်မြင်လာတော့သည်။ ထိုသို့ ထင်မြင်လာကြောင်းကို အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၊ နဝကနိပါတ အဋ္ဌကထာ၊ သမ္မောဓိသုတ်၊

နာ- ၂၅၉ တွင် “ဧတေသု ဟိတီသု လက္ခဏေသု ဧကသ္မိံ
 ဝိဇ္ဇေ ဣတရဒ္ဓယံ ဒိဋ္ဌဗေဝ ဟောတိ” ဟူ၍ ဖွင့်ပြလေသည်။
 အဓိပ္ပါယ်မှာ လက္ခဏာရေးသုံးပါးတို့တွင် တခုသော အနိစ္စ
 လက္ခဏာကို ထင်မြင်အပ်သည်ရှိသော် ဤမှ တပါးသော ဒုက္ခ၊
 အနတ္တ လက္ခဏာနှစ်ပါးကို ထင်မြင် ဖွယ်တော့သည်သာလျှင်
 ဖြစ်လေသည်။

ထိုသို့ လက္ခဏာရေးသုံးပါး ထင်မြင်လာသော ယောဂီ
 အား ရုပ်နာမ်နှစ်ဝ၊ သင်္ခါရတရားတို့သည် ရှေးကမဖြစ်ဖူးပဲ
 ယခု အသစ်ဖြစ်လာကုန်၏။ ဖြစ်ကုန်ပြီး၍လည်း ခဏချက်ချင်း
 ချုပ်ကင်းပျောက်ပျက်ကုန်၏။ ဆီမီးလျှံဘမျှ အမြဲအသစ်အသစ်
 တို့သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏ဟု ထင်လာ၏။ ထို့အပြင် ယင်း
 သင်္ခါရ တရားတို့သည် ရေ၌တုတ်ဖြင့် ရေးခြစ်သောအခါ
 ရှေ့ကခြစ်၊ နောက်ကပျက်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ရေအိုင်၌
 မိုးရွာ၍ ရေပွက်ကလေးများဖြစ်ရာ၌ ဖြစ်လျှင်၊ ပျက်သကဲ့သို့
 လည်းကောင်း၊ နေထွက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ဆီးနှင်းပေါက်
 တွေ အရည်ပျော်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ အပ်နုဖားကို ထွင်း
 သော ဆူးဖျားပေါ်၌ မှန်ညှင်းစေ့ တင်လိုက်လျှင် တင်သည်
 နှင့် တပြိုင်နက် လိမ့်ကျသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ လျှင်မြန် တို့
 တောင်းသောကာလမျှ တည်ကုန်သည်-ဟု ထင်လာ၏။ ထို့
 အပြင် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့သည် မျက်လှည့်ရုပ်ကဲ့သို့ လည်း
 ကောင်း၊ တံလျှပ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ မြူးတူးပျော်ပါး ကစား
 ချင်၍ ကောင်းကင်၌ ဖန်ဆင်းအပ်သော ဂန္ဓဗ္ဗနတ်မြို့ ကဲ့သို့
 လည်းကောင်း၊ အိပ်မက်တွင် မြင်မက်သော စည်းစိမ်ကဲ့သို့လည်း

ကောင်း၊ ရေမြုပ်စိုက်ကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ မီးစက်ဝိုင်းကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ငှက်ပျောတုံးကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ အနှစ်သာရ မရှိကုန်၏ ဟု ထင်လာ၏။

ဤကဲ့သို့ ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို ထိုးထွင်း၍ သိသည် တိုင်အောင် အားထုတ်ခဲ့သော ယောဂီသည်၊ ဥဒယဗ္ဗယာနု ပဿနာ မည်သော အစပထမဖြစ်သော တရုဏဝိပဿနာဉာဏ် (ဝိပဿနာဉာဏ်နု)ကို ရသောကြောင့် အားထုတ်စပြုပြီးသော ဝိပဿနာရှုသူ (အာရဒ္ဓ ဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်) ဟူသော အရေအတွက် သို့ ရောက်လေတော့၏။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ (ဒု)နာ- ၂၆၉ တွင် “တ္ထော ဝဘာနေန... အင်္ဂကတံ ဟော န” ဟု ဖော်ပြ သားပါသည်။ ကလာပသမ္မုသန စသည်တို့ အလို အားဖြင့် ဖြစ်သော သုံးသပ်မှုဉာဏ်သည် မုချအားဖြင့် ဝိပဿနာ အမည်ကို မရသေးချေ။ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ စသည် အလို အားဖြင့်ဖြစ်သော သုံးသပ်မှုဉာဏ်သည်သာလျှင် မုချအားဖြင့် ဝိပဿနာ အမည်ကို ရလေသည်။

ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း (၁၀) ပါး
ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း

ဤဥဒယဗ္ဗယ ဝိပဿနာ ဉာဏ်နုအဆင့်သို့ရောက်သော ယောဂီအား ဖြစ်ခဲ့ဓမ္မတာဖြစ်သော စွဲလမ်းသောဒိဋ္ဌိ (ဒိဋ္ဌိ- ဂါဟ)၊ မှတ်ထင်သောမာန (မာနဂါဟ)၊ တပ်နှစ်သက်သော တဏှာ (တဏှာဂါဟ) ဟူသော ဥပက္ခိလေသ သုံးပါးတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း (၁၀) ပါး

တို့ ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ယင်း(၁၀)ပါးသည် ဝိပဿနာ တရားကို နည်းလမ်းမှန်ကန်စွာ ကျင့်သည်ဖြစ်၍ မပြတ်မစဲ အား ထုတ်နေသော ဥဒယဗ္ဗယ ဝိပဿနာဉာဏ်နု ဖြစ်ပေါ်လာသည် တိုင်အောင် အားထုတ်ပြုပြီးသော ဝိပဿနာရှုသူ (အာရဒ္ဓ-ဝိပဿက) ပုဂ္ဂိုလ်အားသာ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ အခြားပုဂ္ဂိုလ် (၄)ဦးတို့အား မဖြစ်ပေါ်လာချေ။

ယင်းပုဂ္ဂိုလ်(၄)ဦးတို့မှာ

- (၁) မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ဟူသော ပဋိဝေဒသို့ ရောက်ပြီးသော အရိယာ သာဝကများ၊
- (၂) ဖောက်ပြန်မှားယွင်းစွာကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ်များ (ဋီကာအရ သီလပျက်စီးခြင်း စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် အမှတ်မရှိ တစုံတခုသောအခြင်းရာ အားဖြင့် ဖောက်ပြန် မှားယွင်းစွာကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်များကို ဆိုလိုသည်)။
- (၃) ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုချွတ်ထား၍ ရပ်နားနေသော ပုဂ္ဂိုလ်များ။
- (၄) ပျင်းရိစွာ အားထုတ်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်များ (ဋီကာအရ သီလနှင့် ပြည့်စုံသော်လည်း ပျင်းရိခြင်းကြောင့် ဘာဝနာအလုပ်ကို အားမထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်များကို ဆိုလိုသည်)။

ဝိပဿနာညစ်ညူး ကြောင်းတရား (၁၀)ပါး

ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်းတရား ဆိုသည်မှာ ဒိဋ္ဌိ၊ မာန၊ တဏှာဟူသောစွဲလမ်းမှု တရားသုံးပါးတို့၏ တည်ရာ အာရုံ

အကြောင်း ဝတ္ထုအဖြစ်ဖြင့် ဝိပဿနာကို ညစ်ညူးစေတတ်ကြောင်းတရားကို ဆိုလိုပါသည်။ ယင်း တရားတို့သည် (၁၀) ပါး ရှိပါသည်။ ယင်း (၁၀) ပါးတို့မှာ (၁) သြဘာသ = အရောင်အလင်း၊ (၂) ပီတိ = နှစ်သိမ့်ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ (၃) ပဿဒ္ဓိ = ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါးလုံး ငြိမ်းအေးခြင်း၊ (၄) သုခ = ဝိပဿနဝတ္ထုနှင့်ယှဉ်သော ချမ်းသာခြင်း၊ (၅) ဉာဏ = ထက်မြက်သော အသိဉာဏ်၊ (၆) အဓိမောက္ခ = ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံ၌ သက်ဝင်ဆုံးဖြတ်တတ်သော သဒ္ဓါတရား၊ (၇) ပဂ္ဂဟ = ဝိပဿနာကို နောက်မဆုတ်ရအောင် ချီးမြှောက်အားပေးခြင်း၊ (၈) ဥပဋ္ဌာန = ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ လွန်စွာတည်တံ့သော သတိထင်ခြင်း၊ (၉) ဥပေက္ခာ = ယှဉ်ဘက်တရားတို့ကို မိမိတို့ကိုစွဲ၍ အယုတ်အလွန်ကို အညီအမျှဖြစ်အောင် အသင့်အားဖြင့်ရှုခြင်း၊ (၁၀) နိန္ဒိကန္တိ = ဝိပဿနာကို သာယာနှစ်သက်သော ငြိမ့်ကပ်တယ်တာခြင်းတို့ဖြစ်ပါသည်။ (အကျယ်ကိုသမထ ဝိပဿနာဘာဝနာပွားများနည်း စာအုပ်၊ နှာ-၁၂၇ တွင်ကြည့်ပါ)။

ယင်း ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း (၁၀) ပါး တို့တွင် သြဘာသ စသော ခန္ဓ(၉) ပါးတို့သည် အကုသိုလ်တရားများ မဟုတ်ကြပါ။ ဥဒယဗ္ဗယ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် သို့ ရောက်လျှင် ဖြစ်တတ်မြဲ ဖြစ်ကြပါသည်။ သို့အတွက် ယင်း တရား(၉) ပါးကို မှုချဥပက္ခိလေသဟု မှဆိုရပါ။ သို့သော် ထိုသြဘာသစသည်တို့သည် “ငါ့မှာဖြစ်၏” ဟု စွဲသမ်းသော ဒိဋ္ဌိ၊ “နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်း၏” ဟု မှတ်ထင်သော မာန၊ သာယာတပ်မက် နှစ်သက်သော တဏှာ ဟူသော တရား(၃) ပါးတို့၏ တည်ရာအာရုံဖြစ်ကြသဖြင့် ယင်း

တရား(၃) ပါးသည်သာ ဝိပဿနာကို ညစ်ညူးစေတက်သော
 ကြောင့် ဥပက္ကိလေသဟူသော အမည်ကိုရကြပါသည်။ ထိုဒိဋ္ဌိ၊
 မာန၊ တဏှာတို့၏ ဥပက္ကိလေသအမည်ကို အာရုံဖြစ်သော
 သြဘာသစသည်တို့ အပေါ်တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်ခြင်းအား
 ဖြင့် သြဘာသစသော ရှေ့(၉) ပါးသည် ဥပက္ကိလေသဟူ
 သောအမည်ကို ရကြပါသည်။ နောက်ဆုံး နိကန္တိတရားတပါး
 သာ တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိဟု ဆိုအပ်သော ဥပက္ကိလေသ လည်း
 ဖြစ်သည်။ ဥပက္ကိလေသ၏တည်ရာအာရုံ ဝတ္ထုလည်းဖြစ်သည်။
 အကုသိုလ်တရားလည်းဖြစ်ပါသည်။

ဥပက္ကိလေသ တရားများ ဖြစ်ပုံ

ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်အနုသို့ ရောက်သောယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်အား
 သြဘာသ စသောဥပက္ကိလေသ တရား (၁၀)ပါး ဖြစ်ပေါ်လာ
 သည်။ ထို(၁၀) ပါး တို့တွင် သြဘာသဟုဆိုအပ်သော အရောင်
 အလင်း ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ယောဂီ၏ စိတ်ဏေ၌ ဤ
 အရောင်အလင်းသည် “ရှေးက မဖြစ်ဖူးမြဲ ယခု ဝါမှ ဖြစ်၏”
 ဟုစွဲလမ်းသော ဒိဋ္ဌိ၊ “နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်း၏” ဟု မှတ်ထင်
 သော မာန၊ “သာယာနှစ်သက်ဖွယ်ကောင်း၏” ဟု တပ်မက်
 နှစ်သော တဏှာဟူသော တရားသုံးပါးကြောင့် အလင်းရောင်
 ကိုပင် တရားထူး (မဂ်) ဟုမှတ်တင်လေသည်။ သြဘာသ
 နည်းတူ ကြွင်းသော ပီတိစသည်တို့တွင်လည်း တပါးပါးဖြစ်
 ပေါ်လတ်သော် ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်သည် “ဤသို့သဘောရှိသော
 နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်မှု (ပီတိ) သည်၊ ငြိမ်းအေးမှု (ပဿဒ္ဓိ) သည်၊

ယုံကြည်စိတ်ကြည်လင်မှု (အဓိမောက္ခ) သည်၊ လုံ့လ(ပဂ္ဂဟ) သည်၊ ချမ်းသာ (သုခ) သည်၊ ဉာဏ် (ဉာဏ)သည်၊ သတိ (ဥပဌာန)သည်၊ ညီမျှမှု ဥပေက္ခာ (ဥပေက္ခာ)သည်၊ တပ်ညီမှု (နိကန္တိ) သည် စင်စစ်အားဖြင့် ရှေးအခါက မဖြစ်ပေါ်ခဲ့ဘူးသေး၊ မချွတ်ကေန်ငင် ငါသည် တရားထူး(မဂ်)ကိုရပြီဟု မှတ်ထင်လေသည်”။

အထက်ပါ ဥပက္ခိလေသ(၁၀)ပါးတို့သည် ယောဂီ၏ စိတ်ခဏ တခုတခု၌ အမှတ်မရှိ တခုချင်း လည်းဖြစ်ကုန်တတ်၏။ နှစ်ခု၊ သုံးခု၊ လေးခု၊ စသည်အားဖြင့် အများလည်း ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ နိကန္တိမှဘပါး ကြွင်းသော ဥပက္ခိလေသ ကိုးပါးလုံးလည်း တပြိုင်နက်ဖြစ်ပေါ်နိုင်ကုန်၏။ သို့ရာတွင် အရိယာတရား ဟု ဆင်ခြင်မှု သည်ကား အသီးအသီးတခုချင်း၌သာ ဖြစ်လေသည်။ ထို့အကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ (ဒု) နှာ-၄၃၂ တွင် “ဥပုဇ္ဈအညတေသ္မိံ ... ဝိသုင်္ဂိသုဟောတံ” ဟုဖော်ပြထားလေသည်။ အထက်ပါ ဥပက္ခိလေသ (၁၀)ပါးကို ဒိဌိဂါဟ၊ မာနဂါဟ၊ ဝဏှာဂါဟ သုံးပါးနှင့် မြှောက်လျှင် ဥပက္ခိလေသ (၃၀) ပါးဖြစ်လေသည်။

မဂ္ဂ၊ အမဂ္ဂကိုပိုင်းခြားသိဖို့

တတ်သိလိမ္မာ ပညာရှိသော အသိဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂီသည် (ဝါ) ဋီကာဆရာ အလိုအားဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ကျမ်းကျင် လိမ္မာသော၊ ရင့်ကျက်သော ဉာဏ်ပညာရှိသော၊ အင်္ဂုကျမ်းဂန်ကိုတတ်သိသော၊ ဥပက္ခိလေသနှင့် တိုဥပက္ခိလေသ

ကို သုတ်သင်မှုတို့၌ အပြစ်အကျိုးတို့ကို သိသော ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂီသည် သြဘာသစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာ ကုန်လတ်သော် “ငါ့အား ဤအရောင်အလင်းသည် ဖြစ်ပေါ် လာ၏။ ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်လာသော ဤ အရောင်အလင်းသည် မမြဲသောတရားတည်း။ ပေါင်းစု၍ ပြုအပ်သော သင်္ခတ တရား တည်း။ အကြောင်းကိုစွဲ၍ ဖြစ်သော တရားတည်း။ ကုန်ခြင်း သဘောရှိ၏။ ပျက်ခြင်း သဘောရှိ၏။ ပျောက်ပြယ်ခြင်း သဘော ရှိ၏။ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသဘောရှိ၏။” ဟုအရောင်အလင်းကိုဝိပဿနာ ပညာဖြင့် ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်၏။ စူးစိုက်၍ဆင်ခြင်၏။ ဤ သို့ သြဘာသနည်းတူ ကြွင်းသော ပီတိသော ဥပက္ခိလေသတို့ကို လည်း ဝိပဿနာပညာဖြင့် ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်၏။ စူးစိုက်၍ရ ဆင်ခြင်၏။

ဤသို့ရူဆင်ခြင်သော ယောဂီသည် ဥပက္ခိလေသ (၁၀)ပါး တို့၌ ဂါဟသုံးမည် အရူပ်အသွေးကို ဖြေရှင်၍ “သြဘာသ စသောတရားတို့သည် ဝိပဿနာ လမ်းရိုးလမ်းမှန် မဟုတ် (အမဂ္ဂ)။ ဥပက္ခိလေသမှလွတ်သော ရှုမြဲရူလျက်လမ်းမှန်သွား သော ရှုသိပ္ပာပျားမှ ဝိပဿနာဉာဏ်သည်သာလျှင် အင်္ဂုယမင် ၏ ရှေးအဖို့ဖြစ်သော (ပုဗ္ဗဘာဂ) မင်တည်း။ လမ်းမှန်တည်း (မဂ္ဂ)ဟုလမ်းမှန်ကိုလည်းကောင်း၊ လမ်းမှားကို လည်းကောင်း ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်၏။ ထိုသို့လမ်းမှန်နှင့် လမ်းမှားကို ပိုင်းခြားသိ မြင်၍ တည်သောဉာဏ်ကို မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏသနဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်ဟုခေါ် ပါသည်။

သစ္စာလေးပါးကို ပိုင်းခြားသိမြင်နိုင်ခြင်း

အထက်ကဖော်ပြခဲ့ပြီးသော ပွားများအားထုတ် ခဲ့သော ဘာဝနာအစီအရင်ဖြင့် (၈၁) လောကီဝိပဿနာ ဉာဏ်ဖြင့် ယောဂီသည် လောကီသစ္စာသုံးပါးကို ပိုင်းခြား သိမြင်နိုင်၏။ သိမြင်ပုံမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

(၁) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံသဖြင့် နာမ်ရုပ်ကိုပိုင်းခြား သိမြင်ခြင်းဖြင့်ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိမြင်နိုင်၏။

(၂) ကင်္ခါဝိဘရဏ ဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံသဖြင့် နာမ်ရုပ်တို့၏ အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းခြင်းဖြင့် သမုဒယသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိမြင်နိုင်၏။

(၃) မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံသဖြင့် လမ်းမှန်ကို ကန့်သတ်ပိုင်းခြားခြင်းဖြင့် ဖဂ္ဂသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိမြင်နိုင်၏။

အထက်က ဖော်ပြခဲ့သော သမ္မုသနဉာဏ်မှစ၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရင့်သန်လျက် ဆယ်ပါးသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို သိမြင်လိုသော ယောဂီသည် အကယ်၍ (၁)သင်္ခေပဝါရ (၂) အနုလောမခန္တီဝါရ (၃)နာမရူပပဝတ္တိက္ကမဝါရ (၄)နာမရူပသတ္တကဝါရ (၅) မဟာဝိပဿနာ ဝါရ ဟူသော ငါးဝါရတို့တွင် သင်္ခေပဝါရတွင် ပါဝင်သော လက္ခဏာဝဝတ္တာနဝါ ရဖြင့် ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး သင်္ခါရဘုရားတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ဆိုအပ်သော လက္ခဏာရေး သုံးပါးဘို့ဖြင့် သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်နှစ်ကို ရရှိလျက် ဥပက္ကိသေသတရားတို့ကို လွန်
မြောက်ပြီး မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိနှင့်ပြည့်စုံခဲ့လျှင် ပဋိပဒါ
ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိတွင်ပါဝင်သော အထက်မဂ်ဉာဏ်ကို ပွားများ
အားတုတ်ရမည်ဖြစ်သည်။

အကယ်၍ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနှင့် မပြည့်စုံသေး
လျှင် လက္ခဏဝဝတ္ထာနဝါရက္ခလွတ်၍ အနုလောမခန္တိဝါရဖြင့်ရုပ်
နာမ်နှစ်ဝ၊ သင်္ခါရတို့ကို ထပ်မံပြီး သုံးသပ်ဆင်ခြင်ရမည်ဖြစ်သည်။
အနုလောမခန္တိဝါရ၏ လိုးရင်းအကျဉ်းချုပ်မှာ အနိစ္စအခြင်း
အရာ(၁၀)ပါး၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာ (၂၅)ပါး၊ အနတ္တအခြင်း
အရာ(၅)ပါး ပေါင်းအခြင်းအရာ(၄၀)ဟုဆိုအပ်သော ဝိပဿ
နာဉာဏ်(၄၀)ဖြစ်ပါသည်။ အနိစ္စတော စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူ
သောကြောင့်ဘော(၄၀)ဟုလည်းခေါ်ပါသည်။ ယင်း ဝိပဿ
နာ(၄၀)ဖြင့် ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် သုံးသပ်
ဆင်ခြင်လျှင်နှစ်ရာသော အနုလောမခန္တိဉာဏ်သို့ ရောက်ရှိလေ
သည်။ ထိုသို့ရောက်ရှိလျှင် မြေကြီးလက်ခတ်မလွဲ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်
တရားမြတ်ကိုရနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

အကယ်၍ အနုလောမခန္တိ ဝါရဖြင့် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿန
ဝိသုဒ္ဓိနှင့်မပြည့်စုံသေးလျှင် နာမရူပပတ္တိက္ကမဝါရ ဖြင့် ဣန္ဒြေ
ထက်ကြောင်း (၉)ပါးကို အဖန်ဖန်ရှုရမည်။ ယင်း ဝါရဖြင့်
မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ မပြည့်စုံသေးလျှင် နာမရူပသတ္တက
ဝါရဖြင့် နာမ်ရုပ်တို့၌ နှလုံးသွင်းပုံ (၇)ပါးကို အဖန်ဖန်ရှု
ရမည်။ ယင်း ဝါရဖြင့် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိမပြည့်စုံသေး
လျှင် မဟာဝိပဿနာဝါရဖြင့် အနိစ္စစသော အနုပဿနာဉာဏ်

(၇)ပါးကို ရှုရမည်။ ယင်း ဉာဏ် (၇)ပါးနှင့် ပြည့်စုံလျှင် (၁၈)ပါးသော မဟာဝိပဿနာနှင့် ပြည့်စုံလေတော့သည်။ ထို့အခါ မဟာ ဝိပဿနာဝါရ ဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်နှင့် ဆို ရောက်ရှိ၍ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံလေတော့သည်။ ထိုသို့ ပြည့်စုံသည့် အခါမှစ၍ အထက် မဂ္ဂဉာဏ်သို့တက်၍ ရှုရမည်ဖြစ်သည်။

ပဋိပတ် အကျင့်တရား
(အကျဉ်းချုပ်)

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဆိုသည်မှာ ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို ရှုသောဉာဏ်ဖြစ်ပါသည်။ တနည်းအားဖြင့် အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်ကုန်သော ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်စန့်နှင့်မတူပဲ ပြောင်းလဲပျက်စီးသည်ကို ရှုမြင်သော ပညာသည် ဖြစ်ပျက်ကို ရှုသောဉာဏ်ဖြစ်ပါသည်။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို ရှုရာ၌ အကျဉ်းရှုနည်း၊ အကျယ်ရှုနည်း နှစ်မျိုးရှိသည်။ ရှေးဦးစွာ အကျဉ်း ရှုနည်းကို ရှုသင့်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ လွယ်ကူစွာ ယင်း ဉာဏ်ကို သိမြင်နိုင်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

အကျဉ်းရှုနည်း

ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်သော ရုပ်သည် ပစ္စုပ္ပန်မည်၏။ ထိုဖြစ်ပေါ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်၏ဖြစ်ပေါ်ခြင်း လက္ခဏာသည် ဥဒယဖြစ်ခြင်းမည်၏။ ဖောက်ပြန်ခြင်းလက္ခဏာသည် ဝယ ပျက်ခြင်းမည်

၏။ အဖြစ်အပျက်ကို ရှုမြင်ခြင်းသည် ဉာဏ်မည်၏။ ဤကား
 ဇာတိ ရှုပ် ပစ္စုပ္ပန်စသော ပါဠိတော်၏ ရှုနည်း အကျဉ်းဖြစ်
 သည်။ ယင်း ပါဠိတော်အကျဉ်းနည်းဖြင့် ယောဂီများသည်
 မပေါ်လွင်မထင်ရှားဟု ထင်မြင်ပါသဖြင့် ဋီကာတွင် ဖော်ပြ
 ထားသော သန္တတိပစ္စုပ္ပန်နှင့် ခဏပစ္စုပ္ပန်နည်းဖြင့် အကျဉ်း
 ရှုနည်းကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

သန္တတိပစ္စုပ္ပန်

ကိုယ်ခန္ဓာပေါ်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကျေးခြင်း၊ ဆန့်ခြင်း
 စသော ကိုယ်အမှုအရာ ရုပ်ဟူသမျှသည် ဖြစ်ဆဲ ပြုဆဲ ရှိဆဲခဏ၌
 ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်ချည်းသာဖြစ်သည်။ ထို ရုပ်တို့၏ အစဟူသော ဖြစ်
 ပေါ်မှုသည် ဖြစ်မှု(ဥဒယ) ဖြစ်လေသည်။ အဆုံးဟူသော
 ကွယ်ပျောက်မှုသည် ပျက်မှု(ဝယ) ဖြစ်လေသည်။ ထိုသို့ အစ
 ဖြစ်မှု တကြိမ်စီ၊ အဆုံးဖြစ်မှု တကြိမ်စီသာပိုင်းခြား၍ ကန့်
 ၍ သိမြင်ခြင်းသည် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သည်။ လိုရင်းအဓိပ္ပာယ်
 မှာ တခုတခုသော ကိုယ်အမှုအရာသည် တခြားတပါးသော
 ကိုယ်အမှုအရာနှင့် မရောနှောပဲ၊ ထိုထိုအခိုက်အတန့်၌ သာလျှင်
 ပေါ်၍ ပေါ်၍ ကုန်ဆုံးကြသည်ဟု ပိုင်းခြား၍ ကန့်၍ ရှင်း
 လင်းစွာ သိမြင်မှုသည် သန္တတိ ပစ္စုပ္ပန်ကို သိမှု ဖြစ်လေ
 သည်။

ခဏပစ္စုပ္ပန်

ကိုယ်ခန္ဓာပေါ်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကျေးခြင်း၊ ဆန့်ခြင်း
 စသော ကိုယ်အမှုအရာ ရုပ်ဟူသမျှသည် ဖြစ်ပေါ်ဆဲခဏမှာ ပင်

ဖျက်ကနဲ ဖျက်ကနဲ ပေါ်လာ၍ ကုန်ပျောက် ကုန်ပျောက်သွား
မှုသည် အလွန်လျင်မြန်သဖြင့် ဖြစ်တိုင်း ပျက်တိုင်းသော ရုပ်
ကို မြေနိုင်ပဲ သိရုံ သိရုံမျှသာ အစဉ်လိုက်နေမှ အလုံးစုံကို စေ့
အောင် သိမြင်နိုင်မှုသည် ခဏပစ္စုပ္ပန်မည် လေသည်။ ယင်း
ခဏပစ္စုပ္ပန်၏ အဖြစ်အပျက်ကို ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ထက်သန်သော
အခါကျမှသာ မှတ် သိနိုင်လေသည်။

ဤဖြစ်ဆဲ ရုပ်ပစ္စုပ္ပန် နည်းတူ ဖြစ်ဆဲနာမ်ပစ္စုပ္ပန်ကိုလည်း
သိမှတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ (ဇာတာဝေဒနာ ပစ္စုပ္ပန္နာစသည် ဖြစ်
သည်)။ ဤသိပုံသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အရာ၌ အလွန် အရေးကြီး
ပါသည်။

အကျယ်ရှုနည်း

ရုပ် နာမ်တရားတို့ကို အကြောင်းနှင့် တွဲဖက်၍ ဖြစ်ခြင်း
ပျက်ခြင်းကို ရှုဆင်ခြင်သောအခါ ရုပ်ခန္ဓာ ဥဒယဗ္ဗယလက္ခဏာ
(၁၀) ပါးနှင့် နာမ်ခန္ဓာ (၄) ပါး၌ ဥဒယဗ္ဗယ လက္ခဏာ
(၁၀) ပါးစီ၊ ပေါင်း ခန္ဓာ (၅) ပါး၌ လက္ခဏာ (၅၀) ကို
အကျယ်အားဖြင့် ရှုရမည် ဖြစ်ပါသည်။ အကျယ်ကို အထက်၌
ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

ဤသို့ အကျဉ်းရှုနည်းနှင့် အကျယ်ရှုနည်းအားဖြင့် ရုပ်နာမ်
တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို ထိုးထွင်း၍ သိသည်တိုင်အောင် အားထုတ်
ခဲ့သော ယောဂီသည် ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ ဟူသော ဝိပဿနာ
ဉာဏ်အနုကို ရရှိလေသည်။ သို့အတွက် ဝိပဿနာ ညစ်ညူး
ကြောင်း ဆယ်ပါး ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထိုသို့ ဝိပဿနာ

ညစ်ညူးကြောင်း ဆယ်ပါး ဖြစ်ပေါ်ကုန်သတ်သော် လမ်းမှန် (မဂ္ဂ)၊ လမ်းမှား (အမဂ္ဂ) ကို ပိုင်းခြားသိမြင်သော ဉာဏ်အမြင် စင်ကြယ်လာခြင်းသည် မဂ္ဂ၊မဂ္ဂ ဉာဏဒဿနာ ဝိသုဒ္ဓိ မည်ပါသည်။

(အထူးမှတ်ရန်-ကိုယ်ခန္ဓာပေါ်မှာ ဖြစ်ပေါ်လာသော ရုပ်နာမ်ဘုရားတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို လက္ခဏာသုံးပါး တင်၍ အဖန်ဖန် အသပ်သပ် ရှုမြင် သုံးသပ်ရမည်)

(၆) ပဋိပဒါ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ

(အရိယာမဂ်သို့ ရောက်ကြောင်း စင်ကြယ်သောဉာဏ်အမြင်)

ပရိယတ် တရားကျမ်းဂန်

ပရိယတ် အခြေခံ

ယင်း ပဋိပဒါ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံစေရန် ဥပက္ခိ-လေသ (၁၀) ချက်မှ လွတ်မြောက်၍ လမ်းမှန်သို့ ရောက်ပြီးသော ဥဒယဗ္ဗ သဉာဏ်ရင့်၊ ထို့နောက် အဆက်ဆက်သော ဘင်္ဂဉာဏ်၊ ဘယဉာဏ်၊ အာဒိနဝဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်၊ မုဉ္ဇိတုကမ္ပတဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်၊ သင်္ခါရုပက္ခဉာဏ်၊ အနုလောမဉာဏ်၊ ဤဝိသုဒ္ဓိဉာဏ် နှိုးပါးကို အားထုတ်ခြင်းကို ပြုရမည် ဖြစ်ပါသည်။ (ပဋိပဒါ = အရိယာမဂ်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် + ဉာဏဒဿန = ဉာဏ်အမြင် + ဝိသုဒ္ဓိ = စင်ကြယ်ခြင်း)။

(က) ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရင့်

မဂ္ဂါမဂ္ဂ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို ပြီးသော ယောဂီသည် ဥပက္ခိလေသဆယ်ပါး နှောက်ယှက်လာသောကြောင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါး ပျောက်ရကား၊ ယင်း ဥပက္ခိလေသ ဆယ်ပါးကို ခွာဗြီ နောက် လက္ခဏာရေးသုံးပါး ထင်ရှား လာစေခြင်းငှါ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို ရှေးနည်းအတိုင်း ပြန်၍ တဖန် အားထုတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

လက္ခဏာရေးသုံးပါး မထင်ရှားမှု

ဥပက္ခိကေသ ဆယ်ပါး နှောင့်ယှက်ခြင်း ခံရသော ယောဂီသည် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့ကို နှလုံးမသွင်း မဆင်ခြင်သောကြောင့် အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်အပြိုင်သန္တတိပညတ်က ဖုံးလွှမ်းထားသဖြင့် အနိစ္စလက္ခဏာကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မထင်နိုင်တော့ချေ။ သန္တတိပညတ်က ဖုံးလွှမ်းထားသည် ဆိုသည်မှာ ဥပမာအားဖြင့် မြစ်ကမ်းပေါ်က ကြည့်နေသောသူသည် မြစ်အတွင်း၌ ရေများကို ပကတိအတိုင်း ကဲ့သို့ ထင်နေသည်။ သို့ရာတွင် အမှန်အားဖြင့် စီးဆင်းနေသော ရေများသည် တခဏမျှမတည်၊ နောက်သို့ အစဉ်မပြတ် စီးဆင်းနေသကဲ့သို့ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် အစဉ်မပြတ် ဖြစ်နေခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ထိုနည်းတူ မပြတ် နှိပ်စက်ခြင်းကြောင့် သွား၊ ရပ်၊ ထိုင်၊ လျောင်း ဟူသော ဣရိယာပုတ်တို့က ဖုံးလွှမ်းထားသဖြင့် ဒုက္ခသက္ခဏာကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မထင်နိုင်တော့ချေ။ ဣရိယာပုတ်က ဖုံးလွှမ်းထားခြင်း ဆိုသည်မှာ ဣရိယာပုတ်

တခု ညောင်းလျှင် ဣရိယာပုတ်အခုကို ပြောင်းပေးခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ထိုနည်းတူ အထူးထူးသော ပထဝီဓာတ်စသော ဓာတ်တို့၏ အသီးသီး သဘောတရား ကွဲပြားခြင်းကို နှလုံးသွင်းမဆင်ခြင်ခြင်းကြောင့် တလုံးတခဲတည်းဟု ထင်ရသော အစိုင်အခဲ ဃနပညတ်က ဖုံးလွှမ်းထားသဖြင့် အနတ္တလက္ခဏာ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မထင်နိုင်တော့ချေ။ တလုံးတခဲတည်းဟု ထင်ရသော အစိုင်အခဲ ဃနပညတ်က ဖုံးလွှမ်းထားသည် ဆိုသည်မှာ ဆံပင်မွှေးညှင်း စသော (၃၂) ပါးသော ပထဝီဓာတ် စသည်တို့သည် အသီးသီး အစုစု၊ တခုစီ တခုစီ ဖြစ်သော်လည်း တပေါင်းတည်း အစိုင်အခဲကဲ့သို့ မှတ်ထင်နေသည်ကို ဆိုလိုသည်။

လက္ခဏာရေးသုံးပါး ထင်ရှားမှု

ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်နေသော ယောဂီသည် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း အခိုက်အတန့်သည် ပျက်ခြင်း အခိုက်အတန့်သို့မရောက်၊ ပျက်ခြင်း အခိုက်အတန့်သည် ဖြစ်ခြင်း အခိုက်အတန့်သို့မရောက်၊ ရှေ့ဆင့်နောက်ဆင့် အားဖြင့် တခုနှင့် တခု ဆက်စပ်ခြင်းမရှိပဲ၊ ဖြစ်ပျက်နေသည်ကို မျက်မှောက် ထင်ထင် သိမြင်ပြီးသောအခါ ရုပ်နာမ်တို့သည် အစဉ်မပြတ် ဖြစ်နေသည်ဟု မှတ်ထင်သော သန္တတိပညတ် ပျောက်ကွယ်ပြီး မြေဟု မှတ်ရကြောင်း အနိစ္စလက္ခဏာသည် ဟုတ်တိုင်းမှန်သော မိမိ၏ သဘောအားဖြင့် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အခြားမရှိ တစပ်တည်းဖြစ်မှု ပျက်မှုက မပြတ် နှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကို နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်နေသော ယောဂီသည် သွား၊ ရပ်၊ ထိုင်၊ လျောင်း

ဟူသော ဣရိယာပုတ်တို့၏ ထိုထို ဆင်းမှုရဲကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိသောအခါ ဆင်းရဲဟု မှတ်ရကြောင်း ဒုက္ခလက္ခဏာသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထို့အပြင် အထူးထူးအပြားပြား ကုန်သော ဓာတ်တို့ကို လည်းကောင်း၊ အထူးထူးအပြားပြား ကုန်သော သဘောတရားတို့ကို လည်းကောင်း၊ အသီးသီး ခွဲခြား၍ ရှုဆင်ခြင်နေသော ယောဂီသည် တလုံးတခဲတည်းဟု မှတ်ထင်ရသော အစိုင်အခဲ သနပ်ညွတ်၏ အသီးသီး ကွဲပြားခြင်းကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိသောအခါ အတ္တမဟုတ်ဟု မှတ်ရကြောင်း အနတ္တလက္ခဏာသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

ဤသို့ ယောဂီသည် ဥပက္ခိလေသမှ လွတ်သော လမ်းမှန် ကျင့်သော ဝိပဿနာဟု ဆိုအပ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် စွမ်းသန် သန်ရှင်းစေခြင်း အကျိုးငှါ အနိစ္စလက္ခဏာ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ အနတ္တလက္ခဏာ တို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မိမိသဘောအားဖြင့် ကောင်းစွာ ရှုမှတ် ဆင်ခြင်လေတော့သည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ (ဒု) နှာ-၂၇၇ တွင် “တယိဒံသဗ္ဗိမ္မိ..... သလ္လက္ခေတိ” ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ယင်းဋီကာ (ဒု) နှာ-၄၃၈ တွင် “ဥဒယဗ္ဗယဉာဏံပန..... ဟေတံတဿ” ဟူ၍ လည်းကောင်း ဖွင့်ပြထားပါသည်။

(ခ) ဘင်္ဂဉာဏ်

အပျက်ကိုသာမြင်သောဉာဏ်

ပရိယတ်တရားကျမ်းဂန်

ပရိယတ်အခြေခံ

ယောဂီသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြင့် အနိစ္စလက္ခဏာ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မိမိသဘောအားဖြင့် ကောင်းစွာ ရှုမှတ်ဆင်ခြင်ဖန် များသောအခါ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည်အလွန် ထက်မြက်ထင်ရှား လာလေတော့သည်။ ထိုအခါယောဂီသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ထက်မြက် ထင်ရှားရင့်သန်ခြင်းသို့ ရောက်သဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်တို့သည် လျင်မြန်စွာ ထင်လာဖန်များသည်ဖြစ်သော် လျှပ်စစ်ပြက်သည်ကိုမော်၍ ကြည့်သောသူအား လျှပ်စစ်၏ လျင်မြန်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ခြင်းကိုမမြင်လိုက်ရပဲ၊ ပျက်ဆဲတွင်သာ မြင်ရ၍ အပျက်သာ ထင်သကဲ့သို့ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်စ ဥပါဒ်ကို လည်းကောင်း (ဝါ)အဖြစ်ကို လည်းကောင်း၊ အလယ်၌ ပျက်အံ့ဟု ဘင်္ဂသို့ ရှေးရှုနေသော ဌီကိုလည်းကောင်း၊ ဖြတ်ကနဲ ပြတ်စဲသွားသည့် ဘင်္ဂကို လည်းကောင်း၊ မပြတ်ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်တို့၏ဖြစ်ခြင်းအယဉ်(ပဝတ္တ)ကို လည်းကောင်း၊ ဖြစ်ကြောင်းပုံသဏ္ဍန် နိမိတ်(နိမိတ္တ)ကို လည်းကောင်း၊ မထင်တော့ပဲ၊ ကုန်ခြင်း(ခဏ)၊ ပျောက်ကွယ်ခြင်း(ဝယ)၊ ပျက်ခြင်း (ဘေဒ)ဟူသော ခဏိက နိရောဓ အပျက်မျှကိုသာ ထင်လေတော့သည်။ ရှုမှတ်မှု သတိဉာဏ်သည်လည်း ဘင်္ဂ၌သာ တည်လေတော့သည်။ ရှုမှတ်တိုင်း၊

ရှုမှတ်တိုင်းတို့၌ အဖြစ်ကိုမမြင်ရပဲ၊ အပျက်အပျက်ကိုသာ အရေး
ရေးထင်မြင်ရသောဉာဏ်သည် ဘင်္ဂဉာဏ်မည်ပါသည်။ ဘင်္ဂဉာဏ်
သို့ ရောက်သည့်အခါမည်သို့မျှ ရှုမှတ်ရန်မလို၊ မြင်သည့်အတိုင်း
သာ မပြတ် မစဲထပ်တလဲလဲ ရှုမှတ်နေရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဘင်္ဂါနုပဿနာ ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း

ဤသို့ရှုမှတ်မှုသတိဉာဏ်သည် ဘင်္ဂဉာဏ် တည်သောအခါ ယော
ဂီသည် အဖြစ်ကိုလွှတ်၍ အပျက်ကိုသာ နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်
နေလေသည်။ ထိုသို့ နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်သော ကာလ၌ ဘင်္ဂါ
နုပဿနာမည်သော ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဘင်္ဂါ
နုပဿနာဉာဏ်၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ အာရုံ၏ အပျက်ကို ရှုပြီး၍
ရှုသော စိတ်၏ အပျက်ကိုဘဖန်ရှုသောဉာဏ်ကို ဆိုလိုပါသည်။
(ဘင်္ဂါ+အနုပဿနာ+ဉာဏ် = ပျက်ခြင်းကို အဖန်ဖန် ရှုသော
ဉာဏ်)

ဘင်္ဂါနုပဿနာရှုပုံ

ဘင်္ဂါနုပဿနာရှုပုံနှင့် ပတ်သက်၍ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်
၌ ဤသို့ ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

ရုပ်လျှင် အာရုံရှိသောစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ပျက်
သွား၏၊ ထိုရုပ်အာရုံကို ကုန်သည် ပျက်သည် ဟုသိပြီး၍ ထို
သိသော စိတ်၏ ပျက်ခြင်းကို မမြဲဟုတဖန်ရှု၏၊ မြဲသည်ဟုမရှိ။
ဆင်းရဲဟုတဖန်ရှု၏၊ ချမ်းသာဟုမရှိ၊ အတ္တမဟုတ်ဟုတဖန်ရှု၏၊
အတ္တဟုမရှိ။

မမြဲဟုရှုလတ်သော် မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်သော နိစ္စသညာကို ပယ်၏။ ဆင်းရဲဟုရှုလတ်သော် ချမ်းသာဟုထင်မှတ်သော သုခသညာကိုပယ်၏။ အတ္တမဟုတ်ဟုရှုလတ်သော် အတ္တဟု ထင်မှတ်အတ္တသညာကိုပယ်၏။ ထိုနည်းတူ ဝေဒနာ၊ သညာ စသည်တို့ကိုလည်း ရှုရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဘင်္ဂဉာဏ် ထက်သန်လာခြင်း

ဤသို့ “ဉာတဉာတဉာ ဉဘောပိဝိပဿတိ” (သိအပ်သော အာရုံကို လည်းကောင်း၊ သိသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို လည်းကောင်း၊ နှစ်ပါးလုံးတို့ကိုရှု၏) ဟူသောဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ (နှာ-၂၇၈)ကေားရပ်နှင့် အညီအာရုံဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါး စသည်တို့၏ ပျက်ခြင်း(ဘင်)ကို လည်းကောင်း၊ ထို နွှာစသည်လျှင် အာရုံရှိသော အာရမ္မဏိကဝိပဿနာစိတ်၏ ပျက်ခြင်း(ဘင်)ကိုလည်းကောင်း၊ အာရုံပြု၍ ဘင်္ဂဉာဏ်ဖြင့် “အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ”ဟု ရှုဖန်များသောအခါ အကြင်အခါ၌ သင်္ခါရလျှင်အာရုံရှိသော ဝိပဿနာစိတ်၏ အခြားမဲ့၌ ယင်းဝိပဿနာစိတ်၏ပျက်ခြင်း(ဘင်)ကို အစဉ်မပြတ်ဆင်ခြင်နိုင်၊ မြင်နိုင်၏။ ထိုအခါ ဘင်္ဂဉာဏ်ထက်သန်အားရှိလာပြီးဟု မှတ်ယူရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ထိုကဲ့သို့ ဘင်္ဂဉာဏ်ထက်သန်အား ရှိလာသောအခါ ကဲ့ပျက်ဆဲဖြစ်သော၊ မခိုင်မာသော အိုးခွက်၏ ကဲ့ပျက်ခြင်းကို မြင်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ လှော်အပ်ဆဲဖြစ်သော နှမ်းတို့၏ ပေါက်ကဲ့ပျက်စီးခြင်းကို မြင်ရသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ အလုံးစုံသောသင်္ခါရတရားတို့ဖြစ်ခြင်း တည်ခြင်း သည်ကို စွန့်၍

အပျက်ကိုသာမြင်၏။ ဥပမာအားဖြင့် မျက်စိ မျက်ဖန်အမြင် သန်သော ယောက်ျားသည် ရေကန်၏ ကမ်း၌ဖြစ်စေ၊ မြစ်ကမ်း ၌ ဖြစ်စေ ရပ်တည်လျက် မိုးပေါက်ကြီးစွာ မိုးရွာသတ်သော ရေမျက်နှာပြင်၌ ကြီးစွာ ကြီးစွာသော ရေပွက်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်ကုန်၊ ဖြစ်ပေါ်ကုန်ပြီးလျှင် လျင်စွာပျက်သွားသည်တို့ကို မြင်ရာသကဲ့သို့ ဤအတူပင်လျှင် သလုံးစုံသော သင်္ခါရတရား တို့သည်လျင်စွာပျက်ကုန်၏ ဟုမြင်လေ၏။

ဘင်္ဂဉာဏ်၏ အကျိုးရှစ်ပါး

ဤသို့ရုပ်နာမ်နှစ်ဝ၊ သင်္ခါရတရားတို့သည် လျင်စွာလျင်စွာ ပျက်ကုန်၏ ဟု မပြတ်မလပ်မြင်သော ယောဂီအားအကျိုး အာနိ သင်ခြံရံအပ်သော ဘင်္ဂဉာဏ် အလွန်ထက်သန်အားရှိခြင်းသို့ ရောက်လေတော့၏။ အကျိုး အာနိသင်ရှစ်ပါးမှာ အောက် ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

- (၁) ဘဝဒိဋ္ဌိခေါ်သဿတ ဒိဋ္ဌိကို ပယ်ခွာခြင်း။
- (၂) အသက် ငဲ့ကွက် တွယ်တာမှုကိုစွန့်ခြင်း။
- (၃) နေ့ရောညဉ့်ပါ အခါခပ်သိမ်း ဘာဝနာ၌ လွန်စွာ အားထုတ်ခြင်း။
- (၄) စင်ကြယ်သော အသက် မွေးမှုရှိခြင်း။
- (၅) ကိစ္စကြီးငယ်တို့၌ ကြောင့်ကြပျာပါရ ကိုပယ်ခြင်း။
- (၆) ကြောက်ရွံ့မှုကင်းခြင်း။

- (၇) သည်းခံခြင်းနှင့် သူတော်ကောင်းတရားတို့၌ မွေ့လျော်ခြင်းကို ရခြင်း။
- (၈) တောကျောင်းနှင့် ဘာဝနာမူတို့၌ မပျော်မွေ့ခြင်း၊ ကာမဂုဏ်၌ ပျော်မွေ့ခြင်းတို့ကို နှိမ်နှင်းပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။

ပဋိပတ်အကျင့်တရား

(အကျဉ်းချုပ်)

အပျက်ကိုသာမြင်သောဉာဏ်သည် ဘင်္ဂဉာဏ် မည်ပါသည်။ ယောဂီသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြင့် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ တို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကောင်းစွာရှုဆင်ခြင်သည်။ ထိုအခါ ငိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း (၁၀)ပါးမှ လွတ်လေသည်။ လွတ်သဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ထင်ရှားထက်မြက်လာသည်။ ထင်ရှားထက်မြက်လာသောအခါ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်တို့သည် လျင်စွာ ထင်လာသည်။

ထိုအခါ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်စ ဥပါဒ်ကိုလည်းကောင်း၊ အလယ်၌ ပျက်အံ့ဟု ဘင်္ဂသို့ရှေးရှုနေသော ဌီကိုလည်းကောင်း၊ ဖြတ်ကနဲပြတ်စဲသွားသော ဘင်္ဂ ကိုလည်းကောင်း၊ မပြတ်ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း အယဉ် (ပဝတ္တာ)ကို လည်းကောင်း၊ ဖြစ်ကြောင်း ပုံသဏ္ဍာန်နိမိတ် (နိမိတ္တ)ကို လည်းကောင်း၊ ထင်မြင်တော့ချေ။

ကုန်ခြင်း (ခယ)၊ ပျောက်ကွယ်ခြင်း (ဝိယ)၊ ပျက်ခြင်း (ဘေဒ) ဟူသော ဝေဏီကနိရောဓ အပျက်မျှကိုသာ ထင်လေ

တော့သည်။ ရှုမှတ်မှု သတိဉာဏ်သည်လည်း ဘင် ဌိသာ တည်
 နေလေသည်။ ရှုမှတ်တိုင်း ရှုမှတ်တိုင်းတို့၌ အဖြစ်ကို မမြင်ရပဲ
 အပျက်အပျက်ကိုသာ တရားရား ထင်မြင်ရလေသည်။ ထိုဉာဏ်
 ကို ဘင်္ဂဉာဏ် ဟုခေါ်သည်။ ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ ရောက်သည့်အခါ
 မည်သို့မျှ ရှုမှတ်ရန် မလိုတော့ပါ။ မြင်သည်အတိုင်းသာ မမြင်
 မစဲ ထပ်တလဲလဲ ရှုမှတ်နေရမည်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ရှုမှတ်နေ
 ခြင်းအားဖြင့် ဘင်္ဂဉာဏ်သည် ရင့်သန်၍ ထိပ်တန်းသို့ ရောက်ရှိ
 လာမည်ဖြစ်သည်။ ထိုအခါ အထက်ဉာဏ်ဖြစ်သည့် ဘယဉာဏ်
 သို့ သူ့အလိုလို ရောက်ရှိသွားမည် အမှန်ဖြစ်သည်။

သို့အတွက် ယောဂီသည် အနိစ္စလက္ခဏာ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊
 အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို ထပ်တလဲလဲရှုမှတ်ရန် ကြိုးစားအားထုတ်
 ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) ဘယဉာဏ်

ပရိယတ် တရားကျမ်းဂန်
 (ပရိယတ် အခြေခံ)

အလုံးစုံသောဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့၏
 ကုန်ခြင်း၊ ပျောက်ခြင်း၊ ပျယ်ခြင်းဟူသော ချုပ်ခြင်းလျှင်
 အာရုံရှိသော ဘင်္ဂဉာဏ်ကို အဖန်ဖန် မှီဝဲပွားများသော ယောဂီ
 သည် “ဤရုပ်နာမ်တို့သည် ရှေးရှေးဘဝက ချုပ်ပျက်သွားကြ
 လေပြီ၊ ယခု ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌လည်း နှမ်းအိုးခင်း၌ နှမ်းစေ့တွေ
 တဖျစ်ဖျစ်နေသလို ချုပ်ပျက်ကြဆဲပင်၊ နောက် နောက်ကာလ

နောက်ဘဝ၌လည်း သည်ကဲ့သို့ပင် ချုပ်ပျက်နေကြဦးမှာပဲ”
 ဟု ကောင်းကောင်း သဘောကျသိမြင်သောအခါ၌ ယင်း
 ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့ကို “ ချမ်းသာစွာ အသက်ရှင်နေလိုသောသူ
 သည် ခြင်္သေ့၊ ကျား၊ သစ်၊ ဝံ၊ ဘီလူး ရက္ခိယံ စသည်တို့ကို
 ကြောက်စရာကောင်းသည်ဟု ထင်မြင်သကဲ့သို့” ကြောက်စရာ
 ကောင်းသည်ဟုထင်မြင်သောဉာဏ်သည်ဘယဉာဏ်ဖြစ်ပါသည်။

ယင်း ဘယဉာဏ်သည် ကြောက်တတ်သော သဘောမဋ္ဌပါ။
 ကြောက်တတ်သော သဘောရှိလျှင် ဒေါသစိတ် ဖြစ်မည် ဖြစ်
 သည်။ သို့ရာတွင် ယင်းဉာဏ်သည် မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ ယှဉ်လျက်
 ဖြစ်သည့်အတွက် တေဘူမကသင်္ခါရ တရားများကို ကြောက်
 ဖွယ်ကောင်းသော တရားများပါကကား ဟု ရှုတတ်သော
 ကြောင့်သာ ဘယဉာဏ်ဟု ခေါ်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဘယဉာဏ်ဖြစ်ရန် ပွားများပုံ

ယောဂီသည် တေဘူမကသင်္ခါရတရားတို့ကို မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊
 အတ္တမဟုတ် (အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ)ဟု အဖန်ဖန်ပွားများရမည်
 ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ပွားများလျှင် သင်္ခါရတရားတို့တည် ပျက်စီး
 ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်လျက် ကြောက်ဖွယ်ဘေး ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍
 သက်သက် ကြောက်ဖွယ် ဘေးအနေအားဖြင့် ယောဂီအား
 ထင်ပေါ်လာကုန်၏။

ကြောက်ဖွယ် ဘေးအနေဖြင့်ထင်ပုံ

အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့
 ကို မမြဲ(အနိစ္စ) ဟု နှလုံးသွင်းပွားများသော ယောဂီသည်

ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ သေခြင်းပျက်ခြင်းကိုသာလျှင် မြင်၏။
 ထို့ကြောင့် ထိုယောဂီအား သင်္ခါရနိမိတ်သည် ကြောက်ဖွယ်
 ဘေးအနေဖြင့်ထင်၏။ ဆင်းရဲ (ဒုက္ခ) ဟု နှလုံးသွင်း ပွားများ
 သော ယောဂီသည် ချမ်းသာဟု သမုတ်အပ်သော ဘဝအလျဉ်
 ဌ်သော်လည်းမပြတ် နှိပ်စက်အပ်သည်၏အဖြစ်ကိုသာလျှင်မြင်၏။
 ထို့ကြောင့် ထိုယောဂီအား ဘဝအလျဉ် (ပဝတ္တ)သည်
 ကြောက်ဖွယ်ဘေးအနေအားဖြင့် ထင်၏။ အတ္တမဟုတ် (အနတ္တ)
 ဟု နှလုံးသွင်းပွားများသော ယောဂီသည် သင်္ခါရနိမိတ်နှင့်
 ဘဝအလျဉ် (ပဝတ္တ) နှစ်ပါးလုံးကို အနှစ်သာရမရှိ၊ အချည်း
 နှီးဟု မြင်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုယောဂီအား သင်္ခါရနိမိတ်သည်
 လည်းကောင်း၊ မပြတ် ဖြစ်သော ဘဝအလျဉ်သည်လည်း
 ကောင်း နှစ်ပါးလုံးသည် ကြောက်ဖွယ်ဘေး အနေအားဖြင့်
 ထင်၏။

ဗဒ္ဓိပတ် အကျင့်တရား
 (အကျဉ်းချုပ်)

ယောဂီသည် တေဘူမက သင်္ခါရတရားတို့ကို မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊
 အနှစ်သာရမရှိဟု အဖန်ဖန် ပွားများရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့
 ပွားများလျှင် သင်္ခါရတရားတို့သည် ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ကုန်
 လျှင် ကြောက်ဖွယ်ဘေး ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ သက်သက်ကြောက်
 ဖွယ်အနေအားဖြင့် ယောဂီအား ထင်ပေါ်လာကုန်၏။

ထိုသို့ ထင်ပေါ်လာလျှင် ယောဂီသည် ဘယဉာဏ်အလိုအား
 ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သင်္ခါရတရားတို့နှင့် စပ်သော ကြောက်

ရှုံ စိုးရိမ်မှုများ မဖြစ်တော့ချေ။ သင်္ခါရတရားများအပေါ်၌ မုန်းဖွယ်၊ မနှစ်သက်ဖွယ်လည်း မဖြစ်တော့ပေ။

ထို့ကြောင့် ဘယဉာဏ်သို့ ရောက်သည့်အခါ သင်္ခါရပေက္ခာ ဉာဏ်အား များစွာ အထောက်အပံ့ ဖြစ်စေရန် သင်္ခါရတရားတို့ ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနုတ္တဟ၊ အဖန်ဖန် ပွားများရမည် ဖြစ်သည်။

(သ) အာဒိနဝဉာဏ်

(အပြစ်မြင်သောဉာဏ်)

ပရိယတ် တရားကျမ်းဂန်

(ပရိယတ် အခြေခံ)

ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပျက်ခြင်းကိုရှုသော ဘင်္ဂါ နုပဿနာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့သည် ကြောက်ဖွယ် ဘေးအန္တရာယ်အားဖြင့် ထင်ကုန်လတ်သော် ထက်ဝန်းကျင်မှ အရသာ ကင်းသည်။ သာယာသွယ် ကင်းသည် ကိုသာလျှင် လည်းကောင်း၊ အပြစ်ကိုသာလျှင် လည်းကောင်း မြင်လေတော့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ချမ်းသာစွာ အသက်ရှည်လိုသော ကြောက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား မွေ့လျော်စွာ နေလိုသော် လည်း သားရဲ၊ သစ်၊ ကျား ထူပြောသော တောအုပ်သို့ မဝင်ဝံ့ သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ မိမိ ဦးခေါင်းကို ဖြတ်တော့အံ့ဟု ချီအပ်သော သန်လျက်ရှိသော ရန်သူကို မြင်ရသကဲ့သို့ လည်းကောင်း မြင်လေတော့သည်။ ဤကဲ့သို့ အပြစ်ကိုမြင်သော ထို ယောဂီအား အာဒိနဝဉာဏ် မည်သော အာဒိနဝါ နုပဿနာ ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

အာဒိနဝဉာဏ်နှင့် အာဒိနဝါ နုပဿနာဉာဏ်
အဓိပ္ပာယ်

အာဒိနဝဉာဏ်၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ အပြစ်ကို မြင်သောဉာဏ်ဟု ဆိုလိုပါသည်။ (အာဒိနဝ = အပြစ် + ဉာဏ = သိမြင်သော ဉာဏ်)

အာဒိနဝါ နုပဿနာဉာဏ်၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ အပြစ်ကို ရှုမြင်သောဉာဏ်ဟု ဆိုလိုပါသည်။ (အာဒိနဝ = အပြစ် + အနုပဿနာ = ရှုမြင်သော + ဉာဏ = ဉာဏ်)။

အာဒိနဝဉာဏ် ဖြစ်ပုံ

အာဒိနဝဉာဏ် ဖြစ်ပုံနှင့် ပတ်သက်၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ (ဒု) နှာ ၂၀၅ တွင် ဖော်ပြသော ဥပ္ပါဒ စသော မူလ (၅) ပုဒ်ကို ရေးသားအပ်ပါသည်။

(၁) ရှေးကံကြောင့် ဤဘဝ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရတို့၏ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း (ဥပ္ပါဒ) သည် ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ကြောက်ဖွယ် အနေအားဖြင့် ထင်ရာ၌ ပညာသည် အပြစ်၌ ဖြစ်သော အာဒိနဝဉာဏ် မည်၏။

(၂) ထိုသို့ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော သင်္ခါရတို့၏ ဆက်ကာဆက်ကာ မပြတ်ဖြစ်ခြင်း (ပဝတ္တ) သည် ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ကြောက်ဖွယ်ဘေး အနေအားဖြင့် ထင်ရာ၌ ပညာသည် အပြစ်၌ ဖြစ်သော အာဒိနဝဉာဏ် မည်၏။

- (၃) လုံးလုံးလျောင်းလျောင်းပေါင်း၍ တည်ဟန် သဏ္ဍာန် အကောင်အထည်ကဲ့သို့ ယူအပ်သော အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ် (နိမိတ္တ) သည် ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ကြောက်ဖွယ်ဘေး အနေအားဖြင့် ထင်ရာ၌ ပညာ သည် အပြစ်၌ ဖြစ်သော အာဒိနဝဉာဏ် မည်၏။
- (၄) နောင်ဘဝ ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဤဘဝ အားထုတ်မှု (အာယုဟန) ကံသည် ကြောက်ဖွယ် ဘေးဟု ကြောက်ဖွယ် အနေအားဖြင့် ထင်ရာ၌ ပညာသည် အပြစ်၌ ဖြစ်သော အာဒိဝန မည်၏။
- (၅) နောင်ဘဝ၌ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း (ပဋိသန္ဓေ) သည် ကြောက်ဖွယ် ဘေးဟု ကြောက်ဖွယ် အနေအားဖြင့် ထင်ရာ၌ ပညာသည် အပြစ်၌ ဖြစ်သော အာဒိနဝဉာဏ် မည်၏။

ပဋိပတ် အကျင့်တရား
(အကျဉ်းချုပ်)

ဘယဉာဏ် ရင့်သန်လျှင် အာဒိနဝဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုအခါ၌ မှတ်မိသည့် သင်္ခါရတို့၌ လည်းကောင်း၊ ဆင်ခြင်မိသည့် သင်္ခါရ ဘုံဘဝတို့၌ လည်းကောင်း၊ သာယာဖွယ် အကောင်းအမွန် အနှစ်အရသာ ရှိသည်ဟု မထင်မြင်ပြီ။ မှတ်မိတိုင်း ဆင်ခြင်မိတိုင်း ရှိရှာဖွယ် မုန်းဖွယ်တို့သာ တွေ့နေရသည်ဟု ထင်မြင်လာသည်။

ရုပ်နာမ်တို့၏ အစဖြစ်မှုဖြစ်သည့် ယခု ပဋိသန္ဓေကို ဆင်ခြင် မိလျှင်လည်း ထိုပဋိသန္ဓေ၏ အစ ဖြစ်ပေါ်မှုကိုလည်း ကြောက် စရာ ဘေးဟူ ထင်မြင်၏။ ဤသို့ ထင်မြင်သော အသိဉာဏ်သည် အာဒိနဝဉာဏ် မည်၏။

ဘယ၊ အာဒိနဝ၊ နိဗ္ဗိဒါ ဟူသော ဤ ဉာဏ်သုံးမျိုးသည် အနု၊ အလတ်၊ အရင့်စား အားဖြင့်သာလျှင် ကွဲပြားလေသည်။ သင်္ခါရတို့၏ အပြစ်ကို ထင်ရှား သိမြင်သော သသော လက္ခဏာ အားဖြင့် တမျိုးတည်းသော ဉာဏ်သာ ဖြစ်လေသည်။

လိုရင်းမှာ ဘယဉာဏ် ရင့်သန်လာသောအခါ အာဒိနဝဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ အာဒိနဝဉာဏ် ရင့်သန်လျှင် နိဗ္ဗိဒ္ဓဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာမည် ဖြစ်သည်။ သို့အတွက် နိဗ္ဗိဒ္ဓဉာဏ် ဖြစ်ပေါ် လာနိုင်ရန် အာဒိနဝဉာဏ် ရင့်သန်သည်ထက် ရင့်သန်အောင် ထပ်တလဲလဲ ကြိုးစားအားထုတ်ရမည် ဖြစ်သည်။

(င) နိဗ္ဗိဒ္ဓဉာဏ်

(အပြစ်၌ ငြီးငွေ့ သောဉာဏ်)

ပရိယတ် တရားကျမ်းဂန်

(ပရိယတ် အခြေခံ)

ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဘယဉာဏ်၊ အာဒိနဝဉာဏ်တို့ဖြင့် သင်္ခါရ တရားတို့ကို ဘေးဟူ ထင်မြင်အပ်ပြီး၊ အပြစ်ဟု ရှုမြင်အပ်ပြီး သေ ယောဝီအား ရုပ်နာမ် ဆင်းရဲ၌ ငြီးငွေ့သော နိဗ္ဗိဒ္ဓဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ နိဗ္ဗိဒ္ဓဉာဏ် ဖြစ်ပုံကို ဓမ္မပဒ ပါဠိတော်၊

မဂ္ဂဝဂ္ဂ နှာ-၅၃ တွင် ဤသို့ မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

- (က) သဗ္ဗေသင်္ခါရာအနိစ္စာတိ၊ ယဒါပညာယပဿတိ။
အထနိဗ္ဗိန္ဒတိဒုက္ခေ၊ ကေမဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ။
- (ခ) သဗ္ဗေသင်္ခါရာဒုက္ခာတိ၊ ယဒါပညာယပဿတိ။
အထနိဗ္ဗိန္ဒတိ ဒုက္ခေ၊ သေမဂ္ဂေါဝိသုဒ္ဓိယာ။

အဓိပ္ပာယ်မှာ

အလုံးစုံကုန်သော ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတရားတို့သည် အမြဲမရှိ ကုန်၏ ဟူ၍(ဆင်းရဲကုန်၏ဟူ၍) ဘင်္ဂဉာဏ်ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်သော အကြင်အခါ၌ပညာဖြင့် အနိစ္စအချက် (ဒုက္ခအချက်) ကိုမြင်၏။ ထိုသို့ ထင်မြင်သောအခါ၌ ဘယဉာဏ်၊ အာဒိနဝဉာဏ် တို့ဖြင့်ဘေးဟု ထင်မြင်အပ်ပြီး၊ အပြစ်မြင်အပ်ပြီးသော ရုပ်နာမ် ဆင်းရဲ၌ငြီးငွေ့လေ၏။ ဤ ငြီးငွေ့သော ဉာဏ်သည် ကိလေသာ အညစ်အကြေးမှ စင်ကြယ်ခြင်းငှာ အကြောင်းဖြစ်သည်။

ဤသို့ နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်သို့ ရောက်ရှိနေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည် စိတ္တကုဋတောင်ခြေ၌ ပျော်မွေ့သော ရှေ့ဟင်္သာမင်းသည် မသန်ရှင်းသော ဒွန်းစဏ္ဍား ရွာတံခါးအနီးရှိ ရေအိုင်ငယ်၌ မပျော်မွေ့သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ သားကောင်တို့၏ မင်းဖြစ်သော၊ ခြင်္သေ့သည် ရှေ့ချိုင့်ထဲဘက်မပျော်မွေ့သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ကိုယ်လုံးဖြူသော တန်ခိုးနှင့် ပြည့်စုံသော ဆန္ဒနှင့်

ဆင်မင်းသည်မြို့အလယ်၌ မပျော်မေ့ သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊
အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားအပေါင်း၌ မပျော်မေ့ တော့ချေ။
အမှန်အားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ ချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ်သော ငြိမ်းအေး
ရာနိဗ္ဗာန်၌သာလျှင် မေ့ လျော်ပေ၏။ ယင်း နိဗ္ဗာန်သို့သာ ညွတ်
ကိုင်ရှိုင်းလေတော့သည်။

ပဋိပတ်အကျင့်တရား
(အကျဉ်းချုပ်)

အာဒိနဝဉာဏ် ရင့်သန်လာသောအခါ နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်
၍လာလေသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အတွက်စိတ်ထဲ၌ ပျင်း
ရိငြီးငွေ့ ဖွယ်ဟူ၍သာ ထင်မြင်လေသည်။ စဉ်းစားဆင်ခြင်ကြည့်
သောအခါ၌လည်း ပျင်းရိငြီးငွေ့ ဖွယ်ဟူ၍သာ ထင်မြင်လေ
သည်။ ကြံစည် စိတ်ကူးနေသည့် အခါ၌ပင် ပျင်းရိ ငြီးငွေ့ ဖွယ်
ဟုထင်မြင်လေသည်။ ထိုသို့ သင်္ခါရတရားများပေါ်၌ ပျင်းရိငြီး
ငွေ့ ထင်မြင်လာသောဉာဏ်သည် နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်မည်လေသည်။

သင်္ခါရတရားများပေါ် ၌ ငြီးငွေ့ မုန်းတီးသော ယောဂီ
သည် ယင်း သင်္ခါရတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းအေးချမ်းရာဖြစ်သော
နိဗ္ဗာန်၌သာ မေ့လျော်နေလေတော့သည်။ ယင်း နိဗ္ဗာန်သို့
သာစိတ်ကညွတ်လေတော့သည်။

သို့အတွက် အေ့ငြိမ်းရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ အမြဲညွတ်ယိမ်း
ကိုင်ရှိုင်းနေရန် ယောဂီသည် ထပ်တလဲလဲ နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်ကိုပွား
များအားထုတ်ရမည် ဖြစ်သည် (အားထုတ်ရမည် ဆိုသည်မှာ
အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တကို အမြဲရှုနေရမည်ကို ဆိုလိုသည်)။

(၈) မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်
(သင်္ခါရတရုတို့မှ လွတ်မြောက်လိုသောဉာဏ်)

ပရိယတ်တရားကျမ်းဂန်

(ပရိယတ်အခြေခံ)

နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်ဖြင့်ဦးငွေ့လျက်၊ ပျင်းရိလျက် မပျော်မေ့သော
ယောဂီသည် အလုံးစုံသော ဘဝသုံးပါး၊ ယောနိလေးပါး၊
ဂတိငါးပါး၊ ဝိညာဏဌိတိခုနစ်ပါး သတ္တဝါသ ကိုးပါးတို့၌
တည်ကုန်သော ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း မပြတ်ပျက်စီးတတ်ကုန်
သော ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့တွင် တခုသောသင်္ခါရ၌ သော်လည်း
မကပ် မငြိမတယ်ပဲ၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းမှ
လွတ်မြောက်ခြင်းငှားအလိုရှိ၏။ ထွက်မြောက်ခြင်းငှားအလိုရှိ၏
ထိုသို့ လွတ်မြောက်လိုခြင်း၊ ထွက်မြောက်လိုခြင်း သဘောသည်
မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်မည်လေသည်။ ဥပမာအားဖြင့်တနေရာရာ၌
အပြစ်မြင်၍မပျော်မေ့၊ ဦးငွေ့၊ ပျင်းရိသောသူသည် ယင်းနေရာ
မှထွက်ခွာသွားလိုခြင်း၊ ယင်း နေရာကို စွန့်လွှတ်လိုခြင်းသဘော
၎င်းအားဖြစ်ပေါ်သကဲ့သို့ဖြစ်ပါသည်။

အထက်ပါ ဘဝသုံးပါးစသည်တို့၌ တည်ရှိကုန်သောသတ္တ
ဝါတို့တွင် ဘဝသုံးပါး၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော သင်္ခါရတို့တွင်
ယောဂီ၏ အသိဉာဏ်သည် မိမိလေ့လာမှတ်သား ကြားနာဘူး
သမျှပေါ်၌သာ ဆင်ခြင်မှုဖြစ်နိုင်လေသည်။ အခြားမလေ့လာ
မကြားနာဘူးသော အရာများပေါ်၌ ဆင်ခြင်မှုမဖြစ်နိုင်ပေ။
ထိုသို့ မဖြစ်နိုင်လျှင် ကိလေသာလည်း မဖြစ်နိုင်၊ ဉာဏ်လည်း

မဖြစ်နိုင်၊ ဘဝယောနိ၊ ဂတိ၊ ဝိညာဏဌိတိ၊ သတ္တဝါသတ္တိ
တွင် ဘဝသုံးပါးတို့၌သာ ငြီးငွေ့မှုဉာဏ်ဖြစ်လျှင် ဝိပဿနာ
ပြည့်စုံလေသည်။ အကြောင်းမှာ ဘဝမှ တပါးသောယောနိ၊
ဂတိစသော အမည်တို့မှာ ထိုဘဝသုံးပါး၏ ပရိယာယ်ဝေါဟာ
ရအမည်ထူးမျှသာ ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ပဋိပတ်အကျင့်တရား
(အကျဉ်းချုပ်)

နိဗ္ဗိန္ဒအလိုအားဖြင့် ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့အပေါ်၌ အပြစ်မြင်
၍ မပျော် မမေ့ ငြီးငွေ့ပျင်းရိသော ယောဂီသည် မိမိတရား
ရှုရာနေရာမှ ထွက်ခွာသွားလိုခြင်း၊ ထိုနေရာကိုစွန့်လွှတ်လိုခြင်း
စသည် သည် ဓမ္မတာပင်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်
၌ ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ထင်လျက် အပြစ်မြင်၊ ငြီးငွေ့လာ
လျှင် ပိုက်ကုန်တွင် မိသောငါးသည် ပိုက်ကုန်မှ လွတ်ထွက်လို
သကဲ့သို့ သင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်မြောက်လိုသောဉာဏ်သည် မုဉ္ဇိ-
တုကမုတဘဉာဏ် မည်လေသည်။

ဤဉာဏ်သို့ရောက်လျှင် ယောဂီသည် ယင်းဉာဏ်ကိုပင် အနိစ္စ
လက္ခဏာ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ အနတ္တလက္ခဏာတင်၍ အကြိမ်
ကြိမ်အဖန်ဖန် ကြိုးစားအားထုတ် ပွားများရမည် ဖြစ်ပါသည်။

(ဆ) ပဋိသင်္ခါဉာဏ်

(သင်္ခါရတရားတို့၌ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ထပ်မံရှုသောဉာဏ်)

ပရိယတ်တရားကျမ်း ဂန့်

(ပရိယတ် အခြေခံ)

ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဆိုသည်မှာ သင်္ခါရတရားတို့ကို တဖန်သိသော ဉာဏ်ဟု ဆိုလိုသည်။ (ပဋိ = တဖန် + သင်္ခါ = သိ၍ + ဉာဏ = ဉာဏ်) ၎င်းအနက်အဓိပ္ပာယ်သည် သဒ္ဓါနည်းအရ အတိအကျ ပြန်ဆိုထားသော အနက် အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်သဖြင့် သဒ္ဓါနည်းအရ မှန်ကန်သင့်လျော်ပါသည်။ ဤ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်နှင့် ပတ်သက်၍ ပဋိသမ္ဘိဒါ မဂ်ပါဠိတော်၌ “မမြဲဟု နှလုံးသွင်းသောသူအား သင်္ခါရနိမိတ်ကို တဖန်သိ၍ ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏”။ ဟု ဟောထားရာ၌ သိခြင်းဟူသော ရှေးကြိယာနှင့် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ဟူသော နောက်ကြိယာသည် တချိန်တည်း တကာလတည်း ပြိုင်တူပင်ဖြစ်သည်။ ရှေးဦးစွာ သိပြီး၍ ဉာဏ်သည် နောက်မှ ဖြစ်ပေါ်သည်သာ မဟုတ်ပါ။ သို့ရာတွင် ပြောရိုးပြောစဉ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် “သိ၍ ဖြစ်ပေါ်၏” ဟု ရှေ့နောက်ကာလ ကွဲ သကဲ့သို့ပင် ဟောထားသည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။ တနည်းအား ဖြင့် ကေတ္တ(တပေါင်းတည်း)နည်းအရ ရှေးပဋိသင်္ခါဉာဏ်၏ သိ ခြင်းကိုလည်းကောင်း။ နောက်ဉာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းလည်းကောင်း တပေါင်းတည်းပြု၍ ဤသို့ဆိုသည်ဟု သိအပ်၏။

ပဋိသင်္ခါဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း

အလုံးစုံသော ဘဝသုံးပါး ယောနိလေးပါး၊ ဂတိငါးပါး
 ဝိညာဏဌိတိ ခုနစ်ပါး သတ္တ ဝါသကိုးပါး၌တည်ကုန်သော ခဏ
 တိုင်း ခဏတိုင်း မပြတ်ပျက်စီးတတ်ကုန်သော သင်္ခါရတို့မှ
 လွတ်မြောက်ခြင်းငှာ အလိုရှိသော ယောဂီသည် အလုံးစုံသော
 သင်္ခါရတရားအပေါင်းမှ လွတ်မြောက်ခြင်းငှာ ထိုသင်္ခါရတရား
 တို့ကိုပင်လျှင် လက္ခဏာသုံးပါးတင်၍ ရှုသောအခါ ယင်း
 လက္ခဏာသုံးပါးတို့တွင် တပါးပါးကို ရှုတိုင်း၌ ထင်ရှားစွာ
 ဖြစ်ပေါ်လာသော အသိအမြင်သည် တဖန်ရှုမှု၊ တဖန်သိမှု
 ပဋိသင်္ခါဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်များ သိရှိစေရန်အလို့ငှာ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့်
 အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တတို့ကို တဖန်ထပ်၍ ရှုရခြင်းမှာ ဘယဉာဏ်
 အလိုအားဖြင့် သင်္ခါရတို့ကို ကြောက်မက်ဖွယ်သဘော အာဒိ
 နဝဉာဏ်ဖြင့် အပြစ်မြင်သည့်သဘော၊ နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်ဖြင့် ငြီးငွေ့
 ခြင်းသဘော၊ မုဉ္ဇိတုကမုတဘာဉာဏ်ဖြင့် ယင်းရုပ်နာမ်တို့မှ လွတ်
 လိုသည့်သဘောတို့ ထင်မြင်နေသဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါး
 ဈေးပေးသွားလေသည်။ ယင်း လက္ခဏာရေးသုံးပါး အား
 ကောင်းနိုင်ရန်အတွက် ထပ်မံ၍ ရှုရခြင်းဖြစ်သည်။

ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုခြင်း

မုဉ္ဇိတုကမုတဘာဉာဏ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် သင်္ခါရ တရားတို့မှ
 လွတ်လိုသော ယောဂီသည် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်ရန်အ
 တွက် အခြားတပါးကိုရှုရန်မလိုပါ။ ဖြစ်ပျက်တိုင်းသော ယင်း

သင်္ခါရတရားတို့ကိုပင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ နိုင်နင်းစွာ သိ
 မြင်၍ လင်လျှူရှုနိုင်အောင် အစဉ်ပျက် ရှုရမည်ဖြစ်သည်။ ထို
 သို့ ရှုမှတ်ဖန်များသောအခါ သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်း၊
 အရာ ဆယ်ပါး၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာ(၂၅)ပါး၊ အနတ္တအခြင်း
 အရာ(၅)ပါး၊ ဤအခြင်းအရာ(၄၀)တို့တွင် တပါးပါးကို ရှု
 မှတ်တိုင်း၌ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့် တဖန်သိမြင်မှု ထင်ရှားလာလေ
 တော့သည်။ ဤသို့ အခြင်းအရာ(၄၀)ဖြင့် ရှုဆင်ခြင်သော
 ယောဂီအား ပဋိသင်္ခါဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပုံအကြောင်းကို ပဋိသမ္ဘိ
 ဒါမဂ် ပါဠိတော်၊ ဟောစဂ္ဂဝိမောက္ခကထာ၊ နှာ- ၂၅၉ တွင်
 ဤသို့ သာရိပုတ္တံထေရ် ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။ အခြင်းအရာ
 (၄၀)တို့ဖြင့် ရှုပုံကို သထဝိပဿနာ ဘဝနာ ပွားများနည်း
 စာအုပ် နောက်ဆက်တွဲ နှာ - ၂၃၄ တွင် ကြည့်ရှုစေလိုပါ
 သည်။

အထူးသိရန်မှာ သမ္မသန ဉာဏ်ဖြင့် အခြင်းအရာ (၄၀)ကို
 ရှုခြင်းသည် တလုံးတခဲတည်း မှတ်ထင်နေသော သနအခဲ
 မပျောက်သေး၍ ခပ်ကျဲကျဲမြင်ရသည်။ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့်
 ဥဒယ စသောဉာဏ်(၆)ပါးကို ရှုပြီးသည်ကို ထပ်မံ၍ရှုရသဖြင့်
 အနိစ္စ စသော အခြင်းအရာ (၄၀)ကို ပို၍ထင်ရှားစွာ မြင်ရ
 သည်။ ခပ်စိတ်စိတ်မြင်ရသည်။ ဤကား အထူးတည်း။

ပဋိပတ်အကျင့်တရား
 (အကျဉ်းချုပ်)

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်
 ပျက်ကို မြင်၏။ ဘင်္ဂဉာဏ်ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ အပျက်တို့ကို မြင်

၏။ ဘယဉာဏ်ဖြင့် ယင်းရုပ်နာမ်တို့သည် ကြောက်စရာတွေပါ
 တကား ဟု ထင်မြင်၏။ ဘယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ
 ထိုရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့၌ အပြစ်မြင်လာသော အာဒိနဝဉာဏ်
 လည်း ပေါ်လာလေသည်။ အပြစ်မြင်မိလျှင် ထိုသင်္ခါရတို့၌
 မပျော်ရွှင်နိုင်တော့ပဲ ငြီးငွေ့သော နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်လည်း ဆက်လက်
 ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထိုကဲ့သို့ ငြီးငွေ့လာလျှင် ပိုက်ကုန်တိုင်
 မိသောငါးသည် ပိုက်ကုန်မှလွတ်ထွက်လိုသကဲ့သို့ ထိုသင်္ခါရတို့
 မှ လွတ်ထွက်လိုသော မုဉ္ဇိတုကမ္ပတဘဉာဏ်လည်းဖြစ်ပေါ်လာ
 လေသည်။ မုဉ္ဇိတုကမ္ပတဘဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတို့မှ လွတ်မြောက်
 လိုရုံသာ ရှိသေးသည်။ အမှန်တကယ်အားဖြင့် မလွတ်နိုင်သေး
 ချေ။ သင်္ခါရတို့မှ အမှန်လွတ်မြောက်ရန်အတွက် ယင်းသင်္ခါရ
 တို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ထပ်မံ၍ ရှုဆင်ခြင်သည့်အခါ
 ပဋိသင်္ခါဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

ထိုကြောင့်ယောဂီသည် ဖြစ်ပျက်တိုင်းသော သင်္ခါရတရား
 တို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု နိုင်နင်းစွာသိမြင်၍ လျှစ်လျူရှု
 (သင်္ခါရပေက္ခာ) ဖြစ်နိုင်အောင်အစဉ်မပြတ် ရှုရမည်ဖြစ်သည်။
 ထိုသို့ရှုတ်မှတ်ဖန်များလျှင် အနိစ္စအခြင်းအရာ၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာ၊
 အနတ္တအခြင်းအရာဟူသော အခြင်းအရာ(၄၀)တို့တွင် တပါး
 ပါးကို ရှုမှတ်တိုင်း၌ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့် တဖန်သိမှတ်မှု ထင်
 ရှားလာမည် ဖြစ်လေသည်။

(၉) သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်

(သင်္ခါရတရားတို့ကိုလျစ်လျူရှုသောဉာဏ်)

ပရိယတ်ဟရားကျမ်းဂန်

(ပဋိယတ်အခြေခံ)

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့မှလွတ်လို့
 သည်ဖြစ်၍ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့် အနိစ္စအခြင်းအရာ၊ ဒုက္ခအခြင်း
 အနတ္တအခြင်းအရာဟူသော အခြင်းအရာ(၄၀)တို့ဖြင့် ရှုမှတ်၍
 သိမ်းဆည်းသောအခါ ငါပဲ၊ ငါ့ဥစ္စာပဲဟု ယူဆမှတ်ထင်ရသော
 အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသဖြင့် ဘယဉာဏ် အလိုအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ
 သော သင်္ခါရနှင့်စပ်သော ကြောက်ရွံ့စိုးရိမ်မှုများ မဖြစ်
 တော့ချေ။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်အထိ ရှုမှတ်လာ
 သောစိတ်သည် အလွန်ပင်သန့်ရှင်းကြည်လင်၏။ မည်သည့်အခါ
 ကမျှ မတွေ့မကြုံဖူးသော ချမ်းသာကို တွေ့ရသည်ဟု ထင်ရ၏။
 သို့ရာတွင် ထိုမျှလောက် ကြည်လင်သန့်ရှင်း၍ မတွေ့မကြုံဖူး
 သော ချမ်းသာမှုကိုလည်း နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်မှုမဖြစ်ပဲ။ ယင်း
 ကြောက်ခြင်း၊ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းဟုဆိုအပ်သော သင်္ခါ
 ရတရားတို့၌ အလယ်အလတ်အညီအမျှသဘော လျစ်လျူ
 ရှုမှု(ဥပေက္ခာ) ဖြစ်နေတော့၏။ ထိုသို့ သဘောရှိသော ယော
 ဂီ၏ စိတ်သည် ဘဝသုံးပါးတို့၌လည်းကောင်း၊ ယောနိလေး
 ပါးတို့၌လည်းကောင်း၊ ဂတိငါးပါးတို့၌လည်းကောင်း၊ ဝိညာ
 ဏဋ္ဌိတိခုနှစ်ပါးတို့၌ လည်းကောင်း၊ သတ္တ ဝါသကိုးပါးတို့၌
 လည်းကောင်း ပျော်မွေ့သည်၏အစွမ်းအားဖြင့် နှစ်နှစ်ခြိုက်

ခြိုက်ပြေးဝင်၍ မသွားတော့ချေ။ လျစ်လျူရှုခြင်းသည် သော်လည်းကောင်း၊ စက်ဆုတ်သည်၏ အဖြစ်သည်သော်လည်းကောင်း၊ ကောင်းစွာတည်၏။ ဤသို့ဖြစ်လျှင် ထိုယောဂီအား သင်္ခါရတို့၌ လျစ်လျူရှုသောကြောင့် သင်္ခါရပေက္ခာမည်သော ဉာဏ်သည်ဖြစ်လေတော့သည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ(ဒု)နာ-၂၉၄ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်အရေးကြီးပုံ

မဂ်တရား၊ ဖိုလ်တရားများကို ရရှိ၍ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်ရန်အတွက် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် အထူးထက်မြက်ရန် သန့်ရှင်းရန်၊ ရဲရင့်စွာဖြစ်ရန် ယင်း သင်္ခါရပေက္ခာကို အကြိမ်များစွာ သုံးသပ်ပွားများရမည်။ ထိုသို့ အကြိမ်များစွာ ပွားများ၍ ခေါင်ထိပ်သို့ရောက်၍ အနုလောမဉာဏ်အား ကျေးဇူးပြုတတ်သောအကြောင်း အဖြစ်သို့ရောက်သည့်အခါ နိဗ္ဗာန်ကို သင်္ခါရငြိမ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မြင်သည် (ဝါ) မျက်မှောက်ပြုသည်၊ (ဝါ) အာရုံပြုသည်မည်၏။ ထို့အပြင် ယင်း သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် အစဉ်မပြတ်ဖြစ်နေသော သင်္ခါရအလျဉ်းကို စွန့်လွှတ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့သာ ပြေးဝင်သွားသည်လည်း မည်၏။ (ဝါ) နိဗ္ဗာန်အာရုံထဲသို့ ပြေးဝင်သွားသလိုပင် စိတ်ဖြစ်သွားလေသည်။ ဤနေရာ၌ ယင်း သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကို အနုလောမဉာဏ်၊ ဂေါတြဘူဉာဏ်တို့နှင့် တကွ တဉာဏ်တည်းအဖြစ်သို့ ဆောင်၍ ဂေတိနည်း အလိုအားဖြင့် ဆိုအပ်လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို မဟာဒီကာ(ဒု)နာ-၄၅၉ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကိုများစွာရှုရန်

အကယ်၍ ယောဂီသည် သင်္ခါရငြိမ်သော နိဗ္ဗာန်ကို သင်္ခါရငြိမ်းသည့်အနေအားဖြင့် မမြင်ငြားအံ့၊ ထိုသို့ မမြင်သေးလျှင် သင်္ခါရအာရုံကိုသာလျှင် အာရုံပြုလျက် အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန် ဖြစ်ပေါ်နေလေသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်နေသော ယင်း သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ဗန်းပေါ်၌လှိမ့်အပ်၊ ဆင့်အပ်သော မုန့်မုန့်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဖတ်အပ်သော အစေ့ထုတ်ပြီး ဝါဂွမ်းကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့စွာဖြစ်၍ အထူးထူးအပြားပြားအားဖြင့် သင်္ခါရတို့ကိုရှုဆင်ခြင်သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ကြောက်ခြင်း(ဘယ)ကိုလည်းကောင်း၊ နှစ်သက်ခြင်း (နန္ဒိ) ကို လည်းကောင်း၊ ပယ်စွန့်၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို စူးစမ်းခြင်း၌ အလယ်အလတ်အညီအမျှ လျစ်လျူရှုခြင်း (ဥပေက္ခာ) သဘောရှိသည်ဖြစ်၍ သုံးပါး အပြားရှိသော အနုပဿနာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် တည်၏။ (ဝါ) ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်သော ဝိပဿနာသည် အနိစ္စာ နုပဿနာအစရှိသော သုံးပါးသော အနုပဿနာ တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်သာလျှင်တည်လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ(ဒု)နာ-၂၉၅ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ထက်ခြင်းမထက်ခြင်း

နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက်ပြုလိုသောယောဂီသည် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်အထူးထက်မြက်ရန်၊ သန့်ရှင်းရန်၊ ရဲရင့်စွာဖြစ်ရန် ယင်းဉာဏ်ကိုအဖန်ဖန်ပွားများ သိမ်းဆည်း ရမည်ဖြစ်သည်။ ယောဂီသည် ဉာဏ်သက်သူ၊ မထက်သူဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်စား ရှိပါသည်။

အကယ်၍ ဉာဏ်ထက်သူဖြစ်လျှင် ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့် အကြိမ်
 ကြိမ်အဖန်ဖန်ပွားများ သိမ်းဆည်း၍ အဿာသပဋိဘာဝအာရုံ
 နှိမ်နင်းအတိုင်းဖြစ်သော ရုပ်နာမ်နှစ်ဝ၊ သင်္ခါရတရားတို့သည်
 အတ္တမှဆိတ်ကုန်၏ (သဗ္ဗေသင်္ခါရာ သုညာတိ) ဟုအနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊
 အနတ္တတရားတို့ဖြင့် ပွားများသိမ်းဆည်းသည်ရှိသော် ကြောက်
 ခြင်း(ဘယ)၊ နှစ်သက်ခြင်း(နိစ္စိ) မရှိမူ၍ အလယ်အလတ်အညီ
 အမျှလျစ်လျူရှုခြင်း(ဥပေက္ခာ) ဟုဆိုအပ်သော သင်္ခါရပေက္ခာ
 ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

အကယ်၍ ဉာဏ်မထက်သူဖြစ်လျှင် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်တွင် ဖော်ပြ
 ထားသောနည်း(၇)နည်း တို့ဖြင့် ပွားများ သိမ်းဆည်းရမည်
 ဖြစ်သည်။ ယင်း သို့သိမ်းဆည်းပုံ အကျဉ်းကို သမထဝိပဿနာ
 ဘာဝနာပွားများနည်း စာအုပ်၊ နှာ-၁၆၁ တွင် ကြည့်ရှုစေလို
 ပါသည်။ အကယ်၍ အကျယ်ကို ကြည့်ရှုလိုလျှင် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်
 အဋ္ဌကထာ (ဒု) နှာ-၂၉၁ တွင် ကြည့်ရှုစေလိုပါသည်။ ယင်း
 (၇) နည်းတို့ဖြင့် သိမ်းဆည်းလျှင် သင်္ခါရတရားတို့ အပေါ်၌
 ကြောက်ရွံ့ခြင်း နှစ်သက်ခြင်းတို့ မဖြစ်ပေါ်တော့ပဲ၊ ယင်း
 တရားတို့ကို အလယ်အလတ် အညီအမျှရှုခြင်း (ဥပေက္ခာ) ဟု
 ဆိုအပ်သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ကေနိမလုံဖြစ်လာမည်
 ဖြစ်ပါသည်။

ပဋိပတ် အကျင့်တရား
 (အကျဉ်းချုပ်)

ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ ရှုမှတ်နေကျ ဖြစ်သော အာနာပါန
 ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုသော် လည်းကောင်း၊ အခြားကမ္မဋ္ဌာန်း တခုခုကို

သော် လည်းကောင်း အချိန် အနည်းငယ် သုံးသပ် ဆင်ခြင်၍
 စိတ်တည်ကြည်သောအခါ ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့်
 သက်ဝင်၍ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ လက္ခဏာသုံးပါး တင်ပြီး ရှု
 ဆင်ခြင်ရမည်။ ထိုသို့ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို ရှုသည့်
 အခါ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့သည် ပို၍ထင်ရှားလာ၏။ ပို၍ထင်
 ရှားလေလေ၊ စိတ်အာရုံကို ပို၍ စူးစိုက်စွဲလမ်းကာ ရှုလေလေ
 ဖြစ်၏။ ထိုအခါ စိတ်တည်ကြည်မှု (သမာဓိ) သည် အလွန်
 ကောင်းလာသဖြင့် စိတ်သည် သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းမှ
 တပါး ဘယ်ကိုမှ မရောက်၊ တွေးတောခြင်း၊ စဉ်းစားခြင်း၊
 ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ကြံစည်ခြင်း မရှိမရှိ သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်
 ခြင်းကိုသာ အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရပဲ၊ အလိုက်သင့် အညီ
 အမျှ ရှုနေခြင်းသည် သင်္ခါရ ပေက္ခာဉာဏ် မည်ပါသည်။
 (သင်္ခါရ = ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း + ဥပေက္ခာ = လျစ်လျူရှုခြင်း
 + ဉာဏ = ဉာဏ်)

လျစ်လျူရှုခြင်း ဆိုသည်မှာ ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှု၊ မမြဲမှု၊ ဆင်းရဲ
 မှု၊ အနှစ်သာရ မရှိမှုတို့ကို သိရန် အထူး ဂရုမစိုက်ရပဲ အလိုက်
 သင့် ညီမျှစွာ ရှုခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ တနည်းအားဖြင့်
 ဆိုသော် သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းတို့ကို ရှုမှတ် ဆင်ခြင်
 နေစဉ် ရှုမှတ်မှုသည် အမြင့်ဆုံးသို့ ရောက်နေသည့်အတွက် ၎င်း
 ရှုမှတ်မှုတို့ကို အထူး ဂရုမစိုက်ရတော့ပဲ၊ သင်္ခါရအာရုံများသည်
 သူ့အလိုလို ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိ၏။ သိမှတ်မှုကလည်း သူ့အရိန်
 နှင့်သူ့အလိုလို ဖြစ်လျက် ပျက်လျက်ရှိ၏။ ထိုကဲ့သို့ သင်္ခါရတို့၏
 ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို အထူး ဂရုမစိုက်ရပဲ၊ အလိုက်သင့် ညီမျှစွာ

ရှုဆင်ခြင်နေခြင်း (ဥပေက္ခာ) ကို လျစ်လျူရှုသည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။

(ဈ) အနုလောမဉာဏ်

(အထက်အောက် ဉာဏ်တို့ကို လျော်သောဉာဏ်)

ပရိယတ် တရားကျမ်းဂန်

(ပရိယတ် အခြေခံ)

သင်္ခါရုပေက္ခာ ဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရ၌ လျစ်လျူရှုကာ အနိစ္စဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ရှုဖန်များလတ်သော် သင်္ခါရတို့ကို အာရုံမပြုလိုပဲ၊ သင်္ခါရတို့မှ တွန့်ဆုတ်လျက် သင်္ခါရလွတ်ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ကိုသာ စိတ်ညွတ်နေလေသည်။ သို့ရာတွင် နိဗ္ဗာန်ကို တိုက်ရိုက် မမြင်ရသေးသဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ရှာဖွေရင်းပင် သင်္ခါရတို့ကို အာရုံပြုနေရသေးခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ နိဗ္ဗာန်ကို မြင်လောက်သော အခါ၌ပရိက္ခံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံဟု အနုလောမဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လေသည်။

အဘိဓမ္မာသဘောအရ
အနုလောမဉာဏ် ဖြစ်ပုံ

သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ၍ မင် ဖြစ်ခါ နီးသည် ရှိသော် ယင်း သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ဆင်ခြင် သုံးသပ်ပြီးလျှင် ဘဝင်စိတ် (သာမန်စိတ်)

ဖြစ်လေသည်။ ယင်းဘဝင်စိတ်၏ အခြားမဲ့၌ သင်္ခါရုပေက္ခာ ဉာဏ်သည် ယခင် ရှုဆင်ခြင်စဉ် အခါက အာရုံပြုခဲ့သော နည်း အတိုင်း သင်္ခါရုတို့ကို အနိစ္စဟူ၍ သော်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခ ဟူ၍ သော်လည်းကောင်း၊ အနတ္တ ဟူ၍ သော်လည်းကောင်း အာရုံပြုလျက် မနောဒွါရာငဇ္ဇန်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို မနောဒွါရာငဇ္ဇန်း၏ အခြားမဲ့၌ အမှတ်မရှိတစုံတခုသော အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ဆိုအပ်သော လက္ခဏာသုံးပါးတို့တွင် တပါး ပါးကို အာရုံပြုလျက် မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် (၄) ပါးတို့တွင် ပါဝင်သော ပထမဇောစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်း ဇောစိတ်ကို (မဂ်ဖြစ်ပေါ်ရန် ကြိုတင်၍ ပြုမှု) ပရိကံဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ထို ပထမဇောနောက်၌ ဥပစာဟု ဆိုအပ်သော ဒုတိယဇောစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့နောင် အနုလုံ (အနု- လောမ) ဟု ဆိုအပ်သော တတိယဇောစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဉာဏ်ထက်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဥပစာနှင့် အနုလုံဇော (၂) ကြိမ် သာ ဖြစ်၏။ ဉာဏ်မထက်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံဇော (၃) ကြိမ် ဖြစ်၏။ ထို ဇောသုံးကြိမ်၌ ရှိသောဉာဏ် ကို အနုလောမဉာဏ်ဟု ဆိုပါသည်။ ယင်း အနုလောဉာဏ် ဟူသည် ရှေ့အဖို့၊ နောက်အဖို့ ဖြစ်သော တရားအဖို့အစုတို့ အား လျော်သောဉာဏ်ကို ဆိုလိုသည်။

အနုလောမဉာဏ် လျော်ပုံ

အနုလောမဉာဏ်သည် ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်ကုန်သော ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်၊ ဘယဉာဏ် ဘဂ်ဉာဏ်၊ အာဒိနဝဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်၊ မုဉ္ဇိ- တုကမ္ပတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်၊ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် ဟူသော

ရှစ်ပါးသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ မှန်သောကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ် အားလျော်၏။ အထက်မည်သော နောက်အဖို့၌ ဖြစ်သော အရိယမဂ် လေးပါး၌ ပါဝင်သော (၃၇) ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယ တရားတို့၏ မှန်သောကိစ္စ ရှိသည်၏ အဖြစ်အားလည်းလျော်၏။ ဤသို့ အထက်အောက် ဉာဏ်တို့ကို လျော်သောဉာဏ်ကို အနုလောမဉာဏ်ဟု ဆိုပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ (ဒ) နှာ-၄၇၉ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဂေါတြဘူဉာဏ်

တဝီထီ (စိတ်အစဉ်တခု) အတွင်းဝယ် ပရိကံ၊ ဥပစာ အနုလုံဟု ဆိုအပ်သော အနုလောမဉာဏ် သုံးပါး၏ အခြားမဲ့၌ ရှိ မှတ်ဆဲဖြစ်သော သင်္ခါရအာရုံကို စွန့်လွှတ်၍ ယင်း သင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် ဂေါတြဘူဇောစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်း ဇောစိတ်နှင့် ယှဉ်သော သိမှုသည် ဂေါတြဘူဉာဏ် မည်ပါသည်။ တနည်းအားဖြင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ မကင်းသော ခန္ဓာအစဉ်ဟု ဆိုအပ်သော ပုထုဇဉ်အနွယ်ကို လွှမ်းမိုး၍ (ဝါ) ဖြတ်၍ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ ကင်းပြီးသော အရိယာနွယ်သို့ ရောက်တတ်သောကြောင့် ဂေါတြဘူ မည်ပါသည်။ အမှန်အားဖြင့် ဂေါတြဘူသည် နိဗ္ဗာန်သို့ မရောက်သေးပေ။ နိဗ္ဗာန်၏ အနီးအနား၌ ရောက်ရှိသော အားဖြင့်သာ ရောက်သည်ဟု ဆိုပါသည်။

ယင်း ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် ရှေ့ဖြစ်သော ပဋိပဒါ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိနှင့် နောက်ဖြစ်သော ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိတို့နှစ်ပါး၏ အသယ်၌ ဖြစ်သောဉာဏ် ဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ

ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် အနိစ္စ စသောလက္ခဏာသုံးပါးဖြင့် သင်္ခါရ တရားတို့ကို မသုံးသပ်ခြင်းကြောင့် ပဋိပဒါ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ မမည်ချေ။ ထို့အပြင် ယင်းဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု သော်လည်း ကိလေသာကို မကုန်စေနိုင် သောကြောင့် ဉာဏ- ဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ ဟုလည်း မဆိုနိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့် ထိုဉာဏ်နှစ်ပါး တို့၏အလယ် မည်သည့်ဉာဏ်ဟူ၍မျှ မဆိုလောက်သော ဉာဏ် ဖြစ်လေသည်။

ထိုသို့ ဝိသုဒ္ဓိ (၂) ပါးတို့၏ အလယ်၌ကျသော ဉာဏ်ဟု ဆိုရ သော်လည်း ယင်း ဂေါတြဘူဉာဏ်ကို သင့်လျော်ရာ ဝိသုဒ္ဓိသို့ သွင်းလျှင် ဝိပဿနာ အလျဉ်ကျသောကြောင့် ပဋိပဒါ ဉာဏ- ဒဿနသို့ သွင်းယူရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိ- မဂ် မဟာဋီကာ (ဒု) နှာ-၄၈၃ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဝုဋ္ဌာန ဂါမိနိ ဝိပဿနာ

ဝုဋ္ဌာန ဂါမိနိ ဝိပဿနာ ဆိုသည်မှာ အနုလောမဉာဏ်နှင့် ဆက်စပ်ကပ်နေသော သင်္ခါရပေက္ခာ နောက်ဆုံးပိုင်းကု ဆိုအပ် သော ခေါင်ထိပ် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၊ အနုလောမဉာဏ်၊ ဂေါ-တြဘူဉာဏ် ဟူသော ဤ ဉာဏ်သုံးပါးသည် ဝုဋ္ဌာနမည်သော မဂ် နှင့် တဆက်တည်း၊ တစပ်တည်း ဖြစ်သောကြောင့် မဂ်သို့ ဆိုက် ရောက်သော ဝုဋ္ဌာန ဂါမိနိ ဝိပဿနာဟု ခေါ်ဆိုပါသည်။ ထို့ အကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ (ဒု) နှာ-၂၉၉ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပာယ်မှာ မဂ်သည် ဝုဋ္ဌာန မည်၏။ မည်ကဲ့သို့ ဝုဋ္ဌာန (ထမြောက်ခြင်း) မည်သနည်းဆိုသော် မဂ်သည် ဝိပဿနာ၏ အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရနိမိတ်ကို အာရုံမပြု၊

ထို့ကြောင့် နိမိတ္တမှ ထမြောက်၏။ ထို့အပြင် မဂ်သည် ဖြစ်
ထိုက်သော ဆိုင်ရာဆိုင်ရာကံလေသာ၊ ကံဝိပါက်ဟူသော ပဝတ္တ
ကိုလည်း တဖန် မဖြစ်စေပဲ၊ ငြိမ်းစေတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ပဝတ္တ
မှလည်း ထမြောက်၏။ ဤသို့ နိမိတ္တနှင့် ပဝတ္တ နှစ်မျိုးလုံးမှ
ထမြောက် သောကြောင့် မဂ်သည် ဝုဋ္ဌာန (ထမြောက်ခြင်း)
မည်ပါသည်။ ဂါမိနိ ဆိုသည်မှာ တဟုန်တည်း မဂ္ဂဝီထိသို့
(၀၂) မဂ်သို့ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သည်ကို ဆိုလိုပါသည်။ ယင်း
ဝုဋ္ဌာန ဂါမိနိ ဝိပဿနာသည်လည်း ဂေါတြဘူနည်းတူ ဝိပဿ-
နာ အလျဉ်ကျသောကြောင့် ပဋိပဒါ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိသို့သွင်း
ယူရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ပဋိပဒါ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ

(အကျဉ်းချုပ်)

ဂေါမဂ္ဂ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို ရပြီး
သော ယောဂီသည်ဥပက္ခိလေသ (၁၀) ပါး နှောင့်ယှက်သော
ကြောင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါး ပျောက်လေသည်။ သို့အတွက်
ပဋိပဒါ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို တပ်မံရှုသည့်
အတွက် လက္ခဏာရေးသုံးပါး ထင်ရှားလာလေသည်။ ထင်ရှား
သဖြင့် ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ ရောက်ရှိလေသည်။ ဘင်္ဂဉာဏ် ရင့်သန်သော
အခါ သင်္ခါရ တရားများကို ကြောက်ဖွယ်ဘေး အနေဖြင့် ထင်
မြင်လာသော ဘယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဘယဉာဏ် ရင့်သန်
သောအခါ သင်္ခါရတရားများပေါ်၌ အပြစ်မြင်သော အာဒီနဝ

ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ အာဒိနဝဉာဏ် အလိုအားဖြင့် အပြစ်
 မြင်မိလျှင် ထိုသင်္ခါရတရားတို့ အပေါ်၌ မပျော်ရွှင်နိုင်တော့ပဲ
 ငြီးငွေ့လာသော နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဘယဉာဏ်၊
 အာဒိနဝဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်ဟူသော ဉာဏ်သုံးပါးသည် အနု
 အလတ် အရင့်သာလျှင် ကွဲပြားသည်။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပြစ်
 ကို ထင်ရှားသိမြင်သော သဘောလက္ခဏာ အားဖြင့်ကား တမျိုး
 တည်းသောဉာဏ် ဖြစ်လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်
 အဋ္ဌကထာ (ဒု) နှာ-၂၇၀ တွင် “အကြင် ဘယဉာဏ်သည်
 လည်းကောင်း၊ အကြင် အာဒိနဝဉာဏ်သည် လည်းကောင်း၊
 အကြင် နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်သည် လည်းကောင်း ရှိ၏။ ထို ဉာဏ်သုံးပါး
 တို့သည် တရားကိုယ်အားဖြင့် တူညီကြသည်။ သဒ္ဓါအားဖြင့်သာ
 ကွဲပြား၏။ ထူးခြား၏” ဟု ဖော်ပြထားသည်။

နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ် အလိုအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့လာလျှင်
 ပိုက်ကုန်တွင် မိသော ငါးသည် ပိုက်ကုန်မှ လွတ်ထွက်လိုဘိ
 သကဲ့သို့ သင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်မြောက်လိုသော မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာ
 ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ယင်း မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်သည် လွတ်
 မြောက်လိုချင်သာ ရှိသေးသည်။ အမှန်တကယ် မလွတ်နိုင်သေး
 ချေ။ အမှန်တကယ် သင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်မြောက်ရန် အတွက်
 ယင်း သင်္ခါရတရားတို့၌ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ထပ်မံ ရှုဆင်ခြင်
 သည့်အခါ ပဋိသင်္ခါဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်
 အပြည့်အစုံ ရင့်သန် လာသောအခါ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်
 ခြင်း ပျက်ခြင်းကို အထူးကြောင့်ကြမစိုက်ရပဲ သူ့အလိုလိုပင်
 အစဉ်မပြတ် သိလျက် သိလျက် သိမ်မွေ့စွာ ဖြစ်နေသော အသိ
 ဉာဏ်သည် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် မည်လေသည်။

ဤမုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်၊ သင်္ခါရပေက္ခာ
 ဉာဏ်ဟု ဆိုအပ်သော ဉာဏ်သုံးပါးသည် အစ၊ အလယ်၊ အဆုံး
 အနု၊ အလတ်၊ အရင့်အားဖြင့်သာလျှင် ကွဲပြားလေသည်။ အာ
 ရုံနှင့် သိမှတ်မှုတို့ကို သင်္ခါရသဘောမျှဟု သိမြင်သဘောကျ
 ခြင်း လက္ခဏာအားဖြင့် တမျိုးတည်းသာ ဖြစ်လေသည်။ ထို
 အကြောင်းကို ပဋိသမ္ဘိဒါမင်္ဂ ပါဠိတော်၊ နှာ-၂၅၉တွင်
 “အကြင် မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာ ဉာဏ်သည်လည်းကောင်း၊ အကြင်
 ပဋိသင်္ခါ ဉာဏ်သည်လည်းကောင်း၊ အကြင် သင်္ခါရပေက္ခာ
 ဉာဏ်သည်လည်းကောင်း ရှိ၏။ ယင်းဉာဏ်တို့သည် တရားကိုယ်
 အားဖြင့် တူကြ၏။ အမည်သာလျှင် ကွဲပြား၏” ဟု ဟော
 တော်မူခဲ့လေသည်။

ထို့အပြင် ရှေးအဘိဋ္ဌ နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်ဖြင့် ငြီးငွေ့သော
 ယောဂီ၏ဖြစ်ခြင်း စသည်နှင့် စပ်ဆိုင်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို
 စွန့်လွှတ်လိုခြင်းသဘောသည် မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ် မည်၏။
 စွန့်လွှတ်နိုင်ခြင်း၏အကြောင်းကိုပြုခြင်း၊ ပြီးစေခြင်းငှာ အလယ်
 ၌ တဖန်ရှုမှတ်ခြင်းသည် ပဋိသင်္ခါဉာဏ်မည်၏။ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်
 လုံးဝရင့်သန်သည်မှစ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ပြေးဝင်သည့် ဂေါတြဘူဉာဏ်
 မဖြစ်သေးမီအတွင်း၌ သင်္ခါရတို့ကို စုစမ်းဆင်ခြင်မှု၌ အထူး
 ကြောင့်ကြံစိုက်ရပေ။ သိရုံသိရုံမျှ လျင်လျူလျက် အစဉ်အ
 အတန်းအားဖြင့် တသမတ်တည်း ကြာမြင့်စွာ အသိဉာဏ် ဖြစ်
 ပေါ်နေမှုသည် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ဖြစ်၏ ဟု ဝိသုဒ္ဓိမင်္ဂ
 အဋ္ဌကထာ (ဒု)နှာ-၂၉၉တွင် ဖော်ပြထားလေသည်။

သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်၊ အနုလောမဉာဏ်၊
ဂေါတြဘူဉာဏ်

ယင်းဉာဏ်သုံးပါးသည် မဂ်တရားကို ရရှိနိုင်ရေးအတွက် များစွာ ကူညီဆောင်ရွက်ကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ ယင်းဉာဏ်သုံးပါး အကြောင်းကို ယောဂီသုတော်စင်များသည် သိရှိနားလည်၍ မိမိတို့လည်း သိရှိ နားလည်သည့်အတိုင်း ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် အားထုတ်မှုသာလျှင် မဂ်တရားကို ရနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ယင်းဉာဏ်သုံးပါးအကြောင်း

သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် အထူးထက်မြက်ရန်၊ သန့်ရှင်းရန်၊ ရဲရင့်စွာ ဖြစ်ရန် ယင်းသင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ကို အကြိမ်များစွာ သုံးသပ်ဆင်ခြင်ပွားများရမည်။ ထိုသို့ အကြိမ်များစွာ ပွားများဆင်ခြင်၍ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် ခေါင်ထိပ်သို့ရောက်၍ အနုလောမဉာဏ်အား ကျေးဇူးပြုတတ်သော အကြောင်းအဖြစ်သို့ ရောက်သည့်အခါ နိဗ္ဗာန်ကို သင်္ခါရုငြိမ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မြင်သည်မည်၏။ ထို့အပြင် သင်္ခါရု အယဉ်ကို စွန့်၍ ယင်းဉာဏ်ကပင် နိဗ္ဗာန်သို့သာ ပြေးဝင်သွားသည် မည်၏ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဒ္ဓီကာ (ဒု) နှာ-၄၅၉ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းစကားရပ်တွင် ဒ္ဓီကာ၌ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်က နိဗ္ဗာန်ကို မြင်သည်ဆိုသည်မှာ အနုလောမဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်နိုင်လောက်အောင် မဂ်သို့ရောက်ကြောင်း (ဝုဋ္ဌာနဂါမီနိ) အဖြစ်ဖြင့် ထက်သန်စွာ ဖြစ်သည်ကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ယင်းဉာဏ်ကပင် နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်သွားသည် မည်

၏ ဟု ဆိုသည်မှာလည်း ယင်းဉာဏ်သည် အနုလောမဉာဏ်၊ ဂေါတြဘူဉာဏ်တော်များနှင့်တကွ တပေါင်းတည်း တဉာဏ် တည်းပြု၍ ကေတ္တနည်းဖြင့် ဆိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အဖြောင့် အဓိပ္ပာယ်မှာ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ပြီး ၍ အထူးထက်မြက် သန့်ရှင်းရဲရင့်စွာဖြစ်လျက် ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်လျှင် အနုလောမဉာဏ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ထိုအနုလောမဉာဏ် အဟုန်ကြောင့် ဂေါတြဘူဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လျက် နိဗ္ဗာန်ကို မြင် သည်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဤသို့လျှင် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် မှစ၍ အနုလောမဉာဏ် တိုင် အောင် အဆင့်ဆင့်တိုးတက်လာသော ဝိပဿနာဉာဏ် (၉)ပါး ကို ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိဟု ခေါ်ပါသည်။

(၇) ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ
(ဉာဏ်အမြင် စင်ကြယ်သောဉာဏ်)

ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိဆိုသည်မှာ လေးပါးသော မဂ်ဉာဏ်တို့၌ နိဗ္ဗာန်ကို မြင်စွမ်းနိုင်သောဉာဏ်အမြင် စင်ကြယ်သောဉာဏ်ကို ဆိုလိုပါသည်။ တနည်းအားဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို သိတတ် သောကြောင့် ဉာဏ+ မျက်စိဖြင့် မြင်ရသလို တိုက်ရိုက်မြင်ရ သောကြောင့် ဒဿန+ ကိလေသာအညစ်အကြေးမှ စင်ကြယ် သောကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိ၊ ယင်း(၃)ရပ်ကို ပေါင်း၍မဂ်ကို ဉာဏ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိဟု ခေါ်ပါသည်။

ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိကို ပြည့်စုံစေလိုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ရုပ်နာမ် ဓမ္မ၊ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟူသော

လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ မပြတ်မစဲ ထပ်တလဲလဲ ဆင်ခြင် သုံးသပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ သုံးသပ်သည်ရှိသော် သင်္ခါရုပေက္ခာ ဉာဏ်သည် ထက်မျက်သန်ရှင်း ရင့်သန်လာသည်ဖြစ်၍ သိခါပတ္တဖြစ်သော သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်လေတော့သည်။ ထိုသို့ ခေါင်ထိပ်သို့ရောက်လျှင် ဣန္ဒြေငါးပါး ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထို ဣန္ဒြေငါးပါးတို့တွင် သင်္ခါရုပေက္ခာ ဉာဏ်ခေါ်သော ပညိန္ဒြေသည် အလွန်အလွန် ထက်သန်ခြင်းသို့ ရောက်သောအခါ ရှေးဦးစွာ မနောဒွါရာဇဇာန်းစိတ်သည် တကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောင် ရုပ်နာမ်သင်္ခါရုတို့ကိုပင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ရှု၍ မဂ်ဖြစ်အောင် ပြုပြင်ပေးသော ဇောကို ပရိကံ၊ မဂ်နှင့် နီးကပ်လျက်ဖြစ်သော ဇောကို ဥပစာ၊ မဂ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း အားလျော်သောဇောကို အနုလုံဟူ၍ အနုလုံ ဇောသုံးကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ယင်း အနုလုံဇော သုံးကြိမ်တို့ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ကိုလေသာ အမိက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ခဲ့လေသည်။ ထိုသို့ ပယ်ဖျောက်ပြီးနောက် သင်္ခါရုအားလုံးတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် ဂေါတြဘူဉာဏ် ပေါ်လာလေသည်။

မဂ်ဉာဏ်

မဂ်ဉာဏ်ဆိုသည်မှာ ယင်းဂေါတြဘူဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်နေပြီးနောက် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ထင်ထင်သိမြင်အာရုံပြုလျက် မဂ်ဇောစိတ်တကြိမ်ဖြစ်ပေါ်လာ၍ ယင်းမဂ်ဇောစိတ်နှင့် ယှဉ်သော သိမှုသည် မဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပါသည်။ တနည်းအားဖြင့် ယောဂီ

ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာ ဉာဏ် အဆင့်ဆင့်ဖြင့် နှလုံးသွင်းရှုမှတ်
 နေစဉ် တသွင်သွင်မပြတ်စီးနေသော မြစ်ရေအယဉ်ကဲ့သို့ တခု
 ပြီးတခု မကုန်ဆုံးနိုင်အောင် မပြတ်ဖြစ်ပျက်လျက် ထင်ရှား
 နေသော ရုပ်နာမ်အယဉ်များ ၎င်း၏စိတ်သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်
 လာလေသည်။ ထိုသို့ မပြတ်ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်နာမ်အယဉ်
 ကို ဆက်လက်ရှုမှတ်နေစဉ်မှာပင် အထူးသွက်လက် ထင်ရှား
 စွာသော စုဋ္ဌာနဂါမိနိအသိများ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ယင်း ရုပ်
 နာမ်အယဉ်ကိုကျော်လွန်၍ မပြတ်ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်အာရုံ
 နှင့် မှတ်သိမှုတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ ကင်းဆိတ်ခြင်းသဘောထဲ
 သို့သက်ဝင်သွားတော့၏။ ထိုသို့သက်ဝင်သွားသော စိတ်သည်
 မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို မိလိန္ဒပဉ္စာ ပါဠိတော်၊
 နှာ-၃၀၁တွင် အရှင်နာဂသေနထေရ် ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာပုံ

မဂ္ဂဝီထိ၌ ဂေါတြဘူဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်
 ပေါ်လာ၏။ ယင်း ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် မဂ်ဖြစ်ပေါ်လာရန်
 ဆင်ခြင်ပေးသည့် အာဝဇ္ဇာန်း မဟုတ်ငြားသော်လည်း အာ-
 ဝဇ္ဇာန်းအရာ၌တည်၍ မဂ်အား ဤသို့ဖြစ်ရစ်လေလောဟုအမှတ်
 သညာပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်ပြီးမှချုပ်လေတော့သည်။ မဂ်သည် ယင်း
 ဂေါတြဘူဉာဏ်က ပေးသောအမှတ်သညာကို မလွှတ်မူ၍သာ
 လျှင် အခြားအပြတ်မရှိသော စိတ်အစဉ်၏ အစွမ်းအားဖြင့်
 ယင်း ဂေါတြဘူဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်လျက် ရှေးကမဖောက်မ
 ထွင်းဖူး၊ မခွဲဖျက်ဖူးသေးသော လောဘတုံး (လောဘက္ခန္ဓ)၊

ဒေါသတုံး (ဒေါသက္ခန္ဓ)၊ မောဟတုံး (မောဟက္ခန္ဓ)တို့ကို ဖောက်ထွင်းခဲ့ဖျက်လျက်သာလျှင်ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

ဥပမာအားဖြင့် လေးသမားသည် မျက်နှာကို အဝတ် ရစ်ပတ်လျက် ယန္တရားစက်၌ ရပ်တည်၍ စက်လှည့်သူပေးသော တုတ်သံအမှတ်ဖြင့် ရှစ်ဥသဘ အရပ်၌ ထားသောပိတောက်နှစ် ပျဉ်ချပ်တရာကို ပစ်ဖောက်သကဲ့သို့ ထိုနည်းမခြားအလားတူစွာ ဂေါတြဘူဉာဏ်ပေးတိုင်းသော အမှတ်ကိုလှေ့တ်ပဲ၊ ဘဝများ စွာ သံသရာမှစွဲ၍လာခဲ့သော လောဘတုံး၊ ဒေါသတုံး၊ မောဟတုံးတို့ကို ဖောက်ထွင်းခဲ့ဖျက်လျက် သောတာပတ္တိဖိုဉ်ဉာဏ် တကြိမ်ပေါ်လာလေသည်။

ဂေါတြဘူ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တို့၏ဖြစ်ရာကာလ
ထင်ရှားမှု၊ မထင်ရှားမှု

မဂ္ဂဝိထိ၌ နိဗ္ဗာန်ကိုချည်းအာရုံပြုလျက် ဖြစ်ပေါ်လာကြ သော ဂေါတြဘူ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တို့၏ ဖြစ်ရာကာလသည်တခဏ ကလေး (အချိန်အနည်းငယ်လေး) မျှသာဖြစ်လေသည်။ ထို ကြောင့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်ပေါ်လာသော ယင်း ဂေါတြဘူ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တို့နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုပုံထင်ရှား၊ မထင်ရှား သိရန်လိုအပ်ပေသည်။ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ခေါင် ထိပ်သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်သို့ ရောက်သည့်အခါ ယင်းသင်္ခါရု ပေက္ခာဉာဏ်နှင့်အတူ အနုလောမဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို အနုလောမဉာဏ်၏ အဟုန်ကြောင့် ဂေါတြဘူဉာဏ်ဖြစ်ပေါ် လာ၏။ ထိုနောက်မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုသို့

ဖြစ်ပေါ်လာသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်ပေါ်ပုံ အခြင်း အရာအားဖြင့် သာလျှင် ထင်ရှားမှုဖြစ်ပေသည်။ အကန့်အသတ် ပိုင်းခြားလျက်ကား ထင်ရှားမဖြစ်ပေ။ ထင်ရှားမှုသိပုံမှာ ဤသို့ဖြစ်သည်။ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ခေါင်ထိပ်သင်္ခါရုပေက္ခာ ဉာဏ်သို့မရောက်မီ ရှေးအခါကသင်္ခါရုတရားတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု သုံးပါးလုံးရှုသည်။ ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်သည့် အခါဣန္ဒြေအားလျော်စွာ ပညိန္ဒြေထက်သူ ယောဂီသည် အနတ္တ ဟုတပါးသာရှိသည်။ အကြောင်းမှာတဝီထိတည်းဖြင့် (၃)ပါး လုံးကိုတပြိုင်နက်မရှုနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ခေါင်ထိပ် သင်္ခါရုပေက္ခာက အနတ္တဟုရှုလျှင် အနုလောမကလည်း အနတ္တ ဟုတပါးသာရှုလေသည်။ ထိုနည်းတူ ကျန်ဒုက္ခနှင့် အနိစ္စတို့ကို လည်းသိပါလေ။ ထိုသို့ ယောဂီသည် အနတ္တဟုကြိမ်ဖန်များ စွာရှုမှတ်နေစဉ် ရှုမှတ်အပ်ဆဲသင်္ခါရုအာရုံနှင့် ရှုမှတ်မှုသင်္ခါရုကို မှုသညာ မလွတ်သေပါမူ ၎င်း ရှုမှတ်မှုသည် သင်္ခါရုသာမည် လေသည်။ (၀၁) သင်္ခါရုအာရုံရှိသေးသည် မည်လေသည်။ အကယ်၍သညာလွတ်လျှင် သင်္ခါရုချုပ်ငြိမ်းသော သဘောသို့ ရှေ့ဦးစွာကျရောက်လေသည်။ ထို သင်္ခါရုချုပ်ငြိမ်းသော သဘောထဲ၌ ဝင်ရောက်နေဘိသကဲ့သို့ တဇဏမ္ပတည်နေလေသည်။ (၀၂) နိဗ္ဗာနဘေဓ် အာရုံထဲသို့ တဇဏမ္ပတည်နေလေသည်။ ဤကား ထင်ရှားမှုသိပုံတည်း။

ထိုကဲ့သို့ထင်ရှားမှုကိုသိသော ယောဂီသည် သင်္ခါရုချုပ်ငြိမ်း ရာသို့ ရှေ့ဦးစွာ ကျရောက်သွားသော သဘောကို ဂေါတြဘူ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရုအာရုံချုပ်ငြိမ်း ကင်းဆိတ်လျက်

တခဏတည်ခဲ့သော အလယ်ပိုင်းသဘောကို မင်္ဂလာရှုလည်းကောင်း၊ သင်္ခါရအာရုံချုပ်ငြိမ်းနေသော နောက်ဆုံးပိုင်းသဘောကို ဖိုလ်ဟူ၍လည်းကောင်း ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်နိုင်လေသည်။ ဤသို့ ဖြစ်ပုံကို ယောဂီများနားလည်စေရန် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ (ဒု) နှာ-၃၁၃ တွင်လည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မမဇဏ္ဍာသပါဠိတော်၊ မဟာမာလုကပုတ္တသုတ်၊ နှာ-၉၉ တွင်လည်းကောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

ယောဂီသည် အနတ္တဟုကြိမ်ဖန်များ ရှုမှတ်နေစဉ် ရှုမှတ်အပ်ဆဲ သင်္ခါရအာရုံနှင့် ရှုမှတ်မှုသင်္ခါရတို့မှ သညာ မလွတ်သေးပါမူ ၎င်း ရှုမှတ်မှုသည် သင်္ခါရသာမညလေသည်။ (၀၂) သင်္ခါရအာရုံရှိသေးသည်မည်လေသည်။ ထိုသို့ သင်္ခါရအာရုံရှိပါလျှင် သင်္ခါရအာရုံမှလွတ်နိုင်ရေးအတွက် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကို မုန့်မုန့်ကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ဝါဂွမ်းကဲ့သို့လည်းကောင်း နူးညံ့သိမ်မွေ့လာအောင် ထပ်တလဲလဲ အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန်ပြန်၍ ဖြစ်စေရမည် ဖြစ်သည်။ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်အားပြည့်လျှင် ထက်သန်လျှင် သင်္ခါရအာရုံချုပ်ငြိမ်းကင်းဆိတ်ရာမဂ်သို့ရောက်ရှိမည်အမှန်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကြောင့်ကို မဋ်သမ္ဘိဒါမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ နှာ-၂၅၂ တွင် “သင်္ခါရပေက္ခာယ တိက္ခာဘဝေသတိ ကိလေသပဟာနေ သမတ္တဿ မဂ္ဂဿသမ္ဘဝတော=သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်အား ပြည့်သည်ရှိသော် (၀၂) ထက်သည်ရှိသော်၊ ကိလေသာကိုပယ်စွမ်းနိုင်သော မဂ်ဖြစ်ပေါ်လေသည်” ဟုမိန့်ဆိုခဲ့ပါသည်။

မဂ်ဖြစ်ပေါ်လာဖို့
သစ္စာလေးချက် တပြိုင်နက်

မဂ်ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် သစ္စာလေးချက် တပြိုင်နက်ဖြစ်ပေါ်
လာသည်ကို ယောဂီသုတော်စင်များသိရှိကြလေသည်။ မည်
ကဲ့သို့ ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ကို သိရှိရန်လိုအပ်ပါသည်။ သို့အတွက်
သိရှိရန်အောက်ပါအတိုင်း ရေးသားဖော်ပြအပ်ပါသည်။

မဂ္ဂဝီထိ၌ ဂေါတြဘူစိတ်ချုပ်ပြီးနောက် ကိစ္စလေးချက်ကို
တပြိုင်နက် ပြီးစေတတ်သောမဂ် စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာလေ
သည်။ ကိစ္စလေးချက်ပြီး စေပုံမှာ—ဆီးမီးသည် မီးစာကိုလောင်
ခြင်း၊ အမှောင်ကိုပယ်ခြင်း၊ အလင်းကိုပြုခြင်း ဆီကိုကုန်စေခြင်း
ဟူသော ကိစ္စလေးချက်ကို တပြိုင်နက် ပြီးစေသကဲ့သို့ မဂ်တရား
သည်လည်း ဒုက္ခသစ္စာကို “လောကီစိတ်၊ စေတသိတ်၊ ရုပ်
တရားတို့သည် ဤမျှသာရှိလေသည်။ ဤတရားသက် အပိုမရှိ”
ဟု ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းဟူသော ပရိညာကိစ္စ၊ သမုဒယသစ္စာ
တဏှာလောဘကို ပယ်စွန့်ခြင်းဟူသော ပဟာနကိစ္စ၊ နိဒ္ဒေခ
သစ္စာ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း ဟူသော သစ္စိကိရိယာ
ကိစ္စ၊ မဂ္ဂသစ္စာကို မိမိသန္တာန်ဝယ် ဖြစ်ပေါ်၍လာစေခြင်း ဟူ
သော ဘာဝနာကိစ္စ၊ ဤကိစ္စလေးချက်ကို တပြိုင်နက် ပြီးစေ
နိုင်လေသည်။

အသက်ပါကိစ္စလေးချက်ကို တပြိုင်နက် ပြီးစေနိုင်ခြင်းနှင့်
ပတ်သက်၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ (ဒု) နှာ-၅၀၄ နှင့် ၄၆၆

အဋ္ဌကထာ(ဒု) ၅၁-၃၃၂ တို့တွင် ဖော်ပြထားသော စကားရပ် တို့ကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

နိဗ္ဗာန်ကိုထိုးထွင်း၍သိခြင်း(ပဋိဝေဓ) သည် နှစ်မျိုးရှိပါသည်။ တမျိုးမှာ နိဗ္ဗာန်အာရုံကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း (အာရမ္မဏ ပဋိဝေဓ) ဖြစ်၍ အခြားတမျိုးမှာ နိဗ္ဗာန်ကို ယုံမှားတော့ဝေခြင်းမရှိပဲ ရှင်းပြီးလင်းပြီးသားဖြစ်ခြင်း (အသမ္မောဟ ပဋိဝေဓ) ဖြစ်ပါသည်။ ဆိုလိုရင်းမှာ မဂ်ခဏ၌ နိဗ္ဗာန်ကို သိရခြင်းသည် အာရုံပြုလျက်သိရသော အာရမ္မဏ ပဋိဝေဓ အသိပင် ဖြစ်သည်။ မဂ်ခဏ၌ ဒုက္ခသစ္စာကို သိရခြင်းကား ယုံမှားတော့ဝေခြင်း မရှိပဲ ရှင်းပြီးလင်းပြီးသားဖြစ်သော အသမ္မောဟ ပဋိဝေဓ အသိပင်ဖြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် ဆိုလိုရင်းမှာ မဂ်ခဏ၌ ဒုက္ခသစ္စာကို အာရုံမပြုပါ။ သို့သော် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုရင်းပင် ဒုက္ခသစ္စာအပေါ်၌ တော့ဝေခြင်းမရှိပဲ ရှင်းပြီးလင်းပြီးဖြစ်သွားသောကြောင့် အသမ္မောဟပဋိဝေဓ အသိဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိသည်ဟု ဆိုလိုရင်း ဖြစ်ပါသည်။

“စတ္တာရိသစ္စာနိ = သစ္စာလေးပါးတို့ကို၊ ဧကပဋိဝေဓာနိ = တခုတည်းသောဉာဏ်ဖြင့် တပြိုင်နက် သိအပ်ကုန်၏” ဟု ဆိုရာ၌လည်း နိရောဓသစ္စာကိုသာ အာရုံပြုလျက် တိုက်ရိုက်သိသည်။ ကျန်သစ္စာ(၃)ပါး၌ကား မတော့မဝေသောအားဖြင့် ရှင်းပြီးလင်းပြီး ဖြစ်နေသော အသမ္မောဟ ပဋိဝေဓသာ ဖြစ်လေသည်။ နိရောဓသစ္စာအတွက်မှာ အာရမ္မဏ ပဋိဝေဓသာမက၊ နိဗ္ဗာန်၌ ယုံမှားတော့ဝေခြင်းမရှိသော အသမ္မောဟ ပဋိဝေဓလည်း ရနိုင်လေသည်။

တနည်းအားဖြင့် ဖော်ပြခြင်း

သောတာပတ္တိမဂ်၊ သကဒါဂါမိမဂ်၊ အနာဂါမိမဂ်၊ အရတ္တမဂ်ဟု ဆိုသော လေးပါးသော မဂ်ဉာဏ်တို့သည် ဒုက္ခ၊ သမုဒယ၊ နိရောဓ၊ မဂ္ဂဟု ဆိုအပ်သော သစ္စာလေးပါးတို့တွင် နိရောဓသစ္စာဟု ဆိုအပ်သော နိဗ္ဗာန်တပါးကိုသာ အာရုံပြုကြသောကြောင့် နိဗ္ဗာန်တပါးကိုသာ သိမြင်ကြလေသည်။ ကျန်သော ဒုက္ခ၊ သမုဒယ၊ မဂ္ဂဟုသော သစ္စာသုံးပါးတို့ကို မသိမမြင်ကြကုန်။ မသိမမြင်ကြကုန်သော်လည်း သိခြင်းကိစ္စ စသည် အစွမ်းအားဖြင့် ပြီးစီးကြလေကုန်တော့သည်။ ပြီးစီးသွားပုံမှာ နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုလိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း ပရိညာကိစ္စ၊ သမုဒယသစ္စာကို ပယ်ခြင်း ပဟာနကိစ္စ၊ မဂ္ဂသစ္စာကို ပွားများခြင်း ဘာဝနာကိစ္စ လေးပါးတို့သည် တပြိုင်နက် ပြီးစီးလေကုန်ကြ၏။

မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံ အကျဉ်းချုပ်

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိရှုမှတ်နေကျဖြစ်သော အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို သော်လည်းကောင်း၊ အခြားကမ္မဋ္ဌာန်း တခုခုကို သော်လည်းကောင်း၊ အချိန်အနည်းငယ်သုံးသပ် ဆင်ခြင်၍ စိတ်တည်ကြည်သောအခါ ခန္ဓာကိုယ်တခုလုံး အနှံ့အပြား၌ ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းများ ထင်ရှားစွာ ပေါ်လာမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းဖြစ်ပေါ်လာသော ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကို ဉာဏ်ဖြင့်သက်ဝင်၍ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာသုံးပါးတင်ပြီး ရှုဆင်ခြင်ရမည်။ ထိုသို့ ရုပ်နာမ်တို့၏

ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကို ရှုသည့်အခါ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းတို့သည် ပို၍ ထင်ရှားလာသည်။ ပို၍ထင်ရှားလေလေ ယောဂီ၏ စိတ်သည် ဖြစ်ပျက်အာရုံကို ပို၍ စူးစိုက်စွဲလမ်းကာ ရှုလေလေ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ စိတ်တည်ကြည်မှု (သမာဓိ) သည် အလွန် ကောင်းလာသဖြင့် ယောဂီ၏စိတ်သည် သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း အာရုံမှ ဘဝါး အခြားမည်သည့် အာရုံကို မှုမရောက်။ ခန္ဓာတောခြင်း၊ စဉ်းစားခြင်း၊ ကြံစည်ခြင်း မရှိမူ၍ သင်္ခါရတို့ ၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကိုသာ အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရပဲ၊ အလိုက် သင့် အညီအမျှ ရှုမှတ်နေ၏။ အညီအမျှ ရှုမှတ်နေသဖြင့် ဖြစ် စပေါ်လာသော သင်္ခါရအာရုံသည်လည်း သူ့ အလိုလို ဖြစ်ပေါ် လျက်ရှိ၏။ သိမှတ်မှုကလည်း သူ့ အရှိန်နှင့်သူ့ အလိုလို ဖြစ် ပျက်လျက်ရှိ၏။ ဤကဲ့သို့ ရှုမှတ်နေခြင်းသည် သမာဓိနှင့် ရှုမှတ် မှု ဝိပဿနာပညာ (၂)ခု မညီမျှသေးခင် ထပ်တလဲလဲ ဖြစ်နေ မည်ဖြစ်သည်။ ညီမျှသည်နှင့်တပြိုင်နက် တသွင်သွင် မပြတ်စီးနေ သော မြစ်ချေအယဉ်ကဲ့သို့ တခုပြီးတခု မကုန်ဆုံးနိုင်အောင် မပြတ်ဖြစ်ပျက်လျက် ထင်ရှားနေသော ရုပ်နာမ်အယဉ်များ ယောဂီ၏စိတ်တန္တာနှင့် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထိုသို့ မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်နာမ်အယဉ်ကို ဆက်လက်ရှုမှတ်နေဆဲမှာ ပင် အထူး သက်လက်ထင်ရှားသော မင်္ဂသို့ ရောက်ကြောင်း (ဓုဋ္ဌာနဂါမိနိ) အသိများ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျက် ယင်းရုပ် နာမ်အယဉ်ကို ကျော်လွန်၍ မပြတ်ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်အာရုံ နှင့် မှတ်သိမှုတို့၏ ချုပ်ငြိမ်း၊ ကင်းဆိတ်ခြင်း သဘောထဲသို့ ယောဂီ၏စိတ်သည် သက်ဝင်သွားလေ၏။ ထိုသို့ သက်ဝင်သွား သောစိတ်သည် မင်္ဂဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

သောတာပတ္တိဖိုလ်

သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ထိုဉာဏ်၏ပင်လျှင် အကျိုးဝိပါက် ဖြစ်ကုန်သော ဖိုလ်စိတ်တို့သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ်ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ တခုသော အာဝဇ္ဇာန်း ရှိသော စိတ်အစဉ် (ဝီထိ) သည်လည်း ဇောစိတ် (၇) ကြိမ် အတိုင်းအရှည် ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် အနုလုံစိတ် (၂) ကြိမ် ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား သုံးကြိမ်မြောက် ဂေါတြဘူစိတ် ဖြစ်၏။ လေးကြိမ်မြောက် မဂ်စိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် သုံးကြိမ်သော ဖိုလ်စိတ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ အနုလုံစိတ် သုံးကြိမ်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား လေးကြိမ်မြောက် ဂေါတြဘူစိတ်ဖြစ်၏။ ငါးကြိမ်မြောက် မဂ်စိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် နှစ်ကြိမ်သော မဂ်ဖိုလ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ဖလသမာပတ် ဝင်စားသော အခါ၌ကား ဤဖိုလ်ဇောစိတ်သည် အပိုင်းအခြားမရှိ အကြိမ်များစွာ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဤဖိုလ်စိတ်များနှင့် ယှဉ်သော သိမှုသည် ဖိုလ်ဉာဏ်မည်ပါသည်။ သောတာပတ္တိဖိုလ်လည်း ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသောတာပတ္တိဖိုလ် ဖြစ်ကာမျှဖြင့် သောတာပန်မည်သော ဒုတိယ အရိယပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်လေသည်။ (သောတာ = ရေယဉ် + အာပန္န = ရောက်သည်။ သောတာပန္န = သောတာပန် = မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးဟူသော တရား ရေယဉ်သို့ ရောက်သောပုဂ္ဂိုလ်)။

သောတာပတ္တိမဂ်၏အကျိုး

သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကို ရပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်သည် အစမထင် သံသရာဝှယ် မဖောက်ထွင်းဖူး၊ မခွဲဖျက်ဖူးသေးသော လောဘ

တုံး၊ ဒေါသတုံး၊ မောဟတုံးတို့ကို ဖောက်ခွဲခြင်းတည်း ဟူသော အကျိုးတရားအပြင်၊ ရှစ်ခုမြောက်ဘဝမှစ၍ ဖြစ်လတ္တံ့၊ ရလတ္တံ့သော အောက်ပါ အကျိုးတရားများကိုလည်း ရနိုင်ကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိခင် အဋ္ဌကထာ (ဒု) နှာ-၃၁၄ တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

- (၁) အစမထင်သော သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဟူသော သမုဒ္ဒရာကို ခန်းခြောက်စေခြင်း။
- (၂) အလုံးစုံသော အပါယ်တံခါးကို ပိတ်စေခြင်း။
- (၃) သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ သုတ၊ ဝါဒ၊ ပညာ၊ ဟိရို၊ ဩက္ခပ္ပဟူသော သူဘော်ကောင်းဥစ္စာ (၇) ဖြာတို့ကို ရစေခြင်း။
- (၄) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ စသော အင်္ဂါရှစ်ပါး မိစ္ဆာလမ်းများကို ဝုန်းပယ်ရှောင်ကြဉ်စေခြင်း။
- (၅) ပါဏာတိပါတ အရှေ့သော ငါးပါးသီလပျက်မှု အကုသိုလ်ရန်ကို ငြိမ်းစေခြင်း။
- (၆) ဆွေမျိုးတို့၏ပျက်စီးခြင်း စသော (၂၅)ပါးသော ဘေးကြီးတို့ ငြိမ်းအေးခြင်း။ [(၂၅)ပါးသော ဘေးကြီးအကြောင်းကို သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာပွားများနည်းစာအုပ်၊ နှာ-၂၄၈ တွင် ကြည့်ပါ။]
- (၇) မြတ်စွာဘုရား၏ ရွှေဒင်တော်နှင့်၊ သားတော်စစ် အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း။

(၈) ရတနာသုံးပါး၌ သက်ဝင်သော သဒ္ဓါတရား၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ၊ အဘိညာဏ် အရှေ့သည်တို့ကို ရစေခြင်း။

သောတာပန် အင်္ဂါ (၄)ပါး

မဟာဝဂ္ဂသံယုတ် ပါဠိတော်၊ သောတာပတ္တိ သံယုတ္တ၊ နှာ-
ဉာဏ်တွင် မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောကြားတော်မူသော ဓမ္မာဒါသ တရားဒေသနာတော်သည် သောတာပန်အင်္ဂါ (၄)ပါး ဖြစ်လေသည်။ သို့အတွက် ယင်း ဓမ္မာဒါသတရားဒေသနာတော်ကို ယောဂီသုတော်စင်များ သိရှိရန် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

- (၁) မြတ်စွာဘုရား၌ မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်၍ ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရား။
- (၂) တရားတော်၌ မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်၍ ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရား။
- (၃) သံဃာတော်၌ မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်၍ ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရား။
- (၄) အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် နှစ်သက်မြတ်နိုးအပ်သော ငါးပါးသီလတရား။

ယင်းကြားမှ မှန်ပြင်နှင့်တူသော ဓမ္မာဒါသတရားဒေသနာတော်ကို အရိယာ သောတာပန်သည် လွန်စွာမြတ်နိုး အသက်သဖွယ် စောင့်ရှောက်သဖြင့် အပါယ်ဘုံဘဝသို့ မရောက်ပဲ၊ အထက်မဂ်ဉာဏ်များလျှင် အဆုံးသတ်ကိန်းသေလားရာရှိသည်။

သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ သုတ၊ စာဂ စသော အရိယာ သူတော်ကောင်းတရား (၇)ပါးနှင့် ပြည့်စုံနိုင်သည်။ အရိယာတို့ နှစ်သက် မြတ်နိုးအပ်သော ငါးပါးသီလနှင့် ပြည့်စုံနိုင်သည်။ ထိုသို့ ပြည့်စုံနိုင်ကြောင်းကို မိမိကိုယ်တိုင် မိမိ အသိဆုံးဖြစ်သည်။ မိမိကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ အခြား သူတပါးကို မေးမြန်းရန် မလိုတော့ချေ။

ထို့ကြောင့်တရား ကြေးမုံ မှန်ပြင်နှင့်တူသော သောတာပန် အရိယာများပြည့်စုံရမည် သဒ္ဓါသုံးပါးနှင့် ငါးပါးသီလတရားတော်(ဓမ္မာဒါသ)ကို ကြားနားမှတ်သားပြီးလျှင် မိမိကိုယ်ကို သောတာပန် ထင်မြင်သော အရိယာနှယ်ဝင်သူတော်စင်များသည် ယင်း သောတာပန်အင်္ဂါ(၄)ပါးနှင့် ပြည့်စုံမပြည့်စုံဆင်းခြင်းသုံးသပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ အကယ်၍မပြည့်စုံလျှင် ပဓာနိယဂ်တရားငါးပါးတွင် ပါဝင်သည့်မလိမ်လည်မလှည့်ဖြား (အသဠ၊ အမာယာစိ) ဟူသော အင်္ဂါကိုစောင့်ထိန်းသော အနေဖြင့် သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ကို မုန့်မုန့်၊ ဝါဂွမ်း၊ ဥပမာကဲ့သို့ အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန် ပြန်လည်၍ ပွားများအားထုတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ပွားများအားထုတ်၍ သင်္ခါရုပေက္ခာ ဉာဏ်ထက်လျှင် အားပြည့်လျှင်ကိလေသာကို ပယ်စွမ်းနိုင်သော မဂ်ဖြစ်ပေါ်လာမည်ဖြစ်ပါသည်။

အထက်ပါဘုရားဟောဒေသနာ ဓမ္မာဒါသတရား (၄) ပါးသည် သောတာပန်စစ်တမ်းဆိုလျှင်မှာမည်မဟုတ်ပါ။ သို့အတွက် အထူး ဂရုစိုက်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း ဓမ္မာဒါသတရားဒေသနာတော်စစ်တမ်းနှစ် စစ်ကြည့်ပြီး မိမိကိုယ်မိမိမကျေနပ်သေးလျှင် “မဂ်မသိဖိုလ်နှင့်ညှိ” ဟူသော ရှေး ဆရာတော်ကြီးများ

ဆိုရိုးရှိသည့်အတိုင်း မြတ်စွာဘုရားသခင်ဟောကြားတော်မူသည့်
 ဒေသနာတော်များပါ ဖိုလ်ဝင်စား၍ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနည်း
 စစ်တမ်းနှင့် စစ်ကြည့်စေလိုပါသည်။ ယင်း စစ်တမ်းအပြည့်အစုံ
 ကို မြတ်စွာဘုရား သခင် ဟောတော်မူသည့် ပါဠိတော်များနှင့်
 ယင်း ပါဠိတော်များကိုဖွင့်ဆိုသည့် ဗုဒ္ဓမတညူအဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ
 ဆရာတော်များ၏ အာဘော်များကိုပါ ထည့်သွင်း၍ လာမည့်
 ဖလသမာပတ္တိကထာတွင် အကျဉ်းအားဖြင့် ဖော်ပြထားပါ
 သည်။ အကျယ်ကို သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာပွားများနည်း
 စာအုပ်၊ နှာ-၂၀၃ တွင် ကြည့်ရှုစေလိုပါသည်။

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် ဆိုသည်မှာ၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့်
 နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက်ထင်ထင် တွေ့မြင်ပြီးသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်
 သည် မိမိရောက်ပြီးသော ဧဝံ၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ကို ရှေးဦး
 စွာပြန်၍ဆင်ခြင်သောဉာဏ်ကိုဆိုလိုပါသည်။

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်(၁၉)ပါး

သောတာပန် အရိယာသာဝကအား ငါးပါးသော ပစ္စ-
 ဝေက္ခဏာတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ သောတာပန်မှာ ဖြစ်ကုန်သကဲ့
 သို့ ဤအတူပင် သကဒါဂါမ်အား ငါးဝီထိ၊ အာနာဂါမ်အား
 ငါးဝီထိတို့ဖြစ်ကုန်၏။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မှာမူကား၊ မပယ်ရသေး
 သော ကြွင်းသော ကိလေသာကိုဆင်ခြင်ခြင်းရှိသဖြင့် (၄)ဝီထိ
 သာဖြစ်၏။ သို့အတူပင် သောတာပန် (၅)ဝီထိ၊ သကဒါဂါမ်

(၅)ဝိထိ၊ အနာဂါမ်(၅)ဝိထိ၊ ရဟန္တာ(၄)ဝိထိ၊ ပေါင်း ပစ္စဝေက္ခဏာ (၁၉) ဝိထိဖြစ် ပါသည်။

သကဒါဂါမိမဂ်ဉာဏ်

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တို့ကို ဆင်ခြင်ပြီးသော ထိုသောပန်အရိယာသာဝကသည် ထိုတထိုင်းတည်း နေရာ၌လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် ဖလသမာပတ်တို့ကို အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန်နေ့ရက်များစွာဝင်စားပြီးသောအခါ၌လည်းကောင်း၊ ကာမဂုဏ်၌ တပ်မက်သော ကာမရာဂနှင့် ဒေါသမောဟတို့ ခေါင်းပါးစေခြင်း၊ သကဒါဂါမိမဂ်သို့ရောက်ခြင်းငှာ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းပွားများခြင်းပြုလုပ်လေသည်။ ထိုသို့ ဝိပဿနာဘုရားများကို အစဉ်အတိုင်းပွားများသဖြင့် ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ သကဒါမိမဂ်သည် ဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုသကဒါမိမဂ်နှင့် ယှဉ်သောဉာဏ်သည် သကဒါမိမဂ်ဉာဏ်မည်ပါသည်။

သကဒါမိမဂ်ကို ရရန်အားထုတ်နည်း

ကာမဂုဏ်၌ တပ်မက်သော ကာမရာဂနှင့် ဒေါသ၊ မောဟ တို့ကိုခေါင်းပါးစေခြင်း၊ သကဒါမိမဂ်သို့ရောက်ခြင်းအကျိုးငှာ သောဘာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဣန္ဒြေ၊ ဖိုလ်၊ ဗောဇ္ဈင်တို့ကို(၀၁)သဒ္ဓါ၊ ဝိရိယာ၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့ကို ပေါင်းစုညီညွတ်စေ၍ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့၏ (၀၂)ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကိုသာလျှင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟူသော လက္ခဏာရေးသုံးပါးတို့ဖြင့် အဖန်တလဲလဲသုံးသပ်ပွားများလေသည်။ ထိုသို့ကျင့်ကြံပွားများသော ထို သောပန်

ပုဂ္ဂိုလ်အား ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသောနည်းဖြင့် ပင်လျှင် သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်၏ အဆုံး၌ တခုတည်းသော အာဝဇ္ဇာန်းဖြင့် အနုလောမဉာဏ်၊ ဂေါတြဘူဉာဏ်တို့ဖြစ်ပေါ်ကုန်ပြီးလတ်သော် ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ သဒါဂါမိမဂ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထိုသကဒါဂါမိမဂ်နှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်သည်သကဒါဂါမိမဂ်ဉာဏ် မည်ပါသည်။ သကဒါဂါမိမဂ်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဆိုခဲ့ပြီးသောနည်းဖြင့်ပင်လျှင်ဖိုလ်စိတ်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ ထိုစိတ်ဖြစ်လျှင် သကဒါဂါမိဟူသော စတုတ္ထအရိယာပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လေသည်။

သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်

သကဒါဂါမိမဂ်ဉာဏ်ကိုရရှိသော သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်သည် (၁) အဓိစ္စုပ္ပတ္တိအစွမ်း (၂) ပရိယုဋ္ဌာနမန္တအစွမ်းဟူသော အစွမ်းနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံလေသည်။ (၁) အဓိစ္စုပ္ပတ္တိအစွမ်းဆိုသည်မှာ ရံခါရံခါ၊ ကြိုးကြားကြိုးကြား၌သာ ကိလေသာဖြစ်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ (၂) ပရိယုဋ္ဌာနမန္တ အစွမ်းဆိုသည်မှာ ကိလေသာ ထကြွသောင်းကျန်းမှု အနည်းငယ်သာဖြစ်ခြင်းကိုဆိုလိုပါသည်။ သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်သည် နှစ်ပါးသော အကြောင်းတို့ကြောင့် ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟဟုဆိုအပ်သော ကိလေသာခေါင်းပါးခြင်း ကြဲခြင်းကိုရပါသည်။

သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ကျင်လည်းကျက်စားသွားလာ၍ နေကြကုန်သောများစွာသော လူအပေါင်းတို့အား ကိလေသာတရားတို့သည် အမြဲမပြတ်ဖြစ်ပေါ်၍ နေဘိသကဲ့သို့ သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်အား ကိလေသာတရားတို့သည် အမြဲမပြတ်မငြိမ်

ကုန်။ ရံခါရံခါသာဖြစ်ကုန်၏။ ထိုသို့ရံခါရံခါသာ ဖြစ်ကုန်သော်လည်း နှိပ်နင်းကုန်လျက်၊ ဖုံးလွှမ်းကုန်လျက်၊ အမိုက် မှောင်ကိုပြုကုန်လျက် (အရမ်းကာရောအလွန်အလွန်) မဖြစ်ကုန်။ နူးညံ့စွာဖြစ်ကုန်၏။ အကြောင်းမှာ သောတာပတ္တိမဂ်၊ သကဒါဂါမိမဂ်နှစ်ပါးတို့ဖြင့် ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်ပြီးသည့် အတုတ်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို အဘိဓမ္မာပိဋက၊ အဋ္ဌသာလိနိအဋ္ဌကထာ နှာ-၂၇၁ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

အထူးမှာ သောတာပတ္တိမဂ်ဖိုလ်ကို ရပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် သကဒါဂါမိမဂ်ဖိုလ်သို့ မကြာမီပင် လွယ်ကူစွာရောက်ရှိနိုင်လေသည်။ အကြောင်းမှာ သောတာပန် သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ် (၂) ဦးလုံးပင် သီလသိက္ခာ၌ အပြည့်အစုံပြုကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်ချည်းသာဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် သီလသိက္ခာပြည့်စုံသော အဆင့်ခြင်းတူသော သကဒါဂါမိမဂ်သို့ လျင်မြန်စွာ လွယ်ကူစွာရောက်နိုင်သည်။ (သီလလေသုပရိ ပုရကာရီ)။

အနာဂါမိမဂ်ဉာဏ်

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ကို ဆင်ခြင်ပြီးသော ထို သကဒါဂါမိအံရိယာ သာဝကသည် ထိုတထိုင်တည်းနေရာ၌ လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် ဖလသမာပက်တို့ကို အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် နေ့ရက်များစွာဝင်းစားပြီးသောအခါ၌ လည်းကောင်း၊ ကာမရာဂ၊ ဗျာပါဒတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်၍ အနာဂါမိဖိုလ်တည်း ဟူသော တတိယဘုံအဆင့်သို့ ရောက်ခြင်းငှား ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းတရားပွားများ အားထုတ်ခြင်းပြုပြန်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဣန္ဒြေဖိုလ်၊

ဗောဇ္ဈင်တို့ကို ပေါင်းစုံ ညီညွတ်စေ၍ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့၏ (၀၇) ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကို သာလျှင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟူသော လက္ခဏာရေးသုံးပါးတို့ဖြင့် အဖန်ဖန်အလဲလဲသုံးသပ်ပွားများလေသည်။ ထိုသို့ကျင့်ကြံပွားများသော ထို သကဒါဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်အား ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသော နည်းဖြင့်ပင်လျှင် သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်၏ အဆုံး၌ တခုဘည်းသော အာဝဇ္ဇာနိုးဖြင့် အနုလောမဉာဏ်၊ ဂေါတြိဘူဉာဏ်တို့ဖြစ်ပေါ်လာကုန်ပြီးသော်၊ ဂေါတြိဘူဉာဏ်၏အခြားမဲ့၌ အနာဂါမ်မဂ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထိုအနာဂါမ်မဂ်နှင့်ယှဉ် သောဉာဏ်သည် အနာဂါမ်မဂ်ဉာဏ်မည်ပါသည်။ အနာဂါမ်မဂ်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းဖြင့်ပင်လျှင် ဖိုလ်စိတ်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ထိုဖိုလ်စိတ်များနှင့် ယှဉ်သော သိမှုသည် ဖိုလ်ဉာဏ် မည်ပါသည်။ ယင်း အနာဂါမ်ဖိုလ် ဖြစ်ကာမျှဖြင့် အနာဂါမ်ဟူသော ဆဋ္ဌအရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လေသည်။

အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်မည်ပုံ

အနာဂါမ်မဂ်ကိုရသော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အနာဂါမ်မဂ်ဖြင့် ကာမရာဂ၊ ဗျာပါဒကိုအကြွင်းမဲ့ ပယ်ဖြတ်သောကြောင့် ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကာမဘုံသို့ မလားတော့သည့်အတွက် ယင်းပုဂ္ဂိုလ်ကို အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟုခေါ်ပါသည်။ ယင်း အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သြရကမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ် တရား ငါးပါးကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်လေသည်။

ဩရမ္ဘာဂိယအဓိပ္ပာယ်

ဩရမ္ဘာဂိယဟူသော ပါဠိစကားလုံး၌ အဓိပ္ပာယ်မှာ ဩရ= အောက်ကာမဘုံ+ဘာဂိယ=ပြန်လည်ဖြစ်ခြင်းအဖို့ရှိသောတရားကိုဆိုလိုပါသည်။ ယင်း ဩရမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ်တရား ငါးပါးမှာ (၁)ဒိဋ္ဌိ (၂) ဝိစိကံစ္ဆာ (၃) သီလဗ္ဗတရာမာသ (၄) ကာမရာဂ (၅) ပဋိသတ္တိဖြစ်ပါသည်။ ယင်း တရားငါးပါး အနှောင်အဖွဲ့ (သံယောဇဉ်) တို့ရှိနေခဲ့လျှင် (၃၁) ဘုံတွင် အဆုံးဖြစ်သော နေဝသညာ နာသညာယတနဘုံ၌ ဖြစ်ပါသော်လည်း ငါးမျှားချိတ်ကိုမျှမိသော ငါးကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ရှည်လျားသောကြီးဖြင့် ခြေထောက်၌ ချည်နှောင်ထားအပ်သောကျီးငှက်ကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ သံယောဇဉ်အနှောင်အဖွဲ့တို့သည် ဆွဲငင်အပ်သည်ရှိသော် ကာမဘုံ၌သွားလျှင် ပြန်လည်ဖြစ်ရပေသည်။ ထို အကြောင်းကို အဘိဓမ္မာပိဋက၊ ပဉ္စပကရဏ အဋ္ဌကထာ၊ နှာ-၄၈ တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။

အထူးမှာ အနာဂါမ်တည် လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် အနာဂါမ်တည်သည်နှင့်တပြိုင်နက် အဗြဟ္မစရိယသိက္ခာပုဒ်ကို စောင့်ထိန်းခြင်းနှင့် တထပ်တည်းသော အစာကိုသာစားသုံးခြင်းတို့ကို ပြုတော့သည်။ ထိုအကြောင်းကို ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ (ပ) နှာ-၂၄၀ တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။ အနာဂါမ်တည်သည်ဟု ပြောဆိုနေကြသောသူများတွင် အချို့ ညစာစားနေသည်ကို တွေ့မြင်ရသဖြင့် စာပေကျမ်းဂန်နှင့် လွဲမှားနေသည်ကိုသိရသည်။ ထို့အပြင် အနာဂါမ်သည် သမာဓိသိက္ခာ၌ အပြည့်အစုံပြုကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လေသည်။ (သမာဓိသို့ ပဝိပုရကားရီ) ထို့

ကြောင့် ဒုတိယအဆင့်ဖြစ်သော သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်သည် သီလ သိက္ခာ အဆင့်၌သာရှိသေးသဖြင့် သမာဓိအဆင့်ဖြစ်သော တတိယအနာဂါမိ ဖိုလ်သို့လျင်မြန်စွာ မရောက်နိုင်ပဲရှိသည် ဖြစ်ရာ သည်။

အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်

ပစ္စင်ေက္ခဏာဉာဏ် ဆင်ခြင်ပြီးသော ထိုအနာဂါမိ အရိယာဘာဝကသည် ထို တတိုင်းတည်းနေရာ၌ လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် ဖလသမာပတ်တို့ကို အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန် နေ့ရက်များစွာဝင်းစားပြီးသောအခါ၌ လည်းကောင်း၊ ရူပရာဂ၊ အရူပရာဂ၊ မာန၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ အဝိဇ္ဇာဟူသော ဥဒ္ဓိဘာဂိယသံယောဇဉ်ငါးပါးတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်၍ အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော စတုတ္ထဘုံအဆင့်သို့ရောက်ခြင်းငှား ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားများကို ပွားများအားထုတ်ခြင်းပြုပြန်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဣန္ဒြေ၊ ဗိုလ်၊ ဗောဇ္ဈင်တို့ကို ပေါင်းစုညီညွတ်စေ၍၊ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့၏ (ဝါ)ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းကိုသာလျှင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟူသော လက္ခဏာရေး သုံးပါးဖြင့် အဖန်တလဲလဲသုံးသပ်ပွားများလေသည်။ ထိုသို့ ကျင့်ကြံပွားများသောထိုအနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်အားဆိုအပ်ခဲ့သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသော နည်းဖြင့်ပင်လျှင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၏ အဆုံး၌ တခုတည်းသော အာဝဇ္ဇာန်းဖြင့် အနုလောမဉာဏ်၊ ဂေါတြဘူဉာဏ်တို့ဖြစ်ပေါ်လာကုန်ပြီးလတ်သော်ဂေါတြဘူဉာဏ်၏အခြားမဲ့၌ အရဟတ္တမဂ် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထို အရဟတ္တမဂ်နှင့် ယှဉ်သောဉာဏ်သည် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်မည်ပါသည်။ အရဟတ္တ

မဂ်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောနည်းဖြင့်ပင်လျှင် ဖိုလ် စိတ်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ယင်း အရဟတ္တဖိုလ်ဖြစ်မှုဖြင့် ဤ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ရဟန္တာမည်သော ရှစ်ယောက်မြောက် အဋ္ဌမ အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပါသည်။

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်

ပူဇော်အထူးကိုခံထိုက်သော အရဟန္တခေါ် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် သည် ကာမာသဝ၊ ဘဝါသဝ၊ ဒိဋ္ဌာသဝ၊ အဝိဇ္ဇာသဟူသော အာသဝေါတရား (၄) ပါးကုန်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ အဆုံးစွန်သော ခန္ဓာကိုယ်ကို ဆောင်သောဝန်ထုတ် ဝန်ပိုးကိုချပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ဖြစ်သည်။ စန်ထုပ်ဝန်ပိုးဆိုသည် မှာ (၁) ကိလေသာဝန် (၂) ကံဟူသောအတိသင်္ခါရဝန် (၃) ဖြစ်ထိုက်သောဘဝသစ် ရုပ်နာမ်ဟူသောခန္ဓာဝန်တို့ဖြစ်ပါသည်။ မိမိအကျိုးဟု ဆိုအပ်သော အရဟတ္တဖိုလ်တရားတို့ကို ရောက်ပြီးရပြီးသော ဘဝသံယောဇဉ်ကုန်ခန်းပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ် မြတ်ဖြစ်ပါသည်။ ခန္ဓာအစရှိသော အနက်သဘောကို မှန်စွာ သိ၍လွှတ်မြောက်၏။ နတ်နှင့်တကွလူအပေါင်း၏ မြတ်သောအလှူကို ခံထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ဖြစ်သည်။

ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ၏ ဂုဏ်(၅)ပါး

ထိုဆိုခဲ့ပြီးသော သီလဝိသုဒ္ဓိစသော ရှေးဝိသုဒ္ဓိ (၆) ပါး အစဉ်ဖြင့် အဆင့်ဆင့်တက်၍ ရအပ်သော သောတာပတ္တိမဂ်၊ သကဒါဂါမိမဂ်၊ အနာဂါမိမဂ်၊ အရဟတ္တမဂ်ဟူသော လေးပါးသော မဂ်တို့၌ရှိသော ဉာဏ်သည် ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိမည်၏။

ယင်းဉာဏ်လေးပါး အပေါင်းဟုဆိုအပ်သော ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ၏ အစွမ်းအာနုဘော်ကို သိနားလည်စေခြင်း အကျိုးငှား အောက်ပါဂုဏ် (၅) ပါးတို့ကို မှတ်သားအပ်ကုန်၏။

- (၁) ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇) ပါးတို့နှင့်ပြည့်စုံခြင်း၊
- (၂) နိမိတ္တ၊ ပဝတ္တမှထခြင်း၊
- (၃) သမာဓိဗလ၊ ဝိပဿနာဗလနှင့်ပြည့်စုံခြင်း၊
- (၄) သံယောဇဉ် စသည်တို့ကိုပယ်ခြင်း၊
- (၅) ပရိညာစသော ကိစ္စများကို မှန်ကန်စွာသိခြင်း ဤကား ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိကို ပြဆိုချက်ပြီး၏။

ဖလသမာပတ္တိကထာ

ဖလသမာပတ်အကြောင်း

ဖလသမာပတ်ဟူသော စကားသည် ဖလသမာပတ္တိဟူသော ပါဠိစကားမှဖြစ်ပေါ်လာသော စကားရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ဖလ= မဂ်၏အကျိုး ဖိုလ်ဖြစ်၍၊ သမာပတ္တိ=ကောင်းစွာရောက်ရှိခြင်း၊ ကောင်းစွာဝင်စားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာမဂ်၏အကျိုး သို့ကောင်းစွာရောက်ရှိခြင်း (ဝါ) မဂ်၏ အကျိုးကိုဝင်စားခြင်း (ဝါ) ဖိုလ်ဝင်စားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာတွင် ဖော်ပြသော စကားသရ ဖလသမာပတ်ဟူသည် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ၊ သင်္ခါရတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်သို့ အရိယာဖိုလ်၏ ရောက် ရှိနေခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

ဖလသမာပတ္တိ ဝိပဿနာ

အဆိုပါ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ရန် (၀၂) နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနိုင်ရန် ပွားများဆင်ခြင်မှုဝိပဿနာ သည် အရေးကြီးပါသည်။ သောတာပန်စသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်မြတ်မှန်လျှင် ဖလသမာပတ်ကိုဝင်စားနိုင်သည်ချည်းဟု ကော်မှတ်ယူ ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ဖြစ်ပါလျက် ဖလသမာပတ်မဝင်စားနိုင်သေးလျှင် ဝိပဿနာသမာဓိနှင့်တကွ ကြွင်းသော ဣန္ဒြေတို့ အပြည့်အစုံထက်သန်သေးသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သို့အတွက် ဖလသမာပတ်ဝင်စားနိုင်သော ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာကို ထက်သန်အောင် အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် လေ့လာပွားများ ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာ ထက်မြက်ရန်

ဖလသမာပတ္တိ ဝိပဿနာ ထက်မြက်ရန် ဖိုလ်ဝင်စားလိုသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် ဖိုလ်မဝင်စားမီ၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ သင်္ခါရုပေက္ခာ ဉာဏ်တိုင်အောင် အစဉ်အတိုင်း ပွားများရမည်။ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ထက်သန်အား ပြည့်သောအခါ၌ အနုလောမဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာပြီးလျှင် မိမိရှုဆင်ခြင်နေသော သင်္ခါရုအာရုံကိုစွန့်လွှတ်၍ သင်္ခါရုအားလုံးတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်အာရုံထဲသို့သက်ဝင်၏ (၀၂) ဝင်ရောက်၏ (၀၂) ကပ်မှီ၏။ ထို့ကြောင့် ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာသည်မင် ဖြစ်ပေါ်လာပုံ ဝိပဿနာနှင့်တူ၍ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်အားပြည့်မှ သင့်လျော်ကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ (ဒု) ၅၁-၃၄၇နှင့် ပဋိသမ္ဘိဒါအဋ္ဌ-

ကထာ (ပ) နှာ-၂၈၇၊ တို့တွင်ဖော်ပြထားလေသည်။ ထို့ကြောင့် ဖိုလ်ဝင်စားနိုင်ရန် ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာကို ထက်အောင်အားပြည့်အောင် ကြိုးစားရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဖလသမာပတ်ဝင်စားနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ

ဖလသမာပတ်ဝင်စားနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အထက်အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိတို့ရပြီးသော အောက်ဖိုလ်များကို မဝင်စားနိုင်ပါ။ အကြောင်းမှာ ပုဂ္ဂိုလ်တပါးအဖြစ်မှ ပုဂ္ဂိုလ်တပါးအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းဖြင့် တဖန်ကိလေသာ ငြိမ်းခြင်း၊ ပြီးဆုံးခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ (ဝါ) သောတာပန်သည် သကဒါဂါမ်ဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်တပါးအဖြစ်သို့ရောက်သဖြင့် သကဒါဂါမ်သည် သောဘာပတ္တိဖိုလ်အတွက် မိမိနှင့် မဆိုင်တော့သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ အောက်ဖြစ်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်း အထက်ဖြစ်သော ဖိုလ်များကိုမဝင်စားနိုင်ပါ။ အကြောင်းမှာ မိမိတို့မရသေးသော ကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။

ဖလသမာပတ်ဝင်စားရခြင်း အကြောင်း

အရိယာအဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဖြစ်သော ဖိုလ်ချမ်းသာ၊ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာဟူသော လောကုတ္တရာချမ်းသာကို မျက်မှောက်ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘောဘဝ၌ ခံစားခြင်းအကျိုးငှား ဖလသမာပတ်ကိုဝင်စားရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဖိုလ်ချမ်းသာ၊ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို ခံစားပုံမှာ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်

သောလောကုတ္တရာချမ်းသာကို ခံစားကုန်အံ့ဟုလုံးသွင်း၍ ကာ
 လအပိုင်းအခြားကိုပြုပြီးလျှင် အလိုရှိတိုင်းသောခဏ၌ ဖလသမာ
 ပတ်ကို ဝင်းစားကြသည်။ ထိုသို့ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်၌ ဖြစ်ချည်းပျက်
 ချည်းနှင့် တည်တံ့ခြင်း မရှိသော အလုံးစုံသောသင်္ခါရတရားတို့
 ၏ ဒုက္ခခပ်သိမ်းကင်းငြိမ်းရာအမှန်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာနခါတ်ကိုအာ-
 ရုံပြုလျက် ငြိမ်သက်အေးချမ်းစွာ ဖိုလ်ချမ်းသာနိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို
 ရကြလေသည်။ ဤသို့ ဖိုလ်ချမ်းသာနိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို ခံစား
 လိုသဖြင့် ဖိုလ်ဝင်စားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဖလသမာပတ်ဝင်စားပုံ အစီအစဉ်

မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ တပည့်သား သာဝကဖြစ်သော အရိ
 ယာ ပုဂ္ဂိုလ်သည် အကယ်၍ ဖိုလ်ဝင်စားလိုသည်ဖြစ်အံ့၊ ၎င်း
 ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဆိတ်ငြိမ်ရာ အရပ်သို့ ချည်းကပ်၍ တပါးတည်းနေ
 ထိုင် သီတင်းသုံးလျက် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ သင်္ခါရတို့၏ဖြစ်
 ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းတို့ကို ရှုဆင်ခြင်းရ၏။ ဉာဏ်အစဉ်အတိုင်း
 ရှုလျက်သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ ရောက်၍ ယင်း သင်္ခါရပေက္ခာ
 ဉာဏ်ထက်သန်အားပြည့်သောအခါ၌ အနုလောမဉာဏ်ဖြစ်သော
 သင်္ခါရနိဗ္ဗာန်ရလျှင်အာရုံရှိသော ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဖိုလ်
 သို့ရောက်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်၌ စိတ်
 သည်သက်ဝင်၏။ ထိုအခါ ဖိုလ်ဝင်စားသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်
 သည်ဖိုလ်သို့ရောက်ရန် စိတ်ညွတ်သဖြင့် ဖိုလ်သည်သာလျှင် ဖြစ်
 ပေါ်လာသည်။ အထက်မဂ်ကား မဖြစ်ပေါ်ချေ။ ထိုအကြောင်း
 ကိုဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ (ဒ) နှာ ၃၄၂-တွင် လည်းကောင်း၊

ဥဒါနအဋ္ဌကထာ နှာ-၃၂ တွင်လည်းကောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

ဖလသမာပတ်သို့ရောက်ပုံ

အထက်ပါ ဖလသမာပတ်ဝင်စားပုံ အစဉ်အတိုင်းဝင်စားသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် ထက်သန်အားပြည့်၍ အနုလောမဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ မိမိရူမှတ်ဆင်ခြင်နေသော ရုပ်နာမ် သင်္ခါရုအာရုံအလုံးစုံကို စွန့်လွှတ်ပြီးလျှင် သင်္ခါရုနိမိတ်ကင်းဆိတ်လျက် ငြိမ်သက်အေးချမ်းသော နိဗ္ဗာနဓာတ်သို့ရောက်သွားလေသည် ထိုအခါ ဖလသမာပတ်သို့ စိတ်ညွတ်သည့် အတိုင်း ဖိုလ်စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၍ ဖလသမာပတ်သို့စိတ်ရောက်လေသည်။ လိုရင်းအဓိပ္ပာယ်မှာ နိဗ္ဗာန်အာရုံကို နှလုံးသွင်းခြင်းမှတစ်ပါး အခြင်းအာရုံတို့ကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကိုဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင်းကိုမူလပဏ္ဏာသပါဠိတော်၊ နှာ-၃၀၇ တွင်ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

ဖလသမာပတ်တည်တံ့ပုံ

ဖလသမာပတ်ကိုဝင်စားသော အရိယာသာဝကသည် မိမိဝင်စားသော ဖလသမာပတ်ကို တည်တံ့ ရန်အလို့ငှာ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အစ အနုလောမဉာဏ်အဆုံး၌ မိမိရူမှတ်ဆင်ခြင်နေသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ၊ သင်္ခါရုနိမိတ်အာရုံကို နှလုံးမသွင်းပဲ၊ သင်္ခါရုနိမိတ်ကင်းသော နိဗ္ဗာနဓာတ် အာရုံကို နှလုံးသွင်းလျက်သာလျှင် “ဤမျှကာလပတ်လုံး ဖလသမာပတ် တည်တံ့ပါစေ” ဟု ပိုင်းခြား ခံငှာန်၍ ဝိပဿနာကို အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန်ရှု၍ သင်္ခါရု

ကင်းရာနိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်၏။ အေးချမ်း၏။ မှန်မြတ်၏ဟု
 နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့ မိမိစိတ်ကို ညွတ်စေ၏။ ထိုအခါ အရိယာ သာ
 ဝက၏စိတ်သည် နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ မိမိပိုင်းခြားခိဋ္ဌာန်သည့် ကာလ
 ပတ်လုံး (၀၁) တနေ့လုံးသော်လည်း တည်တံ့နေလေ၏။
 သင်္ခါရကင်းသော စိတ်၏လွတ်မြောက်ခြင်း ဖြစ်သော သမာ
 ပတ်၏ တည်တံ့ခြင်းအကြောင်းတို့သည် (၃)ပ : ရှိသည်။ ယင်း
 (၃)ပါးမှာ (၁) အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်ကို နှလုံးမသွင်း
 ခြင်း၊ (၂) နိမိတ်ကင်းသော နိဗ္ဗာန် အာရုံကို နှလုံးသွင်းခြင်း၊
 (၃) ရှေ့အဖို့၌ ပြုပြင်ခြင်း၊ (အဘိသင်္ခါရ)တို့ ဖြစ်သည်။
 (ရှေ့အဖို့၌ ပြုပြင်ခြင်း ဆိုသည်မှာ ဖလသမာပတ်သို့ မရောက်မီ
 ရှေးအခါက ကာလပိုင်းခြားခြင်းကို ဆိုလိုသည်)။

အထက်ပါ ပိုင်းခြားထားသမျှကာလပတ်လုံး ဖလသမာပတ်
 တည်တံ့ခြင်း၊ မတည်တံ့ခြင်းမှာ အရိယာ သာဝက၏
 ရှုမှတ်အပ်သော သင်္ခါရပေက္ခာဝိပဿနာဉာဏ် ထက်သန် နိုင်
 နင်းခြင်း၊ မနိုင်နင်းခြင်းပေါ်မှာ တည်ပါသည်။ အကယ်၍
 သင်္ခါရပေက္ခာ ဝိပဿနာဉာဏ်ထက်သန်လျှင် ယင်းအရိယာ
 သာဝကမှာ တည်တံ့မှု ပြည့်စုံမည် ဖြစ်သည်။ မထက်သန်
 လျှင် မပြည့်စုံနိုင်သည့်အတွက် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ထက်သန်
 အောင် ဝိပဿနာကို ထင်တလဲလဲ ရှုမှတ်ရမည်ဖြစ်သည်။

အပ္ပနာ ဇောဣရိယာပုထိ ခိုင်မာပုံ

ရူပ၊ အရူပဈာန်ဇော ၁၈ ပါး၊ မဂ်ဇော ၄ ပါး၊ ဖိုလိ
 ဇော ၄ ပါးဟု ဆိုအပ်သော အပ္ပနာဇော (၂၆)ပါးတို့သည်
 ဣရိယာပုထိ ခိုင်မာစေလေသည်။ သို့အတွက် ဈာန်ဝင်စားသော

ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်စေ၊ ဖိုလ်ဝင်စားသောပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်စေ၊ စျာန်ဝင်စား
ခိုက် ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်၌ ၎င်း၏ကိုယ်အမှုအရာ ဣရိယာပုထိဟု ဆို
အပ်သော လျောင်း၊ ထိုင်၊ ရပ်၊ သွား လေးပါးတို့နှင့် စပ်
သော ခန္ဓာကိုယ်ကြီးသည် တောင့်ယင်းခိုင်မာလာလေတော့
သည်။

ဖိုလ်ဝင်စားစဉ် ဖိုလ်စိတ်နိဗ္ဗာန် အာရုံပြုပုံ

ဖိုလ်ဝင်စားစဉ် (က) ဖိုလ်စိတ်နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုပုံ၊ (ခ)
ဖိုလ်သမာဓိဖြစ်ပေါ်လာပုံ၊ (ဂ) အခြားမြင်ဖူး၊ ကြားဖူး၊ ခံစား
တွေ့ထိဖူး၊ ကြံသိဖူး စသည်အာရုံတို့ကို မှတ်မှုသည်၊ နှလုံး
သွင်းမှု စိတ်မရှိပုံ၊ (ဃ) သို့ရာထိုင် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုသည့်
မှတ်မှု သည်၊ နှလုံးသွင်းမှုစိတ်ရှိပုံတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ကျေးဇူး
ဘော်ရှင် ဆရာဘော်ကြီးများဖြစ်ကြသည့် (၁) ပထမရွှေကျင်
သာသနာပိုင် ဆရာတော် (၂) လယ်တီဆရာတော် (၃) မဟာ
စည်ဆရာတော် (၄) မုံရွာ ကနိမြို့ ရွှေသိမ်တော်တော်ရ ဆရာ
တော်များ သြဝါဒကို ခံယူလျက်၊ ပိဋကသုံးသွယ်၊ နိကာယ်
ငါးရပ်တို့၌ ပါရှိသော ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာများကို
ရှာဖွေကြည့်ရှု၍ အဆက်မပြတ် ကျင့်ကြံကြီးကုတ် အားထုတ်ခဲ့
ပါ၏။ စိတ်ကြေနပ်မှု ရရှိခဲ့ပါ၏။ ယင်း ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌက
ထာ၊ ဋီကာများ၌ပါရှိသော ဇဗ္ဗိမနိကာယ်၊ မဟာမာလုကျ
ပုတ္တသုတ်၊ နှာ-၉၉။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၊ စျာနသုတ်၊ နှာ-၂၂၃။
သမာဓိသုတ်၊ နှာ-၂၆၃။ သညာသုတ်၊ နှာ-၅၂၃နှင့် မနသိ
ကာရသုတ်၊ နှာ-၂၂၅များအနက်၊ ဤခနရာ၌ အင်္ဂုတ္တရနိ
ကာယ်၊ ဧက ဒဿမနိပါတ၊ နိဿယဝဂ္ဂ၊ သညာသုတ် ပါဠိ

တော်၊ ယင်းအဋ္ဌကထာဋီကာများ၌ ပါရှိသော ဗိုလ်စိတ်နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုပုံကို ရှင်းလင်းဖော်ပြအပ်ပါတည်။

(က) ဗိုလ်စိတ်နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုပုံ

ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားရန် အလိုရှိသော အရိယာသဘာဝကသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ ဝိပဿနာဘာဏာများကို ရှုမှတ်နေစဉ် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်အား ပြည့်သောအခါ၌ ထိုဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ရုပ်နာမ်အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရနိမိတ်ကို နှလုံးမသွင်းမူ၍ သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ အကြင်ရှေ့လောက်တည်ပါစေသတည်း ဟု အဓိဋ္ဌာန်၍ မိမိစိတ်ကို နိဗ္ဗာန်သို့ စေလွှတ်၏ (ဝါ) အာရုံပြု၏။ အာရုံပြုပုံမှာ- “သင်္ခါရအားလုံးတို့ ငြိမ်းအေးရာဖြစ်သော၊ ဥပဓိအလုံးစုံကို စွန့်လွှတ်ရာဖြစ်သော၊ တဏှာ၏ ကုန်ရာဖြစ်သော၊ တပ်မက်မှုကင်းရာဖြစ်သော၊ သင်္ခါရအားလုံးတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ်သော အကြင်နိဗ္ဗာန်သည် ရှိ၏။ ထိုသင်္ခါရအားလုံး ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်၏၊ အေးချမ်း၏၊ မှန်မြတ်၏” ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအကြောင်းကို မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ရှင်အာနန္ဒာအား သညာသုတ်၊ နှာ-၅၂၃ တွင် ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

အထက်ပါနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုပုံနှင့်ပတ်သက်၍ မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောတော်မူခဲ့သော ဧတံသန္တံ စသော ဒေသနာတို့တွင် အာရုံပြုပုံအတိုချုပ်မှာ “ဤသင်္ခါရတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်သည် (ဝါ) နိဗ္ဗာနဓာတ်သည် ငြိမ်သက်၏၊ အေးချမ်း၏ (ဧတံသန္တံ) ပင်ဖြစ်ပါသည်။ သင်္ခါရအားလုံးတို့ ငြိမ်းအေးရာဖြစ်သော (ယဒိဒံ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော) စသောဒေသနာ

တော်များမှာ နိဗ္ဗာန်၏အကြောင်းကိုဖော်ပြသော နိဗ္ဗာန်၏ နာမဝိသေသနများ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အရိယာသာဝက သည် ဤနိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်၏၊ အေးချမ်း၏ (တေသန္တိ)” ဟူ၍ မိမိစိတ်ဓာတ်ကို နိဗ္ဗာန်ဆီသို့ အာရုံပြုအပ်၏။ (၀၁) အာရုံပြုသောအားဖြင့် ရှေးရှုဆောင်အပ်၏။ သင်္ခါရပေက္ခာ ထက်သန်ပြီး ဤသို့ အာရုံပြုဖန်များလျှင် မိမိ၏စိတ်သည် နိဗ္ဗာ န ဓာတ်နှင့် သံနှင့် သံလိုက်ဓာတ် ခွဲခွာမရသကဲ့သို့ ဖြစ်နေတော့ မည် ကေန်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ (တ)နာ- ၂၀၈ တွင် “ဤနိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်လည်း၊ ငြိမ် သက်သည်ဟု နိဗ္ဗာန်အာရုံထဲသို့ ဝင်ရောက်နေဘိသကဲ့သို့ ဖြစ် ၍ နေသော ဖိုလ်ဝင်နေသော အရိယာသာဝက၏ စိတ္တပ္ပုဒ် သည် ငြိမ်သက်သည်၊ ငြိမ်သက်သည် ဟူ၍သာလျှင် တနေ့လုံး သော်လည်း ဖြစ်ပေါ်နေ၏” ဟု ဖော်ပြထားလေသည်။

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာဆရာ ဖွင့်ဆိုသောစကားရပ်တွင် ဖိုလ် ဝင်စားခိုက်၌ နိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်သည်၊ ငြိမ်သက်သည် ဟု နှုတ်ကကြံရှယ် ရှုတ်ဆိုရန် ဖော်ပြသည်မဟုတ်ပါ။ ထိုသို့ မဖော်ပြသော်လည်း ငြိမ်သက်သည့်အနေအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် ဖိုလ်စိတ်၏ ဖြစ်ပုံကို သိစေလိုသောကြောင့် ဤ သို့ ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို အင်္ဂုတ္တရ ဋီကာ (တ) နာ- ၃၁၅ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဖိုလ်ဝင်စားနေသော အရိယာသာဝကသည် နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံ ပြုနေစဉ် နိဗ္ဗာန်သည်ဖြစ်ပျက်သင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်းရာ ဥပဓိတရားတို့ စွန့်လွှတ်ရာ၊ တဏှာကုန်ရာ၊ တပ်မက်မှုကင်းရာ ဖြစ်သဖြင့်လှုပ်ရှား မှုမရှိ ငြိမ်သက်ငြိမ်းအေးနေသောကြောင့် နိဗ္ဗာန်၏ သန္တအရသာ

နှင့် နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံယူရာ၌ အလွန် ငြိမ်သက် အေးချမ်း၍ အားရ တင်းတိမ်ခြင်း ရောင့်ရဲခြင်း မရှိဖြစ်နေသော (ပဏိဘ) မှန်မြတ် သော အရသာကို ခံစားရလေတော့သည်။

(ခ) ဖိုလ်စိတ် တည်ကြည်မှု (သမာဓိ) ဖြစ်ပုံ

ဖိုလ်ဝင်စားနေသော အရိယာသာဝကသည် “သင်္ခါရဘရာ မတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်၏၊ အေးချမ်း ၏” ဟု နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနေစဉ် မိမိစိတ်သည် သံနှင့် သံလိုက် ဓာတ် ခွဲခွာ၍ မရသလို နိဗ္ဗာန်ဓာတ်နှင့် ခွဲခွာ မရတော့ချေ။ နိဗ္ဗာန် အာရုံမှတစ်ပါး အခြား ပရမတ်၊ ပညတ် အာရုံများ၌ မရောက်တော့ချေ။ ထိုသို့ နိဗ္ဗာန်အာရုံမှတစ်ပါး အခြား အာရုံ များပေါ်၌ မှတ်မှု၊ နှလုံးသွင်းမှု သညာစိတ် မရှိသဖြင့် ဖိုလ်စိတ် ၏ တည်ကြည်မှု သမာဓိသည် တည်တံ့ ခိုင်မြဲ လာလေသည်။ ထိုသို့ ဖိုလ်စိတ်၏ တည်ကြည်မှု သမာဓိ ဖြစ်ပုံကို မြတ်စွာဘုရား သခင်သည် သညာသုတ်၊ နှာ-၅၂၃ တွင် “အာနန္ဒာ ဤသို့ နိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်၏၊ အေးချမ်း၏ဟု မှတ်မှု နှလုံးသွင်းမှု သညာစိတ်ရှိသော ဖိုလ်ဝင်စားသော အရိယာ သာဝကအား ထိုသို့ သဘောရှိသော တည်ကြည်မှု သမာဓိကို ရခြင်းသည် ဖြစ် ရ၏” ဟု ဟောကြားဘော် မှုခဲ့လေသည်။

(ဂ) ငြင်းဖူး၊ ကြားဖူး၊ နံစား တွေထိဖူး၊ ကြံသိဖူး စသည်တို့၌ မှတ်မှု၊ နှလုံးသွင်းမှုသညာ မရှိပုံ

ဖိုလ်ဝင်စားနေသော အရိယာ သာဝကသည် နိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ် သက်၏၊ အေးချမ်း၏ဟု နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနေသည့်အခါ ဖိုလ်

သမာဓိသည် တည်တံ့ ခိုင်မြဲလာသဖြင့် နိဗ္ဗာန် အာရုံမှတစ်ပါး ဖိုလ်စိတ် ဖြစ်ခိုက်မှတစ်ပါးသော ကာလမှာကဲ့သို့ အခြား မြင်ဖူး၊ ကြားဖူး၊ နံစားဖူး၊ တွေ့ထိဖူး၊ ကြံသိဖူး၊ စိတ်နှလုံးဖြင့် ရောက်ဖူး၊ ရှာမှီးဖူး၊ ကျက်စားဖူး စသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ပညတ် အာရုံမျိုး တို့၌ မှတ်သားမှုသည် နှလုံးသွင်းမှု စိတ်များ မဖြစ်ပေါ်လာ တော့ချေ။ ထိုအကြောင်းကို မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ရှင်အာနန္ဒာ အား ဤသို့ သညာသုတ် နှာ-၅၂၃ တွင် ဟောကြားတော် မူခဲ့ပါသည်။

“ယမ္ပိဒိဋ္ဌံ သုတံ မုတံ ဝိညာတံ ပတ္တံ ပရိယေသိတံ အနုပိ စရိတံ မနဿ၊ တတြာပိ နသညီအဿ”

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ယမ္ပိ = အကြင်အာရုံကိုလည်း၊ ဒိဋ္ဌံ = မြင်ဖူး၏၊ သုတံ = ကြားဖူး၏၊ မုတံ = နံစား တွေ့ထိလျက် ရောက်ဖူး၏။ ဝိညာတံ = သိဖူး၏။ မနဿ = စိတ်နှလုံးဖြင့်၊ ပတ္တံ = ရောက်ဖူး၏။ ပရိယေသိတံ = ရှာမှီးဖူး၏။ အနုပိစရိတံ = ကျက်စားဖူး၏။ တတြာပိ = ထို အာရုံမျိုး၌လည်း၊ သညီ = မှတ်သားမှုသည် သည်၊ နအဿ = မဖြစ်ရာ။

ဒိဋ္ဌအာရုံ

အထက်ပါ မြတ်စွာဘုရားဒေသနာတော်ပါ ဒိဋ္ဌအာရုံ၊ သုတ အာရုံ၊ ဝိညာတအာရုံများနှင့် ပတ်သက်၍ ပရမတ္ထဒီပနီ သဂြိုဟ် မဟာဋီကာ နှာ-၁၃၄ တွင် ဖော်ပြထားချက်အရ၊ ဖိုလ်စိတ် ဖြစ်ခိုက်မှ တစ်ပါးသော ရှေးအခါ ကာလ၌ ပဉ္စဒါရဝိထိဖြင့်

ပစ္စုပ္ပန် အာရုံပြု၍ ယူဖူးသော ပဉ္စာရုံသည် လည်းကောင်း၊ ရှေးအခါက တစုံတရာမျှ ပဉ္စဒါရဖြင့် ယူဖူးသော အာရုံ မဟုတ်သော်လည်း ဒိဋ္ဌ တွေ့ဖူးသော အာရုံနှင့် စပ်နှယ်၍ အထူးထူး အပြားပြား များစွာ ထင်မြင်လာသော အာရုံခြောက်ပါးစုသည် လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌ အာရုံနှင့် ဒိဋ္ဌနှင့် စပ်နှယ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အာရုံ မည်ပါသည်။

သုတ အာရုံ

“သုတံ နာမပုရတော သုတွာဂဟိတံ ဆဋ္ဌာရမ္မဏံ” ဟူသော ပရမတ္ထဒီပနီ သင်္ဂြိုဟ် မဟာဝဂ္ဂိကာ၊ နှာ-၁၃၅ တွင် မိန့်ကြားချက်အရ၊ သုတပါးထံမှ ကြားဖူး၍ ထင်လာသော အာရုံ၊ မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ ပရိယတ္တိ သာသနာဟု ဆိုအပ်သော ပိဋကသုံးသွယ်၊ နိကာယ် ငါးရပ်၊ ကျမ်းမြတ် ထိုထိုတို့၌ တွေ့ရှိဖူး၍ ထင်လာသော အာရုံများ၊ လောကီဗဟုသုတ၊ ဂန္ထန္တရ တို့ကို မိမိကိုယ်တိုင် ကြည့်ရှု၍ သိရသော အာရုံများသည်လည်း သုတအာရုံ မည်ပါသည်။

ဝိညာတ အာရုံ

ဝိညာယတီတိ ဝိညာတံ ဟူသော ဝစနတ္ထအရ အထူးထူး အပြားပြား သိမြင်အပ်သော အာရုံများသည် ဝိညာတ အာရုံ မည်ပါသည်။ အထူးထူး အပြားပြား သိမြင်အပ်သော အာရုံများမှာ-

- (က) သူတပါးကို ကြည်ညို ယုံကြည်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော သဒ္ဓါ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ထင်မြင်လာသော အာရုံများ၊
- (ခ) မိမိ အယူအဆ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ထင်မြင်လာသော အာရုံများ၊
- (ဂ) အထူးထူး သောကံ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ထင်မြင်လာသော အာရုံများ၊
- (ဃ) တန်ခိုး အထူးထူး၏ အစွမ်းအားဖြင့် ထင်မြင်လာသော အာရုံများ၊
- (င) နတ်တို့ လှည့်ဖြား သွေးဆောင်သဖြင့် ထင်မြင်လာသော အာရုံများ၊
- (စ) အိပ်မက်၊ တိတ်နိမိတ်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် ထင်မြင်လာသော အာရုံများ၊
- (ဆ) စိန္တာမယဉာဏ်၊ ဘာဝနာမယဉာဏ်၊ ပဋိဝေဓဉာဏ်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် ထင်မြင်လာသော အာရုံများ ဖြစ်ပါသည်။

အထက်ပါ ဒိဋ္ဌ၊ သုတ၊ ဝိညာတ စသော အာရုံများကို သာမန် ပုဂ္ဂိုလ်များသည် အားလပ်၍ စဉ်းစားသည့်အခါ၊ အိပ်မပျော်မီ အခါများ၌ များစွာ ပေါ်လေ့ရှိပါသည်။ ဖလ သမာပတ်သို့ရောက်သော အရိယာ သာဝကများသည် မြတ်စွာဘုရား ဧကာဘော်မှုသည့်အတိုင်း ယင်း အာရုံပေါ်၌ မှတ်သားမှုသည်။

နှလုံးသွင်းမှု စိတ်များ ပေါ်မလာတော့ချေ။ ဖလ သမာပတ် ဝင်စားမှု ဝသီဘော်နည်း၍ တခါတရံ သာမန်ဘဝင်စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် “တေသန္တိ” ဟု နှလုံးသွင်းပါ။ ထိုအခါ မိမိ၏စိတ်သည် “သံနှင့် သံလိုက်ဓာတ်” ခွဲမရသကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန ဓာတ်သို့ သက်ဝင်၍ အထက်ပါ မှတ်သားမှုသညာများ မရှိ တော့ပဲ၊ ငြိမ်ဆက်အေးချမ်းမှု နိဗ္ဗာန ဓာတ်၌သာ သညာစိတ် ရှိတော့မည် ဖြစ်ပါသည်။

(ဆ) နိဗ္ဗာန်၌သာ မှတ်သားမှု သညာရှိပုံ

အရိယာ သာဝကသည် ဖိုလ်ဝင်စားနေစဉ် အချိန်၌ အထက် ပါ ဒိဋ္ဌ၊ သုတ၊ ဝိညာတ စသော အာရုံများပေါ်၌ မှတ်သားမှု သညာ၊ နှလုံးသွင်းမှု စိတ်မရှိတော့ချေ။ ထိုသို့ ယင်းအာရုံများ ပေါ်၌ မှတ်သားမှုသညာ မရှိဘူးဟု ဆိုသော်လည်း နိဗ္ဗာန် အာရုံ၌ မှတ်သားမှု သညာစိတ်၊ နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရစိတ်ရှိပုံ ကို မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ရှင်အာနန္ဒာအား သညာသုတ်၊ နှာ-၅၂၃ တွင် ဟောကြားတော် မူခဲ့ပါသည်။

သမာပတ်မှ ထပုံ

ထိုသို့ အရိယာ သာဝကသည် အချိန်ကာလ သတ်မှတ်ငြော့နို့ ၍ ဖိုလ်ဝင်စားစဉ် မိမိစိတ်သည် သင်္ခါရ အားလုံးတို့၏ ချုပ်ငြိမ်း ရာ ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန် အာရုံ၌ နှလုံးသွင်းမှုကို စွန့်လွှတ်၍ အလုံး စုံသော သင်္ခါရ နိမိတ်များအနက် တပါးပါးကို အာရုံပြုမိသော အခါ၌ ဖလ သမာပတ်မှ ထလေတော့သည်။ ထိုအကြောင်းကို

ဟောဝေဒလ္လသုတ်၊ နှာ-၃၇၁ တွင် အရှင် သာရိပုတ္တရာက အရှင် ကောဠိတအား မိန့်ကြားခဲ့ပါသည်။

သတိသမ္ပဇည အရေးကြီးပုံ

မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် သာဝတ္ထိပြည်၊ ပုဗ္ဗာရုံကျောင်း တော်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် ဂဏက မောဂ္ဂလာနမည်သော ပုဏ္ဏားသည် မြတ်စွာဘုရားသခင်အား ဤသို့ လျှောက်ထား၏။ အရှင်ဘုရား၏ သာသနာတော်၌ သိက္ခာစဉ်၊ လုပ်ငန်းစဉ်၊ ကျင့်စဉ် တရားများ ရှိပါသလားဟု လျှောက်ထား၏။ အသင်ပုဏ္ဏား၊ ငါဘုရား သာသနာတော်၌ သိက္ခာစဉ်၊ လုပ်ငန်းစဉ်၊ ကျင့်စဉ် တရားများ ရှိပါ၏။ အကြင် ငါ၏ တပည့် ရဟန်းတို့သည် ကျင့်ဆဲ ဖြစ်ကုန်၏။ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ မရောက်ကြကုန်သေး၊ အတု မရှိ မြတ်သော နိဗ္ဗာန်ကို တောင့်တလျက် နေကြကုန်၏။ ရဟန်းတို့၌ ဤသို့ သသောရှိသော ငါဘုရား၏ အဆုံးအမ ကျင့်စဉ် တရားများသည် ဖြစ်၏။ အကြင် ရဟန်းတို့သည် အာသဝေ ကင်းကွာ ရဟန္တာ အဖြစ်သို့ ရောက်ကြလျက် ပူဇော်အထူးကို ခံယူထိုက်သော ရဟန္တာများ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထိုရဟန်းတို့အား ဤ အဆုံးအမ တရားတို့သည် မျက်မှောက်ဘဝ၌ ချမ်းသာစွာ နေခြင်းငှာ လည်းကောင်း (ဒိဋ္ဌဓမ္မ သုခဝိဟာရ)၊ သတိ ဆင်ခြင်ခြင်း သမ္ပဇန့်နှင့် ပြည့်စုံခြင်းငှာ လည်းကောင်း (သတိ သမ္ပဇညာယ) ဖြစ်ကုန်ဟု မိန့်ကြားတော်မူ၏။

ပုဏ္ဏားက အရှင်ဘုရားသည် ဤသို့ အဆုံးအမ ကျင့်စဉ်တရား များကို ညွှန်ကြားပါလျက်၊ အချို့ ရဟန်းတို့သည် နိဗ္ဗာန်သို့

ရောက်၍၊ အချို့ ရဟန်းတို့သည် နိဗ္ဗာန်သို့ မရောက်ခြင်းမှာ မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသနည်းဟု လျှောက်ကြား ၏။ ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားက အသင် ပုဏ္ဏားသည် ရာဇဂြိုဟ် ပြည်သို့ သွားရန်လမ်းကို သိပါသလား၊ ထိုသို့ လမ်းသိသဖြင့် လူ (၂) ဦး တို့အား ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သို့ သွားရန် လမ်းညွှန်ကြား ၏။ တဦးက သင်ပြောသည့်အတိုင်း လိုက်နာသဖြင့် ချောမော စွာ ရောက်၏။ အခြားတဦးက မလိုက်နာသဖြင့် မရောက်ချေ။ ယင်းဥပမာကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန်သည် တည်ရှိ၏။ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း လမ်းသည် တည်ရှိ၏။ တိုက်တွန်း နှိုးဆော်တတ်သော ငါဘုရား သည် တည်ရှိ၏။ သို့ရာတွင် ငါဘုရားသည် နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အဆုံးအမ ကျင့်စဉ် တရားများကို တိုက်တွန်း နှိုးဆော်သော် လည်း လိုက်နာ ကျင့်ကြံသူများသာ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်၍ မလိုက် နာသူများ နိဗ္ဗာန်သို့ မရောက်ကြချေဟု ဟောကြားတော်မူ လေ၏။

အထက်ပါ မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူသော ဒေသနာ များတွင် ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်များ ဖိုလ်ချမ်းသာကို ခံစားရာ၌ သတိ သမ္ပဗညနှင့် ပြည့်စုံရမည်ဟု ပါရှိပါသည်။ ပါဠိတော် အဖွင့် အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာများတွင်လည်း သတိသမ္ပဗည အရေးကြီး ကြောင်း ဖော်ပြထားသဖြင့် ယောဂီ သူတော်စင်များသည် သမ ထ ဘာဝနာ၊ ဝိပဿနာ ဘာဝနာနှင့် မဂ်ဖိုလ်တရားများ ပွား များရာ၌ သတိတရားကို ရှေ့ထား၍ ဆောင်ရွက်ပါရန် တိုက်တွန်း အပ်ပါသည်။ (သတိတလုံး၊ အခက်ဆုံး ဖြစ်ပါသည်)

ဖိုလ်ဝင်စားသည့်အခါ နိဗ္ဗာန်အာရုံမှတစ်ပါး
အခြားအာရုံများ မသိပုံ

မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောကြားတော်မူသော အင်္ဂုတ္တရ
နိကာယ်၊ ဧကောဒသမ နိပါတ၊ နိဿယဝဂ္ဂ၊ သညာသုတ္တန်
တော်လာ၊ ဖလ သမာပတ် ဝင်စားသည့်အခါ နိဗ္ဗာန်အာရုံမှ
တစ်ပါး၊ အခြား အာရုံများပေါ်၌ သညာမရှိပုံ အကြောင်းကို
ဇယာဂီ သူဘော်စင်ပုဂ္ဂိုလ်များ သိနိုင်ရန် သညာသုတ် မြန်မာ
ပြန်ကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

အာနန္ဒာ၊ ဤ ငါဘုရား သာသနာတော်၌ ဖိုလ်ဝင်စား
သော ရဟန်းသည် ဤသို့သော အမှတ်သညာရှိ၏၊ အမှတ်သညာ
ဖြစ်ပုံမှာ ဤသို့ဖြစ်လေသည်။

(က) အကြင် နိဗ္ဗာန်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရား
တို့၏ ငြိမ်းအေးရာလည်း မှန်ပေ၏။ ဥပဓိခန္ဓာ အလုံးစုံကို စွန့်
လွှတ်ရာလည်း မှန်လေ၏။ တဏှာကုန်ရာလည်း မှန်ပေ၏။ တပ်
မက်မှု ရာဂ ကင်းရာလည်း မှန်ပေ၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ချုပ်
ငြိမ်းရာလည်း မှန်ပေ၏။ ဤ သင်္ခါရတရား အားလုံးတို့၏ ချုပ်
ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သည် ရှိ၏။ ထို နိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်၏။
ကောင်းမွန်၏ဟု ဤသို့သော အမှတ်သည် ရှိ၏။

(ခ) အာနန္ဒာ၊ ဖလသမာပတ်ဝင်စားသောရဟန်း၏ ထို
သို့ သဘောရှိသော တည်ကြည်မှု(ဖိုလ်သမာဓိ)ကို ရခြင်းသည်
ဤသို့ နိဗ္ဗာန်ကို နှလုံးသွင်း အမှတ်သညာထားလျက် အာရုံပြု
နေခြင်းအတွက် ဖြစ်ရာပေ၏။

(ဂ) ယင်းသို့သောတည်ကြည်မှု (ဖိုလ်သမာဓိ) ဖြစ်စဉ်မှာ ပထဝီကသိုဏ်း၌ ပထဝီဟု မှတ်မှုသညာလည်းမရှိ၊ အာပေါကသိုဏ်း၌ အာပေါဟု မှတ်မှုသညာလည်းမရှိ။ တေဇောကသိုဏ်း၌ တေဇောဟု မှတ်မှုသညာလည်းမရှိ၊ ဝါယောကသိုဏ်း၌ ဝါယောဟု မှတ်မှုသညာလည်းမရှိ။

(ဃ) အပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်၌ အပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ဟု မှတ်မှုသညာလည်းမရှိ၊ အပိုင်းအခြားမရှိသော ဝိညာဏ်၌ အပိုင်းအခြား မရှိသော ဝိညာဏ်ဟု မှတ်မှုသညာလည်းမရှိ၊ စိုးစဉ်းမျှမရှိသည်၌ စိုးစဉ်းမျှ မရှိဟု မှတ်မှုသညာလည်းမရှိ၊ ကုန်ပြတ်လုမတတ် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော သညာ၏ အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏ်၌ “သန္တပဏိတံ” ဟု မှတ်မှုသညာလည်းမရှိ။

(င) မျက်မှောက်လောက၌ (ဝါ) မျက်မြင်လောက၌ မျက်မှောက်လောကဟု မှတ်မှုသညာလည်းမရှိ၊ မျက်ကွယ်လောက၌ မျက်ကွယ်လောကဟု မှတ်မှုသညာလည်းမရှိ။

စ) အကြင်အာရုံကို မြင်ဖူး၏၊ ကြားဖူး၏၊ နံစားတွေ့ထိလျက် ရောက်ဖူး၏၊ ကြံသိဖူး၏၊ ဝိတ်နုလုံးဖြင့် ရောက်ဖူး၏၊ ရွာမှီးဖူး၏၊ ကျက်စားဖူး၏၊ ထိုအာရုံမျိုး၌လည်း မှတ်မှုသညာမရှိ။

(ဆ) သို့ရာတွင် မှတ်မှုသညာ မရှိသည်လည်းမဟုတ်ပေ၊ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသည့် မှတ်မှုသညာတော့ ရှိလေသည်။

အခြားတပါးသော အာရုံဟူသမျှ၌ မှတ်သားမှု ကြံသိမှု ကင်းလျက်၊ နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌သာလျှင် မှတ်သားမှု၊ ကြံသိမှု ရှိ

သော ထိုဘည်ကြည်မှု ဖိုလ် သမာဓိကို ရခြင်းသည် ဤဆိုအပ်ခဲ့သည့် အတိုင်း နှလုံးသွင်းလျက် ဖြစ်နိုင်ပေ၏ဟူ၍ ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

အရှင်အာနန္ဒာသည် ဤသို့ မြတ်စွာဘုရားသခင် ထံတော်မှ စကားတော်ကို ကြားသိပြီး၍ များစွာနှစ်သက်ပြီးနောက် မြတ်စွာဘုရားထံတော်မှထ၍ အရှင်သာရိပုတ္တရာ ထံတော်သို့ ချဉ်းကပ်ပြီး မြတ်စွာဘုရားမိန့်တော်မူသည့်အတိုင်း ထပ်မံလျှောက်ထားလေသည်။ အရှင်သာရိပုတ္တရာကလည်း မြတ်စွာဘုရားဟောကြားတော်မူသည့် အကြောင်းအရာ အားလုံးအတိုင်း ပြန်လည်၍ အရှင်အာနန္ဒာအား မိန့်ကြားတော်မူလေ၏။

ထိုအခါ အရှင်အာနန္ဒာသည် “ အရှင်အံဩဖွယ်ရှိလေစွ၊ အရှင် အံဩဖွယ်ရှိလေစွ၊ အရှင် မဖြစ်ဖူးမြဲ ဖြစ်ပေစွ၊ မြတ်သော နိဗ္ဗာန်၌ မြတ်စွာဘုရားသခင်တည်းဟူသော ဆရာနှင့် အရှင်သာရိပုတ္တရာဘည်းဟူသော တပည့်တို့ တဦးနှင့်တဦး မိန့်ဆိုတော်မူချက်သည် အနက်ချင်း၊ သဒ္ဒါချင်း တူညီပေစွ၊ မဆန့်ကျင်ပေစွ ဟု ဆိုလေသည်။

အထက်ပါစကားရပ်များထဲတွင် (က)စကားရပ်ဖြင့် ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်၌ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုပုံကို ပြသည်။ (ခ) စကားရပ်ဖြင့် ဖိုလ်သမာဓိဖြစ်ပုံကို ပြသည်။ (ဂ) စကားရပ်ဖြင့် ရူပဈာန်နှင့် ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်သော်လည်း ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်၌ ရူပဈာန်တို့၏အာရုံများ သို့ အမှတ်သညာမရောက်ပုံကို ပြသည်။ (ဃ) စကားရပ်ဖြင့် အရူပဈာန်နှင့် ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်သော်လည်း ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်၌ အရူပဈာန်တို့၏

အာရုံများသို့ အမှတ်သညာမရောက်ပုံကိုပြသည်။ (င) စကားရပ်ဖြင့် အဘိညာဓိတ် သာမန်စိတ်တို့ဖြင့် မျက်မှောက်၊ မျက်ကွယ်လောကနှင့် စပ်၍ အမှတ်ရမှု၊ ကြံသိမှုမဖြစ်သည်ကိုပြ၏။ (စ) စကားရပ်ဖြင့် မဂ်ဖိုလ်ဖြစ်ခိုက်မှ တပါးသောကာလမှာ ကဲ့သို့ တွေ့ဖူး သိဖူးသောပရမတ်၊ ပညတ်အာရုံမျိုး၌ မကြံစည်မိ၊ နှလုံးမသွင်းမိသည်ကို ပြ၏။ (ဆ) စကားရပ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်၌သာ မှတ်မှုသညာ၊ နှလုံးသွင်းမှု စိတ်ရှိသည်ကို ပြ၏။

အထက်ပါစကားရပ်များထဲတွင် (က) (ခ) (စ)နှင့် (ဆ) စကားရပ်များကို ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ (စ)နှင့် (ဆ) စကားရပ်တို့ကဲ့သို့ (ဂ) (ဃ) (င) စကားရပ်တို့၌လည်း မှတ်သားမှု သညာမရှိပဲ၊ နိဗ္ဗာန်၌သာ မှတ်သားမှုသညာရှိကြောင်းကိုလည်း သိရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဖလသမာပတ် ဝင်စားပုံအကျဉ်းချုပ်

အထက်ဖော်ပြထားသော ဖလသမာပတ် ဝင်စားပုံ ဝင်စားနည်းများသည် ဘုရားဟောပါဠိတော်များနှင့် အဋ္ဌကထာများ၌ ပါရှိသောနည်းများ ဖြစ်ပါသဖြင့် ဉာဏ်နုသုများ နားလည်နိုင်ရန် ခဲယဉ်းမည်စိုးသဖြင့် အကျဉ်းချုပ်ကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ တပည့်သာဝက အဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးသော သောဘာပန် သကဒါဂါမ်စသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အကယ်၍ ဖိုလ်ဝင်စားလိုသည်ဖြစ်အံ့၊ ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်သည် ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်သို့ ချဉ်းကပ်၍ တပါးတည်းတည်း နေထိုင်

သီတင်းသုံးလျက် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့ကို ရှုဆင်ခြင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ (ဝိပဿနာရှုလျှင် ကလျာဏ ပုထုဇဉ်မှာ နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်မှစ၍ ရှုရမည် ဖြစ်သည်။ အရိယာသာဝကမှာ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ ရှုရမည်ဖြစ်သည် မှာ ဓမ္မတာဖြစ်သည်)။ သို့အတိုက် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် ရုပ်နာမ်ကို စတင် နှလုံးသွင်းသည်နှင့် တပြိုင်နက် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းဟုဆိုအပ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာမည် ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် ဉာဏ်စဉ်အတိုင်း ဆက်လက်ရှုသောအခါ မကြာခင် အသိမ်မွေ့ဆုံး၊ အကောင်းဆုံး ရှုဆင်ခြင်မှုဖြစ်သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ ရောက်လာမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ထက်သန်အား ပြည့်သောအခါ၌ အနုလောမဉာဏ် ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်လျှင်အာရုံရှိသော ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဖိုလ်သို့ရောက်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် သင်္ခါရချုပ်ငြိမ်ရာ နိဗ္ဗာန်၌ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏စိတ်သည်သက်ဝင်လေ၏။ ထိုအခါ ဖိုလ်ဝင်းစားသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် ဖိုလ်သို့ရောက်ရန်စိတ်ညွတ်သဖြင့် ဖိုလ်စိတ်သည် သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ အထက်မတ်စိတ်ကား မဖြစ်ပေါ်ပေ။

အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိဝင်စားသော ဖလသမာပတ်ကို တည်တံ့စေလိုလျှင် အနုလောမဉာဏ်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသော ဂေါတြဘူဉာဏ်အဆုံး၌ မိမိရှုမှတ်ခြင်ဆင်နေသော ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့ကို နှလုံးမသွင်းပဲ သင်္ခါရကင်းသော နိဗ္ဗာန်နာမ်အာရုံကို နှလုံးသွင်းလျက် “ဤမျှကာလပတ်လုံး ဖလသမာပတ်တည်တံ့ပါစေ” ဟုပိုင်းခြား ခံဌာန်၍ ဝိပဿနာ

ကို အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန်ရှုလျက် နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့ မိမိစိတ်ကိုညွတ်
 ရမည်ဖြစ်သည်။ သို့မှသာလျှင် အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည်
 နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ မိမိခိဋ္ဌာန်ထားသည့် ကာလပတ်လုံးတည်တံ့
 နေမည်ဖြစ်ပါသည်။ အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု
 နေစဉ် ဖိုလ်သမာဓိဖြစ်နေ၍ နိဗ္ဗာန်အာရုံမှတစ်ပါး ဖိုလ်စိတ်
 ဖြစ်ခိုက်မှ တစ်ပါးသော ကာလမှာကဲ့သို့ အခြားမြင်ဖူး၊ ကြားဖူး
 နှစ်စားတွေ့ထိဖူး၊ ကြံသိဖူးစိတ်နှလုံးဖြင့် ရောက်ဖူး၊ ရှာမှီးဖူး ကျက်
 စားဖူးစသော ပရမတ်၊ ပညတ်အာရုံမျိုးတို့၌ မှတ်သားမှုသည်
 နှလုံးသွင်းမှုစိတ်များ မဖြစ်ပေါ်လာတော့ချေ။ သို့ရာတွင်
 နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနေသော မှတ်သားမှုသည်တော့ ရှိမည်ဖြစ်
 သည်။ ဣရိယာပုထ်သည် ခိုင်မာနေလေသည်။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်
 သည် အချိန်ကာလသတ်မှတ် ခိဋ္ဌာန်၍ ဖိုလ်ဝင်စားစဉ် သမာ
 ပတ်မှ ထလိုသည်အခါ သင်္ခါရနိမိတ်များ အနက် တစ်ပါးပါး
 ကို အာရုံပြုမိသော အခါ၌ ဖလသမာပတ်မှ ထလေသည်။

အထက်ပါ ဖလသမာပတ်ဝင်စားပုံဝင်စားနည်းကို သေချာစွာ
 လေ့လာစိစစ်လိုပါသည်။ ယင်း ဖလသမာပတ်ဝင်စားပုံဝင်စား
 နည်းမှာ ဘုရားဟောပါဠိတော်များနှင့် အဋ္ဌကထာ၊ ဝိသုဒ္ဓိကျမ်းများ၌
 ပါရှိသော နည်းများပင်ဖြစ်ပါသည်။ လွန်ခဲ့သော မဂ္ဂကထာ
 အခန်း၌ မြတ်စွာဘုရားသခင်ဟောတော်မူသော ဓမ္မာဒါသ
 တရားဘော်လာ အင်္ဂါ (၄) ပါးနှင့် ညီမညီ မိမိကိုယ်ကို မိမိ
 သောတာပန်ဖြစ်မဖြစ် စိစစ်ကြည့်သင့်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပါ
 သည်။ ထိုသို့စိစစ်ကြည့်ပြီး၍ မကြေနပ်သေးခဲ့ပါလျှင် “မဂ်-
 မသိ ဖိုလ်နှင့်ညီ” ဟူသော ရှေးဆရာတော်ကြီးများ၏ ဆောင်

ပုဒ်အတိုင်း ဤ ဖလသမာပတ္တိကထာ၌ ပါရှိသော ဖိုလ်ဝင်စား
 နည်းများဖြင့် ဖိုလ်ဝင်စားကြည့်စေလိုပါသည်။ မဂ်ရသုမ္ပန်လျှင်
 ဖိုလ်ဝင်စားနိုင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ ဖိုလ်ဝင်စား၍ မရ
 သေးခဲ့ပါလျှင် “သင်္ခါရုပေက္ခာယ တိက္ခာဘဝေ သတိ ကိလေ
 သပဟာနေ သမတ္တဿ မဂ္ဂဿသမ္ဘဝတော” ဟူသောပဋိသမ္ဘိ-
 ဒါမဂ် အဋ္ဌကထာအရ၊ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ကို ထက်အောင်
 ပြန်လည် ရှုဆင်ခြင်ပွားများရမည် ဖြစ်ပါသည်။ (အနက်မှာ
 သင်္ခါရုပေက္ခာယ တိက္ခာဘဝေသတိ - သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်
 ထက်သန်လျှင်။ ကိလေသပဟာနေ သမတ္တဿ မဂ္ဂဿ သမ္ဘဝ-
 တော ကိလေသာကို ပယ်စွမ်းနိုင်သောမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်း
 ကြောင့်တည်း)။ ။

သုံးဆယ် တစ်ဘုံ အတွင်းရှိနေယျပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ထိုက်
သော ကျွတ်သင့်ကျွတ်ထိုက်သော ယောဂီသုတေသ်စင်
အပေါင်းတို့သည် ဗလသမာပတ်၏ အစွမ်းအားဖြင့်
သင်္ခါရတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာနခဘတ်၌
အာရုံပြုသောအားဖြင့် သက်ဝင်နိုင်၊ ကပ်မှုနိုင်၊ မျက်
မှောက်ပြုနိုင်ကြပါ စေသတည်း။

အမှားပြင်ဆင်ချက်

အမှတ်စဉ်	စာမျက်နှာ	ကြောင်းရေ	အမှား	အမှန်
၁	၂	၁	ပဋိဝေဝ	ပဋိဝေဝေ
၂	၅	၉	ရှုလေသည်	ရှုလေသည်
၃	၁၁	၁၆	နိုဝေသော	နိုဝေသော
၄	၁၄	၉	အစဉ်အတိုင်း	အစဉ်အတန်း
၅	၃၆	၁	ဝိညာဏ္ဍိန္ဒာ	ဝိညာဏာက္ခိန္ဒာ
၆	၄၀	၁၁	သင်္ခါရဟူသော နှင်ပး	သင်္ခါရဟူသော နှစ်ပါး
၇	၅၀	၁	ကောဂီသုတောဝ်စင်	ယောဂီသုတောဝ်စင်
၈	၆၀	၁၀	ရှုမတ်နှင်ခဲသဖြင့်	ရှုမတ်နှင်ခဲသဖြင့်
၉	၆၂	၂၀	ပြလိုက်သော	ပြလိုသော
၁၀	၆၂	၂၁	ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရူပံ	ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရူပံ(အကျယ်)
၁၁	၆၄	၂	ဝိပရိုဂတာမ	ဝိပရိုဏာမ
၁၂	၆၄	၂၂	အကျဉ်းတည်း	အကျယ်တည်း
၁၃	၆၅	၁၆	တပ်မက်နှစ်သော	တပ်မက်နှစ်သက်သော
၁၄	၇၀	၁၂	ဥပက္ခိကောသ	ဥပက္ခိလေသ
၁၅	၇၉	၇	မျက်မှောက်	မျက်မှောက်
၁၆	၈၀	၁၂		

ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏အကျိုးစီးပွား

အမှတ်စဉ်	စာပေအမျိုးအမည်	အကြောင်း	အမျိုးအမည်
၁၇	၈၀	၁၀	အမှတ်စဉ် ၁၇
၁၈	၈၅	၁၅	အမှတ်စဉ် ၁၈
၁၉	၈၉	၁၉	အမှတ်စဉ် ၁၉
၂၀	၉၃	၂၃	အမှတ်စဉ် ၂၀
၂၁	၁၀၉	၃၃	အမှတ်စဉ် ၂၁
၂၂	၁၂၀	၄၃	အမှတ်စဉ် ၂၂
၂၃	၁၂၀	၄၃	အမှတ်စဉ် ၂၃
၂၄	၁၂၅	၄၈	အမှတ်စဉ် ၂၄
၂၅	၁၃၄	၅၇	အမှတ်စဉ် ၂၅
၂၆	၁၃၅	၅၈	အမှတ်စဉ် ၂၆
၂၇	၁၄၀	၆၀	အမှတ်စဉ် ၂၇
၂၈	၁၄၀	၆၀	အမှတ်စဉ် ၂၈
၂၉	၁၄၅	၆၅	အမှတ်စဉ် ၂၉
၃၀	၁၄၅	၆၅	အမှတ်စဉ် ၃၀
၃၁	၁၅၃	၇၃	အမှတ်စဉ် ၃၁

ဦးအုန်းလွင်၏
ဝင်္ဂပတ္တိသာသနာပြု
ရုံးပုံနှိပ်ရေးအဖွဲ့
* ဓမ္မဒါန *